

Concept notulen

Jaar
Vergaderdatum
Publicatiedatum

OPENBARE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT
2022
21 september 2022
12 oktober 2022

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht	3
Opening	4
Afscheid Osman Suna	4
Agenda 21 september 2022	9
Verslagen Provinciale Statenvergaderingen 8 en 29 juni 2022	9
Motielijst en langetermijnplanning Provinciale Staten	10
Statenvoorstel Benoeming voorzitter Statencommissie Milieu en Mobiliteit (M&M) (PS2022PS18)	10
Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist (PS2022RGW122)	10
Statenvoorstel Ontheffing van het vereiste van ingezetenschap gedeputeerde Strijk (PS2022PS17)	11
Statenvoorstel Beleidsnota misbruik en oneigenlijk gebruik (PS2022FAC13)	11
Statenvoorstel Zomernota 2022 (PS2022PS16)	11
Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46)	46
Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80)	94
Statenvoorstel Principebesluit inrichten provinciale beheerorganisatie Trambedrijf (PS2022MM39)	132
Actualiteitenmotie Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking (Erasmus 1469-1536), ingediend door BVNL	140
Actualiteitenmotie Respecteer de lokale democratie, ingediend door BVNL en JA21	143

CONCEPT

Actualiteitenmotie Utrecht investeert integraal en in samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw, ingediend door VVD	151
Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist (PS2022RGW122)	156
Stemverklaringen	157
Stemming	161
Sluiting	165
Toezeggingen	167
Index	168

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer J.J. Bart, Utrecht (GroenLinks), de heer S.A. Berlijn, Utrecht (JA21), mevrouw G. Bikker, Vijfheerenlanden (CDA), mevrouw T. De Boer, Utrecht (GroenLinks), mevrouw W. De Boer-Leijnsma, Eemnes (PvdA), de heer J. Breur, Veenendaal (SP), mevrouw E.J. Broere-Kaal, Soest (PVV), mevrouw F. Demir, Amersfoort (DENK), de heer R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin (BVNL), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), de heer drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen (JA21), de heer M.J. de Droog Msc RA, Utrecht (D66), de heer M.E.J. Eggermont, Utrecht (Socialisten Utrecht), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), de heer Fiscalini, Maarssen (JA21), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw mr. N.M. Groen MA, Doorn (GroenLinks), mevrouw N. de Haan-Mourik, Amersfoort (ChristenUnie), de heer J.A. de Harder, Bunschoten-Spakenburg (ChristenUnie), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50PLUS), de heer drs. B.C. de Jager, Loenen (VVD), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), de heer dr. A.R.S. Karataş, Utrecht (GroenLinks), mevrouw H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg (Partij voor de Dieren), de heer drs. A.H.L. Kocken, Utrecht (VVD), mevrouw T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten (CDA), de heer A.J. Koerts, Veenendaal (ChristenUnie), mevrouw M. Lejeune-Koster, Linschoten (PvdA), mevrouw De Man, Zeist (VVD), de heer G. Mulder, Utrecht (PvdA), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), de heer P.D. Overkleeft, Amersfoort (D66), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), de heer W. van der Steeg, De Meern (Partij voor de Dieren), mevrouw M. Stegenga, Veenendaal (CDA), mevrouw mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21), mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer J.C. van Wijk, Zeist (JA21).

Afwezig: de heer mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn (VVD), mevrouw N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), mevrouw T.M.S. Vrielink, Amersfoort (GroenLinks)

Aanwezig: gedeputeerden de heer ir. H.P. van Essen, Utrecht (Ruimtelijke Ontwikkeling, Omgevingsvisie, Energietransitie en Klimaat), mevrouw drs. W.R.C. Sterk, Utrecht (Natuur, Landbouw, Bodem & Water, Sport en Bestuur), de heer ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (Binnenstedelijke Ontwikkeling, Wonen, Cultuur en Gezonde leefomgeving), de heer A.J. Schaddelee, Houten (Mobiliteit, Recreatie en Toerisme, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Communicatie en Participatie), de heer R.C.L. Strijk, Utrecht (Financiën, Organisatie, Economie en Europa).

Afwezig:

Statenbrede voorbereidende vergadering op woensdag 21 september 2022

Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, Commissaris van de Koning

Plaatsvervangend statenvoorzitter: -

Griffier: de heer R. Poort

Verslaglegging: mevrouw A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

De **VOORZITTER** opent de vergadering om 10.32 uur.

1.

Opening

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom in onze Statenzaal en ik open de vergadering van Provinciale Staten van de provincie Utrecht.

Dames en heren, vandaag zijn wij bijeen, fysiek, Dat is heel plezierig. En ja, zoals de wet voorschrijft, is de gehele vergadering nu weer fysiek. Dat is best lang geleden. Dus inclusief de stemmingen aan het eind van de vergaderingen zullen wij vanuit deze Statenzaal met elkaar verkeren en de beraadslagingen plegen en ook uiteindelijk de besluiten met elkaar nemen. Over de wijze van besluitvorming sta ik bij het moment dat we de besluitvorming op de agenda hebben staan nog even stil om u daarover te informeren.

Dames en heren, afwezig voor onze vergadering hebben zich gemeld: mevrouw Rikkoert, mevrouw Vrieling en mevrouw Krijgsman en de heer de Brey. Dat zijn de mededelingen die de griffie heeft binnengekregen.

Dames en heren, het is mijn droevige plicht om u te melden dat een drietal oud-Statensleden de afgelopen maanden zijn overleden. Dat is Henk Nijen Twilhaar, Hein Bos en Mark Wortman. Wij hebben de nabestaanden ons medeleven betuigd.

Dames en heren, ik meld u dat mevrouw Vrieling heeft gevraagd om gebruik te kunnen maken voor een periode van zestien weken ziekteverlof en dat heb ik haar toegestaan.

Ook heeft ons het bericht bereikt – en daar bent u over geïnformeerd – dat de heer Koerts hier in ons midden vandaag zijn statenlidmaatschap wil neerleggen met ingang van 9 november. Dus dat betekent dat zowel de tijd vervanging van mevrouw Vrieling, als de opvolging van de heer Koerts onderwerp van uw vergadering zal zijn op 9 november.

Dus dat zijn de mededelingen die ik vooraf aan de vergadering heb.

2.

Afscheid Osman Suna

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan is nu aan de orde het afscheid van de heer Osman Suna. Ik heb de heer Suna gevraagd om toch nog maar even in onze kring plaats te nemen, want het voelt wel zo vertrouwd. Ik ga hem graag toespreken. Ja, u mag ook het woord voeren vanzelfsprekend. Ik ga hem graag toespreken vanachter het spreekgestoelte.

Meneer Suna, beste Osman, familieleden, burgemeester van Soest op de publieke tribune, een bijzondere gelegenheid, omdat we vandaag afscheid nemen van jou, Osman.

Mensen met een beperking, mensen die moeilijk aan werk kunnen komen, mensen die moeilijk aan een huis kunnen komen. “Steun mij om een sociaal progressief geluid in de Staten van Utrecht te laten horen”, was jouw boodschap aan de buitenwereld, beste Osman. Een stem op jou stond garant voor jouw niet aflatende inzet ten behoeve van meer sociale woningbouw, meer arbeidsplaatsen, meer stageplaatsen voor jongeren, maar ook voor het behoud van openbaar vervoer en het bereikbaar houden van alle hoeken van onze

geliefde provincie. Het is duidelijk waar je hart ligt. Dat ligt bij de zwakkeren en de verdrukten in onze samenleving.

Sinds je op 6 februari 2017 als Statenlid in dit huis de regionale democratie betrad, heb jij je hard gemaakt voor betaalbaar wonen, werkgelegenheid en aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Tevens benadrukte je het belang van goede zorg en ging je voor Utrecht als Healthport van Nederland. Je wilde de burger laten zien dat – en ik citeer, dames en heren – wij de linkse progressieve partij van Nederland zijn. Einde citaat. We moeten elk misverstand voorkomen natuurlijk. ‘Fuseren met die andere linkse progressieve partij, daar krijgen we de kiezers niet mee terug’, is je standpunt. Zoveel pragmatiek en politiek inzicht bevestigt dat je in deze politieke arena thuishoort, Osman. Maar met elf jaar ervaring als gemeenteraadslid en fractievoorzitter in Soest wist jij dat natuurlijk al lang. Toen je de overstap maakte naar het middenbestuur moest je wel even wennen. “We kunnen toch gewoon een besluit nemen en tot actie overgaan?”, hoorde men jou geregeld verzuchtten bij de behandeling van een dossier. Gaandeweg werd jou duidelijk dat daadkracht hier een andere betekenis heeft. Dat we als provincie afhankelijk zijn van andere overheden en instanties om concreet iets voor elkaar te krijgen, dat we primair verbindend en faciliterend en coördinerend bezig zijn. Waarom doen we hier zo weinig en praten we zoveel? Dat leek je bij de aanvang en misschien ook wel gedurende je carrière als Statenlid uit te stralen. Op zich niet vreemd voor de aanpakker en de regelaar die jij bent. Maar eerlijk is eerlijk: je had het als Statenlid ook snel in de vingers. Al spoedig wist je op dit verbindende, faciliterende, coördinerende aggregatieniveau van alles voor elkaar te krijgen. Tenslotte ben je ook echt een verbinder. Alle PvdA-raadsleden in de provincie optrommelen, onderling afstemmen en gezamenlijk standpunt bepalen, dat hebben we je meermaals zien doen.

Je rechtvaardigheidsgevoel is niet aan grenzen gebonden. Zo verklaarde je je een uitgesproken tegenstander van de Utrechtse vriendschapsband met Guangdong, verwijzend naar de Chinese onderdrukking van de Oeigoeren. En ontzet was je ook toen Robert Strijk, toen net portefeuillehouder, meldde dat hij op werkbezoek naar China ging. “Kan dat nog worden teruggedraaid?”, was jouw prangende vraag.

Diezelfde bevlogenheid zagen we bij jouw positie inzake de Vuelta. Je was fel tegen de komst van de wielerronde: veel te duur voor een driedaags evenement; en wat levert het op? Zijn er geen andere uitdagingen waar we ons goede geld beter aan kunnen besteden? Het waren voor jou retorische vragen. Echter, een vorig college had al besloten het evenement te omarmen en een nieuwe coalitie, met de PvdA, daarin besloot om een eenmaal genomen besluit niet terug te draaien. Het gaat tenslotte om een betrouwbare overheid. En uitgerekend het eerste verzoek dat jij als wethouder in Soest kreeg, was om de Vuelta door Soest te laten rijden. O, ironie, zeg ik dan. Nota bene over de Park Vliegbasis Soesterberg, een van je en van ons aller favoriete locaties in onze provincie. Ik kan me even voorstellen dat je iedereen een leuke band hebt toegewenst. Maar nee, jij weet, als bestuurder moet je soms ook offers brengen.

Resultaatgericht als je bent, zul je als wethouder in Soest helemaal op je plek zitten. Spijkers met koppen slaan. Heerlijk. Bovendien, in jouw eigen thuishaven. Je was altijd al een beetje het Statenlid uit Soest, zeg ik ook tegen de burgemeester.

En natuurlijk kennen we je als echte familieman. Gaat het je op gemeentelijk niveau ook lukken om je pappadag te handhaven, Osman? Ik kijk ook even naar de tribune.

Beste Osman, heel veel dank wat je voor de provincie Utrecht hebt betekend. Het ga je goed.

Maar we laten je natuurlijk niet zomaar gaan. Naast de door ons aller felbegeerde Roemer en het daarbij behorende boeket bloemen, heb ik de eer om je nog iets te mogen geven. Op grond van je grote maatschappelijke verdiensten als Raadslid en Statenlid heeft Zijne Majesteit de Koning besloten jou te benoemen tot lid in de Orde van Oranje-Nassau.

Dat is voor mij een eer om jou als eerste daarmee van harte te feliciteren. Ik nodig je graag uit, zodat ik de versierselen hiervoor kan opspelden.

Dames en heren, dan wil ik graag de gelegenheid geven aan de fractievoorzitter van de Partij van de Arbeid, mevrouw Lejeune om het woord tot Osman te richten. Marieke, ga je gang.

Mevrouw **LEJEUNE**: Welkom ook familieleden van Osman, Osman.

Lieve Osman. "Ik moet je wat vertellen." En toen wist ik al hoe laat het was. Het was politiek transferseizoen en in de maanden na de verkiezingen is het risico groot dat je beste spelers worden weggekocht. De Partij van de Arbeid, vertelde Osman mij, zat aan de onderhandeltafel in Soest en jij was hun kandidaat-wethouder. Ik volgde daarna de onderhandelingen met belangstelling. Het was je zo gegund en Soest zou een fantastische wethouder aan jou krijgen, maar oh, wat zouden wij jou gaan missen.

Na elf jaar in de gemeenteraad van Soest, waarvan zeven jaar als fractievoorzitter, verving je in 2016 voor het eerst een Statenlid met zwangerschapsverlof. Eerst vier maanden. Dat werden toen nog vier maanden. En toen ze besloot niet terug te keren, werd jij in februari 2017 voor de derde keer binnen een jaar geïnstalleerd als lid van Provinciale Staten van Utrecht.

Een authentiek en bevlogen Statenlid was je. Met je poten in de klei. Iemand die, zoals een PvdA'er betaamt, opkomt voor onrecht en zwakkeren in de samenleving. Je zette je in voor betaalbare woningbouw, voor een eerlijke arbeidsmarkt, stageplekken, net zoals je die woningbouw ook al deed als Raadslid in Soest. Ik zou bijna zeggen: daar stond je om bekend. Je was oorspronkelijk – de commissaris noemde het al – geen voorstander van de Vueltastart, die in 2020 door corona niet door kon gaan. Maar je liet zien dat je water bij de wijn kan doen als de situatie daarom vraagt. En uit jouw berichten op Facebook maak ik op dat het ook voor jou een evenement is geworden om trots op te zijn.

Ook werd er van verschillende kanten flink druk uitgeoefend om het Ronald McDonaldshuis uit te breiden buiten de rode contour. Je maakte je daar heel hard voor, heel druk over en ondanks alle emoties die erbij kwamen kijken, bleef je trouw aan je principes en wist je haarfijn te verwoorden hoe belangrijk deze voorziening is en ook waarom de uitbreiding op deze plek niet mogelijk was. Dat vond ik knap. Hard op de inhoud en zacht op de relatie. Als dat op iemand van toepassing is, dan is het op jou. Je stelt hoge eisen aan jezelf en aan anderen, je bent kritisch, je maakt van je hart geen moordkuil. Maar ruzie, dat krijg je niet snel met jou. Althans, wij in de fractie niet.

Over jezelf zei je: ik ben eerst mens en dan pas politicus. En dat is zeker waar. Een familiemens, een trotse vader. Het siert je ook dat je bij je aantreden als wethouder in juni dit jaar je vooral zorgen maakte over hoe je dit ging combineren met je gezin, of je wel genoeg tijd kon vrijmaken en die pappadag kon inplannen. Ik heb inmiddels begrepen dat de pappadag vooral een opadag is geworden, maar ik weet zeker dat jouw focus op je gezin niet minder zal worden.

We hebben de afgelopen jaren mooie dingen bereikt. Er waren gelukkige momenten en er waren verdrietige momenten, maar het gevoel dat wij een team waren en dat we dit samen hebben beleefd, dat is wat blijft. En daarvoor wil ik je namens de hele fractie heel hartelijk bedanken. Ik hoop dat Soest zich er bewust van is welk goud ze in handen hebben. Maak er wat moois van. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank je wel, Marieke. Osman, wil jij ook nog iets tot ons zeggen? Ga je gang.

De heer **SUNA**: Ja, goedemorgen allemaal. Voor het laatst, nu, sta ik hier. Niet meer als Statenlid, maar ik vond het wel fijn om echt afscheid te kunnen nemen van jullie. Ik kom er straks op terug waarom ik dat belangrijk vind.

Maar ik begin met politiek. Politiek is eigenlijk onderdeel van mijn bestaan. Politiek, er wordt ook wel gezegd, als je naar de vertaling kijkt: belangen die tegengesteld zijn in de maatschappij, groepen of individuen, nader tot elkaar brengen. En dat is eigenlijk wat wij doen. Alleen, van buiten snappen mensen dat niet en dan heb je heel snel te maken met eigenbelang. Wij gaan voor algemeen belang. Ik ging altijd voor algemeen belang. Dat begon thuis – ik heb veel broers – dat we kijken naar een compromis, waar eigenlijk iedereen beter van wordt en niet de een uitsteekt boven de ander. Later gebeurde dat in FENIX-verbanden, maatschappelijke organisaties. En op een gegeven moment kwam de situatie van, hoe komt het nou dat jongeren, dat wij geen woning kunnen krijgen? Zodoende kwam ik bij de gemeenteraad van Soest en was het ook politiek op eigenlijk professionele wijze begonnen. Toen ik in 2016 door Rob werd gebeld dat Paulien vanwege zwangerschap tijdelijk niet als Statenlid verder kon, of ik dan als volgende op de lijst een paar maanden bij de Provinciale Staten kon komen, heb ik even nagedacht, de combinatie daarvan. En ik dacht van, hé, dit is eigenlijk wel een unieke kans zonder dat ik – want ik hechtte enorm aan het raadlidmaatschap, aan Soest – dat ik toch even kan snuffelen bij de Staten. Dat werd nog een keer herhaald. En op een gegeven moment, ik ben als Statenlid drie keer benoemd; maar ook één keer tussendoor, want er was ook geen Statenvergadering na januari, ben ik ook als commissielid benoemd. Dus in één jaar tijd heeft commissaris Van Beek mij vier keer benoemd. Dat is uniek. En toen was het moment om de overstap te maken hierheen. Ga je dat doen of niet doen? En ik denk: het wordt tijd om te kijken ook naar grotere belangen dan alleen het belang van Soest. En omdat ik de ervaring al hier had en eigenlijk ook een heel aangename sfeer trof – behalve de lange vergaderingen – heb ik toch die keuze gemaakt. Dat was veel moeilijker dan nu, hoe ik hierin sta. Ik zie dit eigenlijk als een mooie stap, dat ik vanuit huis naar een andere stad of land ben gegaan om te studeren een paar jaar en dat ik nu weer terug thuis ben. Zo voelt dat wel. Want toen ik in juni daar begon, had ik niet het gevoel van oh, ik moet even wennen of hoe zit dat nou hier. Je had wel bekende mensen om je heen, raadsleden, ambtenaren. En het voelde gewoon echt als thuiskomen. Ik heb het echt naar mijn zin, dat kan ik jullie wel zeggen. Echter, je hebt natuurlijk ook wel dat je een aantal bijzondere relaties, die je hier hebt opgebouwd, moet missen en dat je dat achter je moet laten. En dat is ook het leven. Af en toe moet je door tegenslagen heen. Ik ben een mensenmens. Ik ben blij als ik met mensen iets kan doen, iets voor elkaar kan krijgen. En op het moment dat je dat bereikt, ja, dat geeft een echt topgevoel.

Ik heb in mijn periode zure en zoete momenten gehad. Toen wij begonnen, ging het alleen maar over Maarsbergen leek het. Avonden ging het over Maarsbergen. Ik dacht van, ja, wanneer komt er nou een besluit? Dat had ook een heel bitter einde. Maar daarnaast was ook heel zuur het Henschotermeer. Ja, een recreatieschap opheffen lijkt heel makkelijk, maar ja, de gevolgen daarvan merken we nu nog steeds. Maar er waren ook zoete momenten, waarbij we dus met de aansluiting onderwijsarbeidsmarkt toch voor elkaar hebben gekregen dat er meer aandacht voor stageplaatsen komt. Er wordt gezegd, vanuit de provincie is dat wat lastiger. Maar het effect was wel, toen wij een besluit hadden genomen, dat de volgende dag stagiaires van buitenlandse komaf hier een plek kregen om stage te lopen. En dan voel je je wel goed.

Er waren ook zoetzure situaties, zoals een Vuelta, maar ook – Marieke refereerde er al aan – het Ronald McDonaldhuis. Maar al met al hebben we eigenlijk veel zaken de revue laten passeren. En als slagroom op de taart voor de zomer het gratis ov voor ouderen met een mindere beurs. Die is eigenlijk maandag van start gaan, tot eind van volgend jaar. Ik wil jullie meegeven om daar goed naar te kijken bij de evaluatie en hopelijk kan dat eigenlijk uitgebreid worden, dat we mensen meer in het openbaar vervoer krijgen in onze provincie. Dat zou mooi zijn.

En Healthport Utrecht – Hans zei het net al – ja, als je nou een keuze maakt, je hebt verschillende poorten – dat heb ik hier weleens vaker gezegd – zoals het Brainport

Eindhoven is, dan kunnen wij als Utrecht Healthport worden, want we hebben heel veel voorzieningen, heel veel ziekenhuizen, alles wat daarmee te maken heeft, ook medicijnen, daarop acteren vanuit de provincie en probeer dat voor elkaar te krijgen. Dan heb je ook makkelijker aansluiting van dat onderwijs op de arbeidsmarkt en heb je eigenlijk een win-winsituatie.

Dan het moment om mensen te bedanken. Ja, ik heb heel veel herinneringen aan individuele gesprekken die ik met jullie heb gevoerd, ook oud-Statenleden. Ik wil jullie hartelijk danken voor de collegialiteit, voor de goede samenwerking en daarbij ook nog het plezier wat we samen hebben beleefd, want ik vind dat wel belangrijk dat je plezier moet hebben.

Ik ben blij dat Odile daar in Soest is. Dat doet mij echt wel goed. In een andere rol, maar dat er toch wel iemand vanuit de Staten dichtbij mij is. Alhoewel ik vaker verwacht dat ze bij mij koffie komt drinken, maar de agenda's laten dat niet toe. Maar ik hoop na de jaarwisseling dat we wat vaker met elkaar kunnen sparren.

Ik wil, Hans, jou hartelijk danken voor je mooie woorden, maar ook daar buitenom de adviezen die je hebt gegeven, de momenten dat je tijd neemt voor mij. Dat waardeer ik enorm.

Collega's van Gedeputeerde Staten, die kom ik nu vaker tegen, lijkt het wel, in ons provinciële landschap, maar ik heb altijd goede gesprekken met jullie gehad. Jullie hadden altijd tijd om te kijken wat nou wel mogelijk is. Heb je een motie? Is het uitvoerbaar? Ja, dat is lastig, maar als je een kleine aanpassing zo gaat doen, zou het misschien werkbaar kunnen zijn. Ook met de ambtenaren hadden we dat soort gesprekken wel gehad, maar in het bijzonder wil ik ook de griffie noemen. Een aantal van jullie, Ruud natuurlijk, maar ook Marie Louise die nu weg is, Esther, Nanette, Johan, hebben een aparte plek in mijn hart. En dat gaat verder dan alleen maar het griffierschap en ondersteuning van het Statenlid, waarvoor mijn hartelijke dank.

En Mieke, jou wil ik ook wel noemen. Ja, je was er altijd voor ons. En natuurlijk jullie ook wel jongens, maar Mieke, die ging echt altijd, wat er ook gebeurt, voor ons alles faciliteren. En het moment dat jij hier ten val kwam en je been brak, dat deed echt wel zeer in mijn hart. Ik dacht van, oh, ik hoop dat het goedkomt, maar gelukkig sta je weer hier.

En als laatste wil ik toch refereren aan wat Marieke ook al zei. Toen ik hier kwam. Ja, dat verwacht hij niet dat ik hem zou noemen, maar René Dercksen wil ik toch wel even noemen. Met de PVV had ik wat moeite. Politiek gezien staan we ver uit elkaar. Tenenkrommend, dingen die hij zei. Waarvan ik dacht, kom op, man, ik ga echt naar die interruptiemicrofoon. "Nee, nee, nee, doe maar niet", zeiden fractieleden, "want dan gaat hij nog meer door". Maar politiek staan we echt ver uit elkaar en ik mag de standpunten van de PVV niet, dat weten jullie allemaal wel. Maar als je kijkt, los van de politiek, naar de mens, vind ik hem wel een heel aardige, fijne man om mee samen te werken en ik heb ook wel genoten van de momenten die we hebben meegemaakt. Zeker op het dossier Dolderseweg hebben wij heel veel uren samen doorgebracht. Wat eigenlijk ook wel een heel slecht voorbeeld is hoe je eigenlijk bestuurlijk met zaken omgaat, maar daar ga ik maar niet te veel op in nu.

En de Partij van de Arbeid-fractie, ja, we hebben een wisselende samenstelling gehad, maar altijd wel heel collegiaal geweest. Kijken dat we ook de menselijke kant van ons laten zien, en we gingen elkaar nooit afvallen, maar ondersteunden op het moment dat het moeilijk was – het Jip en Janneke-verhaal van Julie kennen jullie ook wel –, maar dan zijn we er voor elkaar. En dat is goed, ook op momenten dat mensen het zwaar hebben in hun eigen kring.

Ik heb een hele moeilijke periode gehad begin van dit jaar, waardoor ik ook eigenlijk niet op een mooie manier afscheid van jullie heb kunnen nemen. Dat heeft te maken gehad – een aantal van jullie weten dat – dat mijn broer is overleden. Dat moment, alles wat daarmee te maken had en de momenten daarna, de dagen daarna, hebben zoveel pijn

gedaan; wat je je niet kan voorstellen. En daar heb ik elke dag nog mee te maken. Maar het leven gaat, wat er ook gebeurt, door. En daarom zeg ik ook: je moet je medemens liefhebben en koesteren wat je hebt. Het heeft geen zin om ruzie te maken of vijandig tegenover elkaar te zijn. Politiek, prima. Doe het, ga maar vechten hier. Van een debat hou ik wel. Maar als je naar buiten gaat, geef elkaar een hand, geef elkaar een knuffel. Wees eerst een mens, dan een politicus. Dank jullie wel.

De **VOORZITTER**: Dank je wel, Osman. Ik wil de vergadering schorsen, zodat jullie Osman kunnen feliciteren met zijn onderscheiding en afscheid kunnen nemen. En ik vraag Osman om dat hier te doen, zodat we achter elkaar de beste wensen aan jou kunnen meegeven. Ik schors de vergadering.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

3.

Agenda 21 september 2022

De **VOORZITTER**: Dames en heren, aan de orde is agendapunt 3. Dat is het vaststellen van onze agenda vandaag. Ik heb vanmorgen even overleg gehad met de fractievoorzitters te doen gebruikelijk. Op de vraag 'waar moeten we ons op voorbereiden als het gaat om de lengte van de vergadering' gezegd dat het mijn verwachting is dat in ieder geval het diner wat wordt voorbereid gezamenlijk kan worden geconsumeerd. Of dat dan direct na de beraadslagingen is en voor de stemmingen of dat dat na de stemmingen zelfs is of dat dat is halverwege de beraadslagingen en dat we vanavond doorgaan, dat kan ik niet helemaal precies zeggen. Maar ik wil u in ieder geval vragen om ook gebruik te maken van de gelegenheid om straks met elkaar het diner te gebruiken; zodat u dat weet.

Dames en heren, dan kijk ik of er nog andere opmerkingen over de agenda zijn. Dat is niet het geval. Dan stelt u de agenda zo vast. Dank u wel.

Aldus vastgesteld.

4.

Verslagen Provinciale Statenvergaderingen 8 en 29 juni 2022

De **VOORZITTER**: Dan hebben we agendapunt 4, de verslagen van de Provinciale Statenvergaderingen van 8 en 29 juni. De heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, voorzitter, gisteravond is er een extra agendapunt geheimhouding Kamp van Zeist bij gekomen als hamerstuk. Ik heb daar wel een vraag over. Dus als dat een onderdeel is van de agenda, dan geef ik dat hierbij aan.

De **VOORZITTER**: Ja, dat zal ik u toestaan.

Nu ten aanzien van de verslagen. De heer Breur.

De heer **BREUR**: Zoals u kunt herinneren, is het op 29 juni behoorlijk laat geworden en was er behoorlijk veel om over te stemmen. Gaandeweg het proces ben ik een beetje kwijtgeraakt over welke motie het ging. Dat heeft tot gevolg gehad dat ik voor motie M67

had gestemd, waar dat tegen had moeten zijn. Die stem kan ik niet terugdraaien, maar ik wil wel gememoreerd hebben dat het mijn intentie was om tegen te stemmen. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Waarvan akte.
Dan stemt u verder in met de verslagen. Dank u wel.

Aldus vastgesteld.

5.
Motielijst en langetermijnplanning Provinciale Staten

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij agendapunt 5, de motielijst en de langetermijnplanning Provinciale Staten. Geen opmerkingen daarover van uw kant.

Aldus vastgesteld.

6.
[Statenvoorstel Benoeming voorzitter Statencommissie Milieu en Mobiliteit \(M&M\) \(PS2022PS18\)](#)

De **VOORZITTER**: Dan hebben we agendapunt 6, het statenvoorstel Benoeming voorzitter Statencommissie Milieu en Mobiliteit. Daar kunt u mee instemmen? Dan feliciteer ik mevrouw De Jong met haar benoeming en wens haar veel succes bij het werk als voorzitter van de commissie.

7.
[Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist \(PS2022RGW122\)](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 7, dat is het statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist. Daar wil de heer Eggermont iets over zeggen. Meneer Eggermont, ga uw gang.

De heer **EGGERMONT**: Bij beslispunt twee staat er: de geheimhouding in acht te nemen tot het moment dat de verschillende deelovereenkomsten in werking zijn en er goedkeuring van betrokken partijen is. Met het tweede heb ik een vraag of een probleem eigenlijk wel, omdat daarmee het einde van deze geheimhouding wel heel erg afhankelijk maakt van anderen, of zij al dan niet goedkeuring geven, terwijl dat volgens mij voor een bestuurlijk stuk niet per se nodig is. Het kan ook gewoon helemaal mislopen en dan is het nog steeds wel noodzakelijk dat deze brief uiteindelijk openbaar kan worden gemaakt zonder dat ze toestemming geven. Dus is mijn vraag: waarom staat dat stukje over 'een goedkeuring van betrokken partijen' erin?

De **VOORZITTER**: Ik kijk even naar de gedeputeerde, de heer Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dank u wel, meneer Eggermont voor de vraag, ook om duidelijkheid te creëren. Het staat er eigenlijk in, omdat we eigenlijk met alle betrokken partijen – dat zijn er heel veel; als u die overeenkomsten allemaal ziet – eigenlijk akkoord zijn, maar dat moet nog wel allemaal opgeleverd worden. U heeft gelijk, dat zal in

2025, 2026 ergens zijn. Het punt is, u legt nu geheimhouding op. We hebben afgesproken met elkaar dat we elk halfjaar beoordelen of geheimhouding er vanaf kan. Dus op het moment dat het zo is dat de situatie op de een of andere manier wijzigt of dat er een akkoord is of geen akkoord, dat we een besluit moeten nemen om die geheimhouding ervan af te halen. Dus wat dat betreft is het gewoon eigenlijk het woordje 'akkoord', zou je ook kunnen zeggen van, het had ook weggelaten kunnen worden, want het komt er gewoon op neer dat we elk halfjaar kijken of de geheimhouding ervan af kan. We hebben wel een datum voor ogen, afgesproken met de partijen, dat het ergens over drie, vier jaar zal zijn. Maar het kan ook zo zijn dat er uiteindelijk helemaal geen akkoord is. Dus wat dat betreft een terecht punt. Volgens mij kan dat er eigenlijk uit, omdat we elke keer een update doen, elk halfjaar, om te kijken wel of niet, hoe staat het ervoor en welk besluit moeten we nemen om de geheimhouding op te heffen.

De heer **EGGERMONT**: Ja, even voordat we een besluit nemen: is het dan wel noodzakelijk dat ik een amendement hierop indien? Want de gedeputeerde zegt eigenlijk zelf dat het eraf kan.

De **VOORZITTER**: Ja, maar ik denk dat we elkaar goed begrijpen over wat de gedeputeerde heeft gezegd. Dus volstaat het om wel het besluit te nemen, maar in het verslag op te nemen dat het als zodanig moet worden gelezen en geïnterpreteerd. Is dat voldoende? Dat bespaart misschien dat u een amendement moet schrijven. Ja? Dat vindt de vergadering? Goed, doen we dat zo. Wordt het als zodanig in het verslag opgenomen en kunt u dus instemmen met het opleggen van geheimhouding.

8.

[Statenvoorstel Ontheffing van het vereiste van ingezetenschap gedeputeerde Strijk \(PS2022PS17\)](#)

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij agendapunt 8, dat is het statenvoorstel Ontheffing van het vereiste van ingezetenschap van gedeputeerde Strijk. Daar kunt u mee instemmen. Dank u wel.

9.

[Statenvoorstel Beleidsnota misbruik en oneigenlijk gebruik \(PS2022FAC13\)](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 9, statenvoorstel Beleidsnota misbruik en oneigenlijk gebruik. Daar stemt u mee in.

10.

[Statenvoorstel Zomernota 2022 \(PS2022PS16\)](#)

De **VOORZITTER**: En dan zijn wij toe aan het eerste punt waar wij de beraadslagingen over gaan beginnen en dat is agendapunt 10, het statenvoorstel Zomernota 2022. Vanuit de commissie is aanbevolen om daar een normaal debat van te maken, dus in twee termijnen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: De Zomernota. Je kunt naar een begrotingsjaar kijken als naar een voetbalwedstrijd. En de Zomernota is dan eigenlijk de tussenstand bij de rust. Als we terugkijken op de eerste helft – ik stel me nu een beetje op als een, hoe heet dat, Johan Derksen of Johan Boskamp of hoe heten al die voetbalanalisten – dan zien we een wedstrijd waar best een aantal aardige spelmomenten in zaten. Ik noem bijvoorbeeld het aannemen van het initiatiefvoorstel, wat we samen in goede samenspraak met het college hebben opgesteld over de energietransitie. Wat ons betreft een mooi hoogtepunt van het eerste halve jaar.

We zien ook een – ik moet het zeggen – buitenspeldoelpunt. Het besluit wat is genomen over de ingezetenenheffing wat, wat ons betreft, toch het standpunt van de provincie Utrecht had moeten blijven. Vanuit buitenspelsituatie is dat besluit weer teruggedraaid, wat wij bijzonder vinden.

We zien ook op een aantal vlakken dat het spel nog niet echt kan overtuigen. We hebben het dan bijvoorbeeld over de realisatie van natuur: vijf van de beoogde vierhonderd hectare. Maar we willen ook nog extra aandacht vragen voor de Kaderrichtlijn Water waar we in 2027 – ik kijk even naar mevrouw Van Gilse; zij knikt – aan moeten voldoen.

We constateren dat we de middelen niet besteed krijgen. En wij denken, zou het college dan niet zijn tactiek iets kunnen aanpassen, zodat we andere manieren kunnen vinden om toch te werken aan onze doelstellingen.

Tot slot zien we ook dat de besteding nog niet op het niveau is dat we ook de middelen, die we als provincie of als Staten hebben toegekend aan dit college, ook besteed worden. Waar leidt dat dan toe? Halverwege de wedstrijd is dat altijd een goed moment om je tactiek wat aan te passen. Dus wij roepen het college op om in de tweede helft van dit jaar meer werk te maken van een aantal zaken, meer werk te maken van het bereikbaar houden van de provincie, meer werk te maken van de doelstellingen Kaderrichtlijn Water, meer werk te maken van natuurontwikkeling, maar ook – en daar wil ik in het bijzonder aandacht voor vragen – dat is de positie van de inwoners van deze provincie. Barre, gure tijden. De provincie heft opcenten. Dat weten we al jaren. En we constateren, lezend de Zomernota, dat er een meevallertje zit. En dat meevallertje loopt op tot 9,8 miljoen onvoorziene belastingopbrengsten. Wij denken als VVD dat het nu tijd is om naast onze inwoners te gaan staan en hen ook iets te bieden tijdens deze barre tijden. Nou goed, u heeft gisteren allemaal Prinsjesdag gezien. Het kabinet doet wat. Zegenrijk kabinet. Laten wij dat voorbeeld volgen en ook iets doen in de vorm van een verlaging van de opcenten. Wij zien de financiële ruimte daarvoor.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A18 van het lid Janssen (VVD) inzake Steuntje in de rug.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Zomernota 2022 (PS2022PS16).

Constaterende dat:

- De opbrengsten van de motorrijtuigenbelasting hoger zijn dan verwacht;
- Het meerjarige effect van deze meevaller in 2023 € 1,4 miljoen bedraagt, in 2024 € 4,1 miljoen, in 2025 € 6,9 miljoen en in 2026 € 9,8 miljoen (Zomernota pag.22);
- Deze opbrengsten worden toegevoegd aan de algemene middelen.

Overwegende dat:

- De opcenten in de Provincie Utrecht in deze Statenperiode jaarlijks verhoogd zijn, vanaf 2022 zelfs met meer dan de inflatie;

- Veel inwoners van de Provincie Utrecht nu geconfronteerd worden met hoge prijsstijgingen en moeite hebben de eindjes aan elkaar te knopen;
- Er op dit moment geen dwingende en dringende noodzaak bestaat om extra inkomsten te genereren, het geld klotst bij de Provincie Utrecht nog elk jaar over de plinten.

Voorts overwegende dat:

- Dat onze inwoners en bedrijven een financieel steuntje in de rug goed kunnen gebruiken in deze moeilijke tijden.

Besluit:

Voegen aan besluitpunt 4 toe (gearceerd, vetgedrukt):

Vast te stellen dat begrotingswijzigingen die in deze Zomernota zijn opgenomen en een meerjarig financieel effect hebben, verwerkt worden in de meerjarenraming 2023 tot en met 2026 van de Begroting 2023, zoals 2 van 9 nader is toegelicht in de Zomernota in paragraaf 2.2.5 'Financiële bijstellingen Zomernota met een meerjarig effect'; **met uitzondering van de actualisatie van de opbrengsten van de motorrijtuigenbelasting, deze worden gehandhaafd op het niveau van de primitieve begroting 2022.**

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Tot slot nog een technisch amendement, wat we indienen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, er gebeurde toch wel iets vreemds, want de VVD die zegt, die negen miljoen is extra opbrengsten; misschien moeten we wat doen voor de burgers? Dat is mooi. Maar twee zinnen terug zei hij dat hij heel blij was met het tachtig miljoen extra uitgeven aan het versnellen van de energietransitie. Is dat een hele andere portemonnee of komt dat geld ook gewoon uit de portemonnee van de burger?

Uiteraard zijn dat ook provinciale middelen, dat klopt. We hebben ook gezegd: onderzoek of die tachtig miljoen revolverend ingezet kan worden. Plus, die tachtig miljoen is geen weggegooid geld. Dat is geld wat gaat bijdragen aan het betaalbaar houden van onze energievoorziening in de nabije en verdere toekomst. Dus dat is uiteindelijk geld wat ook ten goede komt aan al die inwoners waar wij ons zo zorgen over maken. Dus wat dat betreft is het in meerdere opzichten revolverend geld.

Tot slot nog een meer technisch amendement. Dat gaat over de manier waarop de extra storting met betrekking tot de elektrische opcenten – ik noem ze maar even kort zo – verwerkt worden in de begroting. Wij denken dat opbrengsten van belastingen algemene dekkingsmiddelen zijn en ook via de algemene reserve verantwoord zouden moeten worden en niet rechtstreeks in een bestemmingsreserve. Dat zijn volgens ons de spelregels die we met elkaar hebben afgesproken.

Kortom, voorzitter, de pauze is geweest. Tijd voor een nieuwe tactiek, tijd voor wat aanpassingen in het spelbeeld. En wat ons betreft gaat het college daarmee aan de slag. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A19 van het lid Janssen (VVD) inzake Compensatie voor derving van opcenten van elektrische auto's.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Zomernota 2022 (PS2022PS16).

Constateerende dat:

- Het Rijk de gedorven opcenten van elektrische auto's gaat compenseren;
- Deze compensatie in 2022 voor Utrecht € 13,6 miljoen bedraagt;
- Het College van GS voorstelt deze compensatie direct in de bestemmingsreserve ov- concessie te storten.

Overwegende dat:

- Opbrengsten van de motorrijtuigenbelasting algemene dekkingsmiddelen zijn ter integrale afweging voor Provinciale Staten;
- Met dit voorstel van GS dit belangrijke staatkundige principe wordt doorbroken.

Voorts overwegende dat:

- Indien de verwachte tekorten op het ov zich daadwerkelijk voordoen, de P&C-cyclus diverse mogelijkheden biedt deze tekorten te dekken uit de Saldireserve of aanvullende stortingen vanuit de Saldireserve in de reserve ov-concessie.

Besluit:

- Besluitpunt 3a te schrappen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Groen.

Mevrouw **GROEN**: Voorzitter, ik heb geen mooie voetbalmetaforen, want daar ben ik niet zo in thuis. Mijn partij wel, maar ik laat dat dan andere mensen in mijn partij.

Voorzitter, wij kijken naar een veelheid aan problemen en bijna alles daarvan was er al toen onze termijn hier in PS begon. Op ons bordje ligt het resultaat van een systeem van honderden jaren, dat is uitgegroeid tot een mammoettanker en een die op koers ligt om tegen een berg aan te varen. Een mammoettanker afremmen of van koers laten veranderen, mensen, dat vraagt tijd, ruimte en energie. Het college heeft plannen neergezet en een groeisprong met ons opgesteld om dit te realiseren. En in deze plannen zit in ieder geval een aanzet tot wat er nodig is om te zorgen dat die mammoettanker niet tegen de berg opvaart en zielloos ten onder gaat. De provincie heeft het plannen, maar er zijn te veel vacatures om het allemaal op te pakken. De provincie heeft de subsidie apart gezet, maar niet voldoende mensen om de aanvragen snel te beoordelen. En ook een pot met geld met spullen voor huizen en bedrijven isoleren, is niet zomaar besteed als de materialen schaars zijn en duurder dan ooit. Wat er niet is, kun je subsidiëren, noch financieren; hoe nodig dat ook is. Wij zien dus in de Zomernota dat de voortgang van sommige doelen op oranje en rood staat. En het spreekt voor zich dat GroenLinks vol wil inzetten op het behalen van die doelen. Maar we lezen ook de uitleg en de redenen voor de vertraging. Die vertraging is te verklaren en te begrijpen. En, voorzitter, laten we ons niet blindstaren op bolletjes, maar kijken wat er nodig is. In die bolletjes zit niet verrekend hoe de resultaten van klimaatmaatregelen systematisch worden onderbelicht in ons systeem. Elke geïnvesteerde euro winst levert winst op en heeft een rendement van 150 tot 400% in uitgespaarde toekomstige kosten. Minder dijkverhogingen, minder kosten voor longziekten, minder kosten voor het herstel van overstromingen, om maar wat te noemen. Deze baten zijn onvoldoende dichtbij voor de boekhouders in onze systemen, maar net zo werkelijk als de

baten van in december minder euro's betalen voor je verwarming, omdat je tochtstrippen hebt aangebracht.

Ondertussen zijn wij blij met de dingen die de provincie doet. We elektrificeren het busvervoer om uitstoot te verminderen. Dat is belangrijk, maar dat gaat pas echt het verschil maken als mensen het ov weer ingaan. We zijn blij dat de provincie ervoor kiest om hoe dan ook in te blijven zetten op het ov, onder andere door de proef met gratis ov voor oudere minima die nu van start gaat. We zijn ook blij met het fonds voor om mensen met lage inkomens te helpen hun huizen te isoleren. Want precies op dat punt komen de ontwikkelingen nu op een harde en pijnlijke manier bij elkaar. Inflatie, koopkrachtverlies, het treft de mensen met lage inkomens het hardst en zij wonen nou juist weer vaker in huizen die slecht geïsoleerd zijn. Daar zit de winst voor het klimaat en om mensen te ondersteunen die nu het hardst vallen.

Voorzitter, GroenLinks is ook teleurgesteld over de vertragingen. Want hoe begrijpelijk ook, het doet niet af aan het feit dat we systemen moeten veranderen; dat het lineaire systeem van opgraven, opmaken en weggooien moet worden vervangen door een circulair systeem. Maar om dan de plannen die we hebben maar af te bonjournen, omdat we ontdekken dat, verrassing, transities niet eenvoudig weg kunnen worden gekocht met geld, is een zwakgebod, voorzitter. De tussentijdse resultaten – of vergelijkend met wat mijn voorganger zei: de tussenstand bij de rust – valt niet tegen. We lopen op tegen de grenzen van wat er op dit moment mogelijk is. We veranderen de koers van de mammoettanker, want als we dat niet doen, varen we tegen een opdoemende berg op. Dat moet met minder mensen dan eigenlijk nodig is. Maar geld tovert mensen die ingewerkt en opgeleid zijn niet tevoorschijn. En de grondstoffen die er nodig zijn, worden ook gebruikt voor andere dingen dan het keren van die tanker. En als we iets doen in dit verband, moeten we misschien wel gaan praten over de keuzes die we moeten maken. PlayStation of warmtepomp? Isoleren van honderd G-label huurwoningen of deze isolatie gebruiken in zes nieuwe villa's? Wij hopen dat het college onze woorden ziet als een aanmoediging om nog dit jaar een tandje bij te zetten om de voorgenomen ambities uit te voeren. Want elke centimeter die we de mammoettanker nu de juiste richting in weten te bewegen, is er een die grotere rampspoed voorkomt. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Ja, voorzitter en collega's, eigenlijk zou je het vandaag over heel andere dingen willen hebben dan over de beleidsinhoudelijke afwijkingenrapportage, die we Zomernota noemen. Er is best heel veel loos in de wereld, maar daar gaat deze agenda niet over. Dus we gaan er even nader op in.

Meestal stellen wij als Provinciale Staten de vragen aan GS, maar bij de inleiding van deze Zomernota wordt ergens de opmerking gemaakt: nu de Zomernota is uitgebreid en verdiept is in programmatische toelichting vindt PS zich nu beter geïnformeerd nu in de programmaverantwoording het aantal pagina's met 45 is gegroeid. Daar kom ik zo even op terug.

Het statenvoorstel bevat negen algemene beslispunten, die in mijn optiek nagenoeg onmogelijk politiek af te wegen zijn. Dus die algemene beslispunten. Zijn vooral toelichtingen op afwijkingen of gewijzigde herkomstpotjes. Althans, zo kwam het op ons over. Beslispunt acht stelt bijvoorbeeld om negen miljoen over te hevelen van de huidige bestemmingsreserve egalisatie naar de bestemmingsreserve besteding. Ik vind het prima, dat verwisselen en plakken van etiketjes op een pot met hetzelfde geld en doel, maar ik zie daar eerlijk gezegd het politieke nog niet zo van in. En eigenlijk vraagt GS aan PS om een soort technische goedkeuring op de financiële rapportage, maar dat is onzes inziens iets wat gewoon intern in de ambtelijke organisatie ook grotendeels afgevinkt kan worden, net zoals er bij een bank een paar echelons hoger nodig zijn om een wat gecompliceerde

kredietaanvraag goed of af te keuren zonder dat er gelijk een aandeelhoudersvergadering voor nodig is, zal ik maar zeggen. Dus we ervaren weleens in deze Zomernota dat echt politieke keuzes niet helemaal voorliggen. Die zijn er wel, maar het is best een beetje dun.

Maar ambtelijk is hier heel goed werk geleverd, laat dat ook gezegd zijn. We hebben geen twijfels over de degelijkheid daarvan. En dat voor iets wat bij de aanvang van deze beleidsperiode nogal speelde door een personeelstekort. Mijn fractie ziet dat gedeputeerde Strijk ook hier dit aspect echt serieus neemt en blijft nemen, zoals vanaf het begin dat hij aantrad.

Toch even wat opmerkingen en vragen over de Zomernota. Overall scoren zowel de beleidsdoelen als de meerjarendoelen zo rond de tachtig procent groen met het stoplichtensysteem. Alleen in de vijf beleidsdoelen ten aanzien van het landelijk gebied, programma twee, lijkt bijsturing nodig. Zo vlot het nog niet zo met de natuuruitbreiding, want de provincie kan niet genoeg betalen aan potentiële verkopers, zo lezen we op bladzijde 32. En het Natuurnetwerk Nederlanddoel van 425 hectare wordt bij lange na niet gehaald en van de uitbreiding van de groene contour met vierhonderd hectare wordt helemaal niets geen enkele hectare gerealiseerd. Tja, money talks. Dat krijg je met staatssteunbepalingen uit de EU, die dan ook door gaan werken in de andere dingen van het leven, in de groene dingen van het leven. Althans, in de Zomernota wordt daar sterk aan gerefereerd dat dat een bepaling is, waardoor je niet hoger kunt bieden voor een hectare natuur.

Over hoe agrarische ondernemers hun eigen perspectief ervaren, zijn eigenlijk geen onderzoeken nodig. Eenieder die tegenwoordig het platteland met de dorpen in rijdt, ervaart een compleet andere wereld. Ik heb dat een paar keer gedaan de afgelopen week, omdat ik daar zo moet zijn en du moment dat je groot Utrecht of groot Amersfoort verlaat en je gaat het platteland in, dan wapperen omgekeerde vlaggen je tegemoet, dan zijn hekken volgeplakt met kreten. Dat is een heel andere belevingswereld dan in het stedelijke, zal ik maar zeggen. Ik heb deze segregatie persoonlijk tussen stad en land in Nederland nog nooit zo meegemaakt en ook in onze provincie. Helaas maakt Den Haag het de provincies niet goed mogelijk om hier ook maar iets van hun eigen beleid op los te laten. En dat lijkt trouwens sowieso de toekomst van de provinciale democratie, maar daarover een andere keer.

Toch is er ook goed nieuws vanuit ons perspectief op de dingen. Dat betreft de energietransitie. Immers, de zoektocht naar zoekgebieden verloopt veel te traag, de gemeentelijke procedures en afspraken uit het Klimaatakkoord worden niet gehaald, waardoor er uiterlijk 1 januari 2025 niet vergund kan worden. Kijk, een felgroen stoplicht hier wat ons betreft, en overigens vaak voorspeld door deze fractie: je kunt een vierkante meter immers, net als een euro, maar één keer uitgeven. Bestemmen, in dit geval. En een bonusvoorspelling die we er gratis bij doen: dit gaat nog veel meer uit de hand lopen. Iets met reaalpolitiek en zo. Ik moest trouwens nog wel wat lachen om het te bereiken beleidsdoel 4.1. Ik citeer: inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in de provincie Utrecht gebruiken minder energie. Ja, dat zal best. Ik ook thuis.

En ook viel het op dat het doel 'het aantal geluidgehinderden langs provinciale wegen' te verminderen in het rood staat. Daar kreeg een van de weinige een rood stoplichtje. De reden is, er wordt minder geluid reducerend asfalt gebruikt. En dat wordt geweten aan verschuivingen in de uitvoering van het onderhoud en reconstructie conform de trajectbenadering. In mijn interpretatie van de Nederlandse taal leiden verschuivingen en trajectbenaderingen niet automatisch tot een lawaaiiger wegdek. Misschien kan GS dat nog eens nader toelichten hoe dat met elkaar samenhangt.

Bij cultuur en erfgoed kunnen we de formuleringen van toch wat grote meerjarendoelen niet helemaal goed rijmen met louter groene stoplichten. De hele paragraaf, cultuur en erfgoed, kent geen enkel oranje of rood stoplicht. Werkelijk alles is groen. En als je verder leest, blijkt dat het geld is uitgegeven of bedragen zijn geïndexeerd. Oké. Hetzelfde kun je trouwens grosso modo zeggen van het Programma economie en dat

de uitgaven op koers liggen. Oké. En een hele mooie is – en dan kijk ik even het vak aan de rechterkant aan –, ik citeer hier ook: zowel de uitvoering van de rijkstaken CDK, als de uitvoering van GS is van betere kwaliteit. Een meerjarendoel dat dik in de groene stoplichten staat. Ja, ik weet niet, ik krijg daar toch ergens een enorme WC-eend-gevoel bij op een of andere manier, maar het is prima.

En tot slot nog even terug naar het begin, namelijk of die extra programmaverantwoording – dus die uitbreiding van deze zomernotarapportage – nou zo nuttig was. En in alle eerlijkheid, ik denk het wel. Sterker nog, als mijn fractie zou moeten kiezen tussen hetzij alleen dit hoofdstuk programmaverantwoording behouden en de rest skippen of dit hoofdstuk programmaverantwoording verwijderen met behoud van de rest, zouden we voor de eerste optie kiezen. Dus dat is een goed initiatief geweest wat onze fractie betreft. En wij zullen overigens het statenvoorstel van de zomernota gewoon steunen. Dank u voor uw aandacht.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Allereerst mijn waardering voor de organisatie, dat zij zo kort eigenlijk na de Kadernota toch alweer een Zomernota voor mekaar hebben gekregen. Ik weet hoeveel werk dit kost en hoeveel druk dat dat ook oplevert. Zeker als er gedeputeerden zijn die alles tot een aantal cijfers achter de komma willen weten. Dat is niet erg, want dan krijgen wij het ook te horen. Tijdens de commissievergaderingen is al hier en daar door de CDA-fractie een aantal dingen aan de orde gesteld. Ik heb eigenlijk nog maar een paar vragen die ik concreet wil stellen aan het college.

De eerste vraag is, ondanks de druk, of misschien wel dankzij de druk, op de vastgoedmarkt wil Hart voor de Heuvelrug niet echt lopen, niet in gang komen, zoals we oorspronkelijk gedacht en gewenst hebben. We hebben tussentijds al regelmatig aanpassingen gemaakt. Niet alleen in deze periode, maar eigenlijk vanaf het begin van het project. En nu zien we dat de beoogde realisatiedatum weer verschuift. De vraag is eigenlijk: kunt u inzichtelijk maken hoeveel effect dit op de exploitatie heeft? In 2014 – zeg ik uit mijn hoofd – zijn er allerlei exploitatieveranderingen geweest, maar dat kwam toen door een heel andere huizenmarkt dan nu. En ik zou het verschil wel weer eens willen zien.

De tweede vraag is: hoe gaat de provincie invulling geven aan de prestatieafspraken met het ministerie van Volkshuisvesting? En hoe worden wij als PS daarin meegenomen? Mijn collega Koelewijn zal daar zo meteen bij de behandeling van het regionaal programmeren nog verder op ingaan.

Tijdens de Commissie Omgevingsvisie is integraal gesproken over de groeisprong waar we de komende jaren aan moeten gaan werken. Daar is ook besproken en gezegd van nou, dit is wel een integrale bespreking, maar dat betekent niet dat we integrale besluiten voorleggen; dat zullen allemaal deelbesluiten zijn. Wij willen graag weten of u nu al heel voorzichtig – dat hoeft echt niet tot op zeven cijfers achter de komma uitgewerkt –, maar kunt u toch al willen aangeven het tijdpad waarin die deelbesluiten ons zullen toekomen, want we willen graag vooraf meedenken in plaats van achteraf een stempel zetten.

De vierde vraag is: geconstateerd kan worden dat het mkb-loket, waar wij heel erg aan hechten, toch wat vertraging oploopt. En juist nu, in deze tijd van toch economisch wat trager gaande wielen, zouden wij graag zien dat er wat versnelling op komt. Ik heb begrepen, vanochtend nog op de radio, dat het mkb daar eigenlijk ook echt op zit te wachten.

En de vijfde vraag is: wij zitten met spanning te wachten op de implementatie van het subsidiebeleid, het loket en alles wat ermee te maken heeft. Dit vraag ik nu niet voor de eerste keer. Dat heb ik al een aantal keren gevraagd. Elke keer wordt ons bezworen dat het goed zal komen, maar ik zou toch graag zien dat er wat versnelling op komt, zodat we

vanaf 1 januari bijna realtime kunnen zien wat er met subsidie gedaan wordt, wat er uitgegeven wordt.

En we zien uit naar een memo, waarin uitgelegd wordt op welke wijze de provincie het personeel binnenhaalt en behoudt. De arbeidsmarkt is heel lastig. Ik denk dat dat misschien wel de eerste prioriteit moet zijn voor de komende periode om kwalitatief en kwantitatief vooraan te staan in die markt.

Ik sluit af met een constatering en dat is eigenlijk best prettig om die te maken. Dat is dat we bijna het niveau aan reserves halen die gelijk is aan wat wij begroten om uit te geven. Dat is op zich best prettig als we dat allemaal in de algemene reserve zouden hebben. Dat is op onderdelen gelukkig niet zo. Maar dat betekent ook dat we spek op de botten hebben en dat we de verkiezingen in kunnen en de onderhandelingen volgend jaar met een financieel huishouden wat op orde is en waar wij ook echt inzicht hebben in hoe het loopt. Dat was vier jaar geleden een beetje anders.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, laat ik beginnen om – hij is er niet meer – de heer Suna te bedanken voor zijn buitengewoon vriendelijke woorden. Misschien via de PvdA-fractie. Ik heb dat zeer op prijs gesteld en ik vind het ook goed dat, hoe verschillend je ook kan denken over de politiek, de menselijke verhoudingen altijd bovenaan horen te staan. En dat heb ik zeer gewaardeerd, zeker ook bij de heer Suna.

Dat gezegd hebbende, voorzitter, we komen uit een begrotingssystematiek van balletje-balletje. Dat was nog een paar colleges terug, maar dan werden er reserves verhangen, ad hoc, omdat er links geld nodig was en we hadden rechts nog wat over. Dat is intussen veranderd in een soort bolletje-bolletje-begroting, waarbij dan GS zelf de kleur van de bolletjes bepaalt en dat voelt een tikje ongemakkelijk, zoals de heer Weyers ook al vertelde. De Zomernota bewijst ook weer dat er meer plannen zijn dan capaciteit om die plannen uit te voeren, hoewel dit college zich allerlei taken heeft toegeëigend die hier helemaal niet thuishoren. En toch is er dus onderbesteding, telkens weer. Dat bewijst tevens dat die belastingverhoging, die het college heeft doorgevoerd, een politiek gedreven keuze was: zoveel mogelijk geld afhandig maken van je burgers. Daar staat ook de handtekening van het CDA onder. En het verweer van de gedeputeerde in de Commissie: ja, maar we moeten de groeisprong straks faciliteren, de enorme groei van onze bevolking, de immigratie. Dat snijdt natuurlijk geen hout, want met die paar miljoen kan je dat natuurlijk nooit doen. Daar is de provinciebegroting veel te klein voor. Ik zal u de miljarden besparen die het wel kost. Maar daarmee gaat de provincie het niet redden. Dus wat ons betreft kan die belasting weer omlaag en zorg dat die onderbesteding weggaat en dat dat meer in balans komt. Tot zover.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ik zal het niet heel lang maken. Wij hebben in de commissies hier natuurlijk ook al goed over kunnen spreken. Ik denk, het is een voortgangsrapportage, waarbij we naar elkaar kijken van nou, waar staan we nu, hoe gaat het ervoor? Daar hebben we het over gehad. Eigenlijk denken wij, ja, dat de dingen die daar besproken zijn niet heel verrassend meer zijn. Daar hebben we het vaker over: de capaciteit, de voortgang, hoe we daarop verder kunnen sturen. Ik denk dat GS zich daar ook heel erg bewust van is.

Wat betreft de bolletjes, die zijn natuurlijk al meerdere keren ter sprake gekomen; heeft ook mijn fractie zoiets van nou, het mag wat ons betreft kwetsbaarder. Leg het maar gewoon neer waar de vragen zitten en laten we daar met elkaar een open gesprek over voeren. Maar eigenlijk weten we allang wat daaronder zit. De volgende keer willen we dat wat scherper zien. En volgend jaar kijken we ook inderdaad wel uit naar het feit dat we

gewoon twee voortgangsmomenten hebben, zodat we iets vaker daarover kunnen spreken in commissieverband. En om dan in de metafoor van de VVD te blijven: ja, het is inderdaad een rustmoment, waarbij je kunt evalueren. En in de rust luister ik dan liever niet naar de commentator, maar loop ik even naar de koelkast, haal ik een biertje en ga ik genieten van de tweede helft. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Na de commissiebehandeling is er wat ons betreft slechts één onderwerp, die we nog willen aanstippen. Ik was blij dat gedeputeerde Sterk tijdens de RGW-vergadering aangaf dat doelen en ambities overeind blijven. Maar hoe realistisch is het dat we die gaan halen? Dat is wat ons betreft wel een rode lijn.

Laten we de KRW er eens bij pakken. In het coalitieakkoord kunnen we ook lezen dat de ambitie is om de KRW-waterdoelen in 2027 te gaan halen. Prima ambitie, zou je zeggen, hoewel deze doelen al jaren eerder gehaald hadden moeten worden en ook de KRW eist dat ze in 2027 gehaald zijn. Dat terzijde. Maar hoe realistisch is het dat we ze gaan halen? Ik was daarom blij met de bijzonder goede vraag van mevrouw Van Gilse van de VVD, die, vrij vertaald, vroeg of de onderbesteding niet gebruikt moest gaan worden om extra inspanning te leveren richting de KRW-doelen. Waarom ik dat mede zo'n goede vraag vind? Omdat ik zelf deze vraag zo'n anderhalf jaar geleden ook al heb gesteld. Dat was aan toenmalig gedeputeerde Bruins Slot, die aangaf dat ze in december meer wist, omdat dan de nieuwe stroomgebiedsplannen gereed zouden komen. Was er een extra inspanning nodig, dan zou ze bij de Voorjaarsnota terugkomen bij de Staten. Kennelijk was dat niet nodig, want ze kwam er niet mee. Inmiddels zijn we een behoorlijke tijd verder en ik hoor gedeputeerde Sterk zo ongeveer hetzelfde zeggen. Ook zij parkeert de vraag van mevrouw Van Gilse door te zeggen dat er een tussenevaluatie komt in 2024 en dat er dan eventueel aanvullende maatregelen kunnen komen. En oh ja, alles ligt nu stil in verband met de stikstofproblematiek. Voorzitter, staat u mij maar enige achterdocht toe in deze. Gemakshalve wordt namelijk voorbijgegaan aan het feit dat 2027 al uitstel is voor het halen van de doelen. We begonnen in 2029 en 2027 is namelijk al de derde KRW-termijn. Daarnaast geeft gedeputeerde aan en ik citeer: ik denk dat de maatregelen van het waterschap toereikend zijn voor de doelen. De nutriënten moeten wel omlaag. Met dit laatste kan ik inderdaad instemmen; met het eerste helaas niet. Als ik namelijk het maatregelpakket van HDSR beschouw, het waterschap wat het grootste deel van onze provincie afdekt, dan kan ik die ongeveer onderverdelen in zo'n tien sporen. Vier van deze sporen blijven echter hangen in een onderzoekje hier en een pilotje daar. Mijns inziens gaan we daar de wereld niet mee veranderen. In 2009 konden we in het Provinciaal Waterplan deelplan KRW zien dat geen enkel oppervlaktewaterlichaam in onze provincie op orde was. Ik durf hier wel te stellen dat dat dertien jaar later en twee planperiodes verder nog steeds zo is. Geen enkel waterlichaam in onze provincie zal bijvoorbeeld in ecologisch opzicht een groen bolletje scoren. Met betrekking tot de nutriënten heeft de gedeputeerde gelijk, maar zijn we helaas ook van rijksbeleid afhankelijk. Ik hoop dus dat de gedeputeerde aan bestuurlijke tafels in deze een stevig geluid zal laten horen. Over datzelfde Rijk gesproken: minister Harbers liet onlangs nog aan de Kamer weten dat Nederland de Europese doelen – die binnen vijf jaar bereikt moeten worden – waarschijnlijk niet gaat halen en dat dat straks potentieel ingrijpende gevolgen kan hebben voor projecten en besluiten. Volgens Harbers dreigen niet alleen Europese boetes, maar kunnen ook projecten en ontwikkelingen in de knel komen. Tevens geeft de minister aan dat er op dit moment bijna geen enkel Nederlands water is dat aan de eisen voldoet. De waterkwaliteit is de afgelopen tijd erg achteruitgegaan en minister Harbers voorziet dat Nederland zijn zaak niet op tijd op orde heeft. Hij spreekt van een stevige uitdaging. Tja, als onze gedeputeerde dan twee dikke groene bolletjes

neerzet met betrekking tot het halen van de KRW-doelen voor oppervlaktewater in 2027, dan snapt u nu vast wel mijn twijfel, voorzitter.

Voorzitter, mijn gewaardeerde collega Chris Westerlaken heeft al tijdenlang een weddenschap staan om een fles wijn met betrekking tot de Omgevingswet. Als u mij toestaat, voorzitter, wil ik er ook een Chris Westerlaken'tje tegenaan gooien. Ik durf de weddenschap met de gedeputeerde om een goede fles wijn wel aan te gaan dat in 2027 de KRW-doelen niet behaald zijn. Uiteraard, voorzitter, want zo ben ik dan ook wel weer, mag ze dan meehelpen hem leeg te drinken en gaan we met een glas in ons hand in gesprek waar we de afgelopen jaren nog bij hadden kunnen sturen. Mijn oproep aan de gedeputeerde is dan ook- Ik pauzeer maar om dan- Ja, ik voel dat er interruptie aan gaat komen.

De heer **WESTERLAKEN**: Het gaat niet over de fles wijn, hoor. Laten we dat even vooropstellen. Die gun ik de gedeputeerde. Maar ik heb even een vraag aan de heer Van der Steeg. Als u het hebt over de Kaderrichtlijn Water en het halen van de doelstellingen, bedoelt u dan honderd procent van de doelstellingen? Of mag het ook een beetje minder zijn? Want uit onderzoek blijkt dat bijna alle waterlichamen, op een enkele na, maar dat heel veel waterlichamen van HDSR op een paar procent na voldoen aan de richtlijnen en dat het water substantieel beter van kwaliteit is geworden dan het was toen de eerste Kaderrichtlijn Water werd uitgegeven. Waar ligt voor u de tolerantie? Honderd procent? Of zegt u van, ja, bepaalde dingen- Want bepaalde zaken zullen we nooit uit het water kunnen krijgen om natuurlijke omstandigheden.

Helaas gaat het niet zozeer om wat ik zou vinden, maar gaat het er meer om wat Europa zal vinden. En Europa, de KRW, die kent het one out all out-principe. Dus ja, er is best wel veel goed werk verricht, dat zal ik ook zeker niet ontkennen, maar ik denk dat we- Het is niet voor niks dat Nederland heel erg laag scoort in dit opzicht en het is denk ik ook niet voor niks dat minister Harbers zegt dat we die doelen gewoon niet gaan halen. Dus wat ik vind is misschien niet eens zo relevant. Ik wil een antwoord geven op uw vraag, hoor. Ja, een beetje goed; nee, we moeten gewoon goed scoren, dat is wat mij- Kijk, en als ik provinciaal- Wie wat bewaart, die heeft wat. Ik heb er weleens meer mee lopen wapperen bij RGW. Dat Provinciaal Waterplan uit 2009, waarin we kunnen zien dat in ecologisch opzicht alle Utrechtse waterlichamen – het zijn er volgens mij 56 – rood scoren en we zijn nu dertien jaar verder en we gaan diezelfde kleurtjes weer eens een keer erbij pakken en dan scoren ze nog steeds rood. Dus ja, er is goed werk geleverd, maar nog lang niet genoeg kennelijk. En ja, we hebben ook met rijksbeleid te maken en ja, we hebben ook met nalevering vanuit de ondergrond te maken. Ik weet het allemaal wel. Maar we hebben ook te maken met een one out all out-principe. En Europa zal niet gaan kijken van oké, er is goed werk verricht, want we hebben een maatregelpakket uitgevoerd wat we dan hebben uitgevoerd. Nee, die gaat gewoon kijken: zijn die doelen gehaald, ja of nee? En die doelen, die zijn ook recentelijk- Daar kan je ook van alles van vinden. Het is kenmerkend dat bij die herijking geen één doel omhoog is gegaan, maar alles is naar beneden bijgesteld. Dus we hebben die lat, waar u het over heeft, al verlaagd en vervolgens gaan we het nog niet halen.

De heer **WESTERLAKEN**: Ja, hoe langer het antwoord, hoe onduidelijker het meestal wordt en ook in dit geval-

Dat heb ik van gedeputeerde Krol geleerd toentertijd.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik heb de heer Van der Steeg inmiddels ook horen zeggen dat het goed is- In een tussenzinnetje weliswaar. Jij refereert aan Europa. We hebben weleens geconstateerd: ja, moet je nou roomser dan de paus zijn? We weten nog niet hoe Europa hierop zal afrekenen. Misschien boetes, maar misschien gebruiken zij hun gezond boerenverstand, zoals wij hier altijd doen, en zullen ze zeggen van ja, het

is wel goed op een paar onderdelen na waar niet op ingegrepen kan worden. Dus ik vraag eigenlijk – en dat is voor de weddenschap; het komt er uiteindelijk natuurlijk toch op neer –: wat is goed bij u? Hoe goed is goed?

Goed is het halen van de doelen, als we groen scoren. En overigens zijn we denk ik helemaal niet roomser dan de paus; laten we eerst maar eens katholiek worden dan.

Ik was volgens mij gebleven, voorzitter, bij dat we een glas wijn aan het drinken waren. Ja. Maar een oproep aan de gedeputeerde is dan ook om niet weer te wachten tot 2024, maar om de urgentie te onderkennen en om extra inspanning te gaan verrichten. Om hoeveel geld dat bijvoorbeeld zou moeten gaan? Als Statenlid is dat onmogelijk te zeggen, voorzitter. Want dat komt ook omdat in dit huis water een ondergeschoven kindje is. Als Statenlid is het moeilijk het overzicht te behouden. Vandaar deze keer ook eens mijn focus op dit onderwerp. We hebben een commissie, die heet Ruimte, Groen en Water, maar hoe vaak zijn wij als Statenleden nou in gesprek met elkaar over water, over waterdoelen? We hebben de herijkte KRW-doelen een tijdje terug vastgesteld, maar is er iemand in deze zaal die weet wat we nou eigenlijk vastgesteld hebben? Mijn mening: als Statenleden worden we veel te weinig meegenomen in het waterdossier. Voorzitter, ook dat mag u als een oproep beschouwen.

Dan, voorzitter, had ik ook kunnen mopperen over de groene contour, maar hoe ik over administratieve trucs in deze denk, mag u inmiddels wel bekend zijn. Laten we dit zeggen: oud-staatssecretaris Bleker zit nog steeds glimlachend achterovergeleund een dikke sigaar te roken en instemmend mee te kijken hoe het zogenaamde Akkoord van Utrecht ten opzichte van zijn catastrofale bezuinigingen voor de natuur nog steeds een luchtballon is. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: In de zomer maken we de tussenbalans op. Wat waren we van plan en wat komt ervan terecht? Beetje verwarrend is het wel voor onze fractie dat die rode bolletjes. Voor ons is dat juist de meest positieve kleur; ik moet altijd even schakelen. Een goede start is het halve werk en daarom is die eerste helft van het jaar zo belangrijk. Naar aanleiding van de Zomernota kun je eigenlijk over elk onderwerp, over elk detail, waar we ons mee bezighouden, wel iets zeggen, maar dat ga ik niet doen. Er gaat veel goed en er kan ook een heleboel beter. Voor de Partij van de Arbeid is dat de belangrijkste conclusie van deze Zomernota. En wij zien de Zomernota- Het zal u niet verbazen dat ik hem niet zozeer vergelijk met een voetbalwedstrijd, maar als een tussenrapport van een schooljaar. Er zit daar een klasje van vijf en die werkhouding is prima en de cijfers zijn vaak ruim voldoende, maar het streven is een tien, heeft mijn vader mij altijd geleerd. En daarvoor moet er nog wel wat gebeuren. Ik noem kort een paar punten.

Gedeputeerde Strijk bijvoorbeeld drukken we op het hart dat de provincie Utrecht, als het gaat om de social return-opgave graag een koploper wil zijn en niet voldoen aan de minimale eisen. En ga verder wel zo door met de overzichtelijke rapportages, als deze Zomernota. Hartelijk dank daarvoor. En ook aan iedereen die hard heeft gewerkt aan deze Zomernota.

Gedeputeerde Sterk, die moet nog wel flink aan de bak. De ontwikkeling van natuur en groene contouren blijft ook dit jaar helaas weer behoorlijk achter en we krijgen ons geld maar niet besteed. Eerlijk gezegd valt me dat voor de enige vrouw in het college een beetje tegen. Bovendien komt ook nog de uitvoering van de stikstofplannen erbij. Geen kleine opgave.

De tienduizend beoogde woningen, die keihard nodig zijn, blijven steken op achtduizend. En daar ligt nog wat extra huiswerk voor gedeputeerde Van Muilekom.

En de energietransitie kent best wel een dipje eigenlijk. De gemeenteraadsverkiezingen eerder dit jaar leverden niet de gehoopte frisse wind op, maar

eerder een akelige windstilheid en voor gedeputeerde Van Essen een flinke uitdaging voor de komende tijd.

Tot slot zijn we heel blij dat de proef voor gratis ov voor ouderen met een laag inkomen eindelijk van start is en we hopen dat het zo'n groot succes wordt dat gedeputeerde Schaddelee nog voor het eind van dit jaar bij Provinciale Staten moet aankloppen voor extra geld. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Voorzitter, een paar korte opmerkingen. Vanuit de VVD werd iets gezegd over dat tegendoelpunt, de ingezetenenbelasting. En volgens mij is het gewoon goed dat de VAR erbij gehaald is en dat het tegendoelpunt daarmee is afgekeurd.

Het tweede is, ik vind het wel schattig hoe vanuit rechtse partijen nu opeens, ja, hoe ze het doen ten aanzien van de moeilijke situatie waarin heleboel gezinnen tegenwoordig staan. Ik bedoel, er werd gerefereerd aan 'het Rijk doet wat'. Ja, dat is geloof ik voor een modaal inkomen viereneenhalve euro per maand. En nu wordt het dan direct ook aangegrepen om dan ook de opcenten te verlagen. Ja, dat gaat ook minder dan een euro per maand zijn. Laten we gewoon helder zijn: als arbeiders gewoon willen zorgen dat hun inkomen op peil blijft, dan is er maar één oplossing en dat is dat ze zich organiseren, dat ze stakingen organiseren en op die manier afdwingen dat hun inkomen op peil blijft. En dat gebeurt niet doordat wij hier de belastingen een heel klein millimeteretje gaan verlagen. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Allereerst, de Zomernota is weer beter leesbaar en dat moet toch ook elke keer gezegd worden. De informatiewaarde is toegenomen met het stoplichtenmodel in de meerjarendoelen en de beleidsdoelen. Hoewel, en dat hebben al meer fracties gezegd, daar nog best wel wat meer scherpte in mag komen. Van de ChristenUnie nog een aantal noties en vragen bij deze tussenbalans.

Op inhoud, de onderbesteding op de realisatie van NNN en de groene contour. Die is niet onverwacht, maar blijft teleurstellend. Wat de ChristenUnie betreft, moeten we de ambitie wel hoog blijven houden en alle zeilen bijzetten om door middel van gebiedsgericht beleid die doelen te gaan halen. Is gedeputeerde het met ons eens dat met de financiële injectie van de zogenaamde stikstofgelden de groene doelstellingen misschien toch weer meer in zicht kunnen en zullen komen? En heeft u er vertrouwen in dat we dit jaar opnieuw in gesprek gaan met boeren en partners en natuurorganisaties om die hectares te realiseren? Of gooit een stikstofcrisis nog altijd te veel roet in het eten?

Dan organisatiebreed. Er wordt enorm hard gewerkt in de organisatie.

De heer **WESTERLAKEN**: Ja, ik ben heel benieuwd naar de uitleg van de ChristenUnie over wat er net gezegd is, namelijk dat de nog niet bekende, toekomstige stikstofgelden gebruikt gaan worden voor de natuurontwikkeling in de provincie Utrecht. Dat kan volgens mij niet.

Wat we wel weten is dat er een grote pot geld ook naar de provincies gaat vanwege de stikstof en dat in de realisatie daarvan, in alle maatregelen die genomen moeten worden en in wat boeren daaraan kunnen toevoegen, dat dat misschien een weg zou kunnen zijn om meer natuur te realiseren. Maar het is onzeker en dat ben ik met u eens.

De heer **WESTERLAKEN**: Tot slot – het is niet een repliek, maar het is meer nog een vervolg –: ik denk dat we- Ik vraag me af of de ChristenUnie zich realiseert wat ze nu zeggen. Want als we geld krijgen vanuit het Rijk en dat is veel, dan is dat bedoeld om de stikstofmaatregelen te financieren. Dat is niet bedoeld om de wens van de provincie Utrecht om een aantal

hectare meer natuur te ontwikkelen te financieren. Dat zijn twee totaal verschillende zaken. Ik heb het al eens eerder gezegd: misschien dat er een relatie hoogover zit als het gaat om de waarde van de grond, maar realisatie van natuur, zoals wij dat voor ogen hebben, is geheel iets anders dan de stikstofaanpak, zoals die nu in de Tweede Kamer voor is gelegd.

Ik meen de gedeputeerde in de commissie RGW – ik weet nu of u daar aanwezig was – in grote lijnen iets in die richting te hebben horen zeggen, maar ik hoor graag welk toekomstplaatje zij bij dit verhaal heeft.

Een ander punt. Organisatiebreed. Er wordt enorm hard gewerkt in de organisatie, maar het gebrek aan personeel is een probleem wat de hele organisatie doortrekt en vertraging geeft op de uitvoeringskracht. En daarnaast wordt de provincie in de uitvoering geconfronteerd met oplopende levertijden en kostenstijgingen. En die hebben weer effect op mobiliteit, ov en woningbouw. In hoeverre en op welke manier – en dat sluit volgens mij aan bij de vraag die al eerder gesteld is – is GS bij machte om hierop te sturen en er ofwel op bij te sturen? Ook met het oog op realistisch begroten.

Drie. Dit college heeft de afgelopen jaren heel veel werk gemaakt van toekomstgericht denken en het langetermijnperspectief. Daar is wat ons betreft de overheid toe geroepen: loskomen van alleen maar crisisbeheersing en ad hoc maatregelen. Op basis van de Omgevingsvisie is er hard gewerkt aan de groeisprong. Dat legt een stevige basis voor de toekomst. Maar dan zullen we ook wel financieel moeten voorsorteren en sparen om dat allemaal te kunnen bekostigen. En de opgaves zijn zo groot, dat we dat ook niet alleen kunnen. Ik heb begrepen gisteren uit de troonrede dat het kabinet over de brug gaat komen. Dus dat is enigszins geruststellend. Maar misschien kan de gedeputeerde er dan nog op reflecteren.

Nog veel sterker dan in het voorjaar het geval is, leven we in roerige, verwarrende en onzekere tijden. In de Zomernota lazen we al de teneur van bezorgdheid, ook over economische ontwikkelingen en de impact daarvan op onze inwoners. En nu, een paar maanden later, buitelen de crises over elkaar heen. Crises die ook vaak met elkaar samenhangen, wat het heel complex maakt. En door stapeling van effecten worden inwoners en bedrijfsleven heel hard geraakt, ook in onze provincie, met stress, onzekerheid, dreigende armoede en op handen zijnde faillissementen. En dat is een vraag van onze fractie: verkent GS op provinciale schaal voor dit begrotingsjaar nog kansen en mogelijkheden om bij te dragen aan de verzachting van dit leed? We noemen bijvoorbeeld ook de hoogoplopende energiekosten voor bibliotheken, musea, erfgoed, voor bovenregionale sportaccommodaties, voor vastgoed van maatschappelijke partnerorganisaties of juist kritieke sectoren in het mkb.

Wij kijken verder uit naar een realistische begroting 2023. De transities die de provincie in gang heeft gezet, kunnen voor een deel een antwoord zijn op de crises waarin we terechtgekomen zijn, maar dan is er wel tijd nodig om de positieve effecten te zien. Het is tegelijk rekenen, lijkt ons, met veel onzekerheden, waarbij we ook nog afhankelijk zijn van rijksbeleid wat alsmaar uitblijft, terwijl de deadlines voor een aantal opgaven al ernstig dichtbij liggen. Dat is een opgave. We horen graag van gedeputeerde een reactie daarop.

Voor 2022, voor GS en de organisatie. Het vraagt leiderschap en lef om in deze tijden in samenwerking en verbinding stug te blijven doorwerken aan alle opgaven die er liggen en bij te dragen aan een provincie waarin het voor iedereen goed leven, wonen en werken is. Bij dat alles wensen we GS en de organisatie veel energie en hoopvol realisme toe.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, onze technische inbreng op de Zomernota hebben we geleverd in de verschillende commissies en voor vandaag hebben

we nog twee punten die overbleven en politiek wellicht relevant zijn, die wij in ieder geval relevant achten.

Allereerst hebben we in de commissie BEM benoemd dat het, wat ons betreft, niet juist is om nu al eigen middelen te gaan reserveren voor een taak die bij het Rijk ligt en op het bordje van de provincie gelegd wordt als het gaat om het kansenmakersteam. We hebben een beperkt budget. We willen die taak ruimer invullen en dat wordt dan via de Zomernota geregeld. Het is nu een klein bedrag, maar dat zet wel het hek open om daar extra diensten van ons te gaan verlangen, ook op de korte termijn. En daar zeggen wij van, trek dan een streep. Dat doen we niet, want als het Rijk een extra taak aan ons kwijt wil, dan vinden wij ook dat daar de bijpassende financiering ruim bij moet zitten. En als we nu al gaan draven zonder dat het Rijk daartoe aanzet, dan zet dat de deur open voor een openeinderegeling waarvan we het einde niet kennen, juist ook omdat we in dit dossier geen invloed hebben op de opgave die op ons afkomt. Dus wat ons betreft is de algemene lijn van, ga bij dit soort opdrachten vanuit het Rijk meer op de strepen staan. En als het Rijk een taak wil overdragen, dan moeten we daarvoor voldoende middelen krijgen en voldoende beleidsvrijheid. Gaan we niet op onze strepen staan, dan zorgt het ervoor dat we steeds meer een uitvoerluik worden, een uitvoerorganisatie van het Rijk, waarmee we onze eigen beleidsvrijheid kwijtraken en uiteindelijk de provinciale laag niet meer is dan een samenwerkingsverband van gemeenten om zaken geregeld te krijgen. Kan het college dit toezeggen daar scherper op te zijn, ook in de tweede half jaar en daarop duidelijker ook de piketpalen te slaan richting het Rijk?

Voorzitter, in de tweede plaats hebben we in de commissie RGW gevraagd naar het bestedingsplan van de gelden van de grondwaterheffing. En dat klinkt als een heel technisch, specialistisch punt, maar er is terecht al een aantal keer aandacht gevraagd voor die grondwaterheffing. Wat ons daarbij gestoord heeft bij de beantwoording van die vraag is dat we eerst in een technische vragenronde al vragen hadden gesteld. We kregen een vrij nietszeggend antwoord terug, een heel formeel antwoord. En vervolgens was er in de commissie een vraag voor nodig om het stuk alsnog gewoon te krijgen. Waarbij ons duidelijk werd: in dit stuk stond heel veel informatie, die we juist in de Zomernota hadden willen lezen. In de breedte was de Zomernota prima leesbaar. Alleen daar stond gewoon in wat de uitgaven waren, et cetera, maar bleek dus dat dat via de voorziening gerapporteerd wordt. En de Zomernota zelf vroeg zich af van, waarom zien we daar zo'n onderbesteding? Dat was dus ook de vraag die we lazen en die we ook zagen. Alleen, het bleek dat die informatie er wel was, alleen dat het op een ander moment en via een ander systeem gerapporteerd wordt. Dat resteert ons dan de opgave om dat in beeld te krijgen, want ook bijvoorbeeld bij de slotwijziging zal die dan niet gerapporteerd worden als zijnde bestedingen. Dat stelt ons voor een paar vragen. Hoe kan het dat we dit niet in de technische ronde al inzichtelijk kregen? En hoe kunnen we dit soort sturingsinformatie – blijkbaar zaken die via de voorziening geregeld worden – toch inzichtelijk maken om juist ook als Staten meer controle te hebben. Waarbij het pas op een heel laat moment boven water komt, zou het wat ons betreft de bruikbaarheid en leesbaarheid van dit soort documenten zeker kunnen dienen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Voorzitter, we hebben ook in de commissievergadering al het nodige genoemd. De heer Janssen van de VVD zei het eigenlijk al: het is een tussenstand, de Zomernota. En ikzelf heb geschreven van: wat willen wij, wat hebben wij gedaan en wat moet nog? De Zomernota.

Wat 50PLUS toch nog steeds wil benadrukken – want het is natuurlijk al een aantal keren gezegd, dus een beetje een herhaling van zetten – maar openbaar vervoer, de dunne lijnen in de buitengebieden. Dat wordt toch steeds schraler. Hier en daar is er een pluspunt,

daar heb ik ook een halleluja-verhaaltje over gehouden, dat een busje opeens toch wel iets verder gaat, waardoor bepaalde treinstations beter te bereiken zijn. Maar in zijn algemeenheid maakt 50PLUS zich daar toch nog wel zeker zorgen over.

Waar wij zich ons ook zorgen over maken, is toch de regiotaxi. De regiotaxi is op een gegeven moment- Was eerst onder het beheer van de provincie, is nu overgezet naar de gemeenten en bij de eerste begrotingen – ik heb de signalen al gekregen –, waar gaat men op bezuinigen? Op de regiotaxi. Terwijl juist die regiotaxi een vervanging zou moeten zijn voor de haltes en dergelijke in de buitengebieden die wegvallen. Een ander punt is namelijk, toen Syntus het overnam van Connexxion, toen zijn er in de kleinere busjes, zeg maar de cirkellijnen- In beginsel was het nog met vaste medewerkers, maar de laatste tijd worden ze gereden door vrijwilligers. Een hele grote pluim voor de vrijwilligers. Maar, ja, het werkt toch soms een beetje anders. Als er maar iets dwarszit ergens, waar dan ook in het lijf, dan, ja, dan komen ze niet en dan rijdt de bus niet. Dus de continuïteit is niet helemaal meer honderd procent gewaarborgd door het vervoer met vrijwilligers.

Gratis openbaar vervoer. We vinden het gewoon geweldig dat het nu in Amersfoort als een proef is ingezet. 50PLUS. Volgens mij waren wij ook mede-indiener van de motie. Met jullie hebben we er heel veel over gesproken, maar wij vinden gewoon- 50PLUS vindt gewoon dat het doorgetrokken moet worden naar de hele provincie. Het is een proef, maar we weten eigenlijk al dat het succes eigenlijk wel vanzelfsprekend is. Wie wil er nu niet met gratis openbaar vervoer?

Dan wil ik nog even opnoemen – dat heb ik ook in de commissie al genoemd – dat is namelijk een heel belangrijk punt voor de infrastructuur, vooral voor de fietsinfrastructuur. Ik kom even terug op het pontje Nieuwer Ter Aa. Natuurlijk. En ja, helemaal geen enkel signaal nog van wat gaan we nu doen? Ja, we zijn in gesprek met het Rijk en we zijn dit en dat. Gelukkig blijft het iets langer in de vaart. Maar ik wilde toch, 50PLUS wil er toch aandacht voor vragen om daar toch rekening mee te houden, dat er toch op een gegeven moment een kostenpost gaat komen. En daar dient men natuurlijk ook uiteraard in overleg te gaan met Rijkswaterstaat.

Dan wil ik ook nog- We hebben er zoveel over gesproken, maar uiteindelijk vindt 50PLUS niets meer terug in de Zomernota, ook niet misschien ooit, namelijk de brug, de verbinding tussen Rhenen en Kesteren van de N233. Hoe gaan we daar nou toch in de toekomst mee om? Want we willen toch gewoon dat die infrastructuur toch echt wel optimaal gaat worden. Willen we de mensen- Ja, ook in dat gebied is het openbaar vervoer niet optimaal. Natuurlijk moet je ook in overleg met de provincie Gelderland. Maar niets erover van, we zijn hiermee bezig. En dat vinden wij toch wel zorgelijk, zeker voor Rhenen die daar toch heel erg van afhankelijk is en veel overlast ervaart van de vele files daar.

Het onderhoud van de provinciale wegen. Dan kom ik even bij Spengen. U weet allemaal waar het over gaat. We hebben er een filmpje van gezien. We hebben unaniem de motie aangenomen. En hoera ja, ik heb van de week de eerste schets gekregen wat de voornemens zijn om het daar, ja, te verbeteren naar aanleiding van het verzoek in de motie. Maar dan is het dan toch weer van 'de capaciteit'. Wij vinden toch, 50PLUS vindt toch, iedere keer maar te zeggen, het af te schuiven op de capaciteit, de capaciteit, de capaciteit. En dan denk ik, het gaat toch ook om veiligheid? En als ik dan ergens lees van, ja, het valt toch eigenlijk best wel mee, het aantal doden en ernstige verkeersdoden en ernstige gewonden is laag, maar dat denk ik: iedere dode is er een teveel; iedere ernstig gewonde, die misschien voor de rest van zijn leven invalide is, is er een teveel. En veiligheid moet eigenlijk gewoon met grote vette, kapitale letters in iedere, ja, Zomernota, begroting, et cetera, neergezet worden.

En ik wil ook nog even komen op dat pontje. We zijn bezig met de revitalisatie van fietsknooppunten. Als iets een fietsknooppunt is in de provincie, van Noord-Holland naar Utrecht en verder, dan is dat het pontje. Tienduizend overzettingen per dag en scholieren.

Het is woon-werkverkeer en schoolverkeer en recreatieverkeer. Dus dan denk ik, daar moeten we toch heel serieus mee omgaan?

Dan kom ik nog even op wonen. Meer ruimte aan gemeenten, huizenmarkt van tienduizend naar achtduizend. Ik zou zeggen, geef de gemeenten gewoon veel meer ruimte. Waarom dat geweldig vertragende traject? Ja, maar dan moet het eerst naar de provincie en dan moeten we weer terug en dan moet er weer over gedacht worden en nog weer terug en dan naar de gemeenteraad. Zo gaat het meer heen en weer. En voordat je het weet ben je gewoon weer een aantal jaren verder. We hebben gewoon woningen nodig. Niet alleen op sociaal gebied. Natuurlijk, dat is heel belangrijk, ook omdat we tegenwoordig toch gewoon geconfronteerd worden met statushouders, asielzoekers, et cetera, et cetera. We hebben gewoon die woningen keihard nodig. Laten we gewoon voor deze periode een besluit nemen, dat we even anders omgaan met de regelgeving.

Dat is het. Even kijken. Dan heb ik dit. Ja, dan ben ik er eigenlijk wel, voorzitter. En wij komen met de begroting in het najaar met eventuele amendementen of een motie. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Allereerst ook dank voor de uitwerking van deze Zomernota. Wat mij betreft duidelijk en overzichtelijk. Zoals meerdere keren al benoemd, gaat het hier natuurlijk voornamelijk om een tussenstand van de eerder genomen besluiten en programma's. Er is ook toegelicht waar de achterstanden zijn en wat de oorzaken zijn. Dat is duidelijk.

Toch wil ik even stilstaan bij een punt over het openbaar vervoer. Nou, er is ook al gerefereerd aan de opbrengsten uit de motorrijtuigenbelasting die hoger zijn. De compensatie voor elektrische auto's waar we inkomsten uit hebben, dat dat allemaal geïnvesteerd wordt in het openbaar vervoer. Helemaal terecht naar mijn idee, want het openbaar vervoer heeft ook extra middelen nodig.

In de Zomernota zien we, als het gaat om openbaar vervoer, voornamelijk groene bolletjes bij de voortgang. Je zou denken: het is allemaal op schema. Maar als je dan verder kijkt, zie je dat het betrekking heeft op voornamelijk verkenningen, monitoring, dat dat allemaal groen is, dat dat op schema loopt. Maar als je eigenlijk doordenkt van, ja, wat komt er dan uit die monitoring? Wat komt er uit die vertrekkingen? Dan zul je zien dat de reizigersaantallen nog steeds heel erg achterlopen. Misschien heeft dat ook een relatie met de extra motorrijtuigenbelasting die we innen, omdat mensen gewoon nog steeds niet voor het openbaar vervoer kiezen. Het openbaar vervoer blijft onaantrekkelijk duur. Nu is er een pilot gestart om inwoners van 65 jaar en ouder gratis met het ov te laten reizen. Een prima voorstel. Staan we ook volledig achter. Maar dan zijn we er nog niet. DENK vindt dat GS moet kijken en actie moet ondernemen om te kijken hoe we openbaar vervoer aantrekkelijker gaan maken. Het moet goedkoper, het moet betrouwbaarder, het moet ook beter bereikbaar, maar ook frequenter. Daarom roepen we GS nogmaals op om ook daarin verder te denken. En ook hopen dat het allemaal groene bollen blijven met de huidige lopende programma 's, maar ook dieper kijken van, wat zegt dat eigenlijk over het openbaar vervoer in zijn geheel? Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aan het eind gekomen aan de beraadslagingen vanuit uw Staten in eerste termijn. Ik kijk of het college aanstonds tot beantwoording kan overgaan? Dat is het geval.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik krijg als eerste het woord, maar ik ben eigenlijk wel blij om te merken dat we de Zomernota ook echt aangrijpen zoals het is. Het is een verantwoordingsdocument van het college breed aan u over de diverse beleidsterreinen en programmaonderdelen. En volgens mij gaan mijn collega's veel meer inhoudelijk in op een aantal vragen dan per se de gedeputeerde op de financiën. En voor die van economie heeft hij ook nog een paar vragen. Dus ik zal proberen die straks door te lopen en begin eigenlijk bij de amendementen die worden ingediend door de VVD en die gelijk bij de eerste spreker waren, om die maar van een advies of een oordeel te geven van hoe college daarnaar kijkt.

Het amendement, het steuntje in de rug, dat gaat over dat uit de meicirculaire, die we dus een aantal maanden terugkregen, die wordt verwerkt in deze Zomernota. Meevallers. We krijgen meer geld. Niet alleen voor het jaar 2022 wordt aangegeven te verwerken, maar ook voor de jaren daarna: '23, '24, '25. Dus we verwerken dat meerjarig in onze begrotingscijfers. En daarvan stelt de fractie van de VVD voor, dat moet je nu nog niet doen; die moet je later gaan beoordelen. Dit is wel conform een eerdere afspraak die hebben gehad. We hebben in de FAC eerder het gesprek gehad, dat naar aanleiding van bepaalde ontwikkelingen die plaatsvinden- Wanneer verwerk je nou dit soort dingen? Gaan we dan nu, omdat dit de Zomernota '22 betreft, alleen maar deze 2022 veranderen? Of pakken we het inzicht wat uit die nota naar voren komt ook gelijk mee voor de jaren daarna? Toen hebben we gezegd, dat gaan we wel doen voortaan, ook om te voorkomen dat je anders bij al die stukken elke keer weer terugleest: hè, dat denk je, dat heb ik toch al een keer ergens gelezen? Ja, maar nu heeft het effect op dit jaar. Dus wij hebben toen afgesproken: dat doen we in één keer. Nou, dit is het effect daarvan. Nu gaan wij dus in meerdere jaren de hogere opbrengsten die wij zien aankomen vanuit de motorrijtuigenbelasting en ook de uitkering van het provinciefonds verwerken. Let op, hier gaat het om wat ik dan de q noem, hè? Q maal p. Het aantal auto's is belangrijk voor onze opbrengst van de motorrijtuigenbelasting en het tarief dat wij daarop heffen. U stelt het tarief vast. En die p, maal het aantal auto's. Dat heeft natuurlijk invloed op hoeveel wij binnenhalen. Wat in die meicirculaire staat, is de inschatting die wij van het Rijk krijgen en die informatie hebben zij, omdat zij ook motorrijtuigenbelasting heffen. Hoeveel auto's zijn er. Dus dat gaat over de q. En zij melden nu in die circulaire: het aantal auto's in uw provincie is groter dan eerder ingeschat, dus uw opbrengst zal omhooggaan in de komende jaren. Het niet meenemen van die opbrengstwaarde voor 2023. '24 en '25 is een beetje zo doen. Het is gewoon op basis van de huidige actualiteiten de inschatting die daar aankomt. Dat kan een reden zijn voor uw Staten om te zeggen, nou, dan kan het tarief omlaag. Dat zou je kunnen doen. Als mijn q hoger is, dan mag mijn p lager zijn; dan heb dezelfde opbrengst? Dat is een politiek besluit. En dat kan u nemen, maar dat is niet het karakter van dit amendement.

De heer **JANSSEN**: Het klopt dat de meicirculaire iets zegt over de q, maar de p hebben we toch nog niet vastgesteld?

U stelt elk jaar bij de begroting het tarief vast voor het komend jaar, voor 2023, en om altijd een doorkijk te geven naar 2024, '25, '26, zetten we daar ook tarieven bij. En daarvan zegt het college, heeft als uitgangspunt: wij indexeren dat op basis van percentages die er staan. Maar dat besluit heeft u nog niet genomen. U stelt elk jaar na de begroting een tarieventabel vast en pas op dat moment neemt u dat besluit. Dus het amendement, wat hier voorligt, zegt eigenlijk: draai uit de cijfers terug dat er meer auto's zijn in de provincie Utrecht en verwerkt dat nog niet in je cijfers. Daar zou ik gewoon net doen alsof er iets niet is wat er gewoon is. Dat helpt niet aan het inzicht in de transparantie en daarmee ontraad ik het amendement toch wel met enige klem.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter, het zal u niet verbazen, dat ik er toch een iets andere zienswijze op heb. Ik zou zeggen, laten we uitgaan van de opbrengst van de belastingen die we nodig hebben om de taken te doen. En die p hebben we nog niet vastgesteld. Dus laten we dan ook

voorsorteren op een p die past bij de inkomsten die we nodig hebben in plaats van omdraaien en zeggen: we gaan automatisch ervan uit dat die belastingopbrengst stijgt en stijgt, terwijl we nog geen enkel zicht hebben op waar we dat dan voor nodig hebben. Dat is een ander uitgangspunt. Ja, en ik snap dan niet waarom er wordt gezegd: met klem ontraden, terwijl het gaat om een andere zienswijze. Ik heb de gedeputeerde nog niet horen zeggen waar dat geld dan voor nodig is. Dus dat wil ik dan benadrukt.

Het klopt dat u het tarief voor 2024 nog niet heeft vastgesteld. Ook het tarief voor 2025 nog niet. Dat gaat u zelfs binnenkort niet vaststellen, want dan stelt u slechts het tarief voor 2023 vast. Maar wij maken wel in al onze stukken zichtbaar: wij gaan ervan uit dat dit de tarieven tegen die tijd zullen zijn. En wij vermenigvuldigen dat met het aantal auto's dat er is. Dat is de manier waarop we het aan u presenteren: open en transparant die rekensom maken we. En als je dan, ja, het aantal auto's niet baseert op wat nu de laatste stand is, dan ga je ook een vertekend beeld in je meerjarenbeeld krijgen. U kunt altijd besluiten, daar gaat uw Staten over, om op basis van die informatie het tarief te verlagen. Ik weet niet of GS u dat zal voorstellen, maar u zou het kunnen doen. Dus dat is hier niet de discussie. Het amendement gaat over iets uit het meerjarenbeeld halen wat er volgens ons gewoon komt op basis van de huidige veronderstelling. Dus dat is met betrekking tot dat amendement.

En amendement nummer 19, dat gaat over het geld wat wij u voorstellen bij de Zomernota in de reserve te storten voor het openbaar vervoer. Even, dit stond ook al in de kadernota. Het is hier een verwerking in het jaar 2022 van iets wat we in de kadernota aan u hebben voorgesteld. En wat wij zagen bij de kadernota, in dat integrale afwegingsmoment – want daar was dat moment natuurlijk – toen zeiden we, ja, we gaan een concessie verlengen voor twee jaar tot eind 2025. Een concessie zal altijd duurder zijn als je hem voor een kortere periode verlengt, want je hebt dan een minder sterke onderhandelingspositie dan als je iets voor acht of tien jaar doet. Dat heeft een prijsopdrijvend effect. Daarnaast is het aantal reizigers in het openbaar vervoer op dit moment nog steeds lager dan we bij het aangaan van de concessie dachten. Dat heeft nog te maken met de naweeën van corona en het weer terugkomen. Dat heeft allebei een effect dat wij meer zullen moeten betalen aan de bedrijven die voor ons de concessie uitvoeren. Daar hebben we een berekening van gemaakt. Dat zijn inschattingen. Helemaal zeker weten we het natuurlijk pas eind 2025. Maar globaal geraamd op zestig miljoen. Daar creëren we een reserve voor. En wij halen een deel uit de saldireserve en een deel uit een meevaller in het jaar 2022 en die stoppen we daar ook in. Dat doen we open, transparant, zelfs expliciet in een besluitpunt. Daarom kan je die er op zich ook uit amenderen. Maar laat het dus open zien dat dit een besluit is. Ja, ik vind dit juist wel mooi. Hier zie je: er is een ontwikkeling; we zijn een wendbare organisatie; we kijken naar de gebeurtenissen; we denken, daar kunnen we het geld aan besteden. Als u het niet doet, dan valt het naar de saldireserve vrij en dan halen we het vervolgens weer uit de saldireserve en stoppen het in deze reserve. Ja, ik vind het allemaal een beetje boekhoudkundig worden dan. Het kan gewoon. Het staat hier open. We zijn er helder over. U mag dat besluit nemen. Het heeft niks met staatkundig te maken. Het is gewoon uw recht om het zo te doen en we doen dat in alle openheid en transparantie. En ik vind het een goed besluit, dus ontraadt het amendement.

GroenLinks, in reactie op een paar vragen die gezegd werden. Het college herkent natuurlijk de aansporing, die we ook wel van meerdere van u horen, op doelen die we onszelf gesteld hebben en waar we nu soms toch vertraging oplopen in de uitvoering. Dus die aansporing, die pakken we alleen maar mee om zelf ook gemotiveerd daar invulling aan te blijven geven. We melden in deze Zomernota wel, en ik herhaal dat ook graag toch nog maar een keer: los van het feit dat wij doelen stellen, planningen maken, er geld bij stoppen om dat te kunnen doen, dus allemaal belangrijk en voorwaardelijk. Kan er in de praktijk van de dag iets zijn waardoor je je planning niet haalt? En dat heeft op dit moment echt wel te

maken met mensen. Als wij soms de mensen niet kunnen vinden in deze krappe arbeidsmarkt, dan kan een planning vertragen. Dat kan ook zo zijn bij onze partnerinstellingen die de mensen niet hebben en dat zij vertragen, en dat wij dus in de samenwerking moeten vertragen. Het kan ook soms zijn dat er onduidelijk is wat bepaalde standpunten uit Den Haag zijn, die voor ons wel relevant zijn. Die kunnen leiden tot een vertraging. Het kan zo zijn dat in juridische uitspraken, die er liggen, ja, wij ook even wachten op wat nu weer nieuwe helderheid wordt. Dus dat is vergunningverlening waar problematiek speelt. Er zijn allerlei redenen waarom een planning die wij neerleggen soms moet worden herijkt. Ik hoor wat mevrouw Groen zegt echt als een aansporing om daar. Want wij voelen ook de urgentie op al deze doelen en ambities. Maar we moeten u af en toe ook terug spiegelen: ja, dit is ook wel waar onze uitvoeringskracht gewoon mee te maken heeft. En met die notie, en die geldt denk ik in bredere zin voor waar mijn collega's af en toe ook tegenaan lopen, maar dat haalt niks weg van onze inzet om die doelen te halen, want die zien wij allemaal als belangrijk en urgent.

Meneer Weyers, JA21. Ja, u haalt bij die reserves aan: jeetje, moeten we daar nou mee lastig gevallen worden, dat het geld uit een egalisatie naar een bestemmingsreserve gaat? Ja, daar moet ik u mee lastig vallen, want het is uw recht. U, alleen de Staten, is bevoegd om tussen reserves te distribueren. Dat mag het college niet. Dus we moeten dat aan u voorstellen. Ik vind dit ook wel het karakter van een soort van administratieve overboeking hebben, maar het is nu eenmaal. Het college is daar niet voor bevoegd om dat te mogen doen. Dus we hebben echt uw instemming nodig.

Bij de FAC hebben we over die meerjarendoelen en beleidsdoelen duidelijke afspraken kunnen maken. Wij rapporteerden u nu in deze Zomernota op 155 meerjarendoelen. Het college, stelde u- Heeft dat geholpen? Dat is een mooie discussie geweest en we hebben afgesproken dat we bij de voorjaarsnota volgend jaar op de 46 beleidsdoelen zullen rapporteren en bij de najaarsdoelen weer op de veel grotere aantallen meerjarendoelen die daaronder liggen.

De heer Westerlaken van het CDA. Een tijdpad voor de deelbesluiten. Ik zou u willen- Ik denk dat in onze begroting, die u volgende week van ons gaat krijgen, met ook een doorkijk in het meerjarenbeeld, daar duidelijke lijnen over staan. Mocht dat op dat moment naar aanleiding van de begroting voor u nog onduidelijk zijn of zou u een nog scherpere planning willen hebben over wat er dan plaatsvindt, dan kunnen we misschien op dat moment bij de begroting ook kijken hoe het college u daar nog verder over kan informeren. Ik denk dat wij daar volgende week al een belangrijke stap in kunnen zetten. En dan kom ik daar graag met u nog een keer op terug hoe we aan uw wensen tegemoet kunnen komen.

Het mkb-loket, ik weet hoe belangrijk dit is voor het CDA. Echt uw initiatief. Daar maken we ook, ja, goede stappen mee, want de regeling is geregeld en die kan gewoon. Iedereen, bij wijze van spreken, die ons nu zou vinden als mkb-ondernemer, die kunnen we al helpen. Maar wat ons punt was: wij kunnen het hier wel vaststellen, maar weten die duizenden ondernemers in onze provincie het nu? Weten ze dat die regeling bestaat? En wisten ze ons te vinden? Daarvoor hebben wij een samenwerking opgezocht met de Kamer van Koophandel om dat op een goede manier ook bij al onze ondernemers te vertellen dat we deze regeling hebben. Nou, dat loket is ingericht. Dat is best ook wel ingewikkeld geweest, want we pakten hem ook breder op: hoe kunnen we nou al onze regelingen voor ondernemers goed communiceren via de Kamer van Koophandel, zodat dat een centrale plek ook krijgt? Ik verwacht echt – dat is wel de informatie die ik nu heb – dat wij dit jaar echt operationeel zijn op dit punt – dus nog dit jaar, 2022 – en u krijgt daarover binnenkort ook een brief van mij, over wat is nou die laatste stand van zaken. Ik weet dat dit voor u een heel belangrijk, en terecht ook belangrijk, punt is.

Over de implementatie van het subsidieloket, de digitalisering, daarover rapporteren wij u via de BV Beter-brieven. Ik weet niet of de laatste stand daarop- Of het

net in de vorige brief was of in degene die komt, maar wij hebben daar wel vertraging opgelopen. De bedoeling was dat in september alle koppelingen tussen het nieuwe pakket, het subsidiepakket, al rond zouden zijn en dat heeft een vertraging gekend naar december. Dat staat in de rapportage of in de komende rapportage. Dus het is twee maanden weer vertraagd. Nog steeds wel op de planning. 1 januari zijn wij compleet operationeel. Overigens heeft dit niet geleid tot een andere manier van- Of een wijziging. Het heeft wel een andere manier van werken. We hebben gewoon ons proces gedigitaliseerd en daardoor moet het efficiënter lopen en sneller lopen en kunnen we ook makkelijker informatie verstrekken. Dat klopt. Maar er zat toch wat weerbarstigheid in koppelingen tussen SAP en dat pakket en tussen de mailservers. En, nou goed, ik zal u daar niet teveel mee verwarren. Maar in de BV Beter blijf ik u daarover rapporteren.

Het memo over de werving en hoe gaan wij om met werving en het vasthouden van mensen? Ook misschien wel in reactie op wat mevrouw de Haan ook aangaf als een belangrijk aandachtspunt. Daar heb ik u een memo over toegezegd; herhaal ik graag. Ik verwacht ook echt dat u dat binnen nu en enkele weken van mij zult hebben. Ik heb het eerste concept gezien en dat gaat de goede kant op.

En ik deel de mening die de heer Westerlaken gaf. De reservepositie – ik vind het ook goed om te zeggen – die onze provincie heeft, is gewoon solide. Wij zijn een financieel gezonde organisatie.

De heer Dercksen, mooi: bolletje-bolletje. Ik herken er wel wat in, in de vele kleuren waar je je weg in moet zoeken. Ik hoop- ja, het is natuurlijk een beetje- Hoe zei u? Wij, van wc-eend, zei de heer Weyers. Dit is natuurlijk, het college stelt u voor: wij denken dat dit een kleur oranje is of een kleur groen. Maar dit is ook de basis voor het gesprek met u. Dus voel ook zo. Ja, wij maken daar natuurlijk zelf inschattingen bij en ik heb daar ook van een aantal van u gehoord en durf daar kwetsbaar in te zijn. Durf ook als college voor te leggen waar die problematiek soms zit.

En het is niet de complete onderbesteding. We houden zeventien miljoen over, zegt deze Zomernota. Maar ik roep wel even: zestig procent daarvan, twaalf miljoen, heeft te maken met hogere opbrengsten uit de meicirculaire in verband met het accres van het Rijk. Dat zijn gewoon voor ons- Ja, dat kan ik niet voorspellen. Dat is iets wat ons overkomt als het ware. Dat melden we u. Dus wel goed om dat ook te zien.

Partij voor de Dieren. Ik denk dat dat vooral vragen zijn voor mijn collega Sterk.

Mevrouw Lejeune, social return heeft bij deze wethouder echt alle aandacht. Er ligt bij u een Nota Inkoopbeleid voor. Zei ik wethouder?

De **VOORZITTER**: U was opeens wethouder, ja.

Gedeputeerde **STRIJK**: Het zit soms diep. Ik vind het ook zo'n mooi vak. Ik vond het ook zo mooi. Excuus. Gedeputeerde Sterk. Waar dat nou ineens vandaan kwam?

En de social return, daar ligt op dit moment via wensen en bedenkingen ook bij u ons inkoopbeleid voor en dat heeft daarin zeker alle aandacht.

De heer **DERCKSEN**: Ja, de gedeputeerde zegt: ja, we hebben een hoop geld plotseling erbij gekregen vanuit het vanuit de Rijk; daar kunnen we eigenlijk ook niks aan doen. Maar de houding is wel: pik in, het is winter. En dat hoeft natuurlijk niet. Je kan ook zeggen: nou, we hebben een meevaller uit Den Haag, we geven het terug aan de mensen die het betaald hebben. En dat is een beetje die houding die ik zoek en die ik prettig zou vinden om een keer te ontmoeten in dit in dit huis.

Ja, ik denk dat dat een beetje in lijn is, wat denk ik ook net vanuit de fractie van de VVD naar voren kwam: moet je zo'n meevaller- Zou dat niet tot een discussie moeten leiden om bijvoorbeeld je tarief te verlagen? Dat is een discussie die uw Staten natuurlijk voert bij een begroting of bij een kadernota. Dat kan. Dit college stelt dat niet voor. De reden

daarvoor – heb ik in de commissie ook proberen aan te geven –: als je naar onze begroting kijkt- Wij kijken een beetje vooruit tot 2026. En op uw verzoek zijn we wat verder vooruit gaan kijken: 2035, 2040, groeisprongdiscussie. En wat wij zien, is dat in de komende jaren er investeringsopgaven op ons afkomen, waar wij wel in willen stappen – wij denken dat dat noodzakelijke investeringen zijn – en die ervoor zorgen dat die begroting tot 2026 wel te financieren is met de huidige middelen en 2027 en '28 ook wel, maar ergens in 2030, '32, omdat dan de kapitaalslasten zich vertalen van de investeringen die we nu maken, wordt dat spannender. Om een beetje een consistente gedragslijn te hebben en niet ineens in dat jaar een enorme verhoging van je opcenten te krijgen, zeggen wij: indexeer nu gewoon vanaf dit moment. Die lijn stelt het college u wel voor, is voorspelbaar, heeft consistentie en is in het licht van de door u ook gevraagde lange termijn doorkijk echt voorwaardelijk.

De heer **JANSSEN**: Ja, we hebben bij diezelfde vraag ook de vraag gesteld van, kijk ook kritisch naar de huidige uitgaven. Dat verhaal hebben we nog steeds niet gehoord. Dus prima dat er nieuwe investeringen aankomen, hebben wij ook om gevraagd, maar kijk dan ook naar je huidige opgave, naar je huidige uitgaven. Wanneer krijgen we dat antwoord van het college?

Ja, dat heeft het college natuurlijk eerder ook wel gezegd hoe we daar mee omgaan. Belangrijk om te weten: in die groeisprong zien we aankomen wel tachtig miljoen tot honderdtwintig miljoen met bandbreedtes extra per jaar aan begroting ergens in 2035. En daarnaartoe werkend. De omvang van dat soort bedragen terugvinden in je huidige begroting, dat bij te sturen, ja, het is gewoon niet reëel. Dat is echt niet reëel. En ook niet reëel als ik gewoon kijk naar uw eigen toekomstbegroting die u vorig jaar indiende. Het was moedig, vond ik fijn dat een oppositiepartij op dat moment durfde een tegenbegroting neer te leggen. Maar uw eigen bijstuvingsvoorstellen waren toen 3,8 miljoen. En 3,8 miljoen in het licht van de opgave waarvoor we staan, is gewoon niet reëel. Dus een consistente gedragslijn is ook wat waard. En daar staat het college voor.

De heer **JANSSEN**: Ja, ik word uitgedaagd natuurlijk. 3,8 miljoen in de eerste vier jaar, in de wetenschap dat we zeiden: we weten dat we de informatie nog niet hebben over waar nog meer bijstuvingsmogelijkheden zitten. Dat is een vraag die we al een stuk of vijf keer hebben gesteld. Maar dan vergeet u even dat we ook een doorkijk hebben gegeven naar 2040, waar wel degelijk grotere bijsturing in zat, oplopend tot de tientallen miljoenen die u zoekt. Dus het is nu bijsturen. Mevrouw Groen noemde het een mammoettanker. Dus als je nu niet gaat draaien aan het stuur, ja, dan snap ik dat je niet bij die tientallen miljoenen uitkomt. Maar wij denken, wij zeggen: ga sturen, ga draaien aan het wiel.

Helder. En dat mag elke fractie natuurlijk vinden of anders wegen. Het college stelt u voor- Wij weten waar we naartoe varen; we zien aankomen dat in de toekomst echt heel veel meer geld is. En wat we nu voor blijven stellen, is indexeren, het meegaan met de inflatie van onze motorrijtuigenbelasting en dat consistent vol te houden. Als je dat niet doet, neemt feitelijk de koopkracht-

De **VOORZITTER**: Meneer Strijk, ik kijk ook even naar de tijd. Wilt u de beantwoording afronden?

Gedeputeerde **STRIJK**: Mevrouw de Haan, heb ik over de medewerkers- Denk ik, ben ik op ingegaan.

Het kabinet komt in het algemeen over de brug, daar vroeg u daar nog iets over aan te geven. Daar moet ik u echt ook wel een keer schriftelijk over informeren. Het is nieuws van gister. Eerste beelden is wel, er is 1,1 miljard uitgetrokken voor gemeentes en provincie, honderd miljoen voor provincies. Dat doet iets in ons jaarschijf 2026. Gemiddeld pakken wij tien procent daarvan, maar dat is echt even over de duim. En er zit wat acres in

de jaren tussen 2020 en 2025. Dat zal ook enkele tientallen miljoenen zijn. Maar dat moeten we echt nog doorrekenen. Daar kom ik gewoon schriftelijk bij u op terug. Per saldo zal het iets positiefs zijn op basis van wat we nu weten. Maar het is niet structureel.

De heer Van den Dikkenberg over de grondwaterheffing. Het is ook in de RGW-commissie bij u aan bod geweest. Heel erg in detail weet ik het niet. Daar zouden we misschien een keer in de FAC wat langer bij stil moeten staan. In het algemeen wil ik de informatiewaarde voor u, als u daar behoefte aan heeft, graag- Als u meer rapportage wilt zien over voorzieningen, dan kunnen we dat ook gaan opnemen. Wordt het natuurlijk wel weer nog een iets groter stuk voor. In het algemeen geldt – dit is een mooi scrabblewoord –: dat de Grondwateronttrekkingsheffingenverordening op 4 november 2013 door de Staten is vastgesteld en dat wij in dat kader gewoon gelden met de voorziening verrekenen. En dat is de vaste regeling. En rondom voorzieningen, omdat het eigenlijk gewoon uitvoering is van statenbeleid, zit er dus een wat minder hoge rapportage aan u terug. Maar elk moment dat u wilt dat wij daar uitgebreider over informeren, moeten we daar misschien een keer in de FAC over praten wat u dan zoekt.

De **VOORZITTER**: Dat zou wat mij betreft ook een goed voorstel zijn, want anders gaan we wel heel erg in detail op iets in nu.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter zeker. En ik wilde hem ook even uit dat detailniveau trekken. Het gaat mij er meer om- We hadden twee punten. Het eerste was dus de taakopvatting. Het tweede punt was dus de rapportage. U vroeg van, bent u voldoende gerapporteerd? Nou, dat denk ik wel. Maar het zit hem juist op het vlak dat de Zomernota zichzelf vragen stelt van nou, we verwachten dat het wel uitgegeven gaat worden, maar dat er gewoon al uitgaven in zitten die veel hoger zijn en dergelijke. Dat geeft ons het vermoeden van, is het alleen dan op het voorzieningenniveau? Of zit dat er nog breder in? Want dan kunnen we dus of meer uitgaven hebben of juist een grotere onderbesteding hebben als ze niet in control zitten. En dat is de achtergrond van die vraag. Dus dat is op een iets hoger niveau van, waar zitten we qua volwassenheid dan van de Zomernota. Want qua rapportage is het prima, maar qua volwassenheid is het dan de vraag.

Ik denk, de Zomernota heeft echt gekeken- Want een hogere of lagere last wordt verrekend met de voorziening. Die zit dus niet in de exploitatie. Verrekenen met de voorziening is gewoon een GS-bevoegdheid, passend binnen de verordening uit 2013, die is vastgesteld. Daarvoor hoeven we niet naar uw Staten, zoals net bij de reserves; met voorzieningen niet. Ja, dus ik denk dat dit zo altijd wat minder aandacht heeft gekregen, maar ik wil – ik gaf u al toe – als u daar uitgebreid over gerapporteerd wilt worden, dan maken we die afspraak. Ik zou er graag even in de FAC over doorpraten, want ik vind dit weer misschien puntje van toevoegen.

De **VOORZITTER**: U bent klaar? Dank u wel. Dan geef ik het woord aan gedeputeerde mevrouw Sterk.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, van de orde. Ik zat me af te vragen op welk moment de knorrende magen in de zaal misschien wat minder luidruchtig kunnen worden.

De **VOORZITTER**: Ja, nee, dat is heel goed. Ik had het vaste voornemen om het college in ieder geval de beantwoording te laten afmaken, maar het duurt wat langer dan ik zelf ook verondersteld had. Dus laten we het zo doen dat gedeputeerde Sterk nog het woord voert en dat we daarna even schorsen voor de lunch. Ja?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Even in vervolg op alle opmerkingen die ook zijn gehaald rond het halen van de doelstellingen door mijn collega Strijk wil ik ingaan op een aantal vragen die aan mij zijn gesteld.

De eerste vraag, die betreft de realisatie van de nieuwe natuur, waar we natuurlijk al regelmatig hierover spreken in deze zaal en ook in andere zalen in dit gebouw. We kunnen met elkaar vaststellen dat de context, waarin wij eerder deze afspraken hebben gemaakt en ook met het Rijk deze afspraken hebben gemaakt, natuurlijk is gewijzigd in de afgelopen jaren. Wat niet nalaat dat onze wensen om dit nog steeds wel te doen nog steeds onveranderd zijn. Dat wil ik vooropgesteld hebben. Maar we weten met elkaar dat we in een ontzettend ingewikkelde context terecht zijn gekomen als het gaat over wat er in het landelijk gebied moet gebeuren en dat dat ook zijn repercussies heeft op de wensen die wij hebben om de nieuwe natuur te realiseren. Wij wachten op dit moment op uitsluitel, of tenminste het advies van Remkes. Er zijn nog een aantal andere brieven aangekondigd. En dat betekent gewoon dat wij zien dat de agrariërs met name op hun handen blijven zitten en op dit moment niet in beweging komen. Wij hopen echter wel dat als we de gebiedsprocessen gaan starten en het gesprek dus op gang komt – wat willen we met elkaar in dit gebied; moet ik misschien verplaatsen; ga ik misschien afschalen; heb ik misschien meer agrarische grond nodig om te extensiveren – dat er dan dus ook ruimte komt om de ambities die wij hebben op het gebied van de nieuwe natuur en op het gebied van de groene contour, om die dan ook daarin mee te nemen. Of dat gefinancierd wordt vanuit de NPLG-middelen, ja, dat lijkt me niet waarschijnlijk, maar het geld is niet het probleem in dit dossier, want we hebben geld. Sterker nog, we laten het eigenlijk steeds maar op de plank liggen. Dus ik denk dat dat gaat helpen om onze doelen te realiseren, maar dat is niet iets wat ik over een halfjaar heb bereikt. Ondertussen ben ik natuurlijk wel bezig om te kijken hoe wij toch nog de aanpak kunnen aanscherpen, welke wegen we nog niet bewandeld hebben. Ik ben vorige week op werkbezoek geweest bij de GroenLinks-gedeputeerden in Noord-Brabant om met hen te praten over hoe zij dat nou doen, op welke manier zij ook hun terreinbeherende organisaties positioneren, hoe dat ook financieel gaat. Dus wij zijn er echt mee bezig. Maar verwacht niet dat ik hier over twee maanden kan vertellen dat we de doelen hebben gehaald. U zult ook in de begroting zien later dit jaar dat wij dus de planning hebben aangepast op een meer realistische planning. En dan kunnen we daarover op dat moment ook met elkaar in gesprek.

Dan wilde ik door naar de vragen die zijn gesteld over de Kaderrichtlijn Water: hoe realistisch is het nou dat we het gaan halen; moeten we de tactiek niet aanpassen; er ligt geld op de plank. De plannen rondom de KRW zijn begin dit jaar vastgesteld. We zitten eigenlijk nu in het moment van de uitvoering. Die is net begonnen. Er is een tussenevaluatie gepland in 2024 om dan ook te kijken van, zitten we op koers? Want we moeten in 2027 die doelen halen. Of zijn er nog aanpassingen nodig? Als we kijken naar van, wat hebben we met elkaar afgesproken, moeten we gewoon constateren dat de waterbeheerders op dit moment gewoon de maatregelen nemen die passen bij hun bevoegdheden en de rol in die KRW? Maar we zien ook – en daar refereerde de heer Van der Steeg net ook al aan – dat er ook een aantal zaken van invloed zijn op het halen van die doelen, waar wij niet onmiddellijk een eerste hand in hebben. Die liggen op het punt van de nutriënten. Daarvoor kijken we ook naar het Rijk, zoals de heer Van der Steeg ook terecht aangaf. En kijken we eigenlijk ook wel naar de uitrol van het NPLG, want ook daarin worden de KRW-doelen ook meegenomen en moeten ze dus ook een rol spelen straks in de gesprekken die in de gebieden gaan plaatsvinden. In september en oktober heb ik bestuurlijke overleggen met de diverse waterschappen waar we mee te maken hebben in onze provincie en daar wil ik ook doorpraten over onze rol als provincie in de opgaves die ze hebben. Dan gaat het

natuurlijk ook over de KRW. Wij koppelen de KRW-opgaven ook aan het nieuwe GLB/NSP-programma, waarbij we de agrarische sector ook willen helpen om een andere bedrijfsvoering te gaan voeren, wat ook zijn effect moet gaan hebben op de waterkwaliteit.

Dan was er een vraag over, nou ja, maar dat geld is niet besteed. Nou, ik kan u dat even toelichten, want dat heeft ermee te maken dat dat middelen waren die waren bedoeld voor extra budget voor de waterschappen, die een subsidieregeling daar hebben, naar aanleiding van een motie die bij ons in de Staten is aangenomen in 2017. Maar er zijn minder aanvragen. Dus er blijft geld over. Eind van dit jaar – en dan kom ik bij u, meneer Van der Steeg – vloeien die overgebleven middelen dan weg, nadat er een definitieve beschikking is geweest, naar de algemene middelen.

De heer **VAN DER STEEG**: Een verduidelijkende vraag. Enerzijds hoor ik de gedeputeerde zeggen dat 2024 een tussenevaluatie is. Dat we net zijn begonnen met, in dit geval, de derde termijn. We hebben natuurlijk al twee plantermijnen afgesloten. Dus nou net begonnen zijn we niet. Maar ik hoor u ook zeggen dat u in september, oktober aan tafel gaat zitten met de waterschappen. Is dat ook een moment waarbij u eventueel verandering van tactiek – zoals de VVD dat dan noemde – in ogenschouw neemt? Dus kan het aanleiding zijn om te intensiveren qua geld of weet ik veel wat voor de provincie? Of is echt 2024 wat u betreft het moment om die aanvullende maatregelen te gaan nemen?

Wij zien op dit moment nog geen aanleiding om te zeggen: we moeten van tactiek veranderen. Nogmaals, de plannen zijn net vastgesteld en zijn eigenlijk pas net sinds drie maanden, geloof ik, ofzo in uitvoering. Dus het lijkt mij te vroeg om nu al te constateren dat de zaken niet goed gaan. Ik ga wel in gesprek met de- Het is het jaarlijkse gesprek wat wij voeren met de waterschappen, wat ik dus in september, oktober ook ga voeren. Daarin gaan we wel natuurlijk met elkaar kijken van, zijn er nog zaken die we kunnen doen? Het is ook niet zo dat we gaan zitten wachten op de tussenevaluatie 2024. Ook in de gebiedsprocessen die we gaan opstarten vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied worden ook de Kaderrichtlijn Waterdoelstellingen meegenomen. Dus het is niet zo dat er op dit moment niks gebeurt. Een heleboel zaken zijn in ontwikkeling. Maar de vraag of er een extra tactiek nodig is, die vraag vind ik gewoon te vroeg op dit moment. En die wil ik eigenlijk pas later beantwoorden.

De heer **VAN DER STEEG**: Als u het toestaat, dan nog één opmerking c.q. een vraag. Het verbaast mij, dat wij hier in de provincie van die dikke, groene bollen, zoals ik het genoemd heb, plaatsen achter 'we gaan die KRW-doelen halen, terwijl minister Harbers recentelijk heeft gezegd: dat gaan we helemaal niet halen; we gaan problemen krijgen. Hij noemde het een watercrisis, volgens mij. Dus kennelijk is er sprake van twee verschillende werkelijkheden of zoiets dergelijks en daar verbaas ik me over. Ik ben het wel met u eens dat die gebiedsgerichte aanpak in het kader van stikstof best kansen biedt. Misschien dat we inderdaad ook met die dieren dan maar eens naar beneden moeten. Het biedt allerlei kansen. Maar dat is weer eens gezegd. Maar ik verbaas me meer over het verschil van inzicht tussen de minister en de gedeputeerde.

De bolletjes gaan niet over of het rijksbeleid voldoende is om die KRW-doelstellingen te maken. De bolletjes gaan erover of wij zien dat de waterbeheerders voldoende maatregelen nemen die binnen hun bevoegdheden ook liggen om die Kaderrichtlijn Water te halen. En dat is iets anders dan dat wij hier een bolletje hebben over of het Rijk uiteindelijk zijn beleid haalt. Dat gesprek moet volgens mij op een andere tafel plaatsvinden.

De heer **VAN DER STEEG**: Naar aanleiding van deze opmerking, ik denk dat u dan even naar uw eigen indicator moet gaan kijken. Want daar staat

niet: we zijn op koers om de maatregelen uit te voeren zoals we die verzonnen hebben. Nee, er staat echt: we gaan die KRW-doelen halen in 2027. Dat staat er. En dan verbaast het me inderdaad dat er een dikke, groene bol staat, want het is mijns inziens volstrekt onterecht. Het gaat dus niet om het halen van de maatregel, om het uitvoeren van de maatregelen. Dat is voor Europa op zich ook minder belangrijk. Die rekent u af op het halen van de doelen, niet op de maatregelen.

Groen licht is geen garantie voor de toekomst. Dus wellicht dat het later in het proces, als wij merken dat de uitvoering inderdaad op een aantal punten nalaat wat ze beoogt te doen, dat dat zou kunnen veranderen. Maar op dit moment denken wij dat we dat groen kunnen kleuren. Overigens, u daagde mij nog uit voor een weddenschap voor 2027. Nou, die ga ik natuurlijk niet met u aan, want ik weet helemaal niet of ik daar nog invloed op heb na de Statenverkiezingen. Maar ik ga natuurlijk wel heel graag met u nog een glas wijn drinken om eens even door te praten over wat wij voor elkaar kunnen betekenen als het over water gaat. En als u van mening bent dat u meer betrokken wilt worden bij het waterdossier en het is een gedeelde mening hier in de Staten, dan zijn we natuurlijk altijd bereid om daar met elkaar over in gesprek te gaan. En misschien kan dat ook wel tijdens dat glas wijn.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik voor dat wij de vergadering schorsen. Ik moet even goed kijken. Op mijn ding staat dat twee minuten voor één is, maar op mijn telefoon staat dat het zeven minuten over één is. Dus dat is wat verwarrend, maar die laatste tijd hou ik maar aan. Dan schors ik de vergadering tot 13.45 uur. Ik wens u smakelijk eten.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Aan de orde is agendapunt 10, statenvoorstel Zomernota 2022. Het college was bezig in de beantwoording van uw vragen en inbreng in de eerste termijn. Gedeputeerde Van Essen vervolgt die beantwoordt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Een klein aantal onderwerpen, vragen, opmerkingen in relatie tot mijn portefeuille.

Als eerste het onderwerp energiebesparing. Inwoners gebruiken minder energie. Inderdaad, naar de heer Weyers, dat is inderdaad wel een van de doelstellingen zoals u die ons heeft meegegeven. En dat is natuurlijk met de huidige energieprijzen, de impact die dat heeft op inwoners, een heel actueel probleem. En doen wij dan ook iets tussentijds om daarop te acteren, om inwoners ook te helpen bij een betaalbare energierekening? Jazeker. Een aantal fracties vraagt daar ook aandacht voor. Bijvoorbeeld met die isolatievouchers. Met een aantal gemeentes zijn we dit nu aan het toepassen en dat willen we ook breder gaan uitrollen. Dus daar zijn we echt- Wordt er ook door andere provincies echt belangstellend naar gekeken hoe we dat doen. En misschien ook breder, ook richting de ChristenUnie. Die vraagt ook van, hoe zit het bijvoorbeeld met bibliotheken, sportinstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven. We hebben een ontzorgingsprogramma voor maatschappelijk vastgoed. We ondersteunen de verduurzaming daarvan, ook met coaches, met advisering, met expertise. Dat gaat van zorginstellingen tot scholen tot sportinstellingen. En het Rijk komt ook nog met een subsidieregeling voor cofinanciering van de investeringen. En het feit dat we dit programma al hebben lopen, dat helpt natuurlijk ook om dat soort middelen dan daarvoor aan te boren.

En ook voor bedrijven hebben we een aantal mogelijkheden met het Energiefonds Utrecht, onze eigen subsidieregeling, en we verwachten ook komend jaar dat er versnellingsprogramma vanuit het Rijk komt voor verduurzaming van bedrijventerreinen. Dus eigenlijk zijn we van alle kanten wel daarop aangehaakt en ook echt wel actief erin. Ik denk dat het belangrijk is en goed dat u dat ook benoemt.

Dan zei JA21, vraag over het bolletje rond de duurzame opwek. U zegt ja, zit dat op schema? Een van de bolletjes daarbij, 4.2.2. is ook oranje op het gebied van de planning. En dat gaat juist ook wel over de zorg om ook onze ambities daarop op tijd waar te maken. En dat vraagt inderdaad ook actie. U bespreekt later vandaag natuurlijk ook de tussenbalans van de RES. Ja, die ziet daar ook op, omdat we zien dat die planning toch wel spannend wordt en dat we daar dus ook met elkaar die doelen kunnen halen. 1 januari '25 noemt JA21 daar ook bij. Ja, daar is die actie ook echt voor nodig. Waarbij PvdA ook aandacht vraagt voor wind. Nou, ook dat onderwerp zal later vandaag uiteraard ook in dat verband – want dat zien wij ook dat daar een belangrijke bottleneck zit – bij de tussenbalans nadrukkelijk aan de orde komen.

Tot slot 50PLUS, die vroeg eigenlijk van, hoe zit dat nou met ruimte voor wonen? Kunnen we niet wat soepeler omgaan met regels? Kijk, waar dat kan, doen we dat ook. Wij hebben bijvoorbeeld ook via regionaal programmeren al die veel kortere cyclus. We hebben natuurlijk voor minder dan vijftig woningen ook al zeg maar dat achterdeurtje. En we kijken ook, collega Van Muilekom ook al vanuit zijn portefeuille Versnelling Woningbouw, hoe we ook gemeentes kunnen helpen om procedures te versnellen en zo projecten te versnellen. Het is wel belangrijk, uiteindelijk moet het natuurlijk ook wel gewoon rechtszekerheid voor omwonenden. Als je in één keer een woonwijk in je achtertuin krijgt, dan wil je ook wel dat daar een zorgvuldig proces voor is doorlopen. Daar kunnen we natuurlijk ook niet zomaar overheen stappen. Dus in die zin ook onze verordening. Er zit ook een belangrijk juridische kant aan, die kunnen we niet zomaar opzijzetten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ja, meneer Weyers. O, de heer Weyers zit er niet. Maar bij cultuur een erfgoed stonden alle lichten op groen en ik ben daar zelf gewoon wel trots op dat daar gewoon veel gebeurt. Het doelbereik wat in de begroting stond en zo, daar zitten we ook met partijen met betrekking tot uitgaven en dat soort zaken. Dus wat dat betreft is dat niet gebakken lucht, maar klopt het gewoon.

En, ja, mevrouw De Haan, die discussie gaat er ook nog wel komen als je het hebt over musea en zo, van oplopende kosten. Maar goed, dat is iets waar wij als provincie sec eigenlijk niet over gaan, de exploitatie van musea.

Hart van de Heuvelrug, de heer Westerlaken had een vraag ook over de planning die aan het schuiven is soms op bepaalde onderdelen van het programma Hart voor de Heuvelrug. U hebt helemaal gelijk, want we hebben de afgelopen jaren natuurlijk een periode gehad dat we zien, als je kijkt wat de opbrengst op gebied van de woningmarkt is, dat die alleen maar stijgt. En we zien nu die stijgende bouwkosten, inflatie en dat soort dingen. Nou, er gaan best wel dingen gebeuren. Soms ook wel dingen gebeuren in positieve zin. Maar daarom stellen we elk jaar natuurlijk in januari de GREX op. En elk jaar actualiseren we die GREX'en. Dus dan komen deze aspecten die u genoemd heeft, zeker aan bod. Ook in deze tijd ook van, nou ja, soms ook wel een beetje onduidelijkheid. Maar we proberen er echt bovenop te zitten.

Even over het bod. Een aantal fracties hebben ook vragen gesteld over de woningbouw, woningbouwprogrammering. We zijn ook bezig nu met een bod uit te brengen richting het Rijk. In juni hebben we u ook al geïnformeerd dat we een soort concept bod hadden en dat bod baseren we eigenlijk op alle informatie die wij in het kader van het Regionaal Programmeren Wonen en Werken met de gemeente opgehaald hebben. Dus dit

is niet dat we nou iets nieuws ergens vandaan halen. Nee, we gebruiken die bestaande gegevens. We hebben de afgelopen maanden met de gemeente en de corporaties, ook met marktpartijen, overleg gehad van, klopt het allemaal nog? De beruchte reality check. En vervolgens is nu het moment dat we- Nou ja, komende week gaan we als GS daar een besluit over nemen. We zullen u daar ook zeker van op de hoogte stellen. Dan gaat het ook vooral over de condities, waaronder gaan we dat bod brengen? En dat is niet iets wat we provincie belangrijk vinden, maar dat vinden alle provincies, want het gaat niet alleen over woningbouw, het gaat ook over de benodigde infrastructuur of de nodige steun en middelen die we ook weer van het Rijk nodig hebben. Dus dat is best nog wel even met het Rijk ook een spannende. Dat bod gaan we verder uitbreiden naar woondeals. Er komen drie woondeals. We hebben er al eentje in Utrecht, Amersfoort, ook bij de Foodvalley, waar we het bod vertalen in die woondeals met alles wat daarbij nodig is.

De zorgen die mevrouw Lejeune had ook over de voortgang. Mevrouw Joek ook. Dat is een terechte zorg. Maar als college gaan we nog steeds voor die tienduizend woningen, hoewel we weten hoe lastig het soms ook kan zijn. Wat we vooral belangrijk vinden, is om die gemeenten zo goed mogelijk te versterken. Dus we doen dat met een flexpool met ondersteuning, tekorten mee helpen dekken, WBI-aanvragen goed voor elkaar te krijgen. En dat is wel het punt waar we nu voor staan. Maar misschien dat meneer-

De heer **WESTERLAKEN**: Ik merk dat de heer Van Muilekom verder gaat in de beantwoording, dus ik neem aan dat die de beantwoording van mijn vragen had afgerond. Voor alle helderheid: waar wij naar zoeken is, hoe denkt de provincie om te gaan met die prestatieafspraken die aangekondigd zijn door de minister? Dat is wat anders dan een bod uitbrengen. Dat is anders dan een woondeal. Het is een compleet nieuw instrument. Ik heb tijdens de behandeling in RGW al gezegd, van ja, ik mis eigenlijk een beetje die brieven die er inmiddels zijn gekomen nadat dit Statenvoorstel is geschreven. Dat snap ik. Maar ik vraag nu concreet van, hoe ziet u dat nou? Er worden door de minister prestatie- Heeft aangekondigd prestatieafspraken te gaan maken. Hoe denkt u prestatieafspraken te kunnen laten landen in onze manier van aanpak met regionale afstemming?

Nou, het belangrijkste is eigenlijk dat we als provincie Utrecht wel een soort voorbeeld zijn hoe wij eigenlijk al tot afspraken komen met gemeenten. We hebben een eerste ronde gehad over dat regionaal programmeren. Dan maken we met gemeenten echt afspraken over: wat gaat u doen; welke projecten gaat u doen; ook wat voor type programmering; over betaalbaarheid? Daar gaan we het zo meteen ook nog wel even over hebben. Dus we hebben eigenlijk al een eerste ronde gedaan. En wat wij eigenlijk nu aan het Rijk laten zien, dat is eigenlijk zo van, dit zijn de afspraken die wij al met gemeenten hebben gemaakt. Maar wel – en dat is de wederkerigheid van die afspraken – dat wij soms ook om het waar te kunnen maken ook rijkspartijen nodig hebben, en daar gaat het om. En dan is een aspect misschien dat u ook dat bedoelt. Als je het hebt over prestatieafspraken kun je het ook weer hebben over: hoe ga je elkaar daarop aanspreken. Dat het Rijk zegt van, joh, ik dacht dat jullie zoveel woningen en het zijn er minder of een ander type woningen. Die discussie zijn we nu met het Rijk bezig. Daar moeten we echt meer aandacht aan gaan besteden om dat nog verder uit te werken. Dus dat zal hoogstwaarschijnlijk in het bod, zoals het nu ligt, nog niet aan bod komen, maar dat zal de komende maanden nog verder uitgewerkt worden.

De heer **WESTERLAKEN**: De laatste keer, echt om het helder te krijgen, want het is iets nieuws. We zijn het helemaal niet gewend. Tot nog toe is het stimuleren, een beetje bemoeizucht, maar prestaties, daar wordt echt afgerekend. Dan wordt er gezegd: ik heb een prestatie gehaald, ja of nee. Dat zal van het Rijk komen. We zullen met het Rijk afspraken moeten

maken over op welke manier onze prestaties worden beoordeeld, hoe aanspreekbaar we zijn. Ik kan me voorstellen dat dat ook een financiële vertaling heeft, maar hetzelfde geldt natuurlijk voor onze regionale programmering. En dat blijft de vraag. Ik doe dan toch een ernstig beroep op de gedeputeerde, voorzitter, dat we dat in die komende maanden ook richting die gemeenten helder krijgen hoe wij omgaan met het verwerken van die prestaties. Want anders blijft daar, ben ik bang, ruis tussen, want dan hebben we het wel over regionale afspraken, maar niet over prestaties. Dat zijn twee verschillende dingen.

Een goed punt om het verder uit te werken, want er is ook vaak spraakverwarring over wat het gaat betekenen, omdat het ook iets nieuws is.

Even aan het kijken, voorzitter. Ja, de heer Van den Dikkenberg, SGP. Hij had nog een vraag ook over, in de Zomernota de extra vijftigduizend euro voor het kansenmakersteam. Nou, belangrijk is denk ik om te zeggen dat wij gewoon zien dat de opgaven, als je het hebt over asielopvang, huisvesting, statushouders, alles wat daar te maken hebben, heel groot is. We hebben dat kansenmakersteam in het leven gesteld, samen met de regiogemeenten. En het afgelopen jaren hebben we daar ook steun voor gevraagd bij het Rijk, financiële steun. We hebben daar drie ton voor gekregen. En wat we op dit moment merken, is dat dat kansenmakersteam goed werk verricht. Er wordt veel beroep op gedaan. Dat geldt niet alleen om locaties voor asielopvang te ontwikkelen, maar ook flexwoningen. Die flexwoninglocaties zijn niet alleen voor die groep statushouders. Dat is voor de hele brede groep woningzoekenden. Je ziet echt dat alle gemeenten nu bezig zijn met die flexwoningen en 'hoe kunnen we op een goede manier organiseren en regelen?'. Dus we zien een toenemende vraag. Voor dit jaar denken we echt dat we die vijftigduizend euro extra nodig hebben.

En nog even een dingetje. U noemde het even extra nieuwe taken vanuit het Rijk. U noemde dat. Dat is denk ik de discussie die we vorige week in de commissie BEM ook hadden van, als je het hebt over het verplicht instrumentarium wat gaat komen over locaties voor asielopvang en dat soort dingen en dat wij als provincie misschien een nieuwe rol moeten gaan vervullen. Weet in ieder geval – dat hebben we vorige week ook gemeld – als er nieuwe rollen zijn – en dat geldt voor alle nieuwe rollen die het Rijk van ons verwacht – dan zeggen wij: boter bij de vis. Dan moet er ook geld bij komen. Dus dat is onderdeel van die discussie. Dat was het.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Een aantal vragen nog die open waren op mijn portefeuilles. Na de voetbalanalist kregen we de taalanalist, de heer Weyers van JA21. Hij zei van ja, hoe zit het nou? Hoe kan je nou een toename van geluidgehinderden hebben door verschuivingen in je pragmatische aanpak? Nou, het was een van de vele mooie voorbeelden die hij er natuurlijk bij haalde. Maar het is denk ik goed om erbij stil te zijn, dat er een vertraging is in de pragmatische aanpak. Dat gaat over de programmatische aanpak waarmee wij wegen beheren en onderhouden. Maar dat beheer en onderhoud van onze wegen doen wij niet blind voor de boekhoudkundige regels, maar soms ook gewoon, of altijd, op basis van een schouw van de weg. Dan kan er vertraging ontstaan, doordat wij bijvoorbeeld bij de schouw van de weg zien dat het asfalt minder versleten is dan vooraf bedacht. En daardoor ontstaat er een vertraging in het aanbrengen van stil asfalt, wat dan uiteindelijk als gevolg heeft dat je het aantal geluidgehinderden minder snel naar beneden krijgt als je zou willen. Dat wat betreft de vraag van JA21.

Dan kregen we natuurlijk interessante rapportcijfers van mevrouw Lejeune. Ik hoorde een beetje aankomen dat we van mobiliteit wel dicht tegen een tien aan zitten, maar dat het wel afhangt van het aantal gratis ov-reizigers wat we weten te trekken. Ja, betalende

reizigers zijn ons natuurlijk net zo lief, maar we hebben nu de proef met gratis ov. Ik kan u melden dat we een dag nadat het hek open ging al honderdvijftig gratis abonnementen hebben verstrekt. Dat betekent dat we er nog ongeveer 4850 te gaan hebben voordat ik u moet melden dat ik extra geld nodig heb. Dus ik heb goede hoop dat we er nog een tien van maken, in uw lezing.

Dan had ik een aantal vragen van mevrouw Hoek, voorzitter. Zij begon met dat het ov steeds schraler wordt. Ik zou toch u willen aanraden, mevrouw Hoek: laten we elkaar nou niet nog meer afschaling aanpraten dan strikt noodzakelijk is. Volgens mij is de werkelijkheid dat er dit jaar in de provincie Utrecht geen enkele extra afschaling bij komt. Dus volgens mij houden we ons ov ook in het landelijk gebied, ook in het stedelijk gebied, gewoon goed op orde.

U koppelde daar vervolgens ook wel een aantal opmerkingen bij die ik iets beter kan plaatsen. Dat ging over de regiotaxi. U zei dat u daar allerlei bezuinigingen ziet aankomen. Dat klopt volgens mij niet, want pas eind 2023 gaat de regiotaxi naar gemeenten. Maar we hebben natuurlijk bij de regiotaxi, net als in het ov, wel te maken met personele problemen.

De heer **BREUR**: Voorzitter, de gedeputeerde zegt terecht dat er dit jaar niet extra wordt afgeschaald, maar het probleem is dat er al is afgeschaald en die afschaling dit jaar niet wordt teruggedraaid. Dus wat dat betreft geef ik mevrouw Hoek helemaal gelijk als ze zegt dat er verschraling is. Ik heb hier geen vraag bij, maar ik wilde het wel even gemarkeerd hebben.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan ga ik gelijk mevrouw Hoek denk ik even het woord geven, dan kan de gerepeteerd op u beider reageren.

Mevrouw **HOEK**: Dat had ik ook inderdaad willen zeggen. We moeten ervoor zorgen dat het nog niet verder gaat, maar soms- Ik heb ook genoemd over de vrijwilligers waardoor- Grote pluimen voor vrijwilligers, maar als ze er niet zijn, dan rijdt de bus gewoon niet. Dus dat is toch een verarming van de dienstverlening om van a naar b te komen. En er verdwijnen toch hier en daar bushaltes. Dan rijdt de bus wel, maar dan verdwijnen de bushaltes. In de buitengebieden is dat beslist geen feest. Dan heb je ook nog een andere soort, de flexbus. Het gebeurt heel vaak dat je dus- Het is geen regiotaxi, maar de flexbus wil in ieder geval ook in het noorden van de provincie, laat ik het maar zo zeggen. Tienhoven en dergelijke. Dat die ook niet altijd op tijd komen en die gewoon geen vaste routes rijden. Dus het verschaalt wel. Het is niet meteen: boem, pats; dat is al gebeurd. Maar het wordt niet beter. Laten we het dan zo zeggen.

De **VOORZITTER**: Helder.

Mevrouw **HOEK**: Nogmaals, de pluim voor wat er in onze gemeente wel is gebeurd.

De **VOORZITTER**: Ja, mevrouw Hoek, ik rond nu uw interruptie af. De heer Schaddelee gaat er even op reageren.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ik wil er toch twee dingen op zeggen, want met het iedere keer weer hier in de arena inbrengen van het verschaald verder of er is een verschraling gaande, praten we elkaar ook en ons ov ook verder de put in dan strikt noodzakelijk. We hebben inderdaad afgelopen jaren enorm moeten ingrijpen en we zitten nog steeds maar op tachtig procent van het aantal reizigers ten opzichte van voor corona,

maar het is beslist niet waar dat er op dit moment verdere afschalingen plaatsvinden in het ov. Ik hecht er ook wel aan, want u zegt ook dan in één moeite door van, er verdwijnen ook overal haltes. Bij mijn weten verdwijnt er dit jaar één halte en dat is in een wijk in Maarse, waar de reizigers een uitstekend ander alternatief krijgen. Dus het is ook niet zo dat we aan de lopende band bezig zijn met haltes laten verdwijnen. We zijn bezig met het opbouwen en het versterken van het ov op alle fronten waar dat mogelijk is en redelijk is.

De **VOORZITTER**: Goed tot slot, mevrouw Hoek, nog op dit punt, maar kort, mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, heel kort, voorzitter. Dank u. Ik begon ook over de regiotaxi. Ik heb op de begroting gezien dat er toch minder geld voor vrijgemaakt wordt dan wat de bedoeling is. Daarmee wil ik aangeven dat ook de regiotaxi de dupe wordt van bezuinigingen. Dat is een verschraling ook van vervoer. Tot zover, voorzitter. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dat komt nog bij de begroting aan de orde.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Misschien is dit wel een goede brug naar de bijdrage van mevrouw Demir van DENK, die volgens mij op een heel goede manier uiteenzet welke acties rond het ov gaande zijn. Maar u zei ook-Dat is denk ik wel goed om dat toch even te markeren van, er zijn wel heel veel groene bolletjes bij het ov die gaan over de verkenning, maar het aantal reizigers hebben we nog niet terug. Dat klopt, maar ik denk dat het ook wel juist past – aansluitend bij het betoog wat u zegt – die verkenningen, die hebben allemaal als doel om op de langere termijn dat ov weer te versterken. Dus ze scoren nu een groen bolletje, want er is een verkenning uitgevoerd en die verkenning levert niet morgen een nieuwe lijn of een nieuwe reismogelijkheid op, maar hebben wel als doel om op de langere termijn meer reizigers binnen te krijgen. Daar gaan denk ik die bolletjes over, dat we het ov blijven doorontwikkelen. Dat was voor mij de kern van uw oproep.

Dan ga ik nog even terug naar een aantal vragen die mevrouw Hoek stelde, want u noemde ook 'gratis ov is alleen maar in Amersfoort ingezet'. Misschien voor de duidelijkheid: in de hele provincie Utrecht is het gratis ov van kracht. Dus het abonnement, wat ik zojuist tegen mevrouw Lejeune zei, dat kunnen reizigers in de hele provincie aanvragen. Er was afgelopen zaterdag een evenement in Amersfoort, maar dat wil helemaal niet zeggen dat we alleen maar in Amersfoort gratis ov hebben.

U vroeg naar de stand van zaken rond het pontje Ter Aa en de brug bij Rhenen. Het feit dat er nu in de Zomernota niet een uitgebreide verhandeling op staat, betekent niet dat we daar geen geld meer voor hebben. Als provincie Utrecht hebben we gewoon ons werk gedaan als het gaat over de brug bij Rhenen en ook over het pontje Ter Aa lopen nog gesprekken. Ik kan u melden dat er op allebei die dossiers daar in Den Haag wel degelijk voortgang wordt geboekt in de gesprekken die we als provincie hebben met het ministerie, maar ook doordat er moties in de Tweede Kamer liggen die ook de regering nog wat extra aanmoedigen om op deze twee dossiers, die voor onze provincie belangrijk zijn, voortgang te boeken. En ik hoop dat dat voor het einde van dit jaar kan lukken.

U noemde ook nog Spengen. Volgens mij is het goede nieuws, dat we binnen nu en een paar weken met een concreet uitgewerkt plan naar de bewoners gaan, de omwonenden gaan. Na die participatieronde gaan we over tot uitvoering. Dus wat mij betreft heeft het alle prioriteit met de middelen die we daarvoor hebben.

En dan rest mij nog één vraag die ook in het betoog van mevrouw Demir zat. Dat ging over, ja, hoe zit het nou met de prijzen van het ov? We kennen natuurlijk uw oproep en ook eerdere moties die uw Staten hebben aangenomen over: kijk nou naar de prijzen van het ov; kijk met name naar abonnementen. Over de prijzen van het ov, het regionaal

ov, maar ook het landelijke ov, hebben we stevige gesprekken ook met het Rijk. Dat is best nog wel lastig. En over abonnementsvormen en ook daar wat meer creativiteit ook die past bij het feit dat mensen bijvoorbeeld niet meer vijf dagen in de week naar hun werk gaan, maar misschien drie of andere reispatronen, daarover zijn we op dit moment in gesprek met de vervoerders en daar hoop ik u ook binnenkort over te kunnen informeren op het moment dat we de tarievenplannen presenteren.

De **VOORZITTER**: Dan is hiermee de beantwoording van het college op uw eerste termijn voltooid. Dan is er nog een gelegenheid voor een tweede termijn. Kan dat van achter uw desk? Ik kijk even rond. Ja, dat is het geval. Dan ga ik even de volgorde af en kom ik eerst bij de VVD.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Ja, er zijn verschillende manieren om de rust van een voetbalwedstrijd te benutten. De een drinkt een biertje en de ander denkt nog eens kritisch na: waar kan het beter, waar moet het beter, waar laten we dingen liggen? Wij kiezen voor dat laatste. We hebben dan ook geconstateerd, en ik herhaal, dat we vinden dat de speelstijl van het college wat defensief is en dat het op een aantal punten echt wat aanvallender mag.

Kaderrichtlijn Water, hebben we al gezegd. Natuur. Maar ook aanhakend op wat de collega van het CDA zei, terecht ook: economie vraagt onze aandacht. We hebben dat in de commissie al benoemd. Wat ons betreft is de economie echt de basis, de kurk waar de provincie op drijft, en mag daar echt- Moet daar vanuit het college de volle aandacht voor zijn om ook te zorgen dat we ook in deze barre tijden overeind blijven.

We hebben een voorstel gedaan, twee voorstellen, twee amendementen, die betrekking hebben op de lastendruk. Ik heb al even in het interruptiedebat met de heer Strijk daarover van gedachten gewisseld. Ja, nogmaals, wij zien ruimte en de mogelijkheid om de lasten voor onze inwoners wat te verlagen. Laten we alsjeblieft die kans niet laten lopen. Het lijkt erop dat dit college, nou ja, lastenheffing of belastingheffing als het doel ziet en niet als een middel. Wat ons betreft zou het echt een middel moeten zijn om onze uitgaven te dekken en niet een doel op zichzelf om die lasten maar op te laten lopen. Dus wat dat betreft geef ik een positief advies over ons amendement. Dat geldt ook voor het tweede amendement.

De heer **DERCKSEN**: Wij hebben denk ik in dit huis een keer of tien voorgesteld om de belastingen te verlagen en telkenmale heeft de VVD tegengestemd. Daarop sprak ik de heer Janssen een tijdje geleden aan in een commissie, waarop hij zei: ja, er zat geen dekking bij. Nou probeer ik die dekking in dat amendement te zoeken, maar die zit er ook niet bij. Dus wat is er nou gebeurd met de VVD?

De dekking zit er gewoon bij. De dekking is namelijk het verlagen van de raming van de inkomsten die fictief zijn. En daarmee is de dekking de dekking.

De heer **DERCKSEN**: Ja, weet je, het is-

Het geld- Laat ik het iets uitvoeriger beantwoorden; ik zie de heer Dercksen naar de microfoon- Ik denk, ik heb me onvoldoende zorgvuldig en duidelijk uitgedrukt. Dit is geld wat nog niet bestemd is. Het college doet geen voorstellen voor de besteding van de middelen. Dus wij zeggen: ja, als je het geld niet gaat uitgeven, hoef je het ook niet op te halen. Dat is precies ook de kern van het interruptiedebatje wat ik met de heer Strijk had. Geef dan aan waar je het geld voor nodig hebt. Ik heb geen antwoord gehoord van de gedeputeerde. Ja, ergens in de toekomst in 2040, mogelijk hebben we het nodig; waar nog discussie over mogelijk is, nog heel veel discussie over mogelijk. Dus dit is gewoon volledig, degelijk, financieel onderbouwd. Doet geen pijn voor de provincie.

De **VOORZITTER**: Meneer Janssen, ik zie dat de heer Dercksen helemaal overtuigd is.

De heer **JANSSEN**: En ik hoop de rest ook.

De heer **DERCKSEN**: Mag ik daar nog een kleine aanvulling-

De heer **JANSSEN**: Bij gebrek aan interrupties.

De heer **DERCKSEN**: Nou, kijk, als hij nou slim was geweest, had hij gezegd, ja, in de inleiding staat dat het naar de algemene middelen gaat. Dus, nou ja, dan hadden we hem eruit kunnen fietsen. Het was een korter antwoord geweest. Maar we leven hier niet in een bubbel. U wilt nu een aantal miljoenen teruggeven aan de belastingbetaler en wij zijn daar altijd voor, dus wij gaan dit ongetwijfeld steunen, maar dit kabinet heeft de collectieve lasten nog nooit zo hoog opgejaagd, en de vorige kabinetten Rutte als de kabinetten onder VVD-aanvoering. Sterker nog, ze gaan de lasten voor ondernemers zelfs in het volgend jaar weer verhogen. Hoe rijmt u dat met het beleid dat u nu zegt voor te staan in de provincie?

De **VOORZITTER**: Goed, maar daar gaat de heer Janssen nu even geen antwoord meer op geven, want de interruptie was gericht op een toelichting van meneer Janssen en die heeft hij volgens mij al adequaat gegeven.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Groen.

Mevrouw **GROEN**: Nou, dat was leuk om even te zien, want ik begreep uit wat de heer Janssen zei in zijn interruptiedebatje dat hij de metafoor van de mammoettanker ook niet helemaal goed kon volgen. Dus die licht ik graag even toe, want wij snappen dat wel: je gaat het pas zien als je het doorhebt. De mammoettanker, die nu richting berg en land gaat, wordt bijgestuurd met de plannen die dit college voorstelt. Sterker nog, misschien moeten we dat nog wel scherper stellen, maar die bewaren we voor de begroting. Daar hebben we geld voor vrijgemaakt en dat geld blijft deels liggen – wat de heer Strijk al toelichtte –, omdat het ons ontbreekt aan mensen en materiaal om dat daadwerkelijk te gaan doen. Het punt wat wij maken, is dat als we dat geld dan nu overhouden, omdat het nu niet kan, dat die bijsturing niet minder nodig is. Het is alleen een realiteit, dat de rotzooi waar we nu in zitten, niet kan worden opgeruimd door er gewoon een bak met geld overheen te gooien. We moeten daar daadwerkelijk dingen voor doen. Dat is wat we voorstellen. Dat die dingen niet direct volgende week of volgende maand ook financieel weer voordelen hebben, maar op de langere termijn wat lastig boekhoudkundig in kaart te brengen is. Het betekent niet dat ze niet gedaan moeten worden. Dat is de mammoettanker die moet worden bijgestuurd. Niet, nou ja, iets financieels. Wat ons betreft is het dus eye on the ball, namelijk de doelen van dit college. Dank u wel.

De heer **JANSSEN**: Maar u bent nu drie-en-een-half jaar bezig met deze coalitie. Vindt u dan dat er genoeg gebeurd is en genoeg gerealiseerd? Want u kon dit verhaal vertellen in het eerste half jaar of het eerste jaar van dit college, maar nu bent u al drie-en-een-half jaar bezig en we zien nog steeds het tekort of althans, doelstellingen die niet gehaald worden. Ik herhaal maar weer: de natuurdoelstellingen.

Oeh, dat bent u- Helemaal eens, helemaal eens. Er zitten absoluut doelstellingen, zoals ik al aangegeven heb aan het college en het college gelukkig die aansporing ook aanneemt. We zien zeker nog dingen die absoluut verder moeten, beter moeten en sneller moeten. En zeker over de natuurdoelstellingen kunnen we bij het debat voor de begroting echt nog wel weer even over praten. Maar een mammoettanker, zoals ik ook al zei, die stuur je niet even snel bij. Als je op tijd begint en daar de tijd en de ruimte voor hebt, dan

kun je dat heel rustig en langzaam doen. En in dit geval moeten wij het dus eigenlijk veel sneller, veel harder doen. De vraag is of we dat voldoende doen. Maar hoe dan ook zijn we daar niet in een halfjaar. Die resultaten, die doen inderdaad wat langer daarover dan drie jaar. Maar op dit moment zie ik ook heel veel groene bolletjes. Over natuur willen wij- Nou ja, ik zal die kanttekening nu niet maken. Zeker waar.

De **VOORZITTER**: Goed. Volgens mij helder.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Ik zie dat u wat worstelt met de tijdsconsumptie, zoals die nu wordt gehanteerd. Maar u kent onze fractie ook als een die altijd de ruimte biedt aan boeiende debatten zoals zojuist. En daar gaan we ook nu een bijdrage aan leveren door even te zeggen dat we voor deze termijn verder geen inbreng hebben. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: De heer Westerkaken van het CDA, geen behoefte. BVNL, de heer Dercksen, geen behoefte meer. D66, de heer De Droog, geen behoefte meer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Het grappige is dat ik na mijn eerste termijn wat appjes kreeg van waar goede wijn eventueel te verkrijgen is. Er was ook een appje die mij eraan herinnerde dat ik moest doorgeven dat het wel bio en vegan wijn zou moeten zijn. Jammer dat de weddenschap dus niet is aangenomen. De uitnodiging, die accepteer ik graag, om eens van gedachten te wisselen.

Gezien de beantwoording in de eerste termijn, waarbij de gedeputeerde dus eigenlijk aangaf dat bijsturing van beleid pas in 2024 plaats gaat vinden eventueel, wil ik wel een motie indienen. Ik zal mezelf beperken tot het dictum. Roept het college op om niet te wachten tot 2024, maar om zo snel mogelijk in overleg te treden met de Utrechtse waterschappen, met als doel om te kijken of een bijsturing van het provinciale beleid noodzakelijk is om de KRW-doelen voor de Utrechtse waterlichamen te halen in 2027, en zo nodig bij Provinciale Staten terug te komen met een voorstel in deze. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M56 van de leden Van der Steeg (Partij voor de Dieren), Van Gilse (VVD) en De Widt (D66) inzake Intensiveer inzet KRW-doelen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Zomernota 2022 (PS2022PS16).

Constaterende dat:

- Dat de Utrechtse waterlichamen in 2009 niet voldeden aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) - Dat de Utrechtse waterlichamen in 2022 nog steeds niet voldoen aan de doelen van de KRW;
- Dat minister Harbers aan de Tweede Kamer heeft geschreven dat Nederland de KRW-doelen in 2027 waarschijnlijk niet gaat halen en dat dat straks "potentieel ingrijpende gevolgen" kan hebben voor projecten en besluiten. Volgens Harbers dreigen niet alleen Europese boetes, maar kunnen ook projecten en ontwikkelingen in de knel komen. Tevens geeft de minister aan dat er op dit moment bijna geen enkel Nederlands water is dat aan alle eisen voldoet;

- Uit de Zomernota 2022 een onderbesteding op het gebied van bodem, water en milieu blijkt.

Roept het college van Gedeputeerde Staten op:

- Om niet te wachten tot 2024, maar om zo snel mogelijk in overleg te treden met de Utrechtse waterschappen, met als doel om te kijken of een bijsturing van het provinciale beleid noodzakelijk is om de KRW-doelen voor de Utrechtse waterlichamen te halen in 2027. En zo nodig bij Provinciale Staten terug te komen met een voorstel in deze.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De motie is daarmee ingediend en wordt in uw stateninformatiesysteem opgenomen.

Kom ik bij de fractie van de Partij van de Arbeid, mevrouw Lejeune, geen behoefte meer aan het woord? SP, de heer Eggermont, de heer Breur? Geen behoefte meer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Ik dank het college voor de beantwoording van onze vragen. En dat is voldoende helderheid. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dank ook voor het beantwoorden van de vragen die we nog gesteld hebben. Een ding moet me wel van het hart en dat is dat we in de discussie tussen de heer Janssen en de gedeputeerde over financiën, dat de groeisprong daar een heel eigen leven gaat leiden. Dat we nu dus al financiën gaan inrichten op de verwachte uitgaven van de groeisprong, terwijl die studie uitgevoerd is om ons te faciliteren bij het maken van keuzes. En als je alles nu opplust, kom je op de benodigde gelden die de gedeputeerde steeds schetst. Maar als we dus gaan kiezen als Staten, dan komt dat ook nog eens een stukje lager uit naar verwachting. Alleen moeten we dan wel de prioriteiten stellen van oké, welke rol nemen we in projecten en wat willen we doen en wat niet? Et cetera. Dat gekoppeld aan een nieuwsberichtje wat ik zag dat we 415 miljoen als regio hebben uitgetrokken voor de Merwedelijn, op de site van de provincie, dan denk ik bij mezelf: waar hebben we dat besluit genomen? En daar gaat de groeisprong wat mij betreft echt een absoluut fout leven leiden, want dat bedrag hebben we nog niet apart gezet voor de Merwedelijn. Dat besluit hebben we nog niet genomen. En als daar de basis de groeisprong van is, dan zou ik graag willen vragen of we de groeisprong niet collectief kunnen vergeten en hem alleen kunnen benutten voor persoonlijke interesse en als naslagwerk voor de keuzes te onderbouwen voor de toekomst van de provincie.

De **VOORZITTER**: 50PLUS, mevrouw Hoek, nog behoefte aan het woord? Niet meer. DENK, mevrouw Demir ook niet meer. Dan is daarmee de inbreng in twee termijnen-

De heer **VAN DER STEEG**: Voorzitter, omissie mijnerzijds. Ik vergat net aan te geven dat de VVD en D66 mede-indiener zijn van de motie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel voor deze informatie. Dan kijk ik even naar het college. Even in dezelfde volgorde, voor zover nodig.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja, nog een ding dat ik even naar aanleiding van het amendement- Ik had zelf bij het lezen van het amendement, wat wij al ontraadden als college, niet gelezen dat het aannemen van het amendement ook zou betekenen dat we de tarieven voor de motorrijtuigenbelasting al zouden verlagen. Dat las ik er niet in. Ik las puur de ramende bedragen af in het meerjarenbeeld. Maar als dat ook de interpretatie is die er impliciet in zou zitten voor de VVD, dan is dat nog meer reden om – wat ik al aan u adviseerde – om het amendement te ontraden, maar dat deden we ook al daarvoor. Ik haal ook wel even aan dat in de overwegingen daar staat dat het college voorstelt om vanaf 2022 boven de inflatie te verhogen. Dat is niet waar. In de kadernota hebben we echt als uitgangspunt genomen dat voor de komende jaren de indexatie staat. Dus het is niet helemaal correct zoals het daar staat.

En op het punt van de SGP van de heer Van den Dikkenberg, besluitpunt nummer zeven bij de kadernota heeft PS aan GS het mandaat gegeven om in de gesprekken met het Rijk en regio's in het kader van de versnelling van de woningbouwopgave, die bij ons speelt, tot een bedrag van tweehonderd miljoen in te kunnen brengen, omdat we weten dat andere regio's ook een bod op tafel leggen. Dus dat heeft hij besluitpunt zeven van de kadernota geaccordeerd.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat mevrouw Sterk misschien even aan het eind- Want zij is nog even naar de motie aan het kijken. Terecht, denk ik. Dan kan ze daarop reageren. Meneer Van Essen heeft verder geen opmerkingen meer. Meneer Van Muilekom, hebt u nog opmerkingen aanleiding van het ingebrachte?

Ik denk dat mevrouw Sterk misschien even aan het eind- Want zij is nog even naar de motie aan het kijken. Terecht, denk ik. Dan kan ze daarop reageren.

Meneer Van Essen heeft verder geen opmerkingen meer.

Meneer Van Muilekom, hebt u nog opmerkingen aanleiding van het ingebrachte? Gaat uw gang. Meneer Van Muilenkom, hebt u nog- Nee.

Meneer Schaddelee ook niet?

Dan schors ik heel even de vergadering tot mevrouw Sterk haar antwoord op de motie kan formuleren.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: We zijn toe aan de tweede termijn bij agendapunt 10, statenvoorstel Zomernota en gedeputeerde Sterk zou nog even reageren op hetgeen is ingebracht door u in de tweede termijn, waaronder de ingediende motie van de Partij voor de Dieren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Met dank aan de iPad van de heer Van der Steeg kan ik toch even goed naar de motie kijken, omdat hij nog niet in mijn scherm is verschenen. Maar hij vraagt daarin of ik in overleg wil treden met als doel om te kijken of er bijsturing noodzakelijk is. Dat is niet het enige doel van mijn gesprekken met die waterschappen, maar ik zal het zeker meenemen als een van de gesprekspunten. En mocht dat ertoe leiden dat het noodzakelijk is om die KRW-doelen bij te stellen, dan zal ik u daar uiteraard over

berichten. Dus als u dat als een ondersteuning vindt van uw motie, dan zou ik aan u willen vragen of dat voldoende is.

De heer **VAN DER STEEG**: Dank aan de gedeputeerde voor de toezegging om te gaan doen wat de motie vraagt. Ja, dan zie ik verder geen reden om hem in stemming te laten gaan en dan kunnen we hem wel weer intrekken. Dank u wel.

Motie M56 van de leden Van der Steeg (Partij voor de Dieren), Van Gilse (VVD) en De Widt (D66) inzake Intensiever inzet KRW-doelen maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Sterk, er waren nog geen andere vragen voor u over gebleven? Nee. Dames en heren, dan constateer ik dat er een eind gekomen is aan de beraadslaging over agendapunt 10, statenvoorstel Zomernota 2022.

De discussie wordt gesloten.

11.

Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46)

De **VOORZITTER**: En is aan de orde agendapunt 11, het statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart.

De heer **BART**: Voorzitter, ik begin even met een kleine greep uit nieuwsberichten van eigenlijk alleen de afgelopen weken. Minimaal negen doden en vier gewonden na historische regenval in midden Italië. Een hoeveelheid regen die normaal in een halfjaar valt, nu in enkele uren naar beneden. Ondertussen in Duitsland, historische droogte. Transport over de Rijn wordt bijna onmogelijk: 49 centimeter op zijn laagste punt en de Po-rivier in Noord-Italië is inmiddels drooggevallen. Dertig miljard schade in Pakistan door gigantische overstromingen, waaronder 2,3 miljard aan voedsel. Dit nadat eerder dit jaar Pakistan werd getroffen door een historische hittegolf, waarbij de vogels letterlijk van de hitte dood uit de lucht vielen. Hittegolven door heel Europa ook. Nu nog steeds veertig graden in Zuid-Frankrijk en tegelijkertijd ook records en monsoons in China. Daar ook rantsoenering van elektriciteitsgebruik, omdat daar ook de hydropower plants niet meer kunnen leveren. En dan nog het meest tragische bericht van allemaal: een publicatie in Science van vooraanstaande wetenschappers die zeggen dat we eigenlijk nu al op het punt staan van vijf climate tipping points. Gigantische veranderingen die vrijwel zeker een onomkeerbare verdere stijging van de temperatuur met zich mee zullen brengen – onder andere het smelten van het ijs op Groenland of in de Barentszee, het smelten van permafrost – dat eigenlijk allemaal al zo goed als zeker gaat gebeuren bij anderhalve graden en bij twee graden al helemaal.

Dit is waarom ik de politiek in ben gegaan: om te voorkomen dat onze hele planeet naar de klote gaat. Want zo is het. Dat wij niet deze fantastische plek om te wonen, de enige die we hebben, vernietigen, omdat we het te ingewikkeld vonden om alles op alles te zetten die plek en zijn inwoners te beschermen, terwijl we ruim genoeg middelen hebben om hier wat aan te doen en de opbrengsten nog eerlijk kunnen verdelen ook. Die doelen, die in het Nederlandse Klimaatakkoord staan, waarom we nu ook over het statenvoorstel hier over die tussenbalans en de RES praten, dat is eigenlijk het absolute minimum van wat we zouden moeten en kunnen doen. Eigenlijk is er nog veel meer nodig, want we moeten

zo snel mogelijk naar een klimaatneutrale samenleving. Die doelen in de Utrechtse RES'en, daarvoor geldt hetzelfde: het is een minimale ondergrens tot 2030 en nog verre van voldoende voor die klimaatneutrale samenleving in 2030 of verder in de toekomst. We weten eigenlijk nu ook al – dat rapport is ook deze zomer verschenen – dat we eigenlijk nog een verdubbeling nodig zullen hebben van duurzame elektriciteit tot 2030 om diezelfde doelen te halen. En wat blijkt hier in Utrecht? We zakken door die ondergrens. Het lukt de Utrechtse gemeenten niet om voldoende locaties aan te wijzen voor duurzame opwek, met name als het gaat om windenergie, terwijl er volgens het onderzoek dat is uitgevoerd, hier door de provincie door een onafhankelijk onderzoeksbureau, blijkt dat er nog minstens zeventig geschikte locaties zijn. Terwijl steeds meer Nederlanders zeggen 'ik heb liever meer zonneparken en meer windmolens in mijn gemeente', als reactie nu op de oorlog in Oekraïne. En terwijl onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen er nu voor zorgt dat veel mensen zich zorgen maken over het betalen van hun energierekening.

Voorzitter, mijn collega zei het net ook al. Dat er enige vertraging optreedt door de crises waarin we nu verkeren, daar kan GroenLinks ook echt wel het begrip voor opbrengen. Daarom ook dat het RES-proces en de Utrechtse gemeenten een jaar langer de tijd hebben gekregen om zelf een zorgvuldig proces te doorlopen. Maar er is echt een verschil tussen een zorgvuldig proces en treuzelen. Er is nu echt voldoende tijd geweest om te komen met concrete plannen om aan die 2,4 terawattuur, waar Utrechtse gemeenten zichzelf aan hebben verbonden, te gaan opwekken op een manier die haalbaar is en betaalbaar. En we zien nu wat er door dat treuzelen gebeurt. Inwoners die klem komen te zitten, terwijl ze nu juist met zelf opgewekte windenergie winst hadden kunnen maken. Poetin die zijn oorlogsmachine kan voeden met winst uit recordwinsten uit gasexport. En een klimaatcrisis die, zoals we kunnen zien, al op vele plekken voelbaar is en slachtoffers maakt en waar wij hier echt niet aan gaan ontkomen. Bovendien leidt het ook tot een netbeheerder die zegt: als jullie nu niet snel aan de slag gaan en duidelijkheid geven, gaan we die doelen al helemaal niet meer halen. En met deze balans van zon en wind ook niet.

Voorzitter, de Raad van State zei het beter dan ik het zelf had kunnen zeggen in reactie op de klimaatplannen van het kabinet. Daarin werd namelijk voor de zoveelste keer gezegd: we gaan nog meer onderzoek doen. En wat de reactie van de RvS daarop was: het enige dat Rutte IV moet doen, is moeilijke keuzes maken en aan de slag gaan. Alle mogelijke klimaatregelen zijn al echt uitvoerig onderzocht. En dat geldt voor ons dus hier ook. Geen enkele oplossing is perfect en geen enkele oplossing heeft honderd procent draagvlak voor welk probleem dan ook. Wat nodig is, is durf en visie om ergens voor te gaan staan, om nog een keer uit te leggen dat een paar windmolens op een veilige afstand echt veel, veel beter is dan het alternatief. En nogmaals, de democratische volksvertegenwoordiging in de provincie, de provinciale belangen goed af te wegen, daarvoor zijn wij hier gekozen. In dit geval betekent dat: gemeenten nog één laatste kans geven tot 1 december en anders niet schuwen om onze rol op te pakken om een leefbare planeet te beschermen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik zal straks wat zeggen over al die gekkigheid over droog en nat en weet ik het allemaal. Maar wie denken wij als PS dat we zijn om de lokale democratie aan de kant te schuiven, omdat u ergens in gelooft.

Volgens mij zijn we hier allemaal verkozen omdat we in bepaalde dingen geloven. Wij zijn hier allemaal verkozen omdat we denken dat we daarmee de belangen van onze inwoners en van onze stemmen vertegenwoordigen. En daarin hebben wij ook de rol gekregen om de democratische volksvertegenwoordigers te zijn van de provincie. Provinciale belangenafweging is iets anders dan een gemeentelijke belangenafweging. Ons democratisch bestel zit zo in elkaar, dat wij daarin ook als volksvertegenwoordiging een andere afweging kunnen maken dan die lokaal in een gemeente wordt gemaakt. Dat kan een andere afweging zijn, waarin het dus nodig is om daarin ook in te grijpen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, u zegt: 'als zij niet willen meewerken aan mijn dogma's, dan schuiven we ze aan de kant, want wat zij denken is niet juist. Is dat niet een buitengewoon enge uitleg van de democratische samenleving die wij hebben?

Ja, op de manier waarop de heer Dercksen het formuleert, dan zou dat inderdaad zo zijn, maar dat is ook niet wat hier nu aan de hand is. Wat hier namelijk wel aan de hand is, is dat wij in een zorgvuldig proces met die gemeenten gezamenlijk tot een doel zijn gekomen. Dat doel proberen wij nu met zijn allen te halen. Daarin hebben wij als provincie onze eigen rol en in dit geval betekent dat, dat wij daarin ook onze rol moeten oppakken om die doelen te gaan halen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik hoor de heer Bart net een paar keer zeggen dat de provinciale afweging een andere is dan de gemeentelijke afweging. Tegelijk hebben wij wel hier als weeffout, als SGP een paar keer aangegeven van, dat is een weeffout in het proces als wij nu al zaken gaan vaststellen voordat gemeenten het hebben vastgesteld in de biedingen, tot twee keer toe. Erkent de heer Bart dan ook dat we dat beter achteraf hadden kunnen doen om dan een eventuele disbalans vroegtijdig te signaleren en aan te kunnen passen in de RES'en?

Ja, ik wil in reactie op de heer Van den Dikkenberg toch een beetje een chronisch misverstand uit de wereld helpen, want ik hoor hem ook nu weer zeggen 'nu al'. Er is meerdere keren extra tijd gegeven aan gemeenten en aan het RES-proces om zelf te komen met de nadere invulling van de doelen. Er is al meerdere keren met die gemeenten afgesproken dat we dit doel met zijn allen wilden gaan halen. Daar hebben ook die gemeenten voor getekend. Dus de misperceptie dat het hier gaat om iets haastigs, ja, die wil ik echt uit de wereld helpen. We zijn hier nu al sinds het begin van deze Statenperiode over aan het praten. Gemeenten hebben echt genoeg tijd gehad om zelf met een concrete invulling te komen. Het gaat er nu echt om dat we die actie dan ook gaan ondernemen. Maar ja, van haast is hier echt geen sprake meer. Dat was echt al een jaar geleden niet meer zo.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, ik ga mijn vraag nog een keer herhalen, want ik vroeg geenszins naar de haast. Ik vroeg of de heer Bart erkende dat we een weeffout hebben gehad door als provincie voorop te willen lopen en zaken alvast te stellen, terwijl de gemeenten daar nog over bezig waren; en we beter, zeker met de kennis van nu, hadden kunnen wachten tot het moment dat de gemeenten allemaal de biedingen hadden vastgesteld en geamendeerd en dergelijke en dan pas als provincie de mening te vormen, omdat we dan al eventuele disbalansen hadden kunnen opsporen in de biedingen en dan het gesprek plaats had kunnen vinden.

Ja, daar ben ik het niet eens met de heer Van den Dikkenberg, want opnieuw gaat het hier om dat wij als provinciale volksvertegenwoordiging een eigen rol hebben en onze eigen afweging kunnen maken. Natuurlijk is daarin ook oog voor de input van gemeenten. Die is er ook altijd geweest. Wij hebben hier nooit als eerste ver voor de troepen uit al iets vastgesteld, wat niet ook al minstens, ja, meestal door meer dan de helft van de gemeenten ook al was vastgesteld, wat gekomen was uit gezamenlijk overleg. Ik vind het heel logisch dat wij daarin, qua vaststellen van onze doelen, gelijk oplopen met gemeenten. Zo is het ook altijd gegaan. Alleen op dit moment, terwijl de doelen al een tijd vaststaan, wordt het dan ook tijd om te zeggen: wij hebben als provincie altijd deze rol toebedeeld gekregen; laten we die dan ook nu met zijn allen gaan oppakken.

Onze rol is dat bewaken van die doelen, maar dat is niet onze enige rol die wij hier hebben in het proces. Wij vinden dat de provincie ook een rol heeft als het gaat om een eerlijke en een sociale samenleving. Als het gaat om duurzame opwek betekent dat alles op alles zetten om ervoor te zorgen dat opbrengsten uit duurzame opwek ook echt terecht

komen bij onze inwoners, het liefst zo lokaal mogelijk. Daarom dienen wij ook graag het amendement en twee moties van de ChristenUnie daarover straks mede in, maar de toelichting daarvoor laat ik aan mijn collega De Harder.

Voorzitter, ik rond af. Ik ben de politiek ingegaan, omdat ik nog steeds de hoop heb dat politiek gaat om het oplossen van grote problemen en dat dat ook kan. Dat als je ergens voor durft te gaan staan, met visie, dat je dan mensen ook echt kan helpen. En klimaatverandering, die wacht niet op ons. Dus wij kunnen ook echt niet langer wachten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Voorzitter, de VVD heeft zich op vele wijzen gecommitteerd aan de doelen van het Klimaatakkoord. Volgens mij willen we allemaal van het Russische gas af om onafhankelijk van anderen en duurzaam te kunnen voorzien in onze eigen energiebehoefte. En die opties zijn er, alleen ze zijn niet morgen klaar. Vlak voor de zomervakantie is ons initiatiefvoorstel aangenomen om voor de verkiezingen in maart '23 helder te hebben op wat voor manier en voor welke bijdrage de provincie echt effectief kan worden in het versnellen van de energietransitie. En we kijken uit naar de uitkomsten van dit onderzoek, dat voortvarend is opgepakt door de gedeputeerde. Achterliggende zorg voor de VVD is dat het enkel sturen op percentages zon en wind in 2030 niet genoeg is om energie onafhankelijk te zijn in Utrecht. Dat is duidelijk. En de VVD – ik zeg het nog maar een keer – is niet tegen windmolens, maar wel voor eigen verantwoordelijkheid. En in dit geval is dat van gemeenten en draagvlak bij omwonenden en voor effectieve maatregelen – en dat is waarom ik de politiek in ben gegaan, meneer Bart parafraserend. Dus waar wij begrijpen dat de gedeputeerde graag vooruit wil en de balans zon en wind belangrijk vindt, hebben we een groot vraagteken of het van bovenaf opleggen van een nieuwe maatstaf voor windenergie en die afdwingen op die grond de beste manier is om de energietransitie te versnellen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter de VVD-fractie is voor effectieve maatregelen. Wat hebben die tientallen miljarden die we in zee hebben geknikkerd voor klimaatbeleid exact aan effectieve maatregelen opgeleverd?

U bedoelt windmolens op zee?

De heer **DERCKSEN**: Ja, u mag kiezen wat mij betreft. Of het nou zonnepanelen zijn of windmolens of biomassa. Ik geef u een heel palet aan effectieve maatregelen waar u uit kan kiezen. U zegt, ik ben voor effectieve maatregelen. Wat is het effect geweest van die maatregelen?

Dat we nu windenergie hebben op zee.

De heer **DERCKSEN**: Dus windenergie op zee is het doel op zich geworden, begrijp ik. Dus die doen we gewoon voor de lol.

En dat we daarmee duurzame energie hebben voor Nederland, zij het nog niet genoeg.

De heer **DERCKSEN**: Dat is alles? Dus we willen molens omdat het duurzaam is, niet omdat het verder wat te betekenen heeft?

Ik voel een suggestie, maar ik heb hem nog niet helemaal door.

De **VOORZITTER**: Nou ja, misschien even tot slot, meneer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, misschien moet ik u uitleggen waarom u dat gedaan heeft. Namelijk, omdat u denkt dat we dan een ander klimaat krijgen, omdat u windmolens op zee zet. Dus ik vroeg, wat is nou het effect geweest van die windmolens op zee? Is het al een beetje warmer geworden

of kouder? Is het wat meer of minder gaan regenen? Wat is het effect geweest van al die tientallen miljarden waarvoor mensen nu bloeden?

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, ik vind het altijd zeer suggestief wat u aandraagt. Ik denk niet dat door onze windmolens op zee alleen het klimaat beter wordt. Ik denk wel dat wij van het gas af willen en dat wij gewoon op een duurzame manier onze eigen energie willen. En daar begon ik ook mee, dus u hoeft mij daar geen woorden voor in de mond te leggen. Dat kan ik zelf heel goed.

Ga ik verder. De ruimtelijke puzzel waar de provincie Utrecht voor aan de lat staat, ook nog ruimte voor de infrastructuur die bij de energietransitie hoort en al die andere zaken, zoals betaalbaar wonen, bereikbaarheid, et cetera, moeten allemaal plaatsvinden op dezelfde grond. Gaat GS overal dan afdwingen met projectbesluiten hoe we Utrecht gaan inrichten? What's next? Hoewel GS verwijst naar een motie voor verbinding, vragen we ons hardop af of verbinding met gemeenten met deze opstelling voor de hand ligt. Hier zijn drie redenen voor. We missen een integrale afweging. We missen de echte effectiviteit van deze maatregelen en de democratische legitimiteit. Graag licht ik dit toe.

Voordat GS windlocaties afdwingt, moet er een heldere afweging gemaakt zijn van het voorgenomen ruimtegebruik, waar PS ook achter staat. Als de windmolens echter eerst worden ingepast vanuit GS, dan loopt dat vooruit op alle andere mogelijke manieren om de ruimte in te zetten: woningbouw, wegen, spoor, water natuurinclusieve landbouw. We kennen het allemaal. En dubbelfuncties zijn lang niet overal mogelijk. Dus we missen hier de integraliteit.

Effectiviteit. De VVD wil effectieve maatregelen. Als de gedeputeerde, ondanks tegenwind van gemeenten, zijn plan doorvoert, dan staan er in 2030 zestig windturbines van circa tweehonderdvijftig meter, maar daarmee zijn we nog lang niet waar we wezen willen. Als ik GS goed volg – en volgens mij hoorde ik dat de heer Bart ook zeggen net – moet er over twee jaar een nieuw inpassingsplan komen voor nog eens honderdtwintig windmolens in onze provincies. En hoe lossen we het dan op? Niet op deze manier, is onze overtuiging. Is de gedeputeerde het met ons eens dat kernenergie als aanvulling op windenergie hoogstnoodzakelijk is om effectieve stappen te zetten? En dat we daarom onze pijlen mede op deze bron moeten zetten. En het is en-en-en, wat mij betreft. En ook de Koning in zijn troonrede schaarde zich achter dit standpunt.

De heer **BART**: Het is bij deze debatten altijd een beetje, ja, de poging om niet te herhalen wat we al eerder met elkaar gewisseld hebben. Maar er wordt nu weer over kernenergie begonnen, terwijl we het hier hebben over doelen tot 2030. We hebben volgens mij allang vastgesteld dat kernenergie tot die tijd echt totaal niet gaat helpen. Fijn dat het en-en-en is, maar dan gaat dat over een andere termijn. Maar mijn vraag is eigenlijk de volgende. Ik hoor net uw collega Vincent Janssen een gloedvol betoog houden over dat we toch echt die doelen moeten gaan halen met zijn allen, dat we meer groene bolletjes willen zien. Nou hebben we hier een effectieve maatregel om daadwerkelijk doelen te gaan halen en dan gaat de VVD er toch weer voor liggen. Hoe rijmt u die twee gezichtspunten nou met elkaar?

Ik herkende uw definitie van 'er voorliggen' niet. Wij liggen helemaal nergens voor. Zo zitten wij niet in elkaar. Maar we vinden het niet effectief genoeg. Er moet meer. Meer, meer, meer, zou ik bijna willen zeggen.

De heer **BART**: Er wordt hier een concreet voorstel gedaan om meer te doen. En eigenlijk hoor ik u nu meteen alweer zeggen, nou, laten we dat dan toch nog maar naar volgend jaar verplaatsen, of misschien zelfs nog langer in de toekomst. Dus in die zin gaat u dus wel ervoor liggen om nu daadwerkelijk verder te concretiseren hoe we problemen gaan oplossen, problemen gaan aanpakken. Dus als u dit wilt gaan uitstellen en

tegelijkertijd zegt u wel, er is meer nodig, hoe wilt u dan nu op korte termijn echt meer gaan doen als de u deze energietransitie ook echt steunt?

Daar hebben wij ons initiatiefvoorstel natuurlijk voor ingediend: onderzoek hoe je inderdaad op effectieve manier dat kunt doen en niet met een windmolentje hier en een windmolentje daar. Als mensen dat willen, dan zijn we er zeker niet tegen. Maar om het af te dwingen, daar vinden wij wel wat van. Wij vinden dat geen rol en taak van de provincie.

Democratische legitimiteit als derde reden om hier niet heel enthousiast over te zijn, het statenvoorstel. We hebben hier uitgebreid over gediscussieerd in de commissie en mijn afdrank is dat er een groot risico is dat er met twee maten gemeten gaat worden. Eerst stelt GS zelf een hoger doel vast van één terawattuur voor windenergie, dan waar consensus over was eerder tussen de RES'en. Vervolgens wordt het nemen van een provinciaal projectbesluit van dit hogere doel afhankelijk gemaakt. Daarnaast is in de commissie duidelijk gezegd door de gedeputeerde, dat als PS bij een consultatie een bepaald projectbesluit voor inpassing van wind niet steunt, dit projectbesluit geen doorgang vindt. Hij vond dit meer dan logisch. Gelukkig. Maar voor de gemeentelijke besluiten om een windlocatie niet te steunen, geldt dit niet. Het projectbesluit kan immers betekenen dat een besluit dat genomen wordt door een raad wordt overruled. En dat is niet in lijn met hoe de democratische besluitvorming bedoeld is, naar onze overtuiging. Het is bijzonder om PS een andere invloed te geven dan de gemeenten die over hun eigen grondgebied gaan, waar mogelijk immers.

Tot slot. We vinden het een minimale voorwaarde om onomkeerbare besluiten pas na de verkiezingen te nemen en stellen voor om gemeenten ook meer tijd te geven om tot oplossingen te komen. En hiervoor dienen wij een amendement in. En graag nodig ik iedereen uit om dit mee in te dienen om zo gezamenlijk het signaal af te geven dat dit soort pittige besluiten niet vlak voor verkiezingen genomen moeten worden, maar eerder als inzet voor verkiezingen zouden kunnen gelden. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A20 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Geen gedwongen inpassing windmolens.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constateernde dat:

- PS wordt gevraagd om GS opdracht te geven tot het voorbereiden van projectbesluiten dan wel inpassingplannen voor windenergie in de provincie op een zeer vroeg tijdstip, waarbij sowieso de vraag is hoe deze bevoegdheid zich verhoudt met de rol en taak van de provincie bij de energietransitie.

Overwegende dat:

- Het voorstel van GS eenzijdig aan de slag gaat met in het inpassen van windturbines bij gemeenten;
- In het statenvoorstel enkel enkele wettelijk verplichte grondslagen worden herhaald maar er geen kenbaar zorgvuldig afwegingskader- of proces vastgesteld is door PS als grondslag voor deze voorgenomen inpassing;
- Er ook geen tijd in het proces wordt ingeruimd om gemeenten de kans te geven zelf met voorstellen te komen;
- Het een prima mogelijkheid is om wel inhoudelijk de voorbereiding van een PlanMER te starten voor het in beeld brengen van mogelijke locaties voor

windturbines in de provincie Utrecht ter ondersteuning van gemeenten, zonder feitelijk te besluiten om een projectbesluit- of inpassingsplan voor te bereiden.

Besluit:

Statenvoorstel nummer UTSP-279699493-31604, van afdeling SLO, team PL1 onder sub 4 en 5 6 als volgt te wijzigen:

4. "Gedeputeerde Staten op te dragen om gemeenten aan te moedigen en te ondersteunen om voor 1 ~~december~~ maart 20223 bestaande windplannen te concretiseren en tot aanvullende windlocaties te komen en hen, waar nodig, te helpen bij het starten van ruimtelijke procedures voor alle in de RES'en opgenomen zoeklocaties;

6. Indien bij deze voortgangsrapportage onvoldoende opwek voor wind is toegevoegd, **niet eerder dan na de verkiezingen van maart 2023** te starten met een projectbesluit- of inpassingsplanprocedure **en zo'n besluit over te laten aan een volgend college**. Hierin nauw overleg met in elk geval de gemeenten, netbeheerder, waterschappen en RES-regio's te zoeken en middels een PlanMER op een transparante wijze tot een selectie te komen van locaties met speciale aandacht voor:

- a. Kwaliteit leefomgeving, in het bijzonder beperken van geluidshinder;
- b. Ecologie, met specifiek aandacht voor risico op slachtoffers van vogels en vleermuizen;
- c. Landschap, waarbij wordt aangesloten bij de denkrichtingen in de RES'en zoals opwek bij hoofdinfrastructuur en vanuit een regionaal, gemeentegrens overstijgend perspectief;
- d. Aansluitbaarheid op en efficiënte benutting van het elektriciteitsnet.

En gaan over tot de orde van de dag.

De heer **BREUR**: Allereerst, laat ik vooropstellen dat ik het met mevrouw van Ulzen eens ben dat draagvlak bij de gemeente van essentieel belang is. Maar ik begrijp niet het stuk wat daarna komt als mevrouw Van Ulzen beweert dat het ondemocratisch is als wij als Provinciale Staten gebruikmaken van de bevoegdheid die ons wettelijk is toebedeeld. Zou mevrouw Van Ulzen dat nog kunnen uitleggen?

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik vind het niet legitiem als een gemeente iets niet wil, om dat te overrulen als de provincie het wel wil. Want het begint volgens mij, dat draagvlak, in diezelfde gemeente.

De heer **BREUR**: Ja, we kunnen heen en weer blijven pingpongen. Ja, nogmaals, draagvlak daar ben ik het helemaal mee eens, maar dat doet uiteindelijk niets af aan het feit dat wij als provincie wettelijk de bevoegdheid hebben om dat te overrulen, en wij als Statenleden democratisch gekozen zijn. Dus daar ligt wel de democratische legitimatie

Dat klopt.

De heer **BREUR**: Vooropgesteld, nogmaals, dat draagvlak, daar ben ik het helemaal mee eens, maar laten we niet doen alsof het gebruikmaken van onze bevoegdheden ondemocratisch is.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik denk het punt duidelijk gemaakt.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik zou nog graag even willen reageren als dat mag. Wij maken a, gebruik van de helft plus één, en overrulen daarmee gemeenten waar iets anders gevonden wordt. Ik vind het niet met elkaar kloppen, en dat heb ik ook in de commissie

opgemerkt –als PS het vervolgens niet eens is met dit besluit, dat dat wel meegewogen wordt, maar als de gemeente een ander besluit heeft, dat het niet meegewogen wordt.

De heer **DE HARDER**: Ja, ik ben even op zoek ook eigenlijk naar hetzelfde als wat de heer Breur zegt. Ik krijg ook geen duidelijk antwoord. Laten we het over een ander ontwerp hebben: de rode contouren. We hebben rode contouren vastgesteld, maar gemeenten willen dat niet en wij willen dat wel. Vindt u dan dat wij geen rode contouren in onze Omgevingsverordening zouden moeten opnemen?

Nou, daar zou ik weleens met u over van gedachten willen wisselen. Van mij mogen er heel veel rode contouren af inderdaad, maar dat gaat dan wel weer over een ander onderwerp. Het gaat mij erom dat je je bevoegdheid, die er natuurlijk is – daar heeft de heer Breur gelijk in – maar dat je die op de juiste manier gebruikt en niet gebruikt om gemeenten te overrulen waar dat gewoon niet nodig is en waar ook het proces is opgezet met die RES'en om hen de kans te geven om dat op een bepaalde manier uit te werken. En daar krijgen ze ook niet, naar mijn mening, genoeg kans voor.

De heer **DE HARDER**: Ja, er zit volgens mij wel een kern in die ik hoor, in ieder geval in het antwoord. Het is 'waar het niet nodig is'. En volgens mij verschillen we daarover van inzicht en moeten we hier dan geen discussie voeren over democratische legitimatie. Want die is daar. En windenergie is de bevoegdheid van de provincie, die we zoveel als dat kan bij de gemeenten neerleggen. We hebben het over de vraag, vinden wij het nodig dat we nu in gaan grijpen in een proces dat vertraging oploopt. En volgens mij, als we daarover van inzicht verschillen, moeten we het daarover hebben en het niet gooien op een begrip als democratische legitimatie. Die legitimiteit is er gewoon.

Ik denk dat die legitimiteit een stuk reëler is als je hem over de verkiezingen heen trekt en inzet maakt van de verkiezingen. Dan heb je de legitimatie die je zoekt om dit soort vergaande besluiten te nemen die ingrijpen op het grondgebied van gemeenten.

De heer **OVERKLEEFT**: Is het niet zo dat die democratische legitimatie ook wat dat betreft is, want dit statenvoorstel neemt geen projectbesluit wat deze periode nog in werking treedt. Dit statenvoorstel doet alleen maar de suggestie om de voorbereiding te treffen op een mogelijk projectbesluit, wat de komende coalitie, als het haar behaagt, gaat voorleggen aan de Provinciale Staten van dan.

Volgens mij wordt er gesproken over een startbeslissing.

De heer **OVERKLEEFT**: Nee, een startgesprek.

De **VOORZITTER**: Sorry, meneer Overkleeft stelt een vraag en mevrouw Van Ulzen krijgt van mij het woord om daar even een antwoord op te geven.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Er wordt gepraat over het starten van projectbesluitprocedure nog voor de verkiezingen, in het statenvoorstel. En daar vraag ik van, doe dat als startbesluit, als starthandeling na de verkiezingen en geef gemeenten ook een paar maanden extra tijd. Alleen al als de gemeente morgen zou besluiten om toch een windlocatie te doen, dan zijn ze voor 1 december nog niet klaar daarmee.

De heer **OVERKLEEFT**: Het enige wat dat oplevert is vertraging, want voor de rest zijn de volgende Staten nog steeds volledig in staat om dan haar eigen afweging te maken.

De **VOORZITTER**: Ik acht voldoende hierover gezegd te hebben.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Voorzitter, ik wil alleen maar zeggen, dan is het wel gewoon net na de verkiezingen. Dan is het inzet van verkiezingen geweest. Dus hebben mensen hun mening daarover kunnen geven.

De **VOORZITTER**: Ja, u heeft het punt gemaakt. Dank u wel. Daarmee was ook uw inbreng voltooid.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Wij zullen het vandaag kort houden. U kent ons standpunt. U weet dat wij voorstander zijn van kernenergie en dat wij aardgas nog steeds een prima optie vinden. Voor ons ligt vandaag het statenvoorstel Tussenbalans van de RES 1.0, oftewel het windturbine-inlegvelletje. In de tijden dat de energieprijzen nog nooit zo hoog is geweest, mensen zichzelf van het gas afsluiten of de kachel uitzetten en een extra trui aantrekken, omdat als ze de kachel aanzetten hun bankrekening voelen verdampen. We hebben het hier over nog meer wiebelstroom, nog meer landschapsvervuiling – de windturbines –, nog meer natuur of ruimte wat voor woningbouw bestemd had kunnen worden en plaats moet maken voor windturbines.

Voorzitter, fossiele brandstoffen zorgden voor een betaalbare en betrouwbare energievoorziening. De omslag naar alternatieve energiebronnen vereist dat aan de haalbaarheid en betaalbaarheid wordt voldaan. Hier zet onze fractie nog wat vraagtekens bij.

De heer **DE HARDER**: De heer Fiscalini heeft het over wiebelstroom, die het dan heel duur zou maken. Maar is de fractie van JA21 op de hoogte welke vorm van elektriciteit en energie op dit moment de prijs zet in de markt?

U bedoelt dat gas op dit moment duur is?

De heer **DE HARDER**: Ik bedoel inderdaad dat op het moment dat gascentrales ingezet moeten worden voor elektriciteitswinning, die elektriciteit onbetaalbaar duur wordt. En op het moment dat het volledig uit zon en wind komt, de prijs op dit moment op de markt nul of negatief is.

Als je gascentrales niet zou sluiten en bijvoorbeeld Groningen zou opendoen en de mensen daar in Groningen ervoor zou compenseren – ruimhartig natuurlijk –, in zou zetten op kernenergie, dan zou je geen windturbines nodig hebben. Zonnepanelen zouden op daken kunnen of langs de snelwegen. En de ruimte die je dan overhoudt, waar nu eventueel windturbines op gebouwd kunnen worden, zou je dan kunnen bestemmen voor woningbouw, bijvoorbeeld in Rijnenburg.

De heer **DE HARDER**: Ja, voorzitter, mijn conclusie is dan dat de fractie van JA21 in de provincie Utrecht ervoor pleit om de pijn in Groningen te pakken en de kerncentrale in Zeeland te openen, want in Utrecht kan die niet geplaatst worden. Dan hebben we in Utrecht nergens last van en dan zoeken ze het daar verder maar uit. Ja, dat is wat mij betreft geen haalbare oplossing.

De **VOORZITTER**: Goed, meneer Fiscalini, u vervolgt.

De heer **FISCALINI**: Even kijken, waar was ik gebleven? Ja, hebben de gemeenten in de RES-gebieden niet precies gedaan wat zij moesten doen? Namelijk per RES-gebied een plan inleveren voor een x aantal terawatt opgewekt door zon of wind. Een plan dat hier in deze Staten nog maar een aantal maanden geleden is goedgekeurd. Wij begrepen dat de gemeenten begin juli geïnformeerd zijn over dat er meer windturbines bij moesten komen. Hoe haalbaar en realistisch is de deadline van 1 december? En zijn deze paar

maanden niet een beetje kort dan? Wij vinden het daarom ook erg vroeg om nu al opdracht te geven voor het voorbereiden van projectbesluiten, dan wel inpassingsplannen, voor windturbines in de provincie. Geeft de provincie hier niet een verkeerd signaal af als betrouwbaar en gelijkwaardige RES-partner naar de drie RES-gebieden? Er zijn veel nieuwe zoekgebieden. Hoe wordt hier omgegaan met de bewonersparticipatie en het creëren van draagvlak? En, dat is de laatste vraag, waarom wordt er zowel in RES-verband als een-op-een met gemeenten gesproken over eventuele windturbineplannen? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Voorzitter, pas sprak ik de dochter van een vriendin. Ze was ziek thuis en lag in een vrij donkere woonkamer op de bank. Ik zei: zal ik een lamp aandoen? Het is hier zo donker. Nee hoor, zei ze, dat mag niet, want het kost te veel. Energie is schaars en het wordt steeds duurder. De situatie in het klein, in de huishoudens en in het groot op het wereldtoneel, zet ons erbij stil dat er echt iets moet gebeuren. Wij en de generaties na ons hebben het nodig. We vinden het daarom goed om stappen te zetten om meer energie op te wekken. De doelstelling van het statenvoorstel om te voldoen aan de opgave die we met elkaar hebben gesteld, die ondersteunen we. Naast het opwekken van energie willen we ook besparen. Isoleren, warmte terugwinnen, opslag stimuleren. Het gaat om de combinatie der dingen waar we met elkaar een bijdrage aan kunnen leveren en samen voor staan.

Wat betreft het statenvoorstel vragen we aandacht voor een aantal zaken. Het CDA ziet graag dat de direct omwonenden kunnen gaan meeprofiten van de opbrengsten van windturbines die in hun gemeente worden geplaatst en dat ze ook zeggenschap krijgen. Iemand sprak laatst in een informatiesessie over winstmolens. Nou, laat dat nou waar zijn dan voor de inwoners.

Het CDA wil dat er maximale participatie van inwoners komt. Wat zou het mooi zijn als de inwoners van de provincie Utrecht daadwerkelijk financieel mee gaan profiteren. Dat is beschreven in de motie Lokaal eigendom, die in samenwerking met de ChristenUnie tot stand is gekomen. Die zal daar ongetwijfeld ook nog nadere uitleg over geven. En andere fracties nodigen wij ook uit om daarbij aan te haken.

De heer **DERCKSEN**: Ja, mensen uit 't Goy – dat is een plaatsje bij Wijk bij Duurstede – die zijn eens in Limburg gaan kijken waar die windmolens staan, omdat zij bedreigd worden in hun leefomgeving vanwege de plannen voor Goyerbrug, de windmolens. Zij hebben daar gehoord dat mensen in auto's gaan slapen om aan de herrie van die windmolens te ontkomen. Hoe kunt u dat winstmolens noemen?

Ja, voorzitter, nou, wat ik daarover kan zeggen is het volgende. Wij vinden dus inderdaad dat gezondheidsaspecten echt meegewogen moeten worden als we kijken naar dergelijke besluiten die genomen worden. Zo interpreteer ik dit nu wat u aangeeft. Gezondheidsaspecten van inwoners zijn ongelooflijk belangrijk en daar vraag ik ook zo dadelijk nog aandacht voor.

De heer **DERCKSEN**: Het is net als het kabinet dat aandacht heeft voor de noden van het volk en vervolgens niks doet. Maar van die dingen word je ziek. Als je in de directe omgeving op honderden meters van windmolens woont, word je ziek. Kan je niet slapen; en als je niet kan slapen, word je ziek, krijg je allerlei fysieke mankementen, hartproblemen, alles. Dus je kunt niet zeggen, we gaan er aandacht aan geven en vervolgens in een college zitten die het door de strot van de gemeenteraden duwt. Het is één of twee. Het is, of u zegt 'mensen moeten gezond blijven en we doen het

niet' of u zegt 'ze worden lekker ziek, want ik zit nou eenmaal in een college met GroenLinks'.

Er is van alles op te antwoorden. Laat ik het hierbij houden. Kijk, wij zeggen, er komt een PlanMER. En een PlanMER, dat is het instrument dat wordt gebruikt om goede afwegingen te maken. En in dat PlanMER moeten die gezondheidsaspecten wat ons betreft echt, nou, niet zomaar aandacht krijgen, maar heel serieuze onderdelen zijn van de afweging. Daar hebben we ook een amendement voor ingediend, waarin dat ook wordt aangegeven en met zoveel woorden dan ook onderdeel van het statenvoorstel moet gaan worden.

Dan ga ik verder, voorzitter.

Ee steunen de energietransitie in RES-verband, maar vinden de manier waarop wel echt een punt van aandacht. Het CDA vindt draagvlak onder inwoners van belang om de energietransitie te laten slagen. We denken dat die alleen tot een succes kan leiden als er sprake is van draagvlak en steun onder onze inwoners. Dat hebben we steeds gezegd, ook in het voorgaande van het traject RES. Een motie Draagvlak van het CDA is destijds ook aangenomen door de Staten en wordt in het statenvoorstel dan ook benoemd. In verschillende gemeenten zijn ondertussen participatietrajecten gevolgd, waarbij inwoners actief worden betrokken, geraadpleegd en gehoord, waarna vervolgens gemeentelijke besluitvorming plaatsvindt over zon op dak, zon op land, wind en combinaties daarvan en waarmee deze gemeenten ook voldoen aan wat er van hen gevraagd wordt. We vinden het van belang dat gemeentelijke koplopers bij het vervolg worden ontzien van projectbesluiten of inpassingsplannen voor extra zoeklocaties door de provincie. Dit hebben we concreet gemaakt in een motie die we graag aan u voorleggen, in samenwerking met de PvdA. Wat ons betreft, ik kan voorbeelden noemen van koplopers, zoals Woerden, Nieuwegein, Lopik, Vijfheerenlanden en Houten, gemeentelijke koplopers die een substantiële bijdrage leveren aan de energietransitie.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M57 van de leden Bikker (CDA) en De Boer (PvdA) inzake Koplopers energietransitie ontzien.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constaterende dat:

- Er een beter balans tussen zon- en windprojecten nodig is;
- Draagvlak onder inwoners essentieel is;
- De ene gemeente een grotere bijdrage levert dan de andere door middel van zon-op-dak, zon-op-land, wind of een combinatie hiervan.

Overwegende dat:

- In de RES-regio's wordt gewerkt aan plannen voor de opwekking van duurzame energie door zon en wind;
- Dat gemeenten als onderdeel van de RES-regio's zijn gehouden om hun aandeel te nemen;
- Dat de RES-regio's op papier met goede boden zijn gekomen, maar dat de realisatie in gevaar komt;
- Dat een aantal gemeenten actief meewerkt aan het behalen van de doelstelling en daarbij een uitvoerig proces van burgerparticipatie en gemeentelijke besluitvorming hebben doorlopen.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De koplopers in de RES – gemeenten die al een grote bijdrage leveren – te ontzien bij het aanwijzen van zoekgebieden en op die manier het draagvlak onder de inwoners te blijven behouden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **BIKKER**: Daarnaast vragen wij aandacht voor de toetsing van gezondheidsaspecten. Dat heb ik net al aangegeven. Daar hebben we een amendement voor geschreven.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A21 van het lid Bikker (CDA) inzake Gezondheidsaspecten.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constaterende dat:

- In het Statenvoorstel wel gesproken wordt over gezondheidsaspecten en draagvlak;
- Dat deze niet vermeld staan bij de gebieden waar 'speciale aandacht' voor zal zijn.

Overwegende dat:

- In de RES-regio's wordt gewerkt aan plannen voor de opwekking van duurzame energie door zon en wind;
- Gezondheidsaspecten aandacht verdienen in relatie tot de omwonenden;
- Dat de landelijke normen ten aanzien van gezondheid en geluid nog in ontwikkeling zijn.

Besluit:

Het Statenvoorstel punt 6 als volgt aan te passen:

(6) Indien bij deze voortgangsrapportage onvoldoende opwek voor wind is toegevoegd, te starten met een projectbesluit- of inpassingsplanprocedure. Hierin nauw overleg met in elk geval de gemeenten, netbeheerder, waterschappen en RES-regio's te zoeken en middels een PlanMER op een transparante wijze tot een selectie te komen van locaties met speciale aandacht voor:

- Kwaliteit leefomgeving, in het bijzonder gezondheidsaspecten en het beperken van geluidshinder;
- Ecologie, met specifiek aandacht voor risico op slachtoffers van vogels en vleermuizen;
- Landschap, waarbij wordt aangesloten bij de denkrichtingen in de RES'en zoals opwek bij hoofdinfrastructuur en vanuit een regionaal, gemeentegrens overstijgend perspectief;
- Aansluitbaarheid op en efficiënte benutting van het elektriciteitsnet.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **BIKKER**: En tenslotte staan we even stil bij de interne werking van de Natura 2000-gebieden. Nee, sorry, de externe werking, moet ik zeggen, waar het gaat om natuurlijk specifiek de energie. Wanneer in het proces-

De heer **DE HARDER**: Ja, voorzitter, het gaat over het amendement voor de gezondheidsaspecten. Er staat expliciet in het statenvoorstel geluidshinder benoemd. Dat heeft volgens mij de meeste effecten. Welke gezondheidseffecten denkt het CDA nog verder aan, die onderzocht zouden moeten worden?

Ja, kijk, wij vinden het gewoon belangrijk dat in den brede de gezondheidsaspecten worden verkend en aandacht krijgen. En ik denk daar niet heel specifiek aan gezondheidsaspecten. Maar buiten geluidshinder, ja, goed, als je het hebt over bijvoorbeeld trillingen, over slagschaduw, dat soort zaken en wat dat voor consequenties kan hebben.

De externe werking van Natura 2000-gebieden met betrekking tot dit statenvoorstel, daarover heb ik de vraag aan de gedeputeerde: wanneer in het proces wordt dit onderzocht; en in hoeverre kan het gevolgen hebben voor de extra zoekgebieden die nu door de provincie zijn vastgelegd? Op deze punten hoor ik graag reactie van de gedeputeerde.

Tot slot. We vinden het terecht dat grote steden als grootverbruiker hun verantwoordelijkheid nemen en zich inspanssen om een zo groot mogelijke bijdrage te realiseren, zoals ook in het statenvoorstel beschreven staat. Het is ook in lijn met de oproep van bijvoorbeeld TenneT om de energie zoveel mogelijk op te wekken bij de grootschalige consumptie. We vragen de gedeputeerde daar ook een rol in te vervullen. Dank u wel.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik wil even proeven waar het CDA nou precies staat, want ze zitten in het college dat met een voorstel komt dat ze een inpassingsplan kunnen doordrukken door de raden? In Houten is het zo dat Houten wat strengere normen waarschijnlijk wil opleggen aan de exploitant, waardoor de exploitant zegt 'dan kan ik geen windmolens neerzetten'. Dat heeft met name al allerlei gezondheidsachtergronden. Stel nou dat dat zo is, dat die gemeente zegt 'ik stel allemaal eisen, met name aan gezondheid', de exploitant zegt 'dan komt het er niet', dan zit u in een college, dat zegt van, ja, wij willen het toch. Waar staat het CDA dan?

Kijk, als dit ligt op het bordje op dit moment van de gemeente Houten, dan is dat aan de gemeente Houten. En wat wij zeggen is, als gemeenten een bijdrage leveren, serieus kijken waar de mogelijkheden zijn, dan willen we die koplopers ontzien. En ik heb ook zojuist daar iets over Houten genoemd.

De heer **DERCKSEN**: Ja, maar ik wil nou weten wanneer- U zit in een college, dat zegt 'wij drukken het door' en u doet alsof u in de oppositie zit. Maar u komt met een voorstel om windmolens door de raden en de bevolking de strot te duwen. Dat ligt op tafel vandaag. En dan zegt u 'ja, en we willen daarnaar kijken en daarnaar kijken', maar at the end of the day zegt dit college: wij bepalen. En daar zit u in. Dus waar staat u nou?

Ik sta hier en volgens mij- Ja, nee, maar het is ook nog zo dat wij een eigenstandige bevoegdheid hebben en heel goed zelfstandig kunnen nadenken. Dus in dit college, ja, dat zijn allemaal afwegingen die daar gemaakt worden. En de afwegingen heb ik zojuist heel duidelijk aangegeven. We vinden het belangrijk dat gemeentelijke processen worden gerespecteerd, dat bijdragen worden gerespecteerd, maar ook dat er wat gebeurt en dat dat meer is dan nu. Ja, en dat kan heel ingewikkeld zijn, maar dat is wel de situatie waar wij ons in bevinden en die denk ik gewoon heel verantwoord is.

De heer **FISCALINI**: Mevrouw Bikker had het net over de gezondheidsaspecten van windturbines. Is er dan voor u ook een afstandsnorm waarvan u zegt van, nou ja, dat willen we wel en dat vinden we niet? Bijvoorbeeld, zoals een audioloog laatst al een keer zei en verschillende deskundigen 'tien keer de ashoogte'. Bent u het daarmee eens?

Ja, volgens mij worden daar ook nu normen over ontwikkeld, landelijk. Wij stellen eigenlijk voor dat die worden afgewacht, maar wel worden meegenomen vervolgens in de rest van de besluitvorming die gaat plaatsvinden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEFT**: Voorzitter, maandag werd huize Overkleeft opgeschrikt door een bericht van de energieleverancier. Komend jaar gaan we tweeëneenhalf keer zoveel betalen voor gas en licht. Daar werden we niet heel vrolijk van; en we staan daarin niet alleen. Veel huishoudens voelen de pijn van ontplofte energieprijzen. Voorzitter, de urgentie om hier in de provincie zoveel mogelijk te voorzien in onze eigen energiebehoefte is dus weer wat gegroeid. We willen niet meer overgeleverd zijn aan de grillen van buitenlandse mogendheden.

Met eigen energie zijn we beter in staat onze inwoners en bedrijven energie te leveren tegen een eerlijke prijs. En voorzitter, onze inwoners zien dat ook. Sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne neemt de steun voor de energietransitie toe.

Voorzitter, ondertussen is het natuurlijk niet alsof de urgentie al niet groot genoeg was. Het water staat ons al een tijdje aan de lippen, soms zelfs letterlijk. Dit statenvoorstel ademt wat ons betreft die urgentie. We zullen het dan ook steunen, van ganser harte. De voortgang, zeker als het om wind gaat, is immers niet groot genoeg. Er moet een tandje bij. Maar voorzitter, we kunnen ons voorstellen dat die urgentie soms wat verbleekt bij de aanblik van een windmolen waarom je nooit vroeg. De voordelen ervan strekken zich weliswaar uit over een heel lange termijn; op de korte termijn zijn die voordelen niet altijd voelbaar. Het is daarom goed dat het Klimaatakkoord inzet op vijftig procent lokaal eigendom van wind- en zonprojecten. Maar die ambitie mag wel wat explicieter. Daarom dienen wij een amendement van deze strekking van ChristenUnie en CDA van harte mee in. Via lokaal eigendom profiteren onze inwoners straks direct mee van de opbrengsten van wind- en zonne-energie. We zullen ook twee moties mede-indienen van de ChristenUnie, die verder vormgeven aan participatie.

Voorzitter wat D66 betreft, is het duidelijk: we kunnen nu niet langer talmen. Willen we de doelen richting 2030 bereiken, dan moet het de komende periode echt gebeuren. Met dit voorstel kan de provincie, samen met gemeenten, de komende maanden aan de slag. We moeten doen wat nodig is. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer.

Mevrouw **DE BOER**: Even bij het begin beginnen, is altijd het beste. Het behalen van de klimaatdoelen en de doelstellingen en de energietransitie zijn urgenter dan ooit. Voor dralend beleid is geen plaats meer. Het gaat ook niet meer om keuzes. Alle mogelijke middelen dienen te worden ingezet om de doelen voor een beter klimaat en dus de energietransitie te halen. Ook de gemeenten zijn daarvan doordrongen, getuige de RES-boden die op papier zelfs een flink overbieding op de doelstelling in zich hadden. De motivatie om een bijdrage te leveren aan energie, waarvoor we niet afhankelijk zijn van het buitenland, of erger nog, vijandige regimes, is met de torenhoge energieprijzen en alle zorgen voor onze inwoners, die daarbij horen, groter dan ooit. Dat is in elke gemeente zo, daar ben ik van overtuigd.

De uitvoering blijft nu echter achter. Sommige gemeenten blijken liever te willen wachten op ontwikkelingen zoals ultradiepe geothermie, aquathermie, waterstof en andere technologische toepassingen. Heel goed dat eraan gewerkt wordt, maar wachten is geen optie. Het moet gewoon allemaal. En om te beginnen zetten we de bewezen technieken nu in. Zon en wind dus. En met voortvarendheid, als het aan de provincie ligt. De Partij van de Arbeid ondersteunt dit van harte. Windenergie is niet populair in onze provincie en met zon alleen redden we het niet. Begin juli hebben de bestuurders een brief ontvangen, waarin wordt gevraagd om voor 1 december aanstaande bestaande windplannen te concretiseren en om met aanvullende windlocaties te komen. De ruimtelijke procedures hiervoor moeten immers nog dit jaar starten om de gewenste opbrengsten in 2030 te kunnen halen. De provincie biedt haar hulp daarbij aan. Heel goed. De Partij van de Arbeid zou graag op een positieve manier de gemeenten willen helpen aanzetten tot actie. Gemeenten die daar al druk mee bezig zijn of al een flinke bijdrage leveren, willen we daarom ook enigszins ontzien op het moment dat er sprake is van ingrijpen van de provincie. De motie van het CDA en Partij van de Arbeid heeft dat tot doel. Deze motie is een handreiking naar gemeenten die al veel doen en een stimulans voor de gemeenten die nog in de wacht modus staan. Niets meer en niets minder.

Lokaal eigendom is voor de Partij van de Arbeid ook een belangrijk aspect.

Mevrouw **VAN ULZEN**: U zegt, we willen die koplopers ontzien, maar kunt u dat wat scherper formuleren? Want bedoelt u daarmee te zeggen dat de gemeenten die voldoen aan het bod, zoals afgesproken, die krijgen geen inpassingsplan op wat voor manier dan ook?

Het is mijn bedoeling juist om deze motie niet al te absoluut te maken, omdat ik denk dat de strekking van de motie heel erg duidelijk is. Het kan niet zo zijn dat het ene gemeente alles doet of alle lasten krijgt en andere gemeenten met de kont in de krib hangt, zal ik maar zeggen, en niks doet. En de RES-regio's bij ons zijn drie verschillende. De ene heeft het ook wat anders aangepakt dan de andere. Daarom kan je dat ook niet helemaal zo heel scherp maken, Maar de strekking van de motie is dat we niet als provincie nou juist die gemeenten, die al heel hard bezig zijn, al heel veel doen of in ieder geval heel erg mijn best doen, dan daar ook nog heel veel- Het zal niet altijd misschien kunnen. Het hangt natuurlijk ook af van waar ligt het en wat kan waar? Maar dat is de bedoeling daarvan, om het leed samen te delen binnen de provincie.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik snap uw strekking, maar ik vind het wel een klein handvat geven, een onduidelijk handvat geven, om hiermee voor GS echt hun besluiten te nemen. Nu we ook al sowieso een duidelijk afwegingskader missen over die locaties die dan eventueel ingepast worden, vraag ik me af hoe dat zich verhoudt tot dan- Dit zou eigenlijk in een afwegingskader horen dan, toch?

Nou, wat dat betreft wacht ik straks de reactie van de gedeputeerde graag af, hoe hij denkt dat hij met deze motie uit de voeten kan. Maar de strekking heb ik denk ik hierbij voldoende uitgelegd.

Lokaal eigendom is voor de Partij van de Arbeid ook een belangrijk aspect, zeker in deze dure tijden. Het helpt waarschijnlijk ook voor het verkrijgen van draagvlak als de inwoners naast de lasten ook de lusten krijgen. Daarom dienen we ook die motie mede in.

Al met al is de Partij van de Arbeid verheugd te zien het ons college werk maakt van het serieus willen behalen van de klimaatdoelen. De noodzaak dat wij ons minder afhankelijk maken van fossiele brandstoffen is ons de afgelopen maanden met zichtbare gevolgen van de opwarming van de aarde en de torenhoge energieprijzen pijnlijk duidelijk geworden. Daar moet zo snel mogelijk een einde aan komen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Ja, ik sta hier toch met wat frisse tegenzin een debat te voeren over een statenvoorstel, waarvan ik oprecht had gehoopt dat de toon anders zou zijn. Want terwijl de gevolgen van klimaatverandering steeds meer zichtbaar en voelbaar worden, blijkt uit de tussenbalans van onze provincie dat het niet lukt om in onze provincie echt stappen te zetten in de energietransitie. Het gaat mij en mijn fractie aan het hart om te zien hoe we met onze schepping omgaan en de gevolgen in dit land, maar ook in het buitenland, ondertussen keihard duidelijk worden. Meerdere keren heb ik hier namens de ChristenUnie dan ook al gestaan en geroepen dat het tijd wordt voor daden. Ik had goede hoop dat die actie rondom de energietransitie op gang zou komen in de RES-regio's. En laat ik helder zijn: het is ook niet zo dat er niks gebeurt in die regio's of dat er helemaal niet wordt gewerkt aan het behalen van die doelen, maar de uitkomst daarvan blijkt met deze tussenbalans wel te weinig en te laat. Daarom toch complimenten voor dit heldere statenvoorstel en de gekozen route. Een route, waarin toch weer eerst zelf de gemeenten aan zet zijn om met nieuwe plannen te komen en onze biedingen te doen. Een route waarin we niet direct onze eigen bevoegdheden pakken en de regie meteen naar ons toe trekken voor wat betreft windenergie, maar juist de gemeenten de kans bieden om zelf nog naar voren te stappen.

Maandagavond was ik daarom bijvoorbeeld ook in Hoevelaken bij de bijeenkomst van de RES-regio Amersfoort. Dit statenvoorstel en de brief van de gedeputeerde hebben effect. Het mag duidelijk zijn dat de gemeenteraadsleden niet onverdeeld positief zijn over deze aanpak en sommigen zien het ronduit als een dreigement, maar tegelijkertijd is nu ook glashelder in die regio wat er moet gebeuren om het naar voren stappen van de provincie te voorkomen en zelf volledig de regie te houden. En de regio heeft er zelf ook al een proces voor ingericht. Wat dat betreft helpt die tijdsdruk.

Ik werd optimistisch van veel van de sprekers tijdens de commissiebehandeling. Vooral de energiecoöperaties die zich lieten horen, maken duidelijk dat er inwoners zijn die staan te trappelen om aan het werk te gaan. Ze hebben ideeën en concrete plannen voor locaties waar we opwek uit windenergie kunnen realiseren. En het werkbezoek kan Betuwewind eerder al eens in deze statenperiode heeft geleerd dat juist een aanpak vanuit de samenleving succesvol kan zijn. De mensen die gaan realiseren zijn dezelfde mensen die naar die windmolens kijken. Het zijn de mensen die zich druk maken over de eigen leefomgeving en die er dan bijvoorbeeld ook voor kiezen om het verdiende geld in hun eigen samenleving te houden. Het is aan ons om de energie en de wil van deze mensen te activeren en hen ruimte te geven om plannen waar te maken. Zij zullen namelijk ook invulling geven aan het zo gewenste lokaal eigendom waar volgens mij niemand in deze zaal op tegen is, als het dan toch zover komt.

Voorzitter, dan kom ik ook bij een amendement en twee moties waar eerdere sprekers het al over hadden en die we samen met die andere partijen zullen indienen om dat scherper te maken. Als eerste ons amendement Lokaal eigendom, samen met CDA, GroenLinks, D66 en de PvdA. Hiermee formuleren we het uitgangspunt van minimaal vijftig procent lokaal eigendom scherper en wat we daarmee bedoelen ook.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A22 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bikker (CDA), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Lokaal eigendom.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Besluit:

Beslispunt 7 uit het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën:
“Gedeputeerde Staten op te dragen om bij de mogelijke planvorming te streven naar 50% lokaal eigendom;”

Als volgt te wijzigen: *“Gedeputeerde Staten op te dragen om bij de mogelijke planvorming minimaal 50% lokaal eigendom als uitgangspunt te hanteren, waarbij gestreefd wordt naar maximale participatie door omwonenden;”*

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE HARDER**: Ten tweede de motie Iedereen kan meedoen, samen met GroenLinks, D66 en de PvdA. Hiermee dragen wij het college op om in nauwe samenwerking met energiecoöperaties een verkenning te starten naar de mogelijkheden van wat wij een participatiefonds hebben genoemd, analoog aan bestaande omgevingsfondsen. Het doel is om mensen die niet financieel mee kunnen doen in de projecten ook te laten meeprofiteren van de opbrengsten, als zij in de directe omgeving wonen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M58 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Iedereen kan meedoen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constaterende dat:

- Uit de Tussenbalans Regionale Energie Strategieën blijkt dat de plannen voor grootschalige opwek van duurzame energie tekortschieten om de vastgestelde doelen te bereiken;
- De provincie Utrecht bereid is om provinciale bevoegdheden in te zetten om de vastgestelde doelen te bereiken door het aanwijzen van locaties voor opwek door middel van windenergie als gemeenten daarvoor te weinig nieuwe locaties aanleveren.

Overwegende dat:

- Niet uit te sluiten valt dat de provincie Utrecht inderdaad provinciale bevoegdheden in zal zetten voor het realiseren van voldoende grootschalige energieopwek uit wind;
- De provincie Utrecht binnen de aanpak inclusieve energietransitie werkt aan een transitie waarin iedereen kan participeren;
- Het uitgangspunt bij het realiseren van grootschalige windprojecten door de provincie Utrecht minimaal 50% lokaal eigendom is;
- Er veel huishoudens in de provincie zijn die niet de financiële middelen hebben om te investeren in energiebesparing of energieopwek;
- Het financiële rendement van bestaande coöperatieve windparken hoog blijkt te zijn en hier ook goede voorbeelden zijn van omgevingsfondsen waarmee een deel van de opbrengst ten goede komt van de lokale samenleving;

- Er bij energiecoöperaties in de provincie Utrecht al veel kennis beschikbaar is over het gezamenlijk realiseren van energieprojecten.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- In nauw overleg met energiecoöperaties in de provincie te verkennen of en hoe een 'participatiefonds', analoog aan bijvoorbeeld bestaande omgevingsfondsen bij andere projecten in Nederland, kan worden ingericht als het komt tot een provinciaal aangewezen locatie voor windenergie;
- Hierbij als uitgangspunt te hanteren dat dit fonds dient om huishoudens die financieel niet in staat zijn om te investeren in een project, in de directe omgeving van de aangewezen locatie te laten profiteren van de opbrengst van de windturbines;
- De uitkomsten van deze verkenning mee te leveren bij een eventuele start van een procedure voor een inpassingsplan of projectbesluit en deze ook mee te geven aan de energiecoöperaties in de provincie Utrecht.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE HARDER**: En tot slot de motie Coöperatief provinciaal eigendom, samen met GroenLinks, D66 en de PvdA. Hiermee dragen wij het college op om, wederom in nauwe samenwerking met de energiecoöperaties, te verkennen of het mogelijk is om een vorm van coöperatief provinciaal eigendom vorm te geven. Oftewel, om, nadat de direct omwonenden de kans hebben gekregen om te investeren in het project, ook andere inwoners van de provincie de kans te geven mee te doen. Zo proberen wij maximaal particulier eigendom in onze provincie te stimuleren.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M59 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Coöperatief provinciaal eigendom.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constateerend dat:

- Uit de Tussenbalans Regionale Energie Strategieën blijkt dat de plannen voor grootschalige opwek van duurzame energie tekortschieten om de vastgestelde doelen te bereiken;
- De provincie Utrecht bereid is om provinciale bevoegdheden in te zetten om de vastgestelde doelen te bereiken door het aanwijzen van locaties voor opwek door middel van windenergie als gemeenten daarvoor te weinig nieuwe locaties aanleveren.

Overwegende dat:

- Niet uit te sluiten valt dat de provincie Utrecht inderdaad provinciale bevoegdheden in zal zetten voor het realiseren van voldoende grootschalige energieopwek uit wind;
- Het uitgangspunt bij het realiseren van grootschalige windprojecten op door de provincie Utrecht aangewezen locaties minimaal 50% lokaal eigendom is;

- Op voorhand niet te verwachten valt dat 100% lokaal eigendom haalbaar zal zijn bij deze projecten en soms zelfs 50% lokaal eigendom niet altijd haalbaar zal zijn;
- De voorkeur van Provinciale Staten uitgaat naar zoveel mogelijk eigendom van grote duurzame energieprojecten in de provincie Utrecht bij inwoners van de provincie Utrecht;
- Er bij energiecoöperaties in de provincie Utrecht al veel kennis beschikbaar is over het gezamenlijk realiseren van energieprojecten.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- In nauw overleg met energiecoöperaties in de provincie te verkennen of en hoe 'coöperatief provinciaal eigendom' kan worden vormgegeven als het komt tot een provinciaal aangewezen locatie voor windenergie;
- Hierbij als uitgangspunten te hanteren:
 - Dat eerst uitgegaan moet worden van minimaal 50% lokaal eigendom en daarna pas gekeken kan worden naar dit coöperatief provinciaal eigendom;
 - Dat het bij coöperatief provinciaal eigendom om participatie door particuliere inwoners gaat;
- Daarbij de vraag te betrekken of en welke randvoorwaarden daarbij gesteld zouden moeten worden;
- De uitkomsten van deze verkenning mee te leveren bij een eventuele start van een procedure voor een inpassingsplan of projectbesluit en deze ook mee te geven aan de energiecoöperaties in de provincie Utrecht.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M59A van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Coöperatief provinciaal eigendom.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constaterende dat:

- Uit de Tussenbalans Regionale Energie Strategieën blijkt dat de plannen voor grootschalige opwek van duurzame energie tekortschieten om de vastgestelde doelen te bereiken;
- De provincie Utrecht bereid is om provinciale bevoegdheden in te zetten om de vastgestelde doelen te bereiken door het aanwijzen van locaties voor opwek door middel van windenergie als gemeenten daarvoor te weinig nieuwe locaties aanleveren.

Overwegende dat:

- Niet uit te sluiten valt dat de provincie Utrecht inderdaad provinciale bevoegdheden in zal zetten voor het realiseren van voldoende grootschalige energieopwek uit wind;

- Het uitgangspunt bij het realiseren van grootschalige windprojecten op door de provincie Utrecht aangewezen locaties minimaal 50% lokaal eigendom is;
- Op voorhand niet te verwachten valt dat 100% lokaal eigendom haalbaar zal zijn bij deze projecten en soms zelfs 50% lokaal eigendom niet altijd haalbaar zal zijn;
- De voorkeur van Provinciale Staten uitgaat naar zoveel mogelijk eigendom van grote duurzame energieprojecten in de provincie Utrecht bij inwoners van de provincie Utrecht;
- Er bij energiecoöperaties in de provincie Utrecht al veel kennis beschikbaar is over het gezamenlijk realiseren van energieprojecten.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- In nauw overleg met energiecoöperaties in de provincie te verkennen of en hoe 'coöperatief provinciaal eigendom' kan worden vormgegeven als het komt tot een provinciaal aangewezen locatie voor windenergie;
- Hierbij als uitgangspunten te hanteren:
 - Dat eerst uitgegaan moet worden van minimaal 50% lokaal eigendom en daarna pas gekeken kan worden naar dit coöperatief provinciaal eigendom;
 - Dat het bij coöperatief provinciaal eigendom om participatie door particuliere inwoners gaat;
- Daarbij de vraag te betrekken of en welke randvoorwaarden daarbij gesteld zouden moeten worden;
- Te streven naar het leveren van de uitkomsten van deze verkenning bij een eventuele start van een procedure voor een inpassingsplan of projectbesluit en deze dan ook mee te geven aan de energiecoöperaties in de provincie Utrecht.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE HARDER**: Voorzitter, tot slot. Wij steunen dit voorstel met enige tegenzin toch van harte. De tijd van praten is allang voorbij en de tijd van doen kan niet langer voor ons worden uitgeschoven.

De heer **DERCKSEN**: De heer De Harder heeft het over participerende burgers en zo. Nu hebben wat mensen daar eens naar gekeken wie nou telkens die participerende burgers zijn. En dat blijkt telkens hetzelfde kliekje te zijn. En dat blijken veelal mensen bij de Windvogel, die in andere coöperaties weer zitten. Mevrouw Laetitia Ouillet, die komt dan weer bij D66 vandaan. Of het zijn ambtenaren of het zijn raadsleden van linkse partijen.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, wat is uw vraag?

De heer **DERCKSEN**: Mijn vraag is: wanneer is het nou echt participatie van bewoners, als die initiatieven altijd van dezelfde linkse lieden komen die overal die molens willen neerzetten?

De heer **DE HARDER**: Ja, voorzitter, kijk, meneer Dercksen komt hier met een aantijging dat al die coöperatieve windprojecten allemaal van dezelfde mensen zijn. Ik heb in ieder geval in onze commissievergadering veel verschillende mensen gezien van verschillende lokale coöperaties die hier een zet aan willen geven. En wat bijvoorbeeld De Windvogel doet, als grootste landelijke energiecoöperatie van Nederland, is al die

energiecoöperaties op gang helpen, zorgen dat zij dat op de goede manier doen, zorgen dat ze op een goede manier met hun burens in gesprek gaan. En als goed voorbeeld is gewoon Betuwewind te noemen waar we geweest zijn, maar ook bij Nijmegen in zo'n project ontwikkeld, waarbij direct omwonenden, mensen uit de gemeenschap zelf, die windmolens tot stand gebracht hebben, samen met een professionele partij. En als u dan net doet alsof dat een soort van professionele lobbyisten zijn die door heel Nederland plotseling daar omwonenden zijn, dan deel ik dat niet met u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, laat ik u eerst even bijpraten. Het laatste stukje natuur dat we hadden, was de Noordzee. Dat is intussen een duurzaam industrieterrein, zeg ik tegen mevrouw van Ulzen, waarbij elke windmolen tienduizend kilo aluminium in zee laat lopen. De schade wereldwijd aan weer neemt niet toe; dit neemt af. Er zijn niet meer orkanen. Er is niet meer droogte. Dat heb ik mevrouw van Gilse al eens een keer toegestuurd. De heer Van der Steeg heb ik al eens een keer wetenschappelijk onderzoek gestuurd dat er niet meer overstromingen zijn. Dus ik zou zeggen: lees eens met mij mee.

Voorzitter, dit statenvoorstel laat zich het best omschrijven als schaamteloos en wereldvreemd. We zitten in een energiecrisis veroorzaakt door dezelfde partijen die nu met dit voorstel komen om de windmolens door de strot van bewoners en gemeenteraden te duwen. Dezelfde partijen die ook het referendum hebben afgeschaft, zodat elke directe betrokkenheid en directe besluitkracht bij de bevolking is weggenomen. En het kabinet sloop de lokale democratie bij de bevolking en bij de gemeenteraden, daar waar het de asielcrisis betreft. En nou hoor ik hier de VVD zeggen dat ze dat niet bij windmolens willen. Bij mij thuis zeggen ze dan: een schizofreen is nooit alleen. Want dit is wat er staat te gebeuren, wat de provincie nu gaat doen. Hetzelfde als wat Van der Burg doet met asielzoekers bij gemeenteraden gaat de provincie nu doen met windmolens. En die energiecrisis is ontstaan, doordat links – en wie de schoen past, trekke hem aan – kolencentrales hebben gesloten, de schoonste ter wereld. Ontstaan, omdat er niet meer geïnvesteerd mocht worden in schoon gas. De Groninger gasbel werd gesloten. En voor de heer De Harder: de eerste de beste peiling in Groningen wees uit dat het een ruime meerderheid van de Groningers wilde dat die wel weer opening en dat ze netjes gecompenseerd zouden worden. En overigens heeft collega Van Haga in de Tweede Kamer zojuist voorgesteld om dat met een referendum aan de Groningers voor te leggen. Ja, zo ziet democratie eruit.

De heer **BART**: Ja, ik kan het misschien niet beter zeggen dan de heer Eggermont eerder ook al deed toen het ging over rechtse partijen, die ineens heel begaan zijn met energierekeningen van inwoners en eigenlijk met links beleid. Opnieuw probeert de heer Dercksen hier dus de schuld van de hoge energierekening in de schoenen van links te schuiven, terwijl we al jarenlang rechtse kabinetten hebben. Maar een hoogleraar in Groningen, Martien Visser, heeft uitgerekend dat de liberalisatie van de energiemarkt, toch een vrij rechts idee waar je linkse partijen niet snel om ziet springen, ons de afgelopen tien jaar zo'n tien miljard per jaar bespaart. Datzelfde bedrag zijn we nu per maand extra aan het betalen voor gas, wat ook nog eens naar de financiering van een oorlog gaat. Dan bent u het toch met mij eens dat dat rechts beleid dat veroorzaakt? En dat het rechts beleid is dat ervoor heeft gezorgd dat mensen nu een onbetaalbare energierekening hebben? Dat kunt u niet in de schoenen schuiven van links, hoe graag u dat ook wilt.

Ik ga even herhalen wat u zei. U zegt dat de liberalisering van de gasmarkt tien miljard heeft bespaard. Dat lijkt me geen-

De heer **BART**: Van de energiemarkt.

Dat lijkt me geen extra uitgaven als iets wat bespaart.

De heer **BART**: Ja, dat was het dus, maar dat heeft ons inmiddels extra gekost, leg ik daarna uit, omdat we dus van diezelfde liberalisatie nu daar de negatieve effecten van zien. Dat is dus juist te veel marktwerking. Dat is een typisch rechts eindproduct van beleid, niet een typisch links.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor dat we toch een beetje dichtbij het voorstel blijven. Meneer Dercksen, u kunt uw betoog vervolgen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik, weet eerlijk is dat niet zo heel goed wat ik ermee moet, omdat alles wordt als een markt betiteld, maar er zijn zoveel- De woningmarkt, hè, dat wordt ook wel als een markt betiteld, maar er is helemaal geen markt, de woningmarkt. Alles is gereguleerd. Dus was het maar een markt, dan was het waarschijnlijk een stuk goedkoper geworden dan dat het nu is. En over rechts en links beleid, daar kan je inderdaad over twisten. Er zijn nog een paar mensen die zeggen dat de VVD rechts is. Dat is natuurlijk al heel lang niet meer zo.

Voorzitter, en in het buitenland is het zelfs zo gek dat de klimaatsocialisten het voor mekaar krijgen om kerncentrales te sluiten. Binnenkort is er zelfs ook nog een lezinkje in Paushuize om alles weer te versnellen. En zo houdt het eigenlijk niet op.

En er zijn nog maar een paar dingen waar wij als politici ons echt druk over zouden moeten maken. Dat is de voedselzekerheid en het je eigen kunnen verzorgen van je voedsel voor je bevolking en de energiezekerheid. En dat hebben we massaal nagelaten. We hebben de Noordzee vernietigd, gezonde visgronden. We hebben ons landschap, de schepping, vernietigt met windmolens. En we ruilden groen, ander groen, nog in voor zonneakkers. De afhankelijkheid daarvan, van Poetin, is daarmee massaal geworden. En dan nog heb ik in de krant gelezen dat in de Staten hier mensen hebben gezegd dat Poetin onze windmolens haat. Hoe verzin je het? Poetin is dolblij met onze windmolens en onze zonnepanelen en het sluiten van onze kolencentrales, want dat maakt ons afhankelijk van zijn gas. Hoe kan je dat niet begrijpen? Hij sponsorde zelfs de klimaatsocialisten die tegen fracken van gas betoogden. Heeft hij gewoon financieel ondersteund. Hij is natuur en milieu en Frans Timmermans en Greenpeace eeuwig dankbaar dat dit allemaal is gebeurd, want nu krijgt hij tien keer meer voor zijn gas dat via China en India naar ons komt.

En dan de markt, alsof ik het wist. En dan zijn er nog lieden die durven te wijzen naar de markt als boosdoener. Of zoals Frans Timmermans, de grootste boskapper ooit, zei: fossiele energie wordt nooit meer zo goedkoop. Nee, als je het kapot belast, uitfaseert en jezelf afhankelijk maakt van onbetrouwbare wiebelstroom, ja, dan wordt energie nooit meer goedkoop. Nergens in Europa zijn de gasprijzen zo hoog als in Nederland. Hoe linkser je kabinet, hoe hoger je gasprijs.

En dan terug naar de provincie, voorzitter. Dezelfde partijen verzamelt in GS, die willen dus nu hier dat de provincie het landschap nog verder gaat slopen. Dat mensen nog langer en meer in de herrie komen te zitten, zodat ze in auto's kunnen slapen of bij oma. Het leven nog om betaalbaarder maken. De economie nog verder ontmantelen. Elektriciteit in Frankrijk is tien keer zo duur als in Nederland. Hoe kan je je economie nog verder slopen? Alles moet kapot. Iedereen moet afhankelijk van de klimaat-socialistische staat, iedereen moet arm en afhankelijk zijn van die staat. Behalve de globalistische elite zelf natuurlijk, die wel onophoudelijk van bijeenkomst naar bijeenkomst vliegt. D66'ers die in de zomer niet hebben gevlogen zijn op één hand te tellen. De kans dat je in een D66'er tegenkomt is het grootst op tien kilometer hoogte, voorzitter. [...] Ik vond hem ook leuk.

Maar, voorzitter, er valt weinig te lachen, want mensen kunnen de rekening niet meer betalen, ze kunnen de boodschappen niet meer betalen en we kunnen gelukkig in maart naar de stembus. Laten we daar deze problemen oplossen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: De tussenbalans van de drie RES-regio's binnen onze provinciegrenzen laten een duidelijk beeld zien. De verdeling tussen de opwek van zonne-energie enerzijds en de windenergie anderzijds is behoorlijk scheef. De Partij voor de Dieren is uiteraard blij dat zon op dak zo'n vlucht heeft genomen de laatste jaren, maar maakt zich ook zorgen, met name over twee zaken.

De eerste is dat het energienet vol zit en dit komt mede door het hoge aandeel aan zonne-energieprojecten en het lage aandeel aan windenergie. De technische uitleg laat ik even achterwege. Maar het feit dat er meer duurzame energie moet worden opgewekt via windturbines om de balans tussen zon en wind gunstiger te krijgen ten bate van de belasting op het stroomnet, dat is een feit.

Dat brengt mij bij onze tweede zorg, waar de Partij voor de Dieren zich ook al eerder over heeft uitgesproken. We vinden het teleurstellend dat diverse gemeenten, windturbines op hun grondgebied hebben uitgesloten. Hiermee worden andere gemeenten opgezadeld met de nog ingewikkeldere opgave om de doelen van de RES te halen, terwijl de doorlooptijd van windenergieprojecten vaak al lang is. En zoals u weet, hebben we weinig tijd te verliezen, willen we de opwarming van de aarde binnen de perken houden. De Partij voor de Dieren is ook kritisch op windturbines, maar erkent wel dat ze nodig zijn om de energietransitie te laten slagen. Door slimme innovaties en door clustering langs infrastructuur en de industrieterreinen kunnen we vaak negatieve effecten ervan zoveel mogelijk wegnemen.

Voorzitter, de Partij voor de Dieren moedigt de provincie aan door te gaan met haar inspanning voor de RES'en en in het bijzonder voor een eerlijke balans tussen zon en wind. De Partij voor de Dieren kan zich dan ook vinden in de beslispunten van dit statenvoorstel. En, voorzitter, zoals de Partij voor de Dieren altijd zegt, meneer Weyers: energie die het minst kost, is de energie die je niet gebruikt. Voorzitter, dank u wel.

Mevrouw **HOEK**: Alle respect voor iedereen die van alles wil, goedvindt of wat dan ook, maar ik heb toch een vraag aan de Partij voor de Dieren. Windmolens. Hoeveel vogels gaan er kapot door de windmolens? Hoeveel insecten, wat voedsel is voor- Gaan er kapot door de windmolens? En toch zegt u, zo lijkt het: ik steun dat er gewoon voluit op windmolens wordt ingezet. Dat begrijp ik niet. Kunt u me dat uitleggen?

Voorzitter, ik denk dat mevrouw Hoek van 50PLUS niet heel goed heeft geluisterd naar wat ik gezegd heb. Mevrouw Hoek zegt dat wij voluit willen inzetten op windmolens. Wij willen meer een evenwicht tussen de opwek van zonne-energie en de opwek van windenergie. Daarbij heb ik het ook gehad over innovatieve verbeteringen aan windmolens. Dus bijvoorbeeld door de wieken zwart te verven. Dat is bewezen, dat daar minder vogels tegen te pletter vliegen. En ik hoop dat u zich ook heeft beziggehouden met waar nog meer vogels omkomen. En dat zijn vaak bijvoorbeeld rijdende treinen, in het verkeer, ramen van huizen. Daar komen tot op heden nog meer vogels bij om dan bij de windmolens.

Mevrouw **HOEK**: Mag ik nog een kleine reactie geven? Ik ben me heus wel bewust dat op heel veel andere manieren ook- De katten eten ook vogels. En mijn katten komen trouwens niet buiten. Maar goed. Toch vind ik het- Ja, ik zeg niet dat u volledig inzet of windmolens-

Dat zei u wel.

Mevrouw **HOEK**: Maar u steunt wel het voorstel. En afgelopen woensdag waren er van de vijftien sprekers dertien windboeren, die alleen maar uit zijn om geld te verdienen. Die zijn helemaal niet betrokken bij niets en iets. Nou, dat wil ik nog even meegeven. Ik ben klaar.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Hoek, nee, verder geen vraag. Het was klaar, ja. Ik zou het ook niet als een uitnodiging willen zien. Maar, meneer, Bart, echt als het relevant is en iets nieuws, want anders- Gaat uw gang.

De heer **BART**: Het is me wel opgevallen – en het is nu bij meerdere sprekers gebeurd, waaronder mevrouw Hoek, waardoor ik er toch even een punt van wilde maken – dat vrijwilligers, die zich in hun vrije tijd inzetten en in hun vrije tijd komen inspreken bij onze commissiedebatten, om ervoor te zorgen dat wij als Staten ook tot een betere besluitvorming kunnen komen, dat die hier worden weggezet alsof zij lobbyisten zouden zijn, windboeren. Dit zijn lokale inwoners, die in hun vrije tijd ons wat mee willen geven, omdat zij dolgraag aan de slag willen met duurzame energie. En om die dan weg te zetten als windboeren vind ik echt niet netjes.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dat is gezegd. Mevrouw Keller dank ik voor haar inbreng.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Ik heb geen behoefte om de commissie over te doen, dus ik zal het kort houden. Er moet een tandje bij met de RES. Daar hebben we het uitvoerig over gehad en daar zijn veertien sprekers ook over geweest, die daar hun zegje over hebben gedaan. Wat heel belangrijk waren bij hen is, is het realiseren van draagvlak. Want wat we tot nu toe veel gezien hebben, is de gemeente, die maakt een plannetje op papier, die confronteert haar inwoners ermee, die schrikken daarvan, die komen in het verweer. Vaak zitten die plannen ook op de grens met een andere gemeente, dus ook de inwoners van die buurgemeente schieten in het verweer. En vervolgens wordt het plan naar de prullenbak verwezen. Dat is niet de route die we kunnen blijven volgen, want dan gebeurt er niks. Vandaar ook mijn hartelijke pleidooi om te investeren in dat draagvlak. Dat draagvlak, dat krijg je door bewoners in een vroeg stadium mee te laten praten en door ze mee te laten profiteren. Daar zijn een aantal moties over ingediend, die mijn steun kunnen verwachten. En daar wou ik het voor nu graag bij laten. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dit college doet vandaag een merkwaardig voorstel, een heel merkwaardig voorstel, waarbij de rollen behoorlijk verschuiven. De bestuurlijke samenwerking is op scherp gesteld, waarbij de provincie er niet best vanaf komt. Ik vind het bepaald geen sterk staaltje bestuur en al helemaal geen sterk bestuur, zoals een programma draaien. We hebben verschillende keren gezegd: pak je rol als middenbestuur. Dat werd door sommigen hier gezien als pesterij door uitstelverzoeken en dergelijke, maar was ingegeven door de rol van middenbestuur daadwerkelijk te hebben en de inbreng en van de boden te wegen. En we vroegen van, doe niet langer alsof je de 27^e gemeente bent en dat je in die RES-regio's als gelijkwaardige partner aan tafel zit, maar ga aan het hoofd van die tafel zitten en vertel wat je van de biedingen van de RES-regio's vindt. Stuur daarin bijvoorbeeld in potentiële botsingen op grensregio's tussen verschillende gemeenten; is een motie geweest. En steeds koos de gedeputeerde ervoor om deze rol niet te pakken, want hij wilde dat de provincie werd gezien als een gelijke partner tussen de gemeenten. Maar vandaag gooit dit college de koers volledig om. De gelijkwaardige partner aan de RES-tafel staat op, slaat met de vuist op tafel en roept dat er nu meer moet gebeuren om de ambitie te halen en komt na een enkele suggestie aan de bestuurstafels opeens als een donderslag bij heldere hemel met een

nieuwe eis om de hoek: een vast doel voor wind. En, voorzitter, de gemeenten reageerden verbaasd en sommigen zelfs verontwaardigd. En dat is ook logisch, want als je hier voor het eerst wordt uitgenodigd als nieuwe wethouder, dan wacht je er niet op dat je op je kop krijgt voor het handelen van wethouders voor je. En terecht. En waar staat dit college nu eigenlijk voor en welke rol wil de provincie nu echt hebben? En hoe waardeert de provincie draagvlak, en dan in ieder geval bestuurlijk draagvlak ten opzichte van de zogenaamde daadkracht. Wat ons betreft doet dit voorstel onvoldoende recht aan de staatsinrichting van ons land en dat is al vanaf het begin zo geweest. En dat is ook onze basiskritiek op de RES-processen geweest. Keer op keer wilde de provincie haar rol als middenbestuur niet pakken en helemaal aan het eind van de rit kiest het college ervoor om op de stoel van de gemeentebesturen te gaan zitten en te dreigen met het overrulen van democratisch genomen besluiten in gemeenteraden. En wordt de gezamenlijkheid uit de opgave in de RES'en weggesneden naar 'eenieder voor zich', want de provincie komt er toch wel langs.

Voorzitter, wij zullen tegen dit voorstel stemmen. Wel komen we met een motie om het lokaal eigendom beter te definiëren en uit te werken, die we bij deze dus ook indienen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M60 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake Helderheid over lokaal eigendom.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constaterende dat:

- GS in besluitpunt 7 een opdracht meekrijgt met betrekking tot het streefgetal van 50% lokaal eigendom.

Overwegende dat:

- Onhelder is wat er verstaan wordt onder lokaal eigendom;
- Onhelder is hoe dit percentage bereikt kan worden.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Voor 1 december een heldere definitie van lokaal eigendom te hebben opgesteld en inzichtelijk te maken op welke manier en met welke instrumenten het percentage van 50% gehaald kan worden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Op dit moment is voor ons de ambitie van het besluitpunt zeven echt onvoldoende. En daarom roepen wij het college op om vóór 1 december dan ook een heldere definitie van lokaal eigendom te hebben opgesteld en inzichtelijk te maken op welke manier en met welke instrumenten dat percentage van vijftig procent gehaald kan worden. Want waar het in Utrecht echt aan ontbreekt en wat zorgt voor draagvlak in de maatschappij, zijn kaders. Geef vooral duidelijkheid. Schep die kaders. Wat is lokaal eigendom? Waar hebben we het over? In plaats van dat het een lege huls blijft. Voorzitter, geef vooraf duidelijkheid waar iets wel of niet kan. De wolligheid om niets in de weg te zitten, zorgt voor een bijtende onzekerheid onder inwoners en gemeenteraden. Maak daarom concreet wat de inzet is en daar vragen we om in de motie als het gaat om

lokaal eigenschap. Als het amendement van CDA en CU wordt aangenomen – en inmiddels zijn er meer indieners bijgekomen-

De heer **DE HARDER**: Ja, ik stond ook nog te luisteren. Ik ben nog een beetje zoekende. De heer Van den Dikkenberg zegt: we hebben de voorstellen rondom de RES'en niet gesteund, want we vinden dat de provincie hun rol als middenbestuur niet pakt. Nou staan we op het punt dat de provincie zijn rol als middenbestuur pakt en dan steunt hij dat niet, want u vindt dat dat niet kan.

Ja, voorzitter, dat is het hetzelfde als dat de minister van Stikstof bijvoorbeeld gedaan heeft. In een lopend proces op deze manier optreden, dat vind ik geen sterk bestuur.

De heer **DE HARDER**: Ja, de verwondering blijft, want dit is geen antwoord op de vraag. Dus u zegt van, ja, dat doet de minister van Stikstof ook. Punt. En dat is dan blijkbaar uw onderbouwing dat u dit doet. Maar de conclusie is wel, bij de statenvoorstellen voor de RES'en stond continu deze tussenbalans en de mogelijke consequentie van de uitkomst van die tussenbalans. Dat is continu helder geweest. Daar is die rol van het middenbestuur continu helder geweest. Dus we zijn nu op dat punt met die tussenbalans, dat we tot de conclusie komen: ja, misschien moeten we dan inderdaad naar voren stappen en opstaan aan die tafel. Dat is eigenlijk precies waar u om gevraagd heeft bij de RES 1.0. En dan zegt u nu, ja, dat vind ik nu niet kunnen.

Ja, voorzitter, want waar het mis gaat, is dat dit ook voor de gemeenten- De bestuurlijke wijze waarop we met elkaar omgaan, daar is het misgegaan. En dat is de basis van mijn kritiek, dat gemeenten nu het gevoel hebben overdonderd te zijn door wat er hier gedeeld is. Dat is dus een bestuur methode waar ik niet achter kan staan en zeker niet, omdat er nu gelijk met de projectbesluiten wordt gestart, zodat we daar de voorbereidingen voor hebben lopen om straks snel actie te kunnen gaan zetten. Ja, de heer De Harder schudt 'nee', maar we hebben er vragen over gesteld, voorzitter, en om geen tijd te verliezen worden daar al voorbereidingen voor getroffen. Daarvan zeggen wij van, ja, wacht nou eens rustig af waar de gemeenten mee komen. De doelen van de RES staan nog steeds niet- Bijvoorbeeld in Foodvalley, is ook in de brief geuit van, ja, we zijn nog steeds op koers om doelen te halen en eventueel de- Alleen, het hoeft niet in balans te zijn, zoals we de balans zon-wind hebben en de voorkeur van Utrecht in ligt.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, ik vroeg me ook af of het formuleren van een nieuwe doelstelling halverwege, of dat dan ook volgens de heer De Harder, en misschien volgens de heer Van den Dikkenberg, ook niet een punt is. Als je zegt 'we doen continu hetzelfde', dan zie ik hier toch een koerswijziging.

De **VOORZITTER**: Even kijken, die vraag is aan de heer De Harder, begrijp ik.

De heer **DE HARDER**: Ja, het is voor mij wel even zoeken naar welke nieuwe doelstelling mevrouw van Ulzen dan verwijst, want voor ons is helder geweest in die RES'en dat we op zoek waren naar een balans tussen zon en wind, dat het aansluitbaar moet zijn, realiseerbaar moet zijn. Met alleen zon op land en zon op dak is het niet aansluitbaar straks. Daar zal wind voor nodig zijn. Dus die randvoorwaarden waren helder wat dat ging worden. En wat we nu gedaan hebben, is wel kwantificeren: wat betekent dat dan minimaal? En dat is volgens mij wat nu onze doelstelling, die wij dan nu hebben geformuleerd voor wind, is, maar die is voor mij niet nieuw.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Voor mij wel.

De **VOORZITTER**: Goed. Mooi. Opgehelderd zou ik zeggen. Dank daarvoor.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dat is een terechte aanvulling van mevrouw Van Ulzen. Die één terawattuur, die komt uit de lucht vallen en daarmee dus ook de windopgave. Terwijl regio's misschien zeggen van ja, we verschuiven meer naar zon. En dan is de uitdaging aan de netbeheerder en aan ons om daarin te faciliteren, dat die energie niet verloren gaat, die dan uit meer zon komt. En dat we dat alsnog efficiënt kunnen inzetten.

Voorzitter, ik was bij de invulling van het lokaal eigenaarschap.

De **VOORZITTER**: Ik kijk ook even- Meneer De Harder, ik probeer een beetje te voorkomen dat een lid meerdere keren in hetzelfde debat interrumpeert, maar u krijgt nu nog even de gelegenheid, maar dan wel heel kort, alstublieft.

De heer **DE HARDER**: Ja, die gaat eigenlijk uiteindelijk om hetzelfde kernpunt. De SGP heeft lang gepleit voor 'laten we nou goed kijken naar wat aangesloten kan worden', lang geroepen 'let op, dit krijgen we niet aangesloten' en nou zeggen ze: ja, als die gemeente zon wil, dan lost hij netbeheerder dat maar op; zoek het maar uit. Dat is toch niet in één lijn door redeneren? We zullen toch ergens een consequentie moeten nemen van de beperkingen die er zijn?

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, wij hebben consequent gepleit voor draagvlak. En of dat nou bestuurlijk draagvlak is of het draagvlak onder de inwoners, dat is onze consequente lijn geweest. Want dit is een transitie die je niet een-twee-drie geregeld krijgt. Dat hebben we ook altijd gezegd: 2030 is niet het doel waar wij op koersen. Wij koersen op 2050. Dat hebben we ook consequent gezegd. Op deze manier zet je dus ook het bestuurlijk draagvlak van een transitie, die je met zijn allen mee moet maken, dusdanig onder druk dat het succes afwachten is of dat het gehaald gaat worden en daarmee zet je dus ook het succes van een hele transitie en het draagvlak daaronder onder druk. Daar ga ik niet voor tekenen. En dat vind ik ook een onbehoorlijk bestuur, als je dan ook halverwege met de doelen gaat schuiven.

Mevrouw **BIKKER**: Voorzitter, ik vraag me even af of u ook gezien hebt dat die één terawattuur, dat dat niet een gebod is, maar dat het een streven is.

Ja, voorzitter, we geven de opdracht om één terawattuur plaats te laten hebben in de gemeenten, zijnde zestig windmolens of zo? Dat is dan het streven. Daar zou je ook van kunnen zeggen: het is ook nu als streven geformuleerd dat de helft in lokaal eigendom is. Dat is gewoon de opdracht die neergelegd is. Die zestig windmolens moeten een plek hebben. Wat ons betreft is dat een enorme verschuiving ten opzichte van de doelen van de RES en de verantwoordelijkheden van de RES-regio's zoals ze die tot nu toe goed hebben ingevuld.

Als het amendement van het CDA/CU wordt aangenomen, dan gaan wij ervan uit dat hierin ook gelijk wordt meegenomen hoe eigenaarschap van inwoners hierin maximaal kan worden ingevuld. Dat was mijn laatste regel. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Voor ons ligt het statenvoorstel Tussenbalans en Regionale Energie Strategieën, de RES. Deze tussenbalans is duidelijk. In het huidige tempo wordt de doelstelling niet behaald. Doordat we achterlopen zal door de gemeente een extra inspanning geleverd moeten worden. Maar naar de mening van 50PLUS zal die extra

inspanning vooral geleverd moeten worden gaan worden door de provincie. De energie van de provincie heeft zich tot nu toe vooral gericht op informatie aan de wethouders en ambtenaren van de betrokken gemeenten. Overlegtafels in het Provinciehuis zijn belangrijk, maar het zijn de gemeenteraden die de gemaakte plannen moeten goedkeuren. Dat is nu net het probleem gebleken. Diverse gemeenten hebben inmiddels besloten geen windmolens op hun grondgebied te plaatsen. Aan deze legitieme beslissing van de betrokken gemeenteraden wil 50PLUS niet tornen. Bovendien kan de gezamenlijke doelstelling behaald worden met minder windenergie op een andere manier. Wij roepen de provincie op om een roadshow voor de gemeenteraden te ontwikkelen en daarmee bij hen langs te gaan. U kunt dan prima de huidige stand van zaken en eventuele consequenties schetsen. Afspraak is afspraak. En het toegezegde bod door de gemeenten waargemaakt moeten worden. Dat hoeft wat 50PLUS betreft niet met windenergie te gebeuren als de toezegging maar waargemaakt wordt.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Hoek, hier ben ik.

Mevrouw **HOEK**: Ja, ik wilde de zin even afmaken.

De **VOORZITTER**: Ja, dat begrijp ik. Ja, maar ik zocht een natuurlijk moment om de heer Bart even het woord te geven. Meneer Bart.

De heer **BART**: Voorzitter, allereerst, ik ben blij om te horen van mevrouw Hoek 'afspraak is afspraak' en dat u het ook belangrijk vindt dat we de doelen gaan halen. Nou was er afgelopen maandag weer een informatiebijeenkomst. Ditmaal van de RES-regio Amersfoort. Daar was ook de netbeheerder Stedin en die netbeheerder die zegt nogmaals: luister, met deze balans van zon en wind gaan we de doelen nooit kunnen halen; Echt, er is geen mogelijkheid. U zegt net: afspraak is afspraak, we moeten die doelen wel halen. Dan kan het toch niet zo zijn dat we nog steeds zeggen: we gaan niet proberen om ook met wind aan de gang te gaan?

Mevrouw **HOEK**: Er zijn afspraken gemaakt. Ik kom er zo meteen op terug, van meneer Jeroen Bart. Dat is namelijk de afspraken die gemaakt zijn in het klimaatakkoord. Ik kom er zo op terug.

De laatste zin was: dat hoeft wat 50PLUS betreft niet met windenergie te gebeuren, als de toezegging maar waargemaakt wordt. Drang in de richting van de gemeenten vindt 50PLUS wenselijk, maar van dwang kan geen sprake zijn. Het overrulen van democratisch genomen besluiten in de gemeenteraden is wat 50PLUS betreft de allerlaatste mogelijkheid en zover zijn we nog lang niet. Laten we hier één lijn trekken: de RES-doelstellingen worden alleen behaald samen met de gemeenten. Ondanks de bevoegdheid van de provincie, mag wat 50PLUS betreft van inpassen door de provincie geen sprake zijn. Er zijn namelijk ook afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord. Dat weet iedereen. In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt waaraan alle partijen zich moeten houden. Zo zijn er ook afspraken vastgelegd over situaties waarin een hogere overheid mag ingrijpen bij een lagere overheid. In die overeenkomst is helder aangegeven wanneer de landelijke overheid mag ingrijpen bij de provincie Utrecht. Wanneer de provincie Utrecht mag ingrijpen bij een gemeente. Je mag als burger aannemen dat de gedeputeerde deze afspraak kent en ook naleeft. Hieronder de afspraken. Tenminste, nu volgen de afspraken.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Hoek, ja, ik zoek steeds naar het juiste moment om u even te onderbreken. Dat is misschien nu. Daar staat een bekende van ons aan de interruptiemicrofoon. Meneer De Harder, ja, het moet echt wel weer iets nieuws zijn wat even aan de orde wordt gesteld. Gaat uw gang.

De heer **DE HARDER**: Wat bedoelt de 50PLUS-fractie dan met drang?

Mevrouw **HOEK**: Met drang is eigenlijk hetzelfde woord als druk. Dus druk uitoefenen. Dat is iets anders dan dwang, want dan is er iets wat gezegd wordt wat opgelegd wordt, wat moet. Dat is het verschil. Voor mij in ieder geval. Voor 50PLUS in ieder geval.

De afspraken. Werk op basis van vertrouwen, interventie alleen als het echt nodig is. Het uitgangspunt voor de Regionale Energie Strategie, RES, is wederzijds vertrouwen. Partijen hebben er vertrouwen in dat bestuurlijke samenwerking ervoor zorgt dat de doelstellingen in de RES qua tijd gehaald worden. Toch zijn er situaties denkbaar waarin alleen samenwerking niet of onvoldoende werkt. Het Klimaatakkoord noemt er vijf. 1, de situatie.

De heer **BART**: Mevrouw Hoek zegt: alleen in het uiterste geval. Als ik het zo hoor, dan heb ik toch niet helemaal door wanneer dan volgens mevrouw Hoek dan wel ingrijpen mogelijk zou mogen zijn van de provincie, want we halen nu de doelen niet, waarvan u net zegt dat we ze moeten halen. We kunnen het niet alleen met zon, want dat is ook al gebleken uit die tussenbalans en dat zegt de netbeheerder. Dus op dit moment is precies waarvan u zegt, ja, alleen als het echt niet anders kan- Nou, het kan dus echt niet anders. Dus wanneer zegt mevrouw Hoek en 50PLUS dan wel: oké, maar nu zou ingrijpen eventueel wel mogelijk zijn?

Als u nu even gewacht had, had ik de volgende punten genoemd. Maar goed, dat doet u niet, want u bent iedere keer- Denkt u van, ik ga mevrouw Hoek eventjes lastigvallen.

De **VOORZITTER**: Het is een interruptie. Het is aan u hoe u die apprecieert. Maar ik stel voor dat de heer Bart- Hij heft mogelijk nog vragen. Maar dat u eerst uw betoog afmaakt en dan kijken of er nog vragen zijn bij uw collega's. Gaat u verder.

Mevrouw **HOEK**: De vijf punten. 35 terawattuur, grootschalig, hernieuwbaar, op land, in 2030. Een van de afspraken. De situatie dat het RES-regio-overstijgend infrastructuurproblemen oplevert. De situatie dat een overheid in de regel niet meer wil deelnemen aan de RES-vorming, dan wel de RES niet meer wil verankeren in omgevingsbeleid. De situatie dat een RES niet tot uitvoering komt. Planningsafspraken die voortkomen uit de tafels Elektriciteit en de Gebouwde Omgeving, waarvan blijkt dat die niet gehaald kunnen worden. Aan geen van deze vijf voorwaarden om te kunnen ingrijpen, wordt voldaan. Zo wordt de landelijke doelstelling behaald. Er zijn geen regio-overstijgende infrastructuurproblemen en bovendien nemen alle gemeenten wat degelijk deel aan de RES. De twee laatste voorwaarden kunnen nu helemaal nog niet worden beoordeeld. Daar is het veel te vroeg voor volgens de afspraken.

De heer **BART**: Ik ben toch nog steeds een beetje in verwarring, want de voorwaarden die u net opnoemde, daar wordt allemaal aan voldaan. Namelijk, we halen de doelen niet; er is sprake van regionale infrastructuurproblemen – dat zegt de netbeheerder ook –; en er is ook een gemeente die uit het RES-proces is gestapt. Dus eigenlijk alle drie de dingen waarvan u zegt, als die aan de hand zijn, dan moet de provincie kunnen gaan ingrijpen. Die zijn aan de hand. En toch zegt u dat u tegen het ingrijpen van de provincie bent. Ik snap het niet.

Mijn laatste woorden waren dat het te vroeg is om nu de conclusie te trekken dat we het niet halen. De opdracht die alle gemeenten hebben gekregen, die moet voldaan, uitgevoerd zijn. 2030, dat is de afspraak.

De heer **BART**: Ja, waarvan dus eigenlijk alle betrokken partijen zeggen, en alle experts en de netbeheerder, dat als we dat willen doen, dat die

vergunningen in 2025 moeten worden afgegeven en dat daar dus nu met concrete plannen gestart moeten worden, ook zodat de netbeheerder zich daar uiteindelijk op kan aanpassen. Dus eigenlijk zegt iedereen die hierbij betrokken is: dan moet er nu iets gebeuren. En u zegt: nee, ik vind het toch te vroeg. Dat is heel vreemd.

Dat is helemaal niet te vroeg, want we moeten eerst gewoon inventariseren: hoever is iedere gemeente? En dat is niet gedaan.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Demir heeft bij mij aangegeven niet het woord te wensen bij dit punt.

Dus zijn wij nu toe aan een reactie vanuit het college. Ik kijk even naar de gedeputeerde of hij daartoe in staat en gereed is? Ja, Natuurlijk. Voor een deel is de discussie al gevoerd natuurlijk.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Het statenvoorstel over de tussenbalans. Ik zit te denken. We hadden het vanmorgen over een voetbalwedstrijd en in de pauze biertjes drinken of andere dingen doen, de balans opmaken en kijken wat je in de tweede helft gaat doen. En ik hoorde veel aanmoedigingen om in de tweede helft ook echt de rol te pakken als provincie. Dus om te zorgen dat er gepresteerd wordt. Er zit ook enige parallel met dit statenvoorstel waar we het nu over hebben: de tussenbalans voor de RES. Ik hoor velen van u – ik denk dat het goed is om dat ook nog wel weer eens tegen elkaar te zeggen – maar ook te beginnen van, waarom doen we dit met elkaar? Waarom willen wij meer duurzame energie opwekken in heel Nederland, op zee, maar ook in de provincie Utrecht. En u noemt terecht de urgentie van klimaatverandering. De opdracht die wij hebben, die wij ook onszelf hebben gegeven om die voortvarend aan te pakken, in lijn met de afspraken in het Klimaatakkoord. Stijgende energieprijzen en het feit dat wij ook gewoon een afspraak hebben gemaakt, een doel hebben gelegd – en dan bedoel ik niet ‘wij als provincie Utrecht’, maar samen met alle partners in de RES – een bod wat wij vrijwillig, wat gemeenten ook vrijwillig, op tafel hebben gelegd en geaccordeerd hebben. En waarvan we met elkaar constateren dat we niet op koers zitten om dat te halen en dat er echt iets extra's nodig is om weer op koers te komen. En dat vraagt aan de ene kant ondersteuning, respect, aanmoediging van waar gemeenten mee bezig zijn. Het vraagt goede afstemming met netbeheerders. Het vraagt zorg dat er ook op tijd daar beweging komt. Maar het vraagt ook onze eigen rol, die wij ook bij wet hebben, om die niet te schuwen. Niet om daar lichtvaardig naar te grijpen, zeker niet, maar wel om, als dat echt nodig is – en ik hoor velen van u, dat is misschien wel de kern van het debat ‘wanneer is dat nou echt nodig?’ – om daar dan ook toe bereid te zijn en daar gewoon ook eerlijk over te zijn. En daar eerlijk over zijn, dat bent u natuurlijk al herhaaldelijk geweest. Het staat in de Omgevingsvisie. Daarin staat al: als doelen niet gehaald worden, ook vanuit de RES'en, dan komt het ruimtelijk instrumentarium in beeld. Bij de vaststelling van de RES 1.0 voor alle drie de regio's heeft u dat ook eigenlijk herbevestigd. Heeft u aangegeven, heeft u ons ook opdracht gegeven: maak een tussenbalans medio 2022. Waarom medio 2022, een jaar later? Nou, omdat er dan van eigenlijk al die plannen wel een beetje in beeld moet zijn: wie gaat het ruimtelijk proces trekken; hoe zit die participatie in elkaar; wat voor locaties hebben we het over; hoe zit het eigenlijk met eigenaarschap; is het aansluitbaar op het net? Allemaal vragen waarvan u op dat moment zei, dat moet eigenlijk medio '22 wel in beeld zijn. En maakt u dan een tussenbalans, komt u bij ons terug en als u nou concludeert dat we niet op koers zitten – wat we niet hopen, maar stel dat dat zo is – dan moet het ruimtelijk instrumentarium in beeld komen. Dat is de opdracht waarmee u ons op pad heeft gestuurd. En heeft u ook gezegd, de motie daarbij- Een heel aantal moties, maar eentje komt ook terug als bijlage in dit

statenvoorstel. Daarom noem ik hem. Heeft ook gevraagd: verken, ook vanwege die zorg die u ook toen al had over die balans zon-wind: als er nou extra windlocaties zouden moeten komen, waar zou het überhaupt kunnen? Waar is het denkbaar? Brengt dat vast in beeld. Dat hebben we ook gedaan. Dat is wat er nu voorligt.

Ik wou vervolgens eigenlijk eerst eens even de amendementen en moties langslopen en daarna nog een aantal vragen die gesteld zijn daarop aanvullend.

En dan begin ik met het amendement van de VVD, die eigenlijk zegt, ja, dat is wel heel snel, 1 december. En die eigenlijk ook zegt, ja, het aankondigen van zo'n startbeslissing, wacht daar nou nog mee tot na de verkiezingen. En daar zou ik eigenlijk twee dingen over willen zeggen. Het eerste is, even in voetbaltermen: eigenlijk geven we nu extra tijd aan de gemeenten, want de afspraak was dat ze het medio dit jaar zouden doen. Maar zeggen, ja, om nou meteen te zeggen: we gaan nu een inpassingsplan hier of daar doen- Nou, dat vinden we ook niet passen in de samenwerking. Dus daarom hebben we het ook aangekondigd op bestuurlijke tafels. Het is niet zo dat we in juli hier wethouders hebben uitgenodigd die van niks wisten. We hebben weken daarvoor en ik heb zelfs na het vaststellen van de RES 1.0, is ook uw besluit, zijn daar allemaal ook op de tafels geweest. Maar ook met de nieuwe wethouders hebben we twee, drie weken voor de sessie hier, is het op de bestuurlijke tafel besproken. Dus het kwam voor niemand als een donderslag bij heldere hemel. Alle bestuurders wisten ervan en hebben we daarin ook meegenomen. Die hebben we ook de oproep gedaan: pak uw rol, kom met extra plannen. We snappen heel goed dat het in de ene gemeente makkelijker is dan de ander. We hebben ook gemeend, omdat er natuurlijk ook met nieuwe coalitieakkoorden vaak weer nieuwe plannen staan – het kan zijn voor juist meer wind of veel minder wind – hebben ook gemeenten daar wel toch een redelijke periode voor te nemen. Dat is tot 1 december. Wat verwachten we dan van die gemeentes op 1 december? Dat ze dan een bestemmingsplan hebben vastgesteld? Nee, natuurlijk niet. Dat kan ook helemaal niet. Dat ze dan exact weten wat, waar? Ook niet. Maar we willen wel van gemeenten weten: willen ze met extra windlocaties aan de slag; willen ze met de windlocaties aan de slag die ze al zelf in de RES hadden opgenomen; hoe willen ze dat doen; wat is het proces daarvoor; hoeveel verwachten ze ongeveer dat dat zou kunnen opleveren; weten ze al iets van eigenaarschap? Eigenlijk gewoon de basisvragen waarvan je na drie jaar RES ook van mekaar wel mag verwachten dat je daar inmiddels antwoord op hebt. Dus daarom 1 december.

En dan eigenlijk wat ook in het amendement van de VVD zit van, ja, gaan we nou dan meteen eigenlijk als 1 december, als het dan niet genoeg is, zeggen daar en daar moet een windmolen komen of moet een windpark komen? Maar als dat de indruk is die het Statenvoorstel wekt, dan wil ik die onrust ook veel echt wegnemen, want dat is niet wat we van plan zijn om te doen. Wat ze zullen doen, is dat- Eerst kijken we- We ondersteunen, moedigen nu gemeenten voluit aan om met extra locaties te komen. 1 december maken we de balans op, kijken we of dat voldoende is opgeleverd. Is dat niet zo – en dat is wat er in het statenvoorstel staat – dan gaan we wel voorbereidingen treffen richting een PIP, dan wel projectbesluit; afhankelijk van of de Omgevingswet in werking treedt. Wat betekent dat? Kijk, een projectbesluitprocedure start – heeft u besloten – met een startgesprek. En u heeft ook besloten dat daar best wel wat voor nodig is, want bij zo'n startgesprek moeten wij u ook aanleveren hoe we dat willen doen, wat voor criteria. En dat is, ook bij dat startgesprek, zijn wij niet- Zien we vervolgens dat we exact geven op die twee, drie, vijf, tien, weet ik veel, locaties willen we aan de slag. Wat wij willen gaan doen, is een PlanMER. En een PlanMER is een heel zorgvuldig proces om te trechteren en tot locatiekeuzes te komen. En dat startgesprek is de start van dat proces. En dat startgesprek zal pas na de Statenverkiezingen plaatsvinden. Maar om daar te kunnen komen, moeten we wel nu gaan kijken: ja, we hebben nu die – wat is het – 72 locaties uit het rapport van Bosch & Van Rijn, kijken we waar gemeenten mee bezig zijn. We zullen wel, om met een startgesprek na de verkiezingen te kunnen starten, mocht er 1 december te weinig zijn, moeten we wel met

elkaar gaan kijken, oké, en hoe ziet dat er dan uit, dat PlanMER-proces, een Nota Reikwijdte en Detailniveau voorbereiden. Dat is wel het huiswerk wat we gewoon met elkaar te doen hebben. Dus dat kondigen we u nu aan. Als u dit statenvoorstel vaststelt en er mocht onverhoopt 1 december nog te weinig liggen, ja, dat we dan wel dat huiswerk gaan maken. Maar het resultaat en het vervolg daaraan geven middels dat startgesprek en het uitvoeren van die PlanMER is aan de volgende Staten, is in de volgende Statenperiode. Dus ik hoop dat ik toch de bezorgdheid misschien van mevrouw Van Ulzen, en ik geloof dat ik ook van uw collega's dat hoorde, ik hoop dat ik die daarmee ook wel weg kan nemen. Dit is hoe we dit voor ons zien.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Misschien handig om hem dan meteen even af te ronden. Ik blijf bezorgd, sorry. Maar ik heb ook nog niet vlijmscherp wat u nu wel gaat doen. Omdat in uw punt zes van het besluit- U zegt heel vaak: u heeft mij opgedragen. Nou ja, ik maak die besluiten eigenlijk niet zelf, maar ik reageer met ja of nee denk ik meestal. Dus u formuleert uw eigen besluiten altijd waar wij over stemmen. En hier zegt u ook heel duidelijk te starten na 1 december met de projectbesluiten. Nu hoor ik u zeggen: nee, we gaan wel ambtelijk inzicht verwerven via het starten van een PlanMER of in ieder geval de- Ik wil heel graag gewoon haarscherp weten wat u dan wel gaat doen na die 1 december.

De vraag is – misschien is dat een beetje bijna semantisch – wat is de start van een projectbesluitprocedure? En daar zitten gewoon verschillende stappen in. De eerste stap is die Nota Reikwijdte en Detailniveau en het aankondigen dat die wil gaan doen. Nou, dat zit in dit besluit, dat die Nota Reikwijdte en Detailniveau- Met dit besluit draagt u ons om – mocht er te weinig liggen – die te gaan voorbereiden. Maar dat is de input voor het startgesprek. En het startgesprek- Dat is ook hoe u dat in het proces- Mevrouw De Man weet daar alles van, want die heeft die procedure mede vormgegeven, Dat is volgens mij een hele goede basis trouwens ook voor hoe we dat – ja, een soort hygiëneregels – tussen college en Staten met elkaar doen. Het startgesprek is dan echt de formele start van, in dit geval de PlanMER-procedure, om tot een projectbesluit te komen. En wat u dus nu met dit voorstel besluit is eigenlijk om ons opdracht te geven om de input voor dat startgesprek voor te bereiden. En daarom moet ik ook uw amendement ontraden. Want als u zegt, ja, dat gaan we naar achter schuiven, dan gaan we een halfjaar in de vertraging. En eigenlijk het voorwerk om een volgende Staten, een volgend college, ja, ook te kunnen laten besluiten 'willen we hier nu mee verder of niet', ja, die tijd verliezen we dan. En dat betekent ook – daar wil ik maar heel duidelijk in zijn – dat de tijdslijnen zoals in het Klimaatakkoord afgesproken, dat we die dan niet gaan halen. Dat is ook waarom ik het amendement echt wil ontraden.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dan zou mijn vraag zijn om dat de volgende keer scherper te formuleren, want ik vind toch dat hier staat 'te starten met een projectbesluit', dan gaan bij mij redelijk wat alarmbellen af.

De procedure.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Projectbesluit.

'Procedure' staat er.

Mevrouw **VAN ULZEN**: O. Maar in ieder geval- U zegt, ja, de gemeente heeft tot 1 december. Wat is dan precies nauwkeurig wat u wel of niet goed acht om op 1 december te hebben om de dreiging van een inpassingsbesluit slash projectbesluit weg te nemen? Want dat is me ook niet helemaal duidelijk.

Wat wij van gemeenten verwachten, is gewoon eigenlijk wat we medio dit jaar al verwacht hadden. Dat is de eerste vraag: wil een gemeente aan de slag met wind, ja of nee? Nou, er zijn al gemeentes die al gezegd hebben: nee, dat willen we niet. Nou, dat is heel legitiem. Dat is helder. Andere gemeentes die zeggen: nou, willen we wel; we zijn al

met dit proces bezig. Sommigen hebben een heel proces uitgelijnd. Nou, dan is dat in feite volgens mij het antwoord: dit is het proces. Wellicht zullen we nog doorvragen van, hoe ziet die tijdslijn er dan uit? Welke locaties heeft u? Wat is de afweging? Ook, voor ieder windproject wat de gemeente zelf oppakt, moeten we als provincie op een zeker moment de bevoegdheid overdragen. Dat is een actief besluit van ons. Het is niet zo dat het de bevoegdheid van de gemeente is. Het is onze bevoegdheid. Die kunnen wij overdragen. Dus daar moeten we sowieso met iedere gemeente afspraken over gaan maken.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Wilt u dan een raadsbesluit zien? Wat-

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: We willen een collegebesluit zien, ook omdat een raadsbesluit inderdaad in deze tijd ook niet reëel is. Het is natuurlijk wel verstandig- Maandag was er bijvoorbeeld bij de regio Amersfoort, de wethouders die er waren, ook op die manier dat willen doen om hun raadsleden erbij te betrekken. Vanzelfsprekend. Maar het hoeft niet een raadsbesluit, omdat natuurlijk de doorlooptijd daarvan ook weer dusdanig is- Het is wel dat de intentie moet helder zijn, dat de gemeente echt zegt: wij gaan aan de slag. Ook met een collegebesluit committeer je daar dan ook aan als gemeente: hier willen we ook echt wel werk van maken.

De **VOORZITTER**: Voor nu even voldoende, mevrouw Van Ulzen?

Mevrouw **VAN ULZEN**: Een slotopmerking. Ja, dan is de slotvraag daarbij: en hoe gaat u dan om met die koplopers die er bijna zijn, maar nog net niet? Wat vindt u daar dan voldoende van om de dreiging van een inpassing weg te nemen?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, ik kom bij uw motie, dus ik denk dat er daar dan-

De heer **DERCKSEN**: Nou, meer eigenlijk op de tijdslijn die zo'n beetje heilig is verklaard. Want stel je voor dat we het niet halen? Ja, wat dan? Geen idee. Maar we hebben met het Arrest van Nevele een uitspraak van het Europese Hof, waarin staat met zoveel woorden dat de leefomgeving van mensen er niet op achteruit mag gaan. En nu gaan ze misschien in Houten een beetje hobbyen met eigen regels en het kabinet in Den Haag is ermee bezig, maar dat zijn ook allemaal weer nieuwe uitgangspunten die weer kunnen worden aangevochten tot aan het Europese Hof. Dus waarom doet u zo ingewikkeld over een tijdslijn? Want hier zijn we nog jaren mee bezig, want ik ken een heleboel mensen die tot dat Europese Hof dan weer gaan procederen.

Het is helder dat de Raad van State of het Europese Hof, dat daar natuurlijk allerlei- Volgens mij, rechtszekerheid is ook goed, dat die procedures er zijn. En dat is ook de reden waarom, als je in 2030 windmolens hebt staan, dat je nu wel aan het proces moet beginnen.

De heer **DERCKSEN**: Nee, want als je die nu gaat beginnen met het Arrest in je tas, dan weet je dat je als coöperatie hoofdelijk aansprakelijk bent voor alle mensen die ziek maakt. Dus ik zou als deelnemer in zo'n coöperatie wel drie keer nadenken, voordat je dadelijk hoofdelijk aansprakelijk wordt gesteld voor het Europese Hof, het Arrest van het Europese Hof, waarin staat dat je de leefomgeving van mensen niet mag verslechteren.

Ik wilde mijn betoog vervolgen. Ik heb het amendement van de VVD dus over de- Dat is volgens mij maar één amendement van de VVD. Dat wil ik dus ontraden om de redenen die ik net aangaf.

Dan is er ook een amendement van onder andere ChristenUnie en het CDA over lokaal eigendom. En die zegt eigenlijk- Even kijken. Om niet alleen te streven naar vijftig procent lokaal eigendom, maar dat echt als uitgangspunt te nemen. Ja, wij kunnen dat binnen de mogelijkheden van wat juridisch mogelijk is – dat is natuurlijk altijd waar je met elkaar mee te dealen hebt – maar we ondersteunen dit van harte. Dit is echt wat we willen.

Als wij zelf projecten gaan doen, dan moet er gewoon lokaal eigendom, moet daar gewoon- Lokaal eigenaarschap moet daar gewoon uitgangspunt zijn. Dus dit amendement kan ik daarom ook positief adviseren, ja, omdat wij ook echt wel dat ook op die manier zien.

Kom ik bij het amendement- De derde. Die is over gezondheidsaspecten, onder andere van het CDA. En die voegt eigenlijk toe bij leefomgevingskwaliteit en geluid ook gezondheidsaspecten. Nou, de reden dat daar geluid stond was ook juist vanuit het oogpunt van gezondheid, maar om dat te verduidelijken, een uitstekende toevoeging. Kunnen we ons helemaal in vinden. Dus die kan ik ook positief adviseren.

Want laat ik ook helder zijn: op het moment dat wij zelf in zo'n PlanMER- Daarom hechten we ook zo aan dat instrument van een PlanMER. Op het moment dat we daarmee aan de slag gaan, dan is gezondheid, dan is impact op het landschap, dan is aansluitbaarheid op het net, dat zijn allemaal hele- Vijftig procent lokaal eigendom. Dat zijn allemaal heel belangrijke uitgangspunten. Dus, nou, dat is ook waarom we het ook in dit statenvoorstel expliciet benoemd hebben. En nou, het spreekt mij zeer aan om het aspect gezondheid daarin nog wat steviger aan te zetten. Dus vandaar ook een positief advies op dat amendement.

Kom ik op de moties. Dat is de motie van onder andere de ChristenUnie, maar er staan volgens mij inmiddels een heel aantal partijen bij. Even kijken, dat zijn er twee. Eentje over iedereen kan meedoen. En dat gaat eigenlijk over van, ook het participatiefonds. Nou, dat is wel ook gebruikelijk. Er zijn ook bij veel projecten elders in het land gewoon goede ervaringen mee. Het is wel goed om te beseffen: dit onderwerp is natuurlijk iets waar je in deze fase oog voor moet hebben, maar wat vooral gaat spelen als je een stap verder komt. Dus ik kan deze positief adviseren, maar wel goed om ook even qua tijdslijn, qua planning- Ook gewoon ons team op dit onderwerp is natuurlijk ook heel druk nu met de gesprekken met gemeenten. Ondersteuning daarvan. Met ook- Nou ja, als u dit besluit ook aanneemt, om te kijken ook naar hoe we nou zo een PlanMER zouden moeten voorbereiden. Dus dit is wel iets wat ik me even in de planning even voor kan stellen dat daar een beetje in moet worden afgestemd.

De heer **FISCALINI**: Ik wil nog even ingaan op de motie die de gedeputeerde net behandeld had. Dat was over lokaal eigendom. Was het een verspreking van de gedeputeerde toen u zei dat het lokaal eigendom moest zijn?

Ja, volgens mij heb ik dat net gezegd wat het moest zijn. De motie zegt dat het uitgangspunt is vijftig procent lokaal eigendom. En ik zeg dat ik dat deel. En ik heb ook aangegeven dat natuurlijk de juridische mogelijkheden daarvan, dat we daarmee gewoon te dealen hebben wat we kunnen. Maar dat dat het uitgangspunt is als we zelf met een project aan de slag gaan, dat we dan ook lokaal eigenaarschap willen, ja, absoluut, dat willen we.

De heer **DE HARDER**: Ja, voorzitter, over die motie iedereen kan meedoen, over dat participatiefonds. Kijk, als het helpt om bijvoorbeeld dat met de Energie van Utrecht, de koepelorganisatie, te doen of hen opdracht te geven zoiets te doen, op zich ook prima. Er staat niet voor niets in de motie om dat heel erg nauw samen met die energiecoöperaties te doen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M58A van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake iedereen kan meedoen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constaterende dat:

- Uit de Tussenbalans Regionale Energie Strategieën blijkt dat de plannen voor grootschalige opwek van duurzame energie tekortschieten om de vastgestelde doelen te bereiken;
- De provincie Utrecht bereid is om provinciale bevoegdheden in te zetten om de vastgestelde doelen te bereiken door het aanwijzen van locaties voor opwek door middel van windenergie als gemeenten daarvoor te weinig nieuwe locaties aanleveren.

Overwegende dat:

- Niet uit te sluiten valt dat de provincie Utrecht inderdaad provinciale bevoegdheden in zal zetten voor het realiseren van voldoende grootschalige energieopwek uit wind;
- De provincie Utrecht binnen de aanpak inclusieve energietransitie werkt aan een transitie waarin iedereen kan participeren;
- Het uitgangspunt bij het realiseren van grootschalige windprojecten door de provincie Utrecht minimaal 50% lokaal eigendom is;
- Er veel huishoudens in de provincie zijn die niet de financiële middelen hebben om te investeren in energiebesparing of energieopwek;
- Het financiële rendement van bestaande coöperatieve windparken hoog blijkt te zijn en hier ook goede voorbeelden zijn van omgevingsfondsen waarmee een deel van de opbrengst ten goede komt van de lokale samenleving;
- Er bij energiecoöperaties in de provincie Utrecht al veel kennis beschikbaar is over het gezamenlijk realiseren van energieprojecten.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- In nauw overleg met energiecoöperaties in de provincie te verkennen of en hoe een 'participatiefonds', analoog aan bijvoorbeeld bestaande omgevingsfondsen bij andere projecten in Nederland, kan worden ingericht als het komt tot een provinciaal aangewezen locatie voor windenergie;
- Hierbij als uitgangspunt te hanteren dat dit fonds dient om huishoudens die financieel niet in staat zijn om te investeren in een project, in de directe omgeving van de aangewezen locatie te laten profiteren van de opbrengst van de windturbines;
- Te streven naar het leveren van de uitkomsten van deze verkenning bij een eventuele start van een procedure voor een inpassingsplan of projectbesluit en deze dan ook mee te geven aan de energiecoöperaties in de provincie Utrecht.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, ik kan deze motie ook in die zin wel echt positief adviseren, maar ik wilde wel even deze, nou, zeg winstwaarschuwing even- Dat dat ook qua uitvoering een beetje in de tijd misschien moet worden gezet.

Dat geldt misschien nog iets meer voor die andere, want u heeft er ook eentje over coöperatief provinciaal eigendom organiseren, waarbij u eigenlijk zegt: het gaat niet alleen om direct omwonenden, maar ook breder eigenaarschap in de provincie. Nou, daar is in het verleden ook weleens naar gekeken. Dat is niet heel eenvoudig. Dus dit is er eentje waarvan ik denk, u kunt daar nu- Want u vraagt eigenlijk om daar nu een verkenning naar te starten. Ik wil graag twee dingen in overweging geven. Een is, houd deze motie aan en kom ermee

terug als we daaraan toe zijn. Een ander is, als u hem aanneemt, kan ook, maar dan zou ik wel ook daarvoor, misschien nog iets meer dan voor die vorige, wel aan willen geven: echt zo'n verkenning starten, dat is dan iets wat we misschien pas in de loop van volgend jaar kunnen doen, ook even om ook wel enigszins rekening te houden met de capaciteit van het gewoon de mensen hier in huis.

Mevrouw **BIKKER**: Ja, precies aan de randen van het antwoord over het lokaal eigendom kwam ik aanlopen, dus ik sta nu al even. Maar toch nog heel even een vraag. Dat lokaal eigendom en een soort van juridisch voorbehoud, wat ik op zich begrijp. De gedeputeerde gaat niet in op de maximale participatie van omwonenden. Ja, wat er ook in staat, ik hoor daar heel graag nog even over wat u daarmee kunt doen en doet.

Ik pak even de motie erbij, dat helpt mij. Even kijken, hoor. Dat is de motie Lokaal eigendom. Of het amendement Lokaal eigendom, heeft u het over, mevrouw Bikker, of de motie- Het amendement, hè? Nee, het amendement zegt natuurlijk eigenlijk van, omdat planvorming minimaal vijftig procent eigendom als uitgangspunt te nemen er gestreefd wordt naar maximale participatie door omwonenden. Ja, ja, nee, dat is een goede toevoeging wat u zegt. Participatie, dat kan natuurlijk ook door mensen in Zuid-Limburg en Oost-Groningen. En op zich het uitgangspunt van, kijk vooral primair naar eerst de mensen die dicht in de buurt wonen en geef die in ieder geval altijd voluit de mogelijkheid om te participeren en als dat financieel onvoldoende oplevert, anderen, maar dan ook in de provincie. Zo lees ik ook eigenlijk het voorstel van de ChristenUnie, Ja, absoluut. Maar dat de direct omwonenden een soort preferente positie om te participeren, ook in financiële zin: absoluut. Dus dank voor dat doorvragen.

Dan kom ik op de- Ik loop de moties af. En dan heb ik die van de ChristenUnie gehad. Dat amendement had ik gehad.

Dan is nog de motie van het CDA en de PvdA over – even kijken – de koplopers, gaat dat over. En ik moet zeggen, hij kwam in de Commissie, hebben we dat gesprek ook al met elkaar gevoerd. Als de provincie, omdat er onvoldoende locaties nog mochten zijn, aan de slag moet, waar ga je dan locaties- Op wat voor criteria ga je dan locaties zoeken? En daarover staat natuurlijk al het een en ander in het statenvoorstel. En daarbij zeggen we: laten we dan op provinciale schaal ook echt naar de beste locaties zoeken; en de beste locaties zijn locaties waar inwoners er het minste last van hebben, waar de natuur er het minst schade van heeft, waar het aansluitbaar is op het net, waar het landschappelijk goed past, waar de lokale omgeving ook erin kan en wil participeren en er initiatiefnemers zijn en de businesscase die uit kan. Dat laatste helpt ook om het gerealiseerd te krijgen. Maar dat zijn natuurlijk zaken waar je naar kijkt. En dat zou wat mij betreft ook de basis moeten zijn. Tegelijkertijd, en zo lees ik deze motie, ja, als het nou een gemeente is die zelf een heel zorgvuldig proces heeft lopen om tot een windlocatie te komen, ja, ga daar dan niet als een olifant in een porseleinkast als provincie doorheen banjeren en zeggen, ja, niks mee te maken, daar komen ze. Dat ben ik het van harte met de indieners van deze motie eens. Als dat de geest is, dat is absoluut niet wat we moeten willen. Ik heb dat ook aan de RES-tafels op die manier aangegeven, dat het mij- En dat heb ik ook in de commissie trouwens ook benoemd. Het niet, volgens mij- Een gemeente die zelf voortvarend aan de slag is, ja, om gewoon de mogelijkheden ook voor wind te benutten, ja, daar moeten wij niet in gaan interfereren. Die moeten we wel ondersteunen en ook helpen om concreet te worden, want dat is natuurlijk wel belangrijk, en om ook die participatie te regelen. Ik vind zelf de terminologie in deze motie, zeker om te benoemen 'koplopers', die vind ik wel een beetje tricky en ik zal uitleggen waarom. Als je koplopers hebt, heb je ook achterlopers en iedereen wil koploper zijn. De meeste mensen vinden zichzelf ook koploper. De meeste gemeenten zullen zeggen: nou ja, nee, wij zijn hartstikke goed bezig, want- Dus dat zit natuurlijk in de motie een beetje verborgen. Uiteindelijk zullen we als provincie dan ook moeten zeggen, joh, dit vinden wij koplopers en wel hierom. En wat een koploper is, hangt ook wel mede af

van de ruimtelijke mogelijkheden. In de ene gemeente zijn gewoon veel meer mogelijkheden, dus ik verwacht van iedere gemeente dat hij zich maximaal inspant. Maar nogmaals op het moment dat een- Die toezegging wil ik ook gewoon expliciet maken. Op het moment dat een gemeente echt de mogelijkheden voor wind op een goede manier aan het benutten is en daar een goed proces voor doorloopt, dan moeten wij dat ondersteunen, moeten we in zo'n gemeente niet met een inpassingsplan gaan zwaaien. Dus die toezegging wil ik u doen. En ik hoop dat dat voor u voldoende is om deze motie – want ik vrees zelf, en dat is misschien ook goed- Dat het voldoende is voor u om die motie in te trekken. En ik zou zeggen waarom. Omdat ik een beetje vrees, wat ik ook aan de RES-tafels wel zie gebeuren: er zit ook een soort prisoner's dilemma in. Voor die gemeenten is het ook gewoon heel lastig om naar voren te stappen als die ander niet ook stapt. En er zijn ook al heel veel gemeentes die zeggen, tegen mij ook: ja, het staat niet voor niks in het elektriciteitsnet, gedeputeerde Van Essen, het staat er niet voor niks in dat u als provincie primair bevoegd gezag bent. Daar is wel een reden voor. Dit gaat om een bovenlokale afweging. Net als wij niet een kerncentrale mogen neerzetten, maar het Rijk dat doet. En ook niet kijkt of de gemeenteraad, of daar draagvlak voor is, maar op een gegeven moment ook- Tuurlijk, dan ga je die er wel bij betrekken, maar uiteindelijk, het Rijk heeft drie locaties aangewezen. Dat heeft niet de gemeenteraad van – wat is het – Delfzijl, geloof ik, zelf besloten. Dat is niet gebeurd. Uiteraard moet daar wel goede afstemming plaatsvinden. Dus ik vind zelf het- Het gevaarlijke vind ik van deze motie, dat het heel erg de gemeenten weer duwt in 'nou, als ik het in mijn eigen gemeente wel oplos, dan heb ik met niemand iets te maken'. Terwijl ik denk, zeker voor wind, ja, laten we wel zorgen dat het in het landschap- Dat je niet ziet: o, daar loopt de gemeentegrens en daar loopt de gemeentegrens. Het gaat wel om een regionale opgave. Het gaat ook om een Regionale Energie Strategie en niet een stapel lokale energiestrategieën.

Mevrouw **BIKKER**: Voorzitter, ja, ik hoor een best wel groot verhaal. Ik probeer er eventueel uit te filteren wat u nu precies bedoelt en gezegd heeft. Maar laat ik het zo zeggen: de bedoeling van de motie is onder andere twee dingen. 1 is dat we juist een soort stimulans willen hebben op de gemeenten die nog niet toekomen aan hun boden, juist door de koplopers dan een stukje, een streepje, voor te geven eigenlijk. Dat is 1. Dus juist een goed voorbeeld. En 2 is dat wij denken dat je in het hele RES-proces echt draagvlak nodig hebt en dat je dat draagvlak alleen krijgt als je ook, ja, respect hebt voor de processen die in de gemeenten doorlopen worden. Kunt u daar nog eens even op ingaan hoe u dat ziet in relatie dus ook tot deze motie? Want dat is het belang van de motie onder andere.

Ik denk dat lokaal draagvlak geholpen is met zorgvuldige processen om tot locatieafwegingen te komen, maar ook met solidariteit binnen de regio. Als er één gemeente het gevoel heeft van, ja, wacht eens even, moeten ze daar allemaal in Houten? Ik noem maar wat, de gemeente waar op dit moment het grootste aantal windmolens natuurlijk staat, waar ze ook nog nieuwe plannen hebben. Dan heeft zo'n gemeenteraad op een gegeven moment ook zoiets van, ja, die anderen mogen ook wel wat doen. Dat sentiment snap ik. Dus die kant zit er zeker aan. En dat vind ik dus het lastige van de motie: als je echt zegt, ja, een koploper is vrijgesteld van, dan kan je- Iedere gemeente zal over zichzelf zeggen, ja, maar wij zijn koploper; gaat dat heel goed onderbouwen. Dat is een beetje waarvan ik denk, volgens mij verstaan we elkaar in de geest- Dus u zou dat misschien ook nog kunnen- Dus u zegt het nu heel absoluut, hè: uit te sluiten. Kijk, wat ik vind dat wij bij locatiekeuze gewoon rekening moeten houden met – en zo zou u het misschien ook kunnen formuleren – dat met de mate waarin, de concreetheid waarin gemeenten hun eigen mogelijkheden benutten. En als ze dat goed en volwaardig doen, ja, dan vind ik dat we dat ook te respecteren hebben en die gemeenten alleen maar moeten ondersteunen.

Mevrouw **DE BOER**: Gedeputeerde, dank voor de heldere uitleg. In mijn beleving staat er overigens niet heel letterlijk dat we die helemaal uitsluiten, maar dat we ze ontzien. Dat is wat anders, hè? Daar kijk je dan op een andere manier naar. Maar met uw uitleg kunnen wij als Partij van de Arbeid heel prima leven. Dat is ook onze bedoeling. En dat we ook de motivatie en de stimulans, van kijk, als je wat doet, dan wordt er niet van bovenhand ingegrepen. Dat kan natuurlijk ook werken. Dus dat zat er ook wel een beetje in. Maar het is de bedoeling om het makkelijker te maken, niet om het moeilijker te maken. Dus ik kan ermee leven om de motie in te trekken, maar ik zal dat straks uiteraard met mijn collega even overleggen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ook hier voel ik de behoefte om het iets scherper geformuleerd te krijgen, want u zegt: het moet een goed en juiste manier van werken zijn door een gemeente. Is dat dan volgens uw maatstaf of is dat volgens de afspraken die er gemaakt zijn in de RES'en? Dus wanneer voldoet die gemeente aan welke afspraken om geen inpassingsbesluit te krijgen?

Waar het om gaat, is dat we op regionaal niveau tot voldoende locaties komen. En de oproep die we nu eerst doen, is om aan gemeenten ook op te roepen zelf met extra locaties te komen. Doen ze dat niet, dan vind ik dat ook een regionale afweging. Maar dan, als er in een gemeente een plan is om zelf windmolens te gaan ontwikkelen, dan is dat wel de gemeente waar je natuurlijk als laatste langs gaat. Is dat voldoende concreet?

Mevrouw **VAN ULZEN**: Nee, wij overwegen nog om hier wel op terug te komen.

De **VOORZITTER**: Dat kan. Mevrouw Bikker wil misschien nog even reageren op wat mevrouw De Boer heeft gezegd. Gaat uw gang.

Mevrouw **BIKKER**: Dat niet zozeer, maar meer nog als reactie op wat de gedeputeerde aangaf. Zoals u weet, volgens mij, werk ik voor scholen, op basisscholen. Wat ik altijd uitdraag en heel veel met mij, ook leerkrachten, van belonen, dat is veel beter dan straffen. En op een positieve manier verleiden, dat is eigenlijk veel beter dan druk uitoefenen. Ik zou het ook heel goed vinden als dat op deze manier gebeurt. En ik heb ook begrepen dat u het op die manier wil doen, tot 1 december in ieder geval, maar ook daarna. Dus het belonen van de gemeenten, dat is ook wat wij met de koplopersmotie nu juist bedoelen. Waarom ik hem ook eigenlijk gewoon heel waardevol vind. Dat wou ik toch nog even gezegd hebben.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik denk even tot slot op dit onderwerp. Daar kan de heer Van Essen even op reageren en dan vervolgt hij zijn betoog.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dit raakt denk ik ook wel aan: wat is nou zo'n inpassingsplan? Ik begrijp goed dat er wordt gezegd en dat er misschien soms ook initieel 'Waar door gemeenten wordt ervaren als 'nu komt de provincie het hier even overnemen'. Tegelijkertijd, er zijn ook voorbeelden in het land die laten zien dat dat nog steeds heel goed vanuit een gezamenlijk proces kan. Dit zijn voor zeker sommige kleinere gemeentes ook wel hele ingewikkelde dingen, tijdsintensieve dingen. Dus als je daar een gezamenlijk proces van maakt, waarbij wij de procedure doen, uiteindelijk, maar wel ook weer in gezamenlijkheid met de gemeenten, kan je ook weleens tot een betere oplossing komen, ook over gemeentegrenzen heen. Dus het gaat denk ik veel meer ook bij zo'n inpassingsplan 'hoe doe je dat', dan dat het alleen maar de boze provincie is die langskomt en het even komt uitmaken. Ik denk dat we daar nog veel smaken in hebben. En door te

beginnen met een PlanMER, zo'n zorgvuldig proces om tot locaties te komen, ja, dan dwingen we ook wel de regio met elkaar om te zeggen: wat vinden we nu met elkaar de meest logische locatie in de regio U16? Dat is waar ik naartoe wil. En het is niet óf, maar het is 'waar'. Dat is denk ik wel helder. Het is niet of we dan een extra wind, maar waar gaan we dat dan doen? Dat kan ook gezamenlijk. En dat zou ik graag zien, dat het ook regionaal op die manier een gezamenlijke verantwoordelijkheid en proces is. Maar nogmaals, gemeenten die daarin al vooroplopen, om het zo te zeggen, maar met name in wind hun ruimtelijke mogelijkheden echt goed aan het benutten zijn, die ontzien, dat kan ik, nogmaals, echt toezeggen.

Dan kom ik bij- Nog één motie was er van de SGP. Dat ging over die definitie voor lokaal eigendom. Daar is wel ook een definitie door het MPRS al van gegeven, dat inwoners en ondernemers collectief gedeeltelijk eigenaar zijn van een installatie, meestal in de vorm van energie. Dus er is al een definitie van. Ik weet niet of we nou dat gaan uitspellen, of dat helpt, want volgens mij hebben we het hier al veelvuldig over gehad. Volgens mij ook de moties en amendementen die u ons hierover meegeeft vandaag, die geven hier echt richting aan. Laten we dat als basis nemen. Dus om apart een soort- Nou ja, iets uit te gaan schrijven, ik geloof niet dat dat ons hier echt gaat bij gaan helpen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, laat die definitie nog steeds de deur open dat één of heel weinig vermogenden een windproject kunnen realiseren waar meerderen last van hebben?

Volgens mij hebben we net onder andere ook met de moties en amendementen die onder andere van de ChristenUnie en het CDA komen, duidelijk gezegd: direct omwonenden eerst als het gaat om financieel kunnen meeprofiteren. Dus daarvan hebben we gezegd: die moeten sowieso eerst de gelegenheid krijgen. Volgens mij is er ook een oproep, die zegt: zorg nou dat ook breder inwoners mee kunnen profiteren. Dus volgens mij de situatie die u schetst, nou, dat is niet waar we naartoe willen. Het is de energiecoöperaties. Dat is ook een vorm van lokaal eigenaarschap, waarbij ook leden zelf mee kunnen profiteren. Waar je ook een omgevingsfonds- Dat heb ik velen van u ook al- Dat is waar we naartoe willen. Dus volgens mij hebben we met elkaar best wel hetzelfde beeld waar we naartoe willen. Als u zegt, is er nou één agrariër die zegt, joh, ik ga hier een molen neerzetten en ik cash- Ja, dat is niet helemaal- Dan moet er op zijn minst een fonds- En ook moet de omgeving de mogelijkheid krijgen om ook financieel mee te doen. Dat is waar we voor gaan.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, deze woorden hoor ik, maar ik zou ze zo graag ook als voorwaarden zien, want dat is waar het aan ontbreekt, wat ook voor veel onzekerheid zorgt, en ook onderling voor onzekerheid zorgt in de structuren in de landelijke gebieden.

Wat ik u wil toezeggen – misschien helpt dat – als wij met die Nota Reikwijdte en Detailniveau aan de slag gaan, waarin we aangeven 'hoe willen we daarmee verder', mocht dat aan de orde zijn, want zover zijn we nog niet, maar mocht dat nodig zijn, dat we dit aspect 'maar wat vinden wij nou een goede manier van lokaal eigendom', dat we dat ook wel daarin aanraken, dat we dat ook wel benoemen van, waar streven we dan naar? Dat wil ik u best toezeggen, dat dat een aspect is wat we daar ook op die manier- Ook omdat dat natuurlijk in die criteria ook zo al- Niet voor niks hebben we het in het statenvoorstel opgenomen dat we dat heel belangrijk vinden. Dus dat geeft misschien ook wat kleuring aan wat meer uitwerking zoals u dat graag ziet.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, als daar de lege huls van lokaal eigendom, waar we graag in vluchten, voldoende lading in krijgen- Maar dan ben ik best bereid om die motie tot dat moment op te schorten en niet in stemming te brengen.

Motie M60 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake Helderheid over lokaal eigendom maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer **FISCALINI**: Ik hoor de gedeputeerde zeggen over het meeprofiteren van lokaal eigendom. Kan de gedeputeerde een voorbeeld geven van, hoeveel is dat eigenlijk? Hoeveel geld krijgen mensen dan? Hoeveel scheelt dat dan op hun energierekening?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat is een vrij technische vraag natuurlijk. Maar je hebt echt heel direct omwonenden, die worden vaak gecompenseerd, ook voor overlast. En anderen zijn vaak gewoon mede-eigenaar. Je hebt ook manieren waarop er in een omgevingsfonds- Waardoor een omgevingsfonds allerlei projecten in de directe omgeving voor gefinancierd worden. Ja, als u daar voorbeelden van wilt en om wat voor bedragen gaat het, dat is misschien beter om dan een keer als technische vraag- Maar er zijn wel wat voorbeelden van te delen en ook op internet over te vinden.

De **VOORZITTER**: Buiten de vergadering kunt u informatie krijgen.

De heer **FISCALINI**: Dan zou ik graag van de gedeputeerde willen weten hoeveel direct omwonenden- Want u zegt zelf, die hebben overlast van die windturbines, die worden dan gecompenseerd. Hoeveel dan zo'n compensatie zou zijn en hoe ver je dan ervan af moet wonen. Moet je dan vijfhonderd meter ervan af wonen of zou je honderd meter- Of hoeveel dat dan is. Dan zie ik het graag schriftelijk tegemoet.

De **VOORZITTER**: Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat hij casuïstiek met u kan delen? Ja, goed? De gedeputeerde vervolgt.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, ik ga richting afronding. Er waren nog een aantal wat specifiekere vragen. De eerste was van, waarom de provincie nu naar voren stapt. Ik denk dat ik daar heel veel al over gezegd heb waarom we dat zien. En ook wel, want ik besef goed dat dit een stap is – mocht dat aan de orde zijn – waar je als provincie- Die grote zorgvuldigheid vraagt. Tegelijkertijd is het niet uniek. Natuurlijk, sommigen van u zeggen van ja, maar dat kan toch niet dat een hogere overheid iets gaat doen waar een lagere overheid het niet mee eens is. Daar komt wel vaker voor in dit land, hoor. Dat komt wel vaker voor. Sterker nog, we hebben een minister van Ruimte die zegt, ik ga meer regie nemen. Ik heb ruimtelijke instrumenten; het is niet mijn voorkeur om het in te zetten, maar ik doe het wel als het nodig is. Volgens mij zijn er ook Tweede Kameruitspraken die zeggen, nou- Ik heb weleens gehoord van, er moet gebouwd worden in Rijnenburg en als de gemeente en de provincie dat doen, dan moet het Rijk dat doen. Ja, volgens mij heeft het Rijk die bevoegdheid. Of het verstandig is, is een tweede, maar het Rijk heeft die bevoegdheid. Een A27 hier, ik weet dat het nogal een actueel politiek- Volgens mij is dat een tracébesluit waar de Kamers over gaan. Daar vinden we van alles van hier. Daar gaan de Kamers over. Is dat ondemocratisch? Volgens mij is de Kamer best democratisch gekozen. Vinden wij daar hier wat van in deze regio? Ja, dat merk ik wel. Hij is niet ondemocratisch. Dus volgens mij moeten we oppassen dat soort woorden te gebruiken. Ik denk dat het ook niet klopt. Tegelijkertijd, het is niet iets waar je lichtvaardig mee om moet gaan. Dat besef ik goed.

Dan ook van, waarom nu? Dat heb ik volgens mij helder beantwoord. Ook de vraag van het amendement van de VVD.

Waarom ga ik in gesprek met zowel de RES'en als met individuele gemeenten? En soms ook trouwens met gemeenten gezamenlijk. Dat is nog wel goed om toe te voegen. Zeker als gemeenten dat willen, bijvoorbeeld omdat er plannen zijn die mogelijk over

gemeentegrenzen heen zijn, die dat ook raken. Ja, ook omdat we sowieso regulier die RES-tafels hebben, daar is dit vanzelfsprekend gewoon onderwerp van gesprek, maar ook omdat wij nu gemeenten individueel oproepen om met extra plannen te komen. Dus zowel ambtelijk als bestuurlijk gaan we nu met gemeenten in gesprek om ook te kijken wat voor mogelijkheden er zijn, wat heb je daarvoor nodig? Ja, hoe kijk je ook aan tegen plannen bij de burens? Zijn er combinaties te maken? Dat soort gesprekken worden nu gevoerd.

En de SGP, die zei ook van, ja, ga nou sturen op die grenssituaties; dat is niet gebeurd. Nou, daar wil ik de heer Van den Dikkenberg toch in corrigeren: dat is wel degelijk gebeurd. Ik heb een proces gestart, A12 Oost met vier gemeentes, daar hebben we een heel traject gestart met procesbegeleiding om te kijken: wat is hier mogelijk? We hebben gesprekken gehad met een aantal gemeentes langs de A12, meer aan de westkant van onze provincie, met een aantal gemeenten langs de A28. Die gesprekken vinden plaats. Die rol zijn we aan het pakken. Maar we zien dat het tot nu toe onvoldoende resultaat heeft en daarom zetten we deze stap.

Dan was nog de vraag van het CDA, ook over het benadrukken van draagvlak. Ook de SP. Ik denk dat de ene kant, het meeprofiteren is een belangrijke. Daar hebben we het denk ik uitgebreid over gehad. Maar ook straks als we met een PlanMER aan de slag gaan – nogmaals, ook in dat proces op een goede manier – gemeenten, raden, inwoners, corporaties, andere partijen betrekken, ja, dat is ook echt wel wat wij van plan zijn. En uiteindelijk zijn dit ook besluiten – daar moeten we ook eerlijk over zijn – waar natuurlijk niet iedereen op de banken staat en enthousiast over zal zijn. Dit zijn processen- En goed, dat geldt ook voor- Iemand had het daarstraks, of de heer Suna volgens mij, daarover: de tunnel van Maarsbergen. Inpassingsplan trouwens ook, als provincie. Waar ook niet iedereen enthousiast over was. Ja, dat is een beetje ook de aard van het onderwerp.

Kom ik nog bij externe werking Natura 2000.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Aansluitend bij dit onderwerp had ik in mijn betoog niet zozeer gevraagd naar de regierol, want ik ken die processen die gespeeld zijn op de grenzen van de gemeente, maar wel van, hoe waardeert de gedeputeerde daadkracht, zogenaamde daadkracht nu met de uiting van die één terawatt uur, of draagkracht ten opzichte van elkaar? Wat vindt hij belangrijker? Is dat de draagkracht en ook de democratische draagkracht of de daadkracht van snel handelen en die 2030 heilig verklaren.

Nou, volgens mij, over het nakomen van afspraken ben ik denk ik al duidelijk geweest. Daar hecht ik aan. Ik vind dat ook echt onze commitment wat we naar elkaar en naar het Rijk toe zijn aangegaan. En dat vraagt een gezamenlijk proces. Dat doorlopen we. Wij zijn als provincie, denk ik, echt voorspelbaar in de zin van dat we in de omgevingsvisie bij de besluitvorming van de RES, dus ook in de uitvoeringsplannen van de RES opgenomen, dat wij medio dit jaar die tussenbalans doen en aan de hand daarvan kijken of er ruimtelijk instrumentarium in beeld komt. Het komt in beeld. Niet dat we nu rücksichtslos meteen aan de slag gaan, maar wel dat we zeggen: we nodigen u uit extra plannen- En daarna, dan gaan wij een proces starten om via trechtering locaties te gaan- Ja, ik denk, veel zorgvuldiger dan dit zou ik niet weten hoe je het zou moeten doen.

Tot slot, de externe werking van de Natura 2000. Wanneer wordt dat onderzocht? Wanneer komt dat in het proces? Dat is gewoon een wettelijke vereiste waar ieder project aan moet voldoen. Dus het zal een onderdeel zijn ook van zo'n PlanMER, en anders in ieder geval, waar uiteindelijk ook gewoon alle natuurtoetsen voor een project moeten gaan plaatsvinden. Dus het is natuurlijk verstandig om nu al te kijken van, nou, verwachten we daar heel grote belemmeringen voor bepaalde locaties? Maar uiteindelijk ook later – dat geldt ook voor vogels, voor vleermuizen, ook voor geluidshinder direct omwonenden – al dat soort zaken is onderdeel ook van allerlei toetsen, die ook in volgende fases allemaal plaats moeten gaan vinden. Dat was het, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dan is nu aan de orde de tweede termijn van uw Staten. Mag dat van achter uw desk? Is dat akkoord? Ja? Ik denk dat er al veel bediscussieerd is in eerste termijn. Geef ik de gelegenheid aan de heer Bart als eerste.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart.

De heer **BART**: Ik heb denk ik nog twee punten voor de tweede termijn. De eerste gaat eigenlijk over dat er toch nog steeds in deze zaal ook gesproken wordt over dat het nu gehaast zou zijn of dat er te veel tempo zou zijn richting 2030. We hebben de laatste jaren kunnen zien wat er gebeurt als een overheid continu problemen voor zich uitschuift. Dat geldt voor de stikstofcrisis. Dat geldt voor woningnood. Dat geldt voor de opvang van vluchtelingen. Het geldt voor armoedebestrijding. En we zien het nu ook al voorzichtig gebeuren bij de Kaderrichtlijn Water. Datzelfde probleem gaat ontstaan als wij nu nogmaals zeggen: de deadline, die wij al hebben uitgesteld, die in het RES-programma eerder ook al is uitgesteld, gaan we nu nog een keer uitstellen. We weten dat we werken met een koolstofbudget. We weten al vijftig jaar dat klimaatverandering serieus is en toch hebben we in die vijftig jaar zeventig procent van de totale wereldwijde CO₂-uitstoot uitgestoten. Wanneer zeggen we dan wel dat het een keer genoeg is om in te grijpen als we dat niet nu doen? Dus nogmaals, het is echt onzinnig om te spreken over dat het nu gehaast zou zijn.

Dan een tweede punt, als het gaat over draagvlak. Dat wordt hier toch vaak genoemd als een belangrijk punt. Uiteraard is draagvlak echt belangrijk. Maar wat er belangrijk is voor draagvlak is dat we hier helder communiceren. Dat als wij zeggen ergens voor te staan, dat we ons daar dan ook aan houden, ook wij als provincie en ook wij als politici. Wat ook belangrijk is voor draagvlak, is dat we geen valse tegenstellingen creëren. Er werd ook gesproken weer over de woningnood. Als je kijkt naar het onderzoek wat gedaan is, dan staat daar heel duidelijk in beschreven dat voor die zeventig locaties die er zijn, dat daarin al rekening is gehouden met de woningbouwambities die er hier in de provincie zijn en dat die locaties niet werden meegenomen in die voorbeelden. Dus die valse tegenstelling bestaat niet. Datzelfde geldt voor het vermengen van oprechte zorgen over gezondheid, zoals die mevrouw Bikker aanhaalt, waar we het zeker mee eens zijn, en angst zaaien over dat we hier op elke vijftig meter van een woning, dat we daarmee mensen hier zouden opzadelen, want dat is gewoon niet het geval. Dat blijkt ook uit dat onderzoek. Als het dan ook bijvoorbeeld gaat over het meeprofiten van lokale inwoner – ik kan gedeputeerde daar misschien helpen – er is het voorbeeld hier van windcoöperatie Betuwewind.

De **VOORZITTER**: U bent door uw tijd van de tweede termijn heen.

De heer **BART**: Ik heb nog één kort punt, namelijk een rekenvoorbeeld als het gaat over dat meeprofiten. Dan heeft die coöperatie gezegd: alles wat boven de vijftien cent per kilowattuur is, dat betalen wij terug aan onze leden, terwijl er nu een huidige prijs is van tussen de vijftig en zeventig cent per kilowattuur. Dat betekent dat op jaarbasis een gemiddeld gezin twaalfhonderd euro bespaart op hun energierekening, omdat ze daar wel op tijd zijn begonnen met windenergie en met die energietransitie. Dat hadden we hier in de provincie dus ook kunnen doen. Dus laten we dat nu dan alsjeblieft gaan doen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik heb het wellicht gemist, maar ik had nog aan de gedeputeerde gevraagd of hij het met mij eens is dat kernenergie toch zeker ook zijn volle

aandacht en ondersteuning behoeft, omdat we het met dit aantal windmolens niet gaan halen.

Daarbij wil ik toch zeggen dat het voor ons politiek heel belangrijk is om duidelijk te maken dat wij het niet oké vinden om voor de verkiezingen op wat voor manier dan ook iets in gang te zetten, waarbij de spelregels halverwege zijn veranderd en de gemeente daarmee dan nu toch nieuwe normen krijgen waar ze aan moeten voldoen. Dus wij vinden dat dat inzet moet zijn voor de verkiezingen.

En tot slot wilde ik zeggen dat wij een iets concretere motie hebben gemaakt om te ondervangen dat, wat we net als gesprek hadden over de koplopers, om deze gemeenten wel degelijk uit de wind te houden, letterlijk.

De **VOORZITTER**: Misschien even, want we zitten nu aan het eind van het debat en wilt u een reactie hebben van de gedeputeerde op die motie, dan moet u meer duidelijk maken daarover, want anders kan de gedeputeerde daar niet op reageren.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dat wij willen dat het projectbesluit in ieder geval niet ingezet wordt binnen de gemeentegrenzen van gemeenten die op schema liggen om het RES-bod dat eerder is afgesproken in de Raden van oktober '21, om dat te halen. Dat lijkt mij heel concreet.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even naar gedeputeerde. Voldoende concreet? Ja? Oké.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, dus die dienen wij in.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M61 van de leden Van Ulzen (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Een goed bod vangt geen bot.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46).

Constaterende dat:

- Een deel van de 26 gemeenten in onze provincie de afspraken in het RES-proces keurig nakomt.

Overwegende dat:

- Het provinciaal instrumentarium ingrijpt in democratische processen, maar ook het constructief overleg in de RES-regio's ondermijnt;
- Koplopers in het realiseren van duurzame lokaal opgewekte energie niet gestraft moeten worden voor hun goede gedrag.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Om het instrument projectbesluit in elk geval níét in te zetten binnen de gemeentegrenzen van gemeenten die op schema liggen om het RES bod dat door Provinciale Staten en de gemeenteraden in oktober 2021 is vastgesteld, te halen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Ik zal het kort houden. Ik wil nog graag weten hoe de gedeputeerde omgaat met de participatie en met motie nummer veertien over Maak de RES inzichtelijk. Ik heb daar ook niks kunnen vinden in de stukken. Zeker als het gaat om nieuwe zoekgebieden van windturbines, hoe dat inzichtelijk is gemaakt. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Even zien, het ging over de koplopersmotie en naar aanleiding daarvan gaf de gedeputeerde aan, voorzitter, dat in de RES'en dan het gesprek zou plaatsvinden over de mate waarin gemeenten hun ruimtelijke mogelijkheden kunnen benutten. Daar kan je natuurlijk van alles bij voorstellen, maar ik hoop niet dat de gedeputeerde bedoelt dat dus het landelijke gebied heel veel ruimtelijke mogelijkheden heeft en dat die ruimtelijke mogelijkheden mogelijk dan allemaal benut zouden moeten gaan worden, maar dat er wel sprake moet zijn van een zekere balans tussen het stedelijk en het landelijk gebied. Ik wou daar toch nog even graag een reactie van de gedeputeerde op. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Ik begrijp dat u de motie handhaaft?

Mevrouw **BIKKER**: Vooralsnog, ja. Ja, klopt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEFT**: We hebben geen inbreng voor de tweede termijn, voorzitter. Dank u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer.

Mevrouw **DE BOER**: Het is bij ons inmiddels wel duidelijk dat de provincie niet gaat rondrijden met een karretje met daarop windmolens en ze her en der neer gaat zitten. Dat dat wel met beleid en erover nagedacht gaat worden.

En ja, dat woordje 'koplopers', dat hebben wij gekozen, omdat dat consistent is met de koplopers in de stikstofcrisis, waarvan we ook graag willen dat zij ontzien worden. De bioboeren en dergelijke. Dus daarom dachten we, dan is het meteen goed duidelijk waar het hier om gaat. Wat natuurlijk wel van belang is: het contrast tussen de stad en platteland. Dat valt me vaak op, zeker toen ik een tijdje uit te Staten was geweest, dat dat wel aanwezig is. Want ook hier zullen de locaties, die het meest geschikt zijn, waarschijnlijk weer op het platteland zijn. Ik vind dat we ons daar wel van bewust moeten zijn, dat het platteland niet steeds het afvalputje moet zijn van alle problemen die opgelost moeten worden. Kijk, dat er niet midden in Utrecht naast De Dom een windmolen kan, dat snappen we allemaal. Maar dat is wel de reden om de gemeenten, die dan wel heel goed hun best hebben gedaan en al heel veel tot stand gebracht hebben, meer dan anderen die de hakken in het zand hebben gezet, ja, wij willen toch iets kunnen doen voor die gemeenten. Die voorlopers belonen. Dat is een andere benadering dan- Dus ik hoop eigenlijk- Ja, als u naar deze lijn wilt gaan werken, dan wil ik dat ook wel ergens in kunnen zien of horen. Dus dat hoop ik nog even te horen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: De gedeputeerde gaf bij beide moties van ons en andere partijen een winstwaarschuwing af, van de beschikbare capaciteit. Hij vroeg zelfs om een van de moties aan te houden. Dat doe ik liever niet, hoewel we natuurlijk ook wel begrip hebben dat we niet alles tegelijk kunnen en ik net ook nog gezegd heb: het is nu wel een tijd van doen. We willen wel graag starten met die verkenning, voordat echt procedures aan de orde zijn, want als die procedures starten, zal de capaciteit ook weer beperkt zijn en dan zullen we ook niet in de mensen zwemmen die dan zo'n verkenning kunnen doen. Ik wil wel iets tegemoetkomen aan de gedeputeerde. Er staat nu in de moties dat die moet worden aangeleverd bij de start van een eventuele procedure. Als we daar 'een streven' van maken, dat dat misschien iets meer armslag geeft en wij er ook op vertrouwen natuurlijk dat daar, op het moment dat daar ruimte voor is, dat er ook aan gewerkt wordt. Ik heb de gedeputeerde ook net nog horen zeggen dat hij dit ook belangrijke moties vindt en belangrijke onderwerpen.

En aanvullend op de heer Bart die tijd te kort kwam. Ik had dat voorbeeld van Betuwewind ook even nagezocht. Dat is dus de stroomprijs die wordt gemaximeerd al een poosje voor de afnemers van de stroom. Dus niet voor de leden, maar voor de mensen die daar een contract hebben. Dus eigenlijk wat het kabinet nu aan het doen is voor heel Nederland, dat gebeurt al in de Betuwe. En los daarvan hebben er duizend leden – dus niet tien of vijf, die daar windmolens neer hebben gezet – duizend leden tien procent rendement gemaakt over hun investering. Dus het idee dat duurzame energie duur is, dat wordt hier in de Betuwe in ieder geval behoorlijk ontkracht.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ach, ach, ach. Ja, die energie is duur, omdat we geen gas meer mogen oppompen en fossiele energie aan het uitfaseren zijn. Maar goed, ja. Overigens, China zet volledig in op kolen. Dat stond van de week nog in de krant. Zij stoten dertien miljard ton CO₂ uit, terwijl de EU maar drie miljard ton uitstoot; voor zover CO₂ertoe doet, want er was niet zo lang geleden een wetenschappelijke publicatie dat de temperatuur in Nederland vooral afhankelijk is van de windrichting en helemaal niet van CO₂.

Verder heb ik vandaag geleerd dat profiteren van windenergie vooral is dat je gecompenseerd wordt voor overlast. Nou, dat is lekker dan.

En tot slot heb ik even gekeken naar wat de heer Bart hij voor de voeten wierp over het liberaliseren van de gasmarkt. Ik volg Martien Visser op Twitter ook. En dat ging over tien miljard baten per jaar binnen de EU. Nou, dan ben je bij mij per definitie aan het verkeerde adres, want ik heb helemaal niks met de EU. Maar die hadden tien miljard baten per jaar, die liberalisatie. En dat is opeens, sinds de herfst van 2021 verandert in twintig tot veertig miljard per maand nadeel. Dat komt niet in de laatste plaats dat onze euro geen bal meer waard is vanwege het oneindig bijdrukken van geld van de ECB vanwege jullie Europese project. En daarnaast is het een importprijs van gas. En ja, ik ben niet van de importprijs van gas, want we hebben zelf gas. Dus we hoeven dat gas helemaal niet te importeren. Dus ik wist nog niet waarom hij dat mij voor de voeten wierp en dat weet ik nu eigenlijk nog veel minder. Tot zover.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Geen bijdrage voor de tweede termijn.

De **VOORZITTER**: De SP en de Socialisten Utrecht, geen bijdrage.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dank aan de gedeputeerde voor zijn antwoorden en de toezegging dat hij lokaal eigenaarschap echt in gaat vullen in de Nota Reikwijdte. We kijken daarnaar uit en zullen er ook scherp op zijn.

Dan ook blij met zijn constatering dat hij gezondheid echt centraal wil stellen in de plannen die hij ontwikkelt. Dat hoorde ik in de beantwoording. Maar als ik dan in onze eigen studie lees dat we windmolens van 241 meter hoogte op driehonderd meter afstand van bebouwing zetten, dan heb ik wel de vraag van, is dat niet de oude normering? En hoe ligt dat dan in lijn met de landelijke normering? Want als u hierop gaat sturen – want dat is waar het statenvoorstel om vraagt met deze zoekgebieden – is dat wel haalbaar en toekomstbestendig als we kijken naar de nieuwe normering die eraan zit te komen? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ik wil nogmaals benadrukken dat er eerst geïnventariseerd moet worden bij de gemeenten hoe ver ze zijn. En meten is weten. Dan pas weten wij of de doelstellingen, die ooit besloten zijn, wel of niet in een bepaalde tijd gehaald kunnen worden. Dus eerst meten, inventariseren, en dan pas verder gaan. Dus 50PLUS zal niet voor dit voorstel stemmen, wat nu voorligt, omdat er veel dingen nog niet aangetoond zijn in het voorstel. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Kernenergie, is de vraag van de VVD. Ja, ik geloof niet dat ik mij geroepen voel om daar nu op dit moment positie in te nemen. Dat is gewoon echt een discussie die op het landelijke toneel thuishoort. Wij zijn niet een van die drie locaties die zijn aangewezen. Ik zou het dan ook wonderlijk vinden om vanuit Utrecht te zeggen van, nou, we vinden het een hartstikke goed idee als er een centrale komt in Groningen of op de Maasvlakte of in Zeeland. Ik zou dat niet kies vinden. Dus daar wil ik mij ook niet toe laten verleiden.

De spelregels halverwege verandert, dat is niet aan de orde wat mij betreft. Het zijn echt gezamenlijke ambities die de gemeenten zelf hebben opgesteld. En wij hebben steeds ook aangegeven – zo staat het ook in het uitvoeringsprogramma voor de RES'en – dat er extra wind nodig is, dat daar gezamenlijk naar gezocht zou worden, dat er nu een tussenbalans zou plaatsvinden en dat er ook, als er te weinig locaties komen, de provincie de bevoegdheid heeft en dat die ook ingezet kan worden. Dus dat is allemaal niet nieuw, ook niet voor gemeenten. Dat het spannend wordt als het dichterbij komt, besef ik heel goed. Maar er is geen sprake van dat wij spelregels halverwege veranderd hebben. We hebben misschien wel door die één terawattuur op te nemen, het concreter gemaakt. Ik denk dat het ook belangrijk is en ook fair is, want als je dat niet zou doen en zegt 'kijken of er genoeg is', dan weet ik al welke vraag u als eerste had gesteld: wanneer is het genoeg? Dus daarom hebben we dat ook in het- Dat was een terechte vraag geweest overigens. Dus daarom hebben we daarop geanticipeerd door dit in het statenvoorstel op te nemen.

Kan het inzet zijn voor de Statenverkiezingen volgend jaar? Ja, dat kan, maar dat zou het nu ook nog steeds kunnen zijn. Dus ik denk, als dit statenvoorstel vandaag wordt aangenomen en 1 december onverhoopt mochten er nog onvoldoende locaties zijn, is het startgesprek na de verkiezingen. Als we dan een Staten hebben, die zegt 'joh, leuk bedacht in de vorige Staten, maar wij voelen hier niks voor', nou, dan kunnen die daar een ander besluit over nemen. Dat heeft wel consequenties trouwens dat het commitment naar het Rijk dan niet wordt aangenomen. Die zouden daar iets van kunnen vinden. Maar dat is dan voor later zorg uiteraard.

De heer **FISCALINI**: Ik hoor de gedeputeerde zeggen over de één terawattuur. Dat is natuurlijk een nieuwe doelstelling. Die was er voorheen niet toen de drie RES'en werden goedgekeurd een aantal maanden geleden. Was het dan niet wat chiquer geweest als de provincie- Want, ja, toen zei u als gedeputeerde: we zijn een gelijkwaardige partner, we moeten het nog goedkeuren. Ik meen mij te herinneren dat er een aantal partijen-

De **VOORZITTER**: Kort, meneer Fiscalini. Kort.

De heer **FISCALINI**: Ja, het is een inleiding voor- Die zeiden van, we willen even wachten tot alle drie de RES-boden binnen zijn en daarna kunnen we als provincie- Want wij hebben uiteindelijk de bevoegdheid om een provinciaal inpassingsplan te starten. Daarna pas het goedkeurt. Toen zei u als gedeputeerde: nee, dit moet nu, want het kan niet eerder. Dus nu achteraf, bent u het dan niet toch met ons eens dat u beter eerst de drie boden had kunnen afwachten en daarna tot de conclusie kunnen komen: er is te weinig wind.

De **VOORZITTER**: Goed. We zitten aan het eind van een debat wat meer dan drie uur duurt. Ik wil u echt vragen om u te beperken, want het is een herhaling van zetten. De gedeputeerde rondt zijn beantwoording af.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Er lagen drie boden. Die heeft u hier behandeld en die hebben gemeenteraden behandeld. Het is niet zo dat uw uitspraak een ander gewicht heeft dan dat van een gemeente, maar je ziet wel dat er een verschillend, als het gaat om de RES, dat daarmee verschillende RES'en zijn vastgesteld in zekere zin. Dat is natuurlijk met de verschillende ambities. Maar wat vooral gebeurt dus ook, dat daarna natuurlijk bij de gemeenteraadsverkiezingen een aantal gemeenten, die wel in de RES ook een aandeel wind hadden, dat daarna weer van tafel hebben getrokken. Plus, en dat vind ik ook wel belangrijk om te benadrukken: in de RES staat, ook in de uitvoeringsplannen: we gaan continu naar meer wind zoeken; en het omgekeerde is gebeurd. Dat is ook dus die één terawattuur. Die is wel in de lijn met hetgeen wat bij de RES 1.0 op tafel lag.

Dan kom ik bij de vraag van- De motie van de VVD. Maar de motie zegt- Of een amendement? Dat weet ik niet. Maar niet- De motie zal zijn: niet ingezet worden ons instrumentarium in gemeenten, die op schema zitten om hun RES-bod te halen of zo? Hun RES-ambitie te halen? Ja, wat mij betreft is de RES-ambitie een regionale ambitie. Dus ik vind zo dat, als je als regio er niet aan voldoet, dan moet je het als regio met elkaar oplossen. En volgens mij heb ik heel duidelijk ook in reactie op de motie van CDA en PvdA aangegeven hoe ik sta tegenover gemeenten die voortvarend aan de slag zijn met wind, dat die niet- Wat ik daarnet over gezegd heb. Dat het niet logisch is dat die nou als eerste in beeld komen. Dus dat betekent dus dat er andere gemeentes dan wel eerder in beeld komen. Maar om nu te zeggen: een gemeente die zijn eigen- Wat hij ooit heeft opgeschreven, invult, ja, dan halen we het niet, omdat die balans zon-wind inmiddels zo scheef is. Dus dat juist het probleem. Dus die kan ik niet positief adviseren.

Dan kom ik nog bij JA21.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, dus kort samengevat. Ondanks dat er afspraken gemaakt zijn waar gemeenten vanuit hebben kunnen gaan, worden die afspraken dan nu niet in die zin gevolgd, omdat u het nu toch op regionaal niveau afreken in plaats van op gemeentelijk niveau, waar zij, denk ik, over het algemeen wel op hebben gerekend.

Net als dat ik vandaag zeg, dat is ook op menig RES-tafel aan de orde geweest. Het is een regionale energiestrategie. Het is een regionaal bod. Dat is het hele wezen van

deze aanpak. Anders hadden we net zo goed iedere gemeente apart kunnen vragen: hoeveel ga je bijdragen? Dat is niet de aanpak geweest. Het is echt regionaal, met elkaar: hoeveel vinden wij- Omdat het ook gaat om regionale afwegingen. Wij zijn natuurlijk een bovenlokale overheid. Nou, dat maakt ook dat wij daar inderdaad een logische partij zijn om daar aan tafel te zitten met een andere verantwoordelijkheid.

Kom ik bij JA21, motie 14 was het geloof ik, over visualiseren. Die wordt uitgevoerd. Onlangs zijn ook voor de nieuwe plannen van Rijnenburg die visualisatietour weer toegepast. Ik kan u ook toezeggen, als wij aan de slag gaan met – mochten gaan; nogmaals, nog steeds onverhoopt – met eigen plannen, een PlanMER, dan zullen we dat ook inzetten.

Kom ik tot slot, 50PLUS. Die zegt, ga nou eerst inventariseren wat gemeenten doen, of gemeenten op koers zitten. Ja, dat is wat er vandaag voorligt, het resultaat daarvan, Dat heet de tussenbalans. Dat is het resultaat van, hoe hangt de vlag erbij bij alle gemeenten? Het projectteam is bij alle gemeenten langs geweest, heeft er uitgebreide gesprekken mee gevoerd, heeft met de RES-tafels gevoerd. Dat ligt vandaag voor. En de conclusie is: we komen er niet. Dus ja, ik weet niet wat mevrouw Hoek nog meer wil, maar dit is wat er juist voorligt.

Mevrouw **HOEK**: Ja, het is heel goed dat dat voorligt, maar er staat ook in dat als het niet genoeg is – en dat is al de dreiging – dan ontstaat er dwang. Daar gaat het nou juist om. Als je dwang eruit haalt, misschien komen we dan tot elkaar.

Ja, nou, volgens mij is het helder dat ze eerst de gemeenten nu uitnodigen om met extra plannen te komen en daarna inderdaad wel duidelijk zijn over een mogelijk traject richting een PlanMER, wat daarna dan volgt. Ik denk dat mevrouw Hoek en ik daarin van mening verschillen.

De heer **DE HARDER**: Ja, voorzitter, de gedeputeerde verbaast me door van JA21 in één keer door te schieten naar 50PLUS. Ik dacht dat er nog wat fracties-

Een paar fracties overgeslagen. Excuus. Ja, dat is goed dat u-

Ja, er was nog een vraag- U komt zo aan bod, meneer De Harder. Eerst mevrouw Bikker van het CDA over ruimtelijke mogelijkheden. Dat verschilt per gemeente, dat klopt. Het is natuurlijk zo, we hebben daar in de RES zelf ook een aantal denklijnen langs de infrastructuur. Dus je wil dat niet kriskras in het landschap. Het is wel zo – en dat staat ook in het statenvoorstel – kijk je waar mogelijk ook natuurlijk wel in de buurt van afname. Dus waar de mogelijkheden zijn in de buurt van stedelijk gebied laten we die zeker benutten. Dus ik heb zelf ook al in die ronde van gesprekken met gemeenten, toevallig afgelopen week, het gesprek – of deze week misschien zelfs – het gesprek met de gemeente Utrecht gevoerd en hen ook echt aan- Nou ja, ook complimenten gegeven dat ze met een windpark bezig zijn, maar ook wel aangespoord om andere mogelijkheden in de gemeente ook echt te onderzoeken en ook die op te gaan pakken. En ook dat ik ook van de gemeente Utrecht daar een collegebesluit over verwacht. Dus dat is zeker in beeld.

ChristenUnie, die vraagt, ja, met die verkenning. Hij zegt eigenlijk 'streven naar'. Volgens mij, dat is helder. We moeten ze hebben, die informatie, als we het nodig hebben. Dat is eigenlijk wat- Dus laten we daarvoor gaan.

Gezondheid, SGP. Terechte vraag. Andere vragen zijn uiteraard ook terecht. Maar u zegt eigenlijk, welke norm wordt er voor geluid gehanteerd? Er is natuurlijk geen landelijke norm. Dus voor als er een project is, die moet z'n eigen norm onderbouwen. We hebben het nog niet over projecten. Dus in die zin is dit ook echt een verkenning en is er met die oude landelijke norm gerekend. Als er een nieuwe landelijke norm is, zeker als die verplicht is, dan zullen we die natuurlijk moeten volgen. Als die er nog niet is, ja, dan kunnen we ook kijken van nou, met verschillende scenario's rekening houdend en ook afhankelijk van hoe

snel die landelijke norm komt. Nu is de situatie dat je het zelf moet onderbouwen en is dat de manier waarop je met gezondheid om moet gaan.

En volgens mij heb ik nu wel alle fracties gehad.

De **VOORZITTER**: Dat is het geval. Dank u wel, meneer Van Essen. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslaging over dit agendapunt.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Ja, u zag misschien al aan mij dat dat ik me wat zorgen maak over het gebruik van de vergadertijd vandaag. Een normaal debat wat meer dan drie uur vergt, is niet normaal, denk ik. En zet ook klem op de andere agendapunten. Dus ik zou u willen voorstellen, om te voorkomen dat we volgende week woensdag terug zouden moeten komen om nog agendapunten te behandelen, dat we kunnen kijken of we het volgende agendapunt Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken, wat ook een normaal debat is, wel binnen het normale tijdsframe te laten plaatsvinden. Dan zouden we – het is nu 17.00 uur – om 18.30 uur aan de dinerpauze kunnen beginnen en dan na het diner de drie resterende- Nee, sorry, vier resterende punten van de agenda kunnen afhandelen. Is dat een aanvaardbaar voorstel? Ik kijk u even aan. Maar dat vergt dus wel enige discipline nu dat we ook zorgen dat we om 18.30 uur aan de maaltijd kunnen. Ik begrijp uit uw zwijgen dat u daarmee instemt. Mooi.

12.

[Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken \(PS2022RGW80\)](#)

De **VOORZITTER**: Dan ga ik door naar agendapunt 12, Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Jong.

Mevrouw **DE JONG**: GroenLinks stemt in met het voorliggende kader, want met dit nieuwe kader is weer een stap gezet in de verdere ontwikkeling van dit instrument. Een instrument dat overzicht geeft, stimulans geeft en dat concreet duidelijk maakt waar we heen willen in de provincie Utrecht. Met name op het terrein van wonen is het enthousiasme van de corporaties voor dit instrument voor ons een belangrijk signaal. Goed dat de ambitie voor sociale woningbouw wordt verhoogd naar 66 procent.

In de bijgevoegde monitor wijzen de cijfers, vooral percentages, in de goede richting waar het gaat om het huidige streefpercentage van vijftig procent voor de realisatie van sociale woningbouw. Maar de cijfers zijn helaas onvolledig. Daarom mijn vraag: GroenLinks wil nog dit jaar cijfers ontvangen over aantallen gerealiseerde woningen in 2021 en '22, verdeeld over de verschillende categorieën, zowel in nieuwbouw als anderszins. Graag een reactie van de gedeputeerde hierop.

Al eerder heeft GroenLinks aandacht gevraagd voor de situatie dat private partijen sociale huurwoningen realiseren, die na een aantal jaren toch in het dure segment terechtkomen. Gemeenten kunnen langs privaatrechtelijke weg daarover afspraken maken om dat te voorkomen. Is GS bereid te achterhalen hoe vaak sociale woningbouw door private partijen in onze provincie wordt gerealiseerd? En is GS bereid dit probleem met de gemeenten te bespreken en hen actief te wijzen op de juridische mogelijkheden om die uitstroom naar de middenhuur te voorkomen? En kan GS in gesprekken met het Rijk het belang van wetgeving hierover aan de orde stellen?

Wat betreft het werken, sinds het Stec-rapport van 2019 is er veel veranderd. De coronacrisis, de huidige energiecrisis, een dreigende economische crisis. Wij zien uit naar een nieuw Stec-rapport waarin de behoefte aan bedrijventerreinen wordt onderzocht. Voor ons blijven intensivering en transformatie daarbij voorop staan.

Het memo over de Mobiliteitstoets was voor ons verhelderend. De notitie maakt duidelijk dat er bij de mobiliteitstoets afwegingsruimte is in de aspecten die worden meegewogen en bij de maatregelen die moeten worden genomen. Plannen moeten gebaseerd zijn op landelijke richtlijnen en kerngetallen. En in die kerngetallen worden ook nieuwe ontwikkelingen meegenomen.

Ook in provinciaal verkeersmodel Strava vindt aanpassing plaats van variabelen waar het gaat om nieuwe ontwikkelingen en innovaties, zoals het gebruik van de e-bike. Dit alles is een goed antwoord op de vraag van de insprekers in de commissie Ruimte, Groen en Water van 31 augustus. Maar het is een technisch verhaal. GroenLinks heeft als aanvulling nog wel de vraag van welke mogelijkheden voor versoepeling ziet GS verder? Daarbij is het voor GroenLinks wel van belang dat de doelstelling van een gezonde leefomgeving in het oog gehouden wordt.

Op 29 september aanstaande wordt het convenant Duurzame Woningbouw ondertekend. In het voorliggende kader wordt het streven opgenomen dat eind 2023 in alle gemeenten dit convenant wordt gehanteerd op minimaal het niveau brons. De provincie zelf gaat voor zilver. Natuurlijk is dit een succes dat complimenten verdient. GroenLinks vindt dat het beter en sneller moet en zal bij een volgende gelegenheid met voorstellen komen.

En tot slot, voor degenen die zeggen dat de markt hier niet aan toe is, het volgende. Op een bijeenkomst over het convenant Duurzame Woningbouw op 5 september jongstleden hier in de provincie waren meerdere vertegenwoordigers van bouwbedrijven en ontwikkelaars aanwezig. Hun oproep aan gemeenten en provincies was: als overheden de lat hoog leggen, kunnen wij hoogspringen; ga voor goud. Daar sluit GroenLinks zich graag bij aan.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Man.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, u heeft net de woorden uitgesproken, voorzitter: faciliterend, coördinerend en verbindend. En dat deed u naar meneer Osman Suna. Heel mooie woorden. Maar eigenlijk wensen wij dat ook toe, het Kader voor Regionaal Programmeren, want wij missen dat faciliterend, coördinerend en verbinden het een beetje en het wordt meer beknellend en dat is niet de bedoeling, denken we, omdat het de versnelling van de woningbouw, die we met zijn allen willen, tegenhoudt. Bijvoorbeeld, als u zou moeten kiezen tussen vier seconden langer voor het stoplicht, verkeerslicht, of vijfhonderd extra woningen, nou, dan is de keuze, denk ik, niet heel erg moeilijk. Dus dat kan alleen nu op dit moment erg lastig. Of – en ik denk dat het misschien daaraan ligt – gebeurt het wat minder, omdat op de een of andere manier de regeltjes er wel zo zijn, zoals mijn voorganger hier net zo duidelijk zei, maar misschien worden die regels wel niet goed toegepast. Dus daarom een oproep in onze motie, mede-ingediend door SGP, D66 en PvdA, om te kijken of we die maatschappelijke weging tussen ‘vinden we het nou zo ontzettend belangrijk om echt zo snel door te rijden’ of ‘willen we woningen’, hoe neem je die nou mee in het besluit om woningbouw toe te staan en dan vooral in het landelijk gebied. Dat neemt natuurlijk absoluut niet weg dat we moeten blijven investeren in wegen en al die knelpunten oplossen. En, zoals mevrouw Bikker van het CDA altijd zegt – o, ze is er niet – maar de veiligheid ook in oog te houden.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M62 van de leden De Man (VVD), Veen (D66), Van den Dikkenberg (SGP), Lejeune (PvdA) en Hoek (50PLUS) inzake Hoe weeg je wegen?

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Constaterende dat:

- Het Rijk een hoge ambitie heeft in het realiseren van woningen en hiervoor afspraken wil maken met provincie en regio;
- Veel gemeenten bereid zijn om invulling te geven aan voornoemde afspraken door meer woningen te bouwen;
- De provincie de zogenoemde mobiliteitstoets hanteert bij de bepaling of en zo ja hoeveel bouwvolume wordt opgenomen in de uiteindelijke woningbouwafspraken in het programma Wonen en Werken en in afspraken bij planvorming;
- Artikel 4.1 Instructieregel bereikbaarheid, met bijlage 13, de grondslag is voor de huidige mobiliteitstoets zoals verwoord in Kader voor regionale programmering wonen en werken 2022.
- In de evaluatie gemeenten hebben aangegeven dat de mobiliteitstoets te veel is gericht op autogebruik, en belemmerend werkt bij de woningbouwontwikkeling door een overbelasting van het mobiliteitssysteem.

Overwegende dat:

- Een aantal meer ruraal gelegen gemeenten kampen met dubbele vergrijzing en ontgroening en worden ook getroffen door een lastige uitkomst van de mobiliteitstoets.
- Deze gemeente willen bouwen voor zowel behoud van hun eigen vitaliteit als bijdragen aan de vraag naar woningen voor de hele provincie.
- De mobiliteitstoets onderdeel zou moeten zijn van een brede, maatschappelijke, integrale afweging voor het al dan niet toestaan van de bouw van nieuwe woningen.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De mobiliteitstoets, in gevallen van grote maatschappelijke belangen, geen harde weigeringsgrond te laten zijn maar gebruik te maken van de afwegingsruimte. Met als voorwaarde dat met verkeersonderzoek wordt aangetoond dat de mobiliteitseffecten door aanzienlijke woningbouw beperkte impact hebben op de doorstroom van de provinciale wegen.
- Bij de beoordeling van de mobiliteitstoets maximaal rekening te houden met de veranderingen in de samenleving op het gebied van bijvoorbeeld; duurzame mobiliteit, elektrische fietsen met een grotere actieradius en thuiswerken.

En gaan over tot de orde van de dag.

Mevrouw **DE MAN**: Heldere voorwaarden voor de vervangingsvraag. Mijn collega, de heer Kocken, heeft daar een mooi amendement voor geschreven. Als je heldere voorwaarden stelt, is het fijn als je die ook kan lezen in het besluit zelf. Het verandert niets aan de tekst, maar wel aan de manier waarop je het presenteert aan de buitenwacht. En die moeten ermee aan de slag, dus dat is ook belangrijk.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A23 van de leden Kocken (VVD) en De Man (VVD) inzake Heldere voorwaarden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Overwegende dat:

- Het geformuleerde besluit in het Statenvoorstel geen duidelijkheid geeft over wat onder deze voorwaarden moet worden verstaan;
- De voorwaarden volgens de beantwoording van de technische vragen te vinden zijn op p.3 van het Statenvoorstel (maar daar niet zo benoemd zijn) en als volgt luiden:
 - De harde vervangingsvraag kan voor 80 % van het te transformeren areaal netto uitgeefbaar bedrijventerrein worden ingevuld.
 - De vervangingsvraag moet worden aangetoond door een genomen raads- en/of collegebesluit.
- Als aan een besluit voorwaarden zijn verbonden deze altijd helder en transparant moeten zijn, zodat iedereen weet waar zij aan toe zijn en de kennelijke voorwaarden daarom in het besluit moeten worden opgenomen.

Besluit:

De tweede bullet onder:

1. Het 'Kader voor regionale programmering wonen en werken 2022' vast te stellen, met daarin actualisatie ten aanzien van:

Als volgt te wijzigen:

- "Ruimte te bieden voor de vervangingsvraag als gevolg van een raads- en/of collegebesluit tot transformatie van bedrijventerrein. Deze ruimte is uit ervaring 80% van het te transformeren areaal netto uitgeefbaar bedrijventerrein."

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **DE MAN**: Dan de hele spannende plannen, die ik hier door GroenLinks zo bejubeld hoorde: 66 procent betaalbaar of in ieder geval sociaal en middeldure woningen. Een prachtig streven, die vanuit landelijk op ons afkomt. Maar zoals we eigenlijk in de brief ook al hebben- De brief, het bod, wat wij hebben gedaan aan het Rijk, ja, die condities die daarin staan – meer personeel, onrendabele top, hoe zit het met de ontsluiting van al die gebieden – daar komt eigenlijk niks over de brug. We hebben dus helemaal nog geen zicht over of we dit wel kunnen halen. Dus het is een ondoenlijke opgave om dit bij gemeenten neer te leggen. Ze hebben al personeelstekort. De bouwers klagen al dat ze niet verder gaan. Dus heel leuk dat het een mooie opgave is, maar de vraag is of dit een haalbare kaart is.

Mevrouw **KOELEWIJN**: Ja, ik heb even een vraag, want uit hetgeen wat nu naar voren wordt gebracht door mevrouw De Man, kan ik daaruit opmaken dat u die 66 procent eigenlijk niet wenst?

Ja. Nou, ja, omdat ik eigenlijk vind dat wij als provincie misschien wel niet zo heel veel te wensen hebben. Ik vind dit echt een taak voor de gemeenten. Zij weten welke

mensen een huis zoeken. Ze weten de aantallen, ze weten de typologieën. En de voorkeur – en volgens mij heb ik dat altijd hier naar voren gebracht – de voorkeur gaat uit dat gemeenten dat zelf regelen.

Mevrouw **KOELEWIJN**: Ja, tot slot, dan, ja, volgens mij bouwen we niet voor de gemeenten. We bouwen volgens mij voor mensen, voor mensen waarvan we weten dat die het op dit moment niet eenvoudig en makkelijk hebben, ook financieel gezien. En lijkt mij betaalbaar toch een prima inzet.

Gemeenten bepalen wat zij nodig hebben voor hun inwoners en daarbij houden ze rekening met wat de vraag is. En dat dat toevallig in een bepaalde categorie valt, prima. Misschien zijn er wel gemeenten die honderd procent betaalbaar willen bouwen. Het gaat mij erom dat misschien wij daar wel niet over gaan en zeker gezien de genoemde condities waar nog niet aan is voldaan.

Mevrouw **DEMIR**: In verschillende commissies en debatten die we hebben gevoerd, zien we ook dat we moeten kijken naar de provincie als geheel. U bent weer aan het inzoomen op enkel de gemeenten. Maar we zien ook dat bijvoorbeeld de groei in de grote steden zo snel gaat, dat alleen maar de gemeenten erop zetten en te laten bepalen wat zij binnen hun gemeente nodig hebben, niet voldoende is. En dat er juist spreiding nodig is tussen de gemeenten ook. Ziet u daar dan niet de rol voor de provincie ook om met dit plan daarin te ondersteunen?

Wat bedoelt u precies met de spreiding? De spreiding van het aantal woningen? Of wat bedoelt u? De spreiding van het aantal betaalbare woningen?

Mevrouw **DEMIR**: Inderdaad, spreiding van het aantal betaalbare woningen over de provincie, omdat dat wel een behoefte is van alle inwoners in de provincie.

Ja, we hebben nu een regionale programmering. Die werkt per regio. En in de regio bepalen gemeenten met elkaar wat ze graag willen bouwen. En daarbij hangt er dan boven de markt dat ze vijftig procent betaalbaar moeten bouwen. We zien aan alle stukken die hierbij zitten – vijftien bijlages, dat is nogal wat – zien we ook dat dat percentage ook wel bijna overal gehaald wordt. Dus er gaat eigenlijk op dit moment niks mis. Toch? Of niet?

Mevrouw **DEMIR**: Ja, voorzitter, ik constateer dat hier eigenlijk tegengesproken wordt. Eerst wordt er alleen gezegd, we moeten per gemeente kijken, maar er wordt toch nu toegekend dat het toch een regionaal plan moet zijn. Dat is het punt wat ik ook wilde maken.

De heer **EGGERMONT**: Ik hoor net mevrouw De Man zeggen: er gaat niks mis. O. Ik heb dan toch het gevoel dat we in een andere wereld leven, want ik hoor nogal- Volgens mij hebben we al jarenlang te maken met flinke woningnood en we weten waar die woningnood vooral plaatsvindt. Dat is aan de onderkant. Maar als u zegt van 'we moeten het aan de gemeenten overlaten, want zij weten wat er moet gebeuren voor hun bewoners', ja, ze laten vooral hun oren naar de speculanten hangen en we hebben al jarenlang gezien dat juist bepaalde gemeenten juist veel te weinig juist bouwen in die categorieën. Dus is het dan niet juist heel erg goed om daar gewoon wel meer regie op te zetten vanuit de provincie om die spreiding inderdaad ook beter voor elkaar te krijgen?

Ik ben het helemaal met u eens dat er een gigantisch probleem boven de markt hangt. En ik denk dat we net daar ook op in zijn gegaan bij de Zomernota. Dat die tienduizend woningen per jaar er gewoon moeten komen en dat we dat helaas, helaas, niet halen en dat dat echt een gemeenschappelijk iets is wat we hier allemaal heel graag willen, dat we die tienduizend halen. Mijn betoog gaat erover dat vanaf 2025 het naar 66 procent gaat en ik zeg, daar hebben we bepaalde voorwaarden aan verbonden. Die voorwaarden- We hebben geen zicht op dat we die krijgen. We hebben het hier in deze Statenzaal al

meerdere malen over de belasting en het personeelstekort bij de gemeenten. En daar liggen natuurlijk wel gewoon de voorwaarden die we aan het Rijk gesteld hebben. En die komen nog niet over de brug. Maar om dan dus wel nu die gemeenten al op die 66 procent te zetten- Nou, en als onderbouwing daaronder ligt volgens mij het standpunt van de VVD: de gemeenten zijn aan zet om te bepalen wat zij willen bouwen. En dat je dus ziet dat er bijna in alle gemeenten in deze provincie vanuit de Doelgroepenverordening een vijftig procent-verzoek ligt en dat het ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd, zeg ik nou, die 66 procent in 2025, dat zien we dan wel weer. Laten we eerst proberen deze opgave met elkaar te cheffen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A24 van de leden De Man (VVD), Van den Dikkenberg (SGP) en Berlijn (JA21) inzake Haalbare percentages vanaf 2025.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Constateerend dat:

- Het streefpercentage van het aandeel sociaal en middelduur voor de nieuw te bouwen woningen in het voorstel vanaf 2025 wordt verhoogd van 50% naar 66%.

Overwegende dat:

- Het streefpercentage sociale en middeldure nieuw te bouwen woningen van 66% geen realistisch streefpercentage is omdat er geen enkel vooruitzicht is dat de gestelde condities op orde zijn zoals aangegeven in het aan het Rijk uitgebrachte 'indicatieve randvoorwaardelijke bod';
- Dit onnodige druk legt op de gemeenten ten aanzien van capaciteit en financiën omdat plannen die in 2025 worden gebouwd nú al worden voorbereid;
- Dit een vertraging of een afname van het aantal bouwplannen kan betekenen;
- Dit voorstel dan ook niet bijdraagt aan de maatschappelijk noodzakelijke versnelling woningbouw.

Besluit:

Het Statenvoorstel als volgt te wijzigen:

- *Het derde opsommingspunt betreffende het streefpercentage onder beslispunt 1. Te schrappen.*

En draagt het College van Gedeputeerde Staten op

- *Het kader, de bijlagen en de daaruit voortvloeiende beleidsdocumenten in lijn hiermee aan te passen.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Mevrouw **HOEK**: Ik heb toch een vraag aan mevrouw De Man. U zei van, alle gemeenten bepalen het zelf over de woningen en we zitten ook in een bepaald verband. Ik noem dan maar even de U16. Daar zit ook de stad Utrecht in. De stad Utrecht heeft 35.000 woningzoekenden in de sociale sector, maar ze zitten ook allemaal op Woningnet. En de kleinere gemeenten eromheen, waar de woningen die vrijkomen schaars zijn. Dus

de overloop van de stad Utrecht, dat gaat door de hele regio heen, in ieder geval de U16, waardoor – om het netjes te zeggen – de bewoners van de kleine gemeenten en dorpen zelf komen soms helemaal niet in aanmerking voor een woning die vrijkomt.

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag?

Mevrouw **HOEK**: Terwijl de stad Utrecht niet Rijnenburgerpolder volbouwt. Wat vindt u daarvan

Mevrouw **DE MAN**: Er was een vraag. Ik hoorde een vraag. Dank u wel, mevrouw Hoek. Daar lopen twee dingen door elkaar heen, volgens mij, in uw vraag. En dat is het aantal woningen wat je bouwt, de typologie die je bouwt, maar ook hoe werkt dan die sociale huur en die hele woningmarkt? Volgens mij mag je 25 procent toewijzen aan eigen bewoners op dat Woningnet. Ja, dit is meer een soort technische beantwoording van uw vraag. Want laten we wel wezen: we willen allemaal die tienduizend woningen. En dan zijn er ook genoeg voor die mensen die een huis zoeken en ook genoeg voor de mensen die een huis zoeken in uw gemeente, hopen we.

Mevrouw **HOEK**: Heel kort. De wachttijd in onze gemeente is vijftien jaar. Ik ben klaar. Dank u, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ja, maar het gaat nu over uw gemeente. Ja.

De heer **DERCKSEN**: Eindelijk iets waar ik wat van weet. Ik hoor mevrouw De Man zeggen: de gemeenten die bepalen zelf wat ze willen bouwen. Nou, ja. Ja. Maar er zijn twee partijen die sociale woningen bouwen. Dat zijn corporaties en beleggers. En die beleggers, die worden dan vaak door de gemeente gestuurd om een deel sociaal te bouwen. Mijn beeld is dat er helemaal niet gebouwd wordt. Misschien een beetje gechargeerd, maar heel weinig nog gebouwd wordt. Dat is het probleem. Wat gaan we daaraan doen?

Mevrouw **DE MAN**: Heel, heel mooie vraag. Ja, dat is ruimte, Dat is grond. Dat is een ander debat. Dat is het debat van de Omgevingsvisie en waarin wij heel erg duidelijk hebben gemaakt dat we heel graag willen dat dat er voldoende ruimte is, ook buiten het stedelijk gebied, om te bouwen.

De heer **DERCKSEN**: Nou, dat is iets te makkelijk. Het is vooral ook beleid. En die wet die Hugo de Jonge aan het voorbereiden is, is de doodsklap voor de hele woningmarkt. Kunnen we daar via de VVD misschien wat aan doen?

Nou, er was gister een borrel. Dus ik hoop dat mijn fractiegenoten daar heel erg hun best hebben gedaan. Ik was even ergens anders. Terechte vraag. Dat is ook eigenlijk waarom ik hier sta om te zeggen: laten we alsjeblieft die 66 procent hier even nog buiten de deur houden en iedereen de kans geven om op adem te komen voordat dit wetsvoorstel onze kant op komt.

Maar er zit een addertje onder het gras. Niet echt zichtbaar, maar wel als actualisatie opgenomen. Het wordt wat technisch. Pagina vijftien. Vanaf 2025 moet, vooruitlopend op die ambitie van die 66 procent, niet per regio vijftig procent betaalbaar worden, maar per gemeente. Ja, ho, eens even, waarom heet het dan regionaal programmeren? Dus wij zijn van mening dat je zegt, nou, hou het alsjeblieft regionaal en die uitwisseling tussen die gemeenten van die betaalbare woningen is gewoon een groot goed, dat moeten we in stand houden. We zijn nog maar kort begonnen met dit programma. Het lijkt te werken. Gemeenten zijn wel redelijk enthousiast. Dus hier een kleine

versoepeling: houdt regionaal programmeren regionaal; en daar heb ik ook een amendement voor geschreven.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A25 van het lid De Man (VVD) inzake Houd regionale programmering regionaal.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Constateernde dat:

- Het streefpercentage van het aandeel sociaal en middelduur voor de nieuw te bouwen woningen in het voorstel vanaf 2025 wordt verhoogd van 50 % naar 66 %;
- Op pagina 15 van het 'Kader voor regionale Programmering Wonen en Werken 2022' een nieuwe richtlijn wordt geïntroduceerd: 'Om dit percentage op regionaal niveau te kunnen realiseren, wordt voor de nieuwbouwprojecten waarvan de bouw start in 2025 een minimum ambitie opgenomen op gemeentelijke schaal van gemiddeld tenminste 50% sociaal en middelduur per gemeente'.

Overwegende dat:

- Juist het halen van het percentage op regionale schaal uitkomsten biedt voor de ruimte die gemeenten nodig hebben om in overleg invulling te geven aan hun eigen woonagenda en daarbij projecten in samenhang zorgen voor een passend regionaal woningaanbod.

Besluit:

Het 'Kader voor regionale programmering wonen en werken 2022' hoofdstuk 3.2.1. "Aandeel sociale en middeldure woningbouw" op pagina 15 onder 'Concrete punten die de provincie meeneemt bij de actualisatie van de regionale programma's' de laatste zin van de eerste bullet als volgt aan te passen (aanvulling in rood):

Om dit percentage op regionaal niveau te kunnen realiseren, wordt voor de nieuwbouwprojecten waarvan de bouw start in 2025 een minimum ambitie opgenomen van gemiddeld tenminste 50% sociaal en middelduur per gemeente, **waarbij gemeenten in onderling overleg dit percentage kunnen verdelen, middelen of faseren.**

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **DE MAN**: Dan nog een klein schrikmomentje. Die haakt een beetje aan op het debat die mevrouw Van Ulzen net voerde met u, meneer Van Essen. Er staat ook in de derde bullet op pagina vijftien, dat u, als gemeenten dit allemaal niet gaan halen, toch ook even gaat kijken wat de instrumenten zijn onder de Omgevingswet om hier misschien ook iets aan te doen. Dus mag ik u met klem vragen om een toezegging te doen dat u dan ook weer via de ons samengestelde werkwijze bij ons langskomt om dat te bespreken, want dat geeft vast ook wel wat roering, denk ik.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Laat ik even met wat feitjes beginnen. De wachttijd voor een sociale huurwoning in Utrecht is ruim elf jaar. Het aantal inwoners van Utrecht gaat de komende tijd ook nog eens behoorlijk toenemen. In 2040 telt de stad 455.000 inwoners, honderdduizend meer dan nu. Nu wonen er ongeveer 3.600 inwoners per vierkante kilometer, maar dat gaat de komende negentien jaar groeien naar bijna 4.800. De wijk Lombok gaat groeien naar vijftienduizend inwoners per vierkante kilometer en Kanaleneiland zelfs naar 15.300 inwoners per vierkante kilometer. Dat komt al aardig in de buurt van een bevolkingsdichtheid van een stad als Seoul. Voor de provincie Utrecht geldt dat er in 2050 een kwart meer mensen in de provincie woont. Het woningtekort in de provincie Utrecht bedraagt op dit moment ruim dertigduizend woningen. Voor 2040 moeten er 140.000 woningen in de provincie gebouwd worden en dat is alleen al om aan de groei van de woningbehoefte te voldoen en niet om het tekort terug te dringen.

Voorzitter, waar mijn fractie moeite mee heeft, zijn de basisprincipes die ten grondslag liggen aan dit statenvoorstel. Neem het primair inzetten op zoveel mogelijk binnenstedelijk bouwen en nabij knooppunten. De woningen bij het Merwedekanaal zijn een goed voorbeeld van hoe GS toekomstige woningbouw ziet. Appartementen van 66 vierkante meter voor 371.000 euro en de rijtjeshuizen voor 760.000 euro. Daar krijg je dan ook nog eens geen parkeerplaats voor de deur, want de wijk wordt zo goed als autovrij. Misschien is dat maar goed ook, want de bewoners kunnen zich met die huizenprijzen waarschijnlijk niet eens een auto veroorloven.

We lezen verder in het statenvoorstel dat de provincie niet alleen hecht aan aantallen, maar dat er ook nadrukkelijk aandacht wordt gegeven aan de kwaliteit. Dit natuurlijk geheel in lijn met het door een marketingbureau verzonden idee van Healthy Urban living. Maar hoe healthy is het nog om te wonen in de omgeving, waar 15.000 mensen op één vierkante kilometer wonen? Kijken we naar de woonwensen van de Nederlanders, gepubliceerd door het CBS, dan zien we eigenlijk het tegenovergestelde van wat GS wil. De tevredenheid met de woning is namelijk het laagst onder bewoners van zeer stedelijke gemeenten en het hoogst in niet-stedelijke gemeenten. Hoe minder stedelijk de gemeente, hoe groter de tevredenheid met de woonomgeving. Een mogelijke verklaring volgens het CBS is dat goede voorzieningenniveau van gemeenten met een hogere stedelijkheid niet opwegen tegen de problematiek die zich meer concentreert in grotere steden, zoals hogere criminaliteit, meer overlast, minder groen en minder groen in de directe woonomgeving. De meeste mensen zijn namelijk niet op zoek naar kleine appartementen dertien hoog achter, maar naar een eengezinswoning met buitenruimte.

En, voorzitter, laten we die buitenruimte nu net hebben. Die buitenruimte waar mensen zo graag zouden willen wonen. In Rijnenburg kunnen dertigduizend woningen – wat overigens gelijk is aan het huidige woningtekort; het lijkt wel toeval – gebouwd kunnen worden. Maar wie dacht dat woningen bouwen in Rijnenburg een prima idee is, komt bedrogen uit, voorzitter, want het college en de meerderheid van deze Staten zien daar liever geen woningen, omdat daar kost wat kost enorme windturbines van wel 270 meter hoog geplaatst moeten worden. En ja, de gedeputeerde zal er wel op wijzen dat woningbouw mogelijk is vanaf 2035, maar dat is pas over dertien jaar. Nog even ter herinnering: de wachttijd voor een sociale huurwoning is nu ruim elf jaar.

We hoeven de discussie niet meer aan te gaan over de schadelijkheid van enorme windturbines bij de leefomgeving van inwoners van onze provincie, want ook in deze discussie kiest een meerderheid van de Staten voor de uit ideologische overwegingen te plaatsen windturbines en niet voor de broodnodige woningen waar onze inwoners om staan te springen. Ik hoor trouwens zelden iemand die staat te springen om een windturbine in zijn directe omgeving.

Al deze plannen druisen in tegen de eigen ambitie, zoals verwoord door GS. Stedelijke kwaliteit gaat niet alleen over woningen, maar ook over de woonomgeving. Blijkbaar hoort een windturbine van 270 meter hoog op een paar honderd meter afstand van je woning niet meer tot de bedoelde woonomgeving. Overigens is ook Peter Boelhouwer, hoogleraar Woningmarkt aan de TU Delft, geen voorstander van alleen maar binnenstedelijk bouwen, onder meer vanwege de peperdure grond. Hij pleit er zelfs juist voor om te bouwen in polder Rijnenburg.

Mevrouw **DE HAAN**: Ik ondersteun uiteraard alle mogelijke plannen voor woningbouw. U koppelt nu Rijnenburg aan de woningbouw en zet dat af tegen windenergie. Ik lees in de plannen van het Rijk dat bodem en water leidende principes zijn en dat juist in Rijnenburg dat nog heel groot probleem is en die dat hij daarom achteraan in de rij zit wat betreft de beschikbare locaties. Bent u daarvan op de hoogte? En hoe kijkt u daar dan tegenaan?

Nou, volgens mij liggen er heel veel plannen, al jarenlang, om daar tienduizenden woningen te bouwen en ik kan me niet voorstellen dat die mensen allemaal zo achterlijk zijn dat ze daar geen rekening mee gehouden hebben.

Mevrouw **DE HAAN**: Voorzitter, dat zijn uw woorden. In ieder geval is het zo dat Rijnenburg het afvalputje is op het gebied van bodem en water. Dus wat ons betreft is dat nog geen goede locatie.

Dus u wilt ook vanaf 2035 daar geen woningen bouwen?

Mevrouw **DE HAAN**: Voorzitter, vooralsnog niet.

Oké, dan is dat duidelijk.

Terug naar het statenvoorstel. Daarom wordt gevraagd om een streefpercentage van een aandeel sociaal en middelduur voor de nieuw te bouwen woningen te verhogen van vijftig naar 66 procent. Afgezien van de wenselijkheid van dit voorstel waarover we samen met de SGP een amendement zullen indienen, rept het statenvoorstel zelf al van de complexe opgave om betaalbare woningen te realiseren die kwalitatief passend zijn bij de doelgroep met ook nog eens voldoende oppervlakte. Door meer en verschillende eisen komt de betaalbaarheid steeds meer onder druk. Ook hebben we in de provincie Utrecht te maken met dure bouwgrond en hoge bouwkosten, gelet op de complexiteit van veel bouwlocaties. Maar er is nog een probleem. Nieuw onderzoek bevestigt wat eerder onderzoek van Binnenlands Bestuur al aantoonde: de beoogde woningbouwimpuls voor het realiseren van duizenden woningen per jaar, is niet haalbaar door voornamelijk het gebrek aan ambtelijke capaciteit. Daardoor bestaat het reële gevaar dat nieuwbouwwoningen te klein worden, te duur en te laat komen. Tevens is het maar de vraag of we een dergelijke normstelling van 66 procent wel waar kunnen maken. De woningen waar het over gaat, worden pas over vele jaren gebouwd, waarbij laag en midden tegen die tijd een heel andere betekenis hebben dan wij nu kunnen voorzien.

Voorzitter, het doel van de Regionale Programmering voor Wonen en Werken wordt als volgt omschreven: het door middel van gezamenlijke programmering en afspraken bijdragen aan de realisatie van voldoende woningen en bedrijventerreinen met een goede kwaliteit. Over die kwaliteit hebben we het al gehad. Volgens het PBL is de afweging voor de keuze voor een bepaald soort stedelijke ontwikkeling een politieke. Per regio dient men de centrale vraag te stellen, wat voor soort stedelijke regio willen betrokken partijen ontwikkelen? Hierbij komt gelijk een winstwaarschuwing: niet alles kan overal. En dan komen we eigenlijk bij de kern van het verhaal: Utrecht wil tot de meest concurrerende en innovatieve regio's van Europa horen; de regio moet economisch groeien met meer inwoners en meer mobiliteit, waarbij gezond leven in een stedelijke omgeving, Healthy Urban Living, het uitgangspunt is om de regio aantrekkelijk te houden. Het klinkt natuurlijk allemaal prachtig. Maar ik zei het al eerder: de tevredenheid met de woning is het laagst onder bewoners van zeer stedelijke gemeenten. Hoe minder stedelijk de gemeente, hoe

groter de tevredenheid met de woonomgeving. Willen we de regio aantrekkelijk en bewoonbaar houden, zouden we eigenlijk precies het tegenovergestelde moeten doen van wat GS beoogt. Dank u wel.

Mevrouw **KOELEWIJN**: Ja, ik heb met aandacht geluisterd naar uw verhaal, meneer Berlijn. Het moet me toch even van het hart, en ook wil ik dat ook wel met u delen: waarom willen dan zoveel jongeren met name in het stedelijke gebied wonen? Want we zien heel duidelijk dat met name vanuit het platteland de jongeren dus naar de stad trekken, omdat daar ook met name bijvoorbeeld ook hun studie, maar ook hun werk bijvoorbeeld, aanwezig is. Dus dat is even contrair met wat u aangeeft. U kunt zeggen 'ja, het is niet aantrekkelijk', maar kunt u dan die trek verklaren?

Het lijkt me vrij logisch: als we alleen maar binnenstedelijk bouwen in de grote steden, dat mensen daar ook een woning gaan zoeken.

Mevrouw **KOELEWIJN**: En welke oplossing heeft u daar dan voor? Volgens mij heb ik dat net in de afgelopen paar minuten behandeld.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, in de commissie heb ik mijn frustratie uitgesproken over het feit dat wij als Staten soms als heuse ambitiepolitie moeten optreden. Ik heb het in de commissie geframed als woningbouwambitiepolitie, maar net in de bijdrage van de Partij voor de Dieren werd ook al een keer genoemd 'gedraaid met cijfers': welke ambitie hoort nou waar; is het nou anders opgeschreven of is het echt anders? Nou, daar hebben wij ook last van gehad op woningbouw. Ik heb het zelf omschreven als heuse woningbouwambitiepolitie om er dan vervolgens met de uitleg erachter te komen dat die ambitie niet per se veranderd is, maar anders opgeschreven of over een andere termijn wordt uitgelegd. Maar, voorzitter, de reden dat wij als D66, en met ons vele anderen, uit onze stoel schieten als het gaat om woningbouwambities heeft natuurlijk alles te maken met dat gillende woningtekort, wat we in onze provincie hebben. Aan het begin van mijn periode heb ik gezegd, dat ik in een versnellingsprogramma niet kon wonen. En hoewel dat statement onverminderd waar is – al moet ik zeggen, de technologie gaat vrij snel; misschien kan iemand er een leuk behangetje mee maken – zien we wel de enorme hoeveelheid aan inzet die gepleegd wordt op woningbouw. De kaders in het voorliggende programma geven ons dan ook een goede kijk op dat wat er nu gebouwd is aan de enorme behoefte voldoet, maar ook balans brengt- Of wat er nu afgesproken wordt, niet gebouwd is. Dat moet helaas nog. Maar ook balans brengend op het gebied van woningtypen.

De tienduizend per jaar, die halen we alleen nog niet. In gesprek met gemeenten, ook in de commissie, komt naar voren dat een belangrijke belemmering voor gemeenten de mobiliteitstoets is. Aangegeven werd dat deze zich op prognoses en cijfers baseert waar modernisering als deelauto's, elektrische fietsen, nou ja, goed bereikbaar ov, nog niet in zijn meegenomen. En het maandag toegezonden memo suggereert een bepaalde vrijheid bij het invullen van die mobiliteitstoets. Maar in gesprek met gemeenten zijn we tot de conclusie gekomen dat die vrijheid niet altijd gevoeld wordt. Het kan niet zo zijn dat we mensen en masse uit de auto proberen te krijgen om vervolgens een mobiliteit toets te baseren op het klassieke autogebruik. En we dienen dan ook de motie samen met de VVD en de SGP en de PvdA in om hier ruimte voor te creëren, om die mobiliteitstoets iets meer ruimte te geven, zodat gemeenten kunnen bouwen waar het ook daadwerkelijk kan. We hebben net allemaal gesprekken gehad over hoe ingewikkeld sommige locaties zijn. We hebben een aantal locaties waar het kan. Laten we daar dan ook optimaal gebruik van maken. Dus, voorzitter, zie deze motie als een oproep om het gesprek over de moeilijke afweging tussen wonen, mobiliteit en ruimte meer keuzeruimte te geven, ruimte voor meer woningen. En dan, voorzitter, op naar de tienduizend per jaar.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Veen. Kom ik nu bij de fractie van de Partij van de Arbeid, mevrouw Lejeune. Dat is- O, hoe kan ik dat nou doen? Excuus aan mevrouw Lejeune, dat-Het CDA heb ik overgeslagen en dat is- Nee, nee, nee, nee, ze signaleert het snel. Alleen uw voorzitter had even een wegzakkertje.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Koelewijn.

Mevrouw **KOELEWIJN**: Wonen en werken zijn in de gehele provincie Utrecht, in heel Nederland, een belangrijk thema. Het is zeker in deze provincie niet eenvoudig om een betaalbare huur- of koopwoning toegewezen te krijgen of te bemachtigen. Dit statenvoorstel heeft al veel inzet en energie gevraagd van alle betrokkenen. We hebben er als provincie, als Staten, ervoor gekozen om zoveel mogelijk binnenstedelijk te bouwen. Daar hadden we het net al over. Dat is ook belangrijk om voldoende groen te behouden in deze mooie provincie. Maar we hebben met elkaar er ook voor gekozen om daar, waar het van belang is voor de leefbaarheid in met name kleine kernen, het mogelijk te maken om kleinschalig te bouwen, bij voorkeur voor de eigen bewoners. Daar hebben we het ook al over gehad. Met dat idee is men op verschillende plekken in onze provincie nieuwe plannen gaan maken. Maar we krijgen als CDA-fractie ook signalen dat het omzetten van die plannen in reële projecten juist door de provincie niet wordt omarmd. Graag hoor ik van de gedeputeerde hoe ver het is met die plannen en wanneer we de eerste woningen tegemoet kunnen zien. En om met de gedeputeerde dan toch te spreken: wordt er van de achterdeur daadwerkelijk gebruik gemaakt?

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank. De woningbouw was een van de grote kwesties die het CDA als overwinning binnenhaalde bij de coalitieonderhandelingen van, nu kwam er eindelijk ruimte na acht jaar stilstand. Wat hebben we daarvan gezien tot dusver?

Dat is dus juist de vraag die ik nu aan de gedeputeerde ook stel. Dat is ook onze insteek. En we weten dus, we hebben ook inderdaad kennis van ideeën en ook van voorstellen vanuit gemeenten. En ik leg net neer mijn signalen. Dus die vraag leg ik door naar de gedeputeerde.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Oké, voorzitter, nou, dan ligt die vraag dan bij de gedeputeerde. En wat zijn de plannen van het CDA om dat te gaan versnellen? Want ik heb er bij de Zomernota niet zo veel van gehoord. Maar eigenlijk, als ik het antwoord invul van, we hebben er nog niet veel van gezien, dus we willen graag gaan versnellen: ik ben wel benieuwd naar uw plannen dan om het concreet te gaan versnellen.

Een van die concrete zaken is, dat ik het nu hier agendeer, dat wij inderdaad die signalen krijgen en dat we daar dus het gesprek over willen voeren.

Het mag geen verrassing zijn dat wij als CDA-fractie er ook altijd voor hebben geijverd dat er bij nieuwe ontwikkelingen ook naar doelgroepen zou moeten worden gekeken. Bijvoorbeeld naar voldoende woningen voor senioren om de doorstroom in de woningvoorraad op gang te brengen. Lang heeft GS ervoor gekozen om daarvan af te zien. Dat hebben we altijd erg jammer gevonden. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening kiest er nu bewust voor via het programma Een Thuis voor Iedereen om die senioren bijvoorbeeld en de andere doelgroepen een prominente plaats te geven bij het maken van de gemeentelijke en de provinciale prestatieafspraken die dit jaar nog moeten worden gemaakt. Onze vraag is: hoe gaat GS de bijzondere doelgroepen hierin betrekken en meenemen?

Met betrekking tot de inzet op flexibel bouwen, daar is deze provinciale CDA-fractie geen voorstander van. Tijdelijke woningen zijn geen permanente oplossing voor een helaas voor vele wel permanent probleem. Tijdelijke huurcontracten zijn in principe ook niet

wenselijk. We willen geen extra categorie in de huurmarkt. Ook huurders hebben recht op maximale kwaliteit en woonzekerheid. De inzet op het percentage van tweederde betaalbaar ondersteunen wij. Tegelijkertijd zien we de kwetsbaarheid wanneer de gemeente het niet lukt om dit voor elkaar te krijgen via het regionaal programmeren. Onlangs werd de Huisvestingswet uit 2014 eigenlijk opnieuw ontdekt. We hadden het er net ook al over. Daarmee is het voor gemeenten mogelijk om vijftig procent van de nieuwbouwwoningen aan eigen inwoners of economisch gebonden personen toe te wijzen. Hoe denkt Gedeputeerde Staten met dit gegeven alsnog tot die tweederde betaalbaar te komen, daar waar het over de nieuwbouwwoningen gaat? Vraagt dit niet eigenlijk meer om meer maatwerk?

Deze week hebben we een memo mogen ontvangen over de mobiliteitstoets. Het CDA opteert ervoor om bij doorstroming- en verkeersveiligheidsproblemen, die op een provinciale weg ontstaan wanneer er een nieuwe woonwijk wordt gebouwd, breder te kijken naar verbetering van het openbaar vervoer, de aanleg van nieuwe fietsroutes, beperking van parkeermogelijkheden of bijvoorbeeld het aanleggen van transferpunten. Kijk eens goed naar hoe het echte daadwerkelijke woon-werkverkeer er dagelijks uit ziet. Bijvoorbeeld tussen Wijk bij Duurstede en Houten. Er zijn immers nieuwe stations gekomen. Soms is het nodig om oplossingsgericht te denken en bij voorkeur samen met de huidige, maar vooral ook met de nieuwe bewoners van een gebied. Niemand wil elke dag in de file staan op de oprit van de snelweg, maar misschien is dat ook helemaal niet nodig. Hoe denkt de GS hier een bijdrage aan te kunnen leveren?

De heer Westerlaken, al eerder, en ik memoreren in onze bijdrage ook aan hetgeen wat de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening eigenlijk van plan is. Dat heeft hij kenbaar gemaakt in verschillende brieven. Hij heeft een onderverdeling in provinciale opgaven voor ogen die in de gemeentelijke woonvisies moet worden vertaald en in de afdwingbare nationale prestatieafspraken wordt hier een wettelijke basis voor aangekondigd, waarbij provincies een coördinerende rol krijgen. In dit statenvoorstel zie ik daar eigenlijk feitelijk niet zoveel van terug. Ik heb even gegoogeld of even gekeken naar het woord 'prestatieafspraken': het staat er niet in. Provincies krijgen de taak erop toe te zien dat de woonvisies van de gemeenten congruent zijn met de afspraken uit de regionale woondeals en de overige afspraken over bijvoorbeeld de corporatiesector. En dat allemaal moet voor 1 januari 2023 zijn beslag krijgen. Als Provinciale Staten hebben we een controlerende taak. Het lijkt er nu op dat we die niet echt goed kunnen uitvoeren. Dat brengt mij alsnog bij de vraag aan Gedeputeerde Staten hoe ze de brieven van de minister een plek geeft in dit statenvoorstel. Is het een optie om een erratum toe te voegen? Dank u wel.

Mevrouw **DE MAN**: Twijfelt u dan misschien ook aan hoe dat kan landen, die 66 procent in dit kader als u vraagt van wat de plannen van het Rijk gaan betekenen voor ons?

Ik twijfel niet aan dat percentage, maar ik heb wel vragen – en dat is ook mijn vraag richting GS – hoe ze inderdaad naar dat maatwerk toe komt. Omdat wel op gemeentelijk niveau, na 2025 is dat echt aan de orde. Nou, zoals het er nu ligt, worden de prestatieafspraken- Die zijn inderdaad wederkerig. De provincie krijgt daar echt een sturende en waarschijnlijk ook een handhavende rol in. Dus, ja, dan is het wel zoeken: hoe kunnen we uiteindelijk wel naar die 66 procent toe komen? Dus dat is mijn vraag aan GS.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: We actualiseren het Kader voor Regionale Programmering Wonen en Werken. En wat de Partij van de Arbeid betreft, is actualiseren vooruitkijken en inspelen op toekomstige behoeften en ontwikkelingen. En dat vereist nieuw denken. Wij steunen de lijn voor bandbreedtes voor werken en staan voor honderd procent achter het intensiveren en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen.

En onze focus in dit voorstel is vooral op wonen. De afgelopen jaren zijn de prijzen van huizen explosief gestegen en daar komt nu nog een stijging van de rente bovenop. Een betaalbare woning is voor veel mensen verder weg dan ooit. Het streven om de tienduizend extra woningen per jaar te bouwen is er, maar door verschillende oorzaken wordt het aantal nog niet gehaald. Dus we moeten nadenken over hoe we een inhaalslag kunnen maken. Woningen moeten duurzaam zijn. We zijn blij dat de provincie zich inzet om zoveel mogelijk gemeenten te laten aansluiten bij het Convenant Duurzame Woningbouw. Niveau brons mag van ons ook wel zilver of zelfs goud zijn. De gedeputeerde kan gerust stevig aandringen bij het Rijk om deze ambities zo snel mogelijk te laten verankeren in een nieuw bouwbesluit. En nieuwe woningen moeten betaalbaar zijn.

De **VOORZITTER**: Ogenblikje. Mevrouw De Man, dit is ook de zoveelste interruptie al. Dus graag heel kort.

Mevrouw **DE MAN**: Maar als ik hier sta, dan wil ik een interruptie. Dus dat hoeft u op zich niet meer aan mij te vragen. Voorzitter, ik vroeg me af of de PvdA ook weet wat de gevolgen zijn van brons, zilver en goud. U had het net over versnelling woningbouw. Daar zijn we allemaal voor. Die tienduizend woningen willen we allemaal heel graag. Maar als het over brons gaat, is het vierduizend euro woning extra investering. Bent u zich daarvan bewust?

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, ik ben me ervan bewust dat natuurlijk een hoger ambitieniveau meer geld kost. Ja. Ja, daar ben ik me zeker van bewust. Ik zeg ook niet dat ik nu een amendement indien om het goud te laten worden. Dat kan overigens ook niet, want het is een ambitieniveau en ik heb begrepen dat dergelijke ambities kunnen worden vertaald in het Bouwbesluit, maar dat het niet aan ons is om dat op te leggen aan gemeenten. We kunnen hooguit proberen om ze aan te laten sluiten. En ja, dat klopt: dat kost geld.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, daarop voortgaand eigenlijk, want ik werd ook getriggerd door wat mevrouw Lejeune aangaf. Wie moet dat gaan betalen?

Nou, ik denk dat uiteindelijk een duurzame woning en een hoger niveau van duurzaamheid zichzelf terugbetaalt. Ja, dat klinkt misschien heel makkelijk, maar we kunnen wel net doen alsof duurzaam bouwen alleen maar heel veel geld kost. Ja, maar, ja, dat is eigenlijk het eerlijk antwoord. Duurzaamheid is namelijk helemaal niet per se duur. Ik heb recent een elektrische auto gekocht. Ik bespaar nu elke maand driehonderd euro aan brandstofkosten. En dan kun je wel zeggen, het is heel duur om een elektrische auto te kopen, maar binnen de kortste keren heb ik die terugverdiend. En dat geldt ook voor woningen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, want, voorzitter, ook al verdient het zich terug, wie doet dan die investering? Want als u en tweederde betaalbaar wilt bouwen en zegt van, het moet zilver of brons zijn – wat serieus wat betekent voor de bouwkosten; want ik vraag me af of de bouwkosten die in het stuk staan wel helemaal de bouwkosten, extra bouwkosten zijn, als je naar zilver en brons kijkt – wie moet het dan betalen? Is dat de koper? Is dat de bouwer? Is dat de provincie? Waar wilt u die rekening neerleggen? Want ook een investering moet gedaan worden, wil die terugverdiend kunnen worden.

Nou, ik zeg dat het brons moet zijn. Dat is volgens mij ook de afspraak die in het voorstel ligt. En ik zeg dat het wat ons betreft zilver of zelfs goud mag zijn. En ja, daar hangt een prijskaartje aan en daar moet je dan over in gesprek wie er wat betaalt. Want ik kom zo nog op betaalbaarheid van woningen. Ik vind inderdaad dat met name een bepaalde

groep kopers dat niet langer kan betalen. En dat betekent dus dat wij als overheid – wij, dan wel het Rijk – daar de portemonnee verder voor zouden moeten trekken.

Ja, nou dan maar gelijk met de betaalbaarheid vervolgen, want nieuwe woningen moeten ook betaalbaar zijn. En voor de Partij van de Arbeid betekent dat het betaalbaar is ook voor een huishouden met een modaal inkomen. En hoe betaalbaar is een mede door rijk en provincie gefinancierde woning, nadat die wordt doorverkocht of opnieuw verhuurd wordt? En hoe borgen we dat die investering op de goede plek terechtkomt? Hoe zorgen we ervoor dat sociale huur sociaal blijft? Die vragen, die zijn natuurlijk in de commissie ook al gesteld en zijn eigenlijk niet een vraag aan het college. De Partij van de Arbeid ziet het liefst dat alle sociale huur ondergebracht wordt bij corporaties. Dat is voor toewijzing het meest eerlijk en gemeenten kunnen goede afspraken maken over behoud van sociale huurwoningen voor de doelgroep.

We staan verder ook positief tegen de motie van de SP/SU, die wil borgen dat de middenhuur minimaal 25 jaar middenhuur moet blijven. Ik ben wel benieuwd naar de reactie van het college op deze motie.

En vanzelfsprekend zijn wij voorstander van de verhoging van het streefpercentage voor het aandeel sociaal en middenhuur van vijftig naar 66 procent in 2025.

En woningen moeten geen kippenhok zijn. Er worden wel afspraken gemaakt over de hoogte van huurprijzen of de maximale hoogte van huurprijzen, maar niet over het minimale vloeroppervlak, of nauwelijks over het minimale vloeroppervlak. En een appartement van 25 vierkante meter is wat ons betreft geen volwaardige woning. En we overwegen daarom steun aan de motie Echte sociale huur, ook van de SP/SU.

En nieuwe woningen moeten bereikbaar zijn.

Mevrouw **DE MAN**: Dank u wel, voorzitter. Ja, voorzitter, ik vroeg me wel af. Amersfoort heeft nu 45 vierkante meter. Gaat u dan dat ook aanpassen? Gaat u het kader aanpassen dat Amersfoort dat naar zestig moet verhogen? En wat zijn daar de gevolgen van qua het aantal woningen? Want het is niet iets waar de markt direct om vraagt, laat ik het dan zo zeggen. Dus de woningcorporaties zelf, die vinden 45 vierkante meter ook voldoende.

Ja, ik vind, 45 is alweer anders dan 25. Die woningen worden namelijk ook gebouwd en dat is dan toch echt wel categorie kippenhok. Als we het hebben over woningen, over nieuwe woningen, heb ik het ook. Dus u hoort mij niet zeggen dat bestaande woningen afgebroken moeten worden, samengevoegd, omdat ze te klein zijn. Het zou alleen maar een goed idee zijn om woningen die nu nog nieuw ontwikkeld worden en zeker met financiële steun van de provincie, dat wij daar ook onze eisen aan proberen te stellen over het minimale vloeroppervlak, zodat de woningen ook een bepaalde hoeveelheid woongenot leveren.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, ik schrik hier toch van. Ik hoor 'financiële bijdrage van de provincie'. Wanneer hebben wij gezegd dat wij een financiële bijdrage gaan leveren?

Ik zou zeggen, blader even terug, want dat doen we al financieel bijdragen aan betaalbare woningbouw.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, maar niet direct aan de woning, begrijp ik. En trouwens, u zei '45 vierkante meter'. Dus die zestig is voor mij een beetje een ongrijpbaar begrip. Dus als u dat misschien even zou kunnen uitleggen? Dank u wel.

Ja, u bent degene die met de 45 vierkante meter komt als voorbeeld. Ik zeg dat het amendement, of is het een motie van SP en Socialisten, dat dat onze sympathie heeft. Dat wij wel voelen voor een soortgelijk voorstel. Daar staat inderdaad zestig in. Ja, u komt met 45. Ik denk dat het goed is om erover na te denken van, waar ligt de grens? Wat zou dan

een goed minimaal vloeroppervlak moeten zijn zonder dat je dat misschien nou nu keihard vastlegt vanmiddag hier.

De heer **DERCKSEN**: Ik heb eens even uitgerekend wat iemand- U had het net over iemand met een enkel inkomen, alleenstaand, wat hij- Die zou ook een huis moeten kunnen krijgen. Ik heb iets uitgerekend, iets boven de sociale huurgrens. Dertigduizend euro, iets beneden modaal. Die kan 135.000 euro lenen. Waar gaat hij wonen? In welke garage?

Ja, nou, ik heb er zo eentje thuis wonen en die woont dus bij zijn ouders thuis. En als we zo doorgaan, de komende tien jaar ook nog wel. Nou, nergens. Ik ben het met u eens: die kan nergens wonen.

De heer **DERCKSEN**: U verklaart net dat het van brons naar goud moet en naar Platinum en alles moet duurder en de woningen moeten groter en- Ja, ik zit hier echt met stijgende verbazing te kijken naar de onzin die hier verteld wordt. Het gaat echt totaal nergens over. Hebben jullie enig idee wat er aan de hand is op de markt? Iets? Een begin, zeg maar.

Ja, nou wat ik al heb gezegd: duurzaamheid is niet per se duur. Ik denk zelfs dat duurzaamheid op den duur goedkoper is. En een minimale afspraak over de grootte van een woning, dat is iets waar we nog eens verder met elkaar over in gesprek kunnen. Ik constateer dat een alleenwonend iemand met een heel gewoon inkomen op dit moment niet aan een woning kan komen. En dat is de heer Dercksen dus met mij eens. Het is heel goed om daar de focus op te hebben van, hoe zorgen wij ervoor dat dat in de toekomst wel gaat gebeuren.

De heer **BERLIJN**: Mevrouw Lejeune heeft het over allerlei woningen die gebouwd moeten worden met allerlei ambities erbij, waardoor de woningen wel duurder worden. Daar zijn we het allemaal over eens. Tegelijkertijd kiest ze ook wel voor dit Kader Regionaal Programmeren waar de focus toch op binnenstedelijk bouwen ligt, waar de bouwgrond gewoon exorbitant hoger is dan buiten de stad. Waarom kiest ze dan toch voor dat binnenstedelijk bouwen, wat het nog eens een keer extra duurder maakt? En waarom volgen wij dan niet bijvoorbeeld de hoogleraar woningmarkt Peter Boelhouwer, die die adviseert om juist buiten de regio te gaan bouwen?

U heeft mij niet horen zeggen dat er alleen binnenstedelijk gebouwd mag worden. Dat is volgens mij ook niet wat wij afgesproken hebben hier met elkaar in de provincie. Daar mag binnenstedelijk en moet binnenstedelijk gebouwd worden waar dat mogelijk is. En waar dat niet meer mogelijk is, gaan we buiten de rode contouren. Daar ben ik overigens een groot voorstander van.

De heer **BERLIJN**: Dan moet mevrouw Lejeune toch dat programma even doorlezen, want daar staat toch gewoon echt dat het doel is: de focus ligt op binnenstedelijk bouwen. Misschien verandert ze nu van mening nu ze dat weet, dus dat is fijn.

Ja, sorry, ja, ik werp me ver van de suggestie dat ik mijn stukken niet gelezen heb en dat ik niet weet waar ik het over heb. Dus ik ga even verder als u het niet erg vindt.

Even kijken, we waren bij de bereikbaarheid gebleven. Nieuwe woningen moeten bereikbaar zijn en dan hebben het over nieuwe woningen die we nu nog gaan bouwen. En wat is nou precies bereikbaarheid? Moet je dan met je auto voor de voordeur kunnen komen? En hoe ver mag de bushalte van je huis af zijn? En hoe lang mag je in de file staan in de spits? Corona heeft onze wereld veranderd en veel mensen werken blijvend gedeeltelijk vanuit huis. Dit heeft invloed op bereikbaarheid en bereikbaarheid kan steeds vaker ook digitaal zijn. Er zijn steeds meer snelfietsroutes en elektrische fietsen in onze provincie. De spanning tussen bereikbaarheid en versneld bouwen is voelbaar en dat merken we ook al in de commissievergadering in Zeist, waar de wethouders van Wijk bij

Duurstede en Bunnik kwamen inspreken en pleitten voor meer ruimte voor woningbouw en minder rigide toepassen van de mobiliteitstoets. De mobiliteitstoets die kan een goed hulpmiddel zijn bij de weging waar en hoeveel woningen gebouwd kunnen worden, maar mag wat ons betreft de woningbouw niet op slot zetten. De vraag is ook wat erger is: elke ochtend twee minuten langer in de file staan in de rij bij de oprit naar de snelweg of tien jaar te lang bij je ouders thuis wonen, omdat er geen enkele woning is. Wij dienen daarom samen met de VVD en een aantal andere partijen de motie Hoe weeg je wegen in en roepen het college op om de mobiliteitstoets creatief, soepel en toekomstgericht toe te passen. Ik dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Laten we bij het de actualisatie van dit Kader Wonen en Werken heel kort zijn over werken. We zijn het van harte eens met de lijn in het statenvoorstel.

Nu naar wonen. We leven in een tijd van grote woningnood. Heel veel mensen, jonge mensen, kunnen geen woning vinden. En wonen is een recht en is vastgelegd in artikel 22 van de Grondwet. En dat is niet voor niks. "Het recht om in vrede, veiligheid en waardigheid in een huis te wonen", citeer ik. Op rijksniveau, provinciaal niveau en gemeentelijk niveau worden de bakens verzet en is de overheid meer sturend aan zet. Dit alles gericht op voldoende en betaalbare en passende woningen. En een van die instrumenten die de provincie Utrecht inzet is dan het instrument regionaal programmeren. De ChristenUnie is tot zover wel tevreden met het instrument.

Voor twee zaken willen we aandacht vragen. Eerst het percentage sociaal en middelduur wat we in 2026 op gaan hogen naar 66 procent. Daar is de ChristenUnie het mee eens, hoewel dat wel een opgave zal zijn. De vraag die zich wel steeds meer aan ons opdringt, is: hoe houden we die woningen in dat sociale en middeldure segment? Als we aan de voorkant bouwen voor sociaal en middelduur, dan kan het toch niet zo zijn dat woningen via de achterdeur weer verdwijnen? Of dat er een andere doelgroep in komt die de sociale- Nou ja, dat laat ik schieten. Dat is dweilen met de kraan open. En hoewel dat ligt binnen het instrumentarium van gemeenten kan het toch niet buiten beeld blijven. Daarom willen we een pleidooi voeren om goed zicht te krijgen en te houden op het ophogen van het aandeel sociaal en middelduur en daarvoor zijn data heel belangrijk. Ook data van private partijen en die moeten bij gemeenten beschikbaar zijn. Monitoring is dus noodzakelijk. En de vraag aan gedeputeerde is: in hoeverre kunnen cijfers eenduidig geleverd worden om het versnipperde en opgeknipte beeld wat er nu is achter ons te laten en de aantallen scherp te krijgen? Dan kunnen we ook monitoren en eventueel nog verder reguleren. Wat is hiervoor nodig? Wat wil, kan en moet de provincie hierin betekenen?

En dan het punt regionale sturing. Uit de evaluatie bleek wel dat het een uitdaging is om ook daadwerkelijk gezamenlijk als regio te opereren en in gezamenlijk eigenaarschap op te trekken en dat dat in deze eerste pioniersfase nog best moeizaam is gegaan. Wij hebben de indruk dat met name de afstemming in de U16 daarin best wel ingewikkeld en gevoelig ligt. Herkent de gedeputeerde dit? En wat is er nodig om de systematiek van het regionaal programmeren in de komende fase nog beter te laten functioneren om zo de woonpuzzels – en die zullen moeilijker zijn – in de volgende fase goed te leggen en zonder al te veel vertraging?

Dan nog iets over de moties? De motie over de mobiliteitstoets. Het was de aanleiding inderdaad voor de gemeente Bunnik en Wijk bij Duurstede om in te spreken. We hebben daar een memo over gehad. En toch nog inderdaad de vraag van, is de mobiliteitstoets ook toekomstgericht, waarbij ook ontwikkelingen voor het snelfietsen en ov goed worden meegewogen? En ook ontwikkelingen die corona ons hebben opgeleverd in de zin van meer thuiswerken.

Dan richting de moties van de SP. De strekking van de moties spreekt ons zeker aan. Graag horen we van de gedeputeerde wel in reactie op met name dictum, aangezien we denken dat dat grenst aan de bevoegdheid van gemeenten. Tot zover. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Omwille van de tijd zal ik het betoog van de heer Berlijn niet integraal herhalen, maar dat had ik wel kunnen doen. Uitstekende bijdrage.

Voorzitter, verder, laat ik positief beginnen. Niet schrikken; is zo voorbij. De systematiek van het regionaal programmeren maakt de ruimtelijke ordening flexibeler en actueler en dat is een vooruitgang ten opzichte van de PRS/PRV, zoals we dat in het verleden hadden. Nou, tot zover het enthousiasme, voorzitter.

In het eerste halfjaar kwamen er in Nederland honderdtwintigduizend mensen bij in een halfjaar. Een stad als Maastricht en Leiden. En een kind begrijpt dat dat volstrekt onhoudbaar is op alle terreinen. Toevallig hebben zich veertig mensen hier verzameld die dat niet begrijpen, maar daarbuiten begrijpt echt iedereen dat. In de zorg. Justitie kan het niet aan. Officieren van justitie hebben we te kort. Maar natuurlijk ook op de ruimtelijke ordening. Geen woord erover in het statenvoorstel. Niks. Nee, we moeten de toekomstige woningbehoefte accommoderen. Dat was het ongeveer. En we hebben het college bij herhaling opgeroepen om nou eens een visie te ontwikkelen hoe om te gaan met deze groei van de bevolking. En een meerderheid in dit huis houdt dat constant tegen. Maar ik zou toch de gedeputeerde zelf willen vragen: heeft u daar ideeën bij? Want al die mensen die hier naartoe komen, die moeten wonen, recreëren, vervoer hebben en er zijn er ook nog een aantal die werken. Hoe gaan we dat het hoofd bieden? Veel meer mensen, maar de grote logistieke bedrijven die moeten worden geweerd. Waar is de analyse? Hoe gaan wij die groeiende Nederlandse bevolking dan bevoorraden? Gaat het dan via België of via Duitsland? Hoe zit het dan met de vervoersbewegingen? Waar is de analyse? Hoe gaan we de bevoorrading van de groeisprong faciliteren dan? En we waren van de week bij de ROM en daar hoorden we het al: we hebben wel veel meer mensen, maar eigenlijk voor bedrijven is er geen plek meer; en dat is ook gewoon beleid. We willen ze niet, zegt het college. Tien procent van de bedrijvigheid willen we gewoon niet in deze provincie en die gaan maar naar een andere provincie of naar het buitenland. Dus je geeft ze geld om te groeien, om te starten, om te doen en vervolgens zeg je: de groeten. Maar wel honderdtwintigduizend mensen per halfjaar erbij.

Dan vindt GS ook nog- We hebben het al gehoord dat bouwen duurder moet worden met nog strengere bouweisen en tot slot en als klap op de vuurpijl hebben we Hugo de Jonge. Die had van zorg al een enorme puinhoop gemaakt en hij moet gedacht hebben, dat kan ik van de woningmarkt ook, want die is intussen volledig tot stilstand gekomen. En niet in de laatste plaats door die flagrante onzin die die man uitkraamt. Beleggers rennen massaal het land uit en woningeigenaren mogen straks alleen nog het huis verkopen aan een door de overheid toegewezen koper. Ze zijn er in Zuid- of in Noord-Korea bijna jaloers op. Voorzitter, de man is een ramp voor de sector, want die ontwikkelingen zijn tot stilstand gekomen. En wat vindt het college daarvan? Wat vindt het college ervan dat die wet van Hugo de Jonge eraan zit te komen? En hoe gaan ze dat matchen met het beleid van de provincie?

Dan heb ik nog wel even tijd om iets over sociale woningbouw te zeggen. Voorzitter, we hebben in Nederland het grootste contingent sociale woningen van de wereld. Naar verhouding de meeste. De instroom van mensen die gebruik maken van sociale woningen is enorm groot. We hebben intussen 126.000 Syriërs in Nederland. Dus je kan niet ontkennen dat daar een relatie is met de problemen in de sociale woningbouw. En vervolgens, mensen die eventueel genoeg verdienen om een andere woning te zoeken, die kunnen dat niet, want alles wat daar net boven zit, is onbetaalbaar. Dus die mensen blijven

een eeuwigheid in die sociale woningen zitten. Wanneer gaan we dat doorhebben? Wanneer gaan we daar beleid op maken?

En dan nog even, ik hoor het CDA ook spreken dat jongeren graag in de stad willen wonen. Ja, wie niet? Alle jongeren willen graag in de stad wonen. Het probleem is alleen dat we de halve wereld hier naartoe halen, ook om te studeren. Die moeten ook allemaal wonen. Want daar verdienen de universiteiten aan. Maar onze steden zitten vol. Ons land zit vol. Dus daar zouden we beleid op moeten maken. Dat begint langzamerhand door te dringen, heb ik het idee.

Dan nog even terug naar de sociale woningen. Die worden gebouwd, niet door gemeenten of door provincies, die worden gebouwd door corporaties. En daarnaast zijn er beleggers die al dan niet vrijwillig een deel van de woningvoorraad die ze ontwikkelen voor de sociale sector beschikbaar stellen. En beleggers rekenen zo wat je tekortkomt bij sociale verhuur, dat maakt je goed met de vrije sector. Nou ja, dan is er Hugo de Jonge en die gaat dat reguleren. Dat betekent dat Orange Capital, een van de grotere beleggers, gezegd heeft: zoek het lekker uit in Nederland; We gaan naar Denemarken met een miljard euro. Dus die woningen worden niet meer gebouwd. Als de vraag groter wordt door meer mensen en je maakt het aanbod niet groter, wordt het niet goedkoper; wordt het duurder. Ik weet niet of iemand ooit economie hebt gevolgd, maar zo zijn de economische wetten.

Ja, voorzitter, ik denk dat we kunnen concluderen dat een groot deel van de problemen in dit land wordt veroorzaakt doordat we bestuurders hebben die helemaal geen relevante kennis hebben op het dossier dat ze moeten behandelen. En Hugo de Jonge is daar misschien wel het grootste voorbeeld van. Maar zo loopt ons land op alle terreinen in alle sectoren vast. Het is niet voor niks dat na twaalf jaar Rutte in dit land nagenoeg niets meer functioneert.

De **VOORZITTER**: Dan is nu het woord aan de Partij van de dieren mevrouw Keller. Die heeft geen behoefte aan het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Voorzitter, we hadden het in de fractie over: wat is nou eigenlijk de kortste samenvatting van het debat in de commissie Ruimte? En toen was eigenlijk de conclusie, ja, de korte samenvatting is: er was een hoop gepraat, een hoop vergaderd, een hoop cijfers opgezocht, maar er wordt eigenlijk heel erg weinig regie gevoerd. En mevrouw Koelewijn had het er daarnet ook al in haar vragen over aan u. En dat is volgens mij hetgeen wat er nu gedaan moet worden. Dat is niet zozeer dat we dingen gaan verplichten. Het is ook niet dat we in andermans bevoegdheden gaan zitten, maar het is dat we vanuit de provincie gewoon helderder gaan neerzetten wat er nodig is. En dat brengt ons op de twee moties die we willen indienen.

Het eerste is dat sociale huurwoningen ook daadwerkelijk woningen moeten zijn en geen kippenhokken. En ook gewoon volgens de- Ja, dat ook echte sociale huur moet zijn. Dus dat is ook gewoon een fatsoenlijk oppervlak moeten hebben, dat ze tegen de gebruikelijke condities, daar waar mogelijk – de motie wordt aangepast voordat ik hem indien; die is, als het goed is, nu naar de griffie toe – te leveren aan de woningcorporaties. En dat de gedeputeerde hiermee op pad gaat richting de gemeenten. Dan kan je zeggen van, ja, ‘aan te dringen’, dat is wel heel erg zwaar. Nou ja, je mag het van mij lezen als dat je daarover met ze in gesprek gaat. Maar in die regierol moeten we wel wat.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M63 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht) en Breur (SP) inzake Echte sociale huur.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Overwegende dat:

- Er een ambitie is om jaarlijks 10.000 woningen bij te bouwen in de Provincie, waarvan tweederde in wat heet het 'betaalbare' segment.
- Hiervan dus een aanzienlijk deel in de sociale huur zal vallen.

Van mening dat:

Deze nieuw te bouwen sociale huurwoningen echte sociale huur moeten zijn. Dat wil zeggen:

- Een gemiddeld verhuurbaar vloeroppervlak van 60m²/woning, tegen de gebruikelijke condities bij voorkeur te leveren aan een woningcorporatie.
- Voor deze woningen alle gebruikelijke afspraken voor de sociale voorraad te laten gelden, zoals: toewijzing via Woningnet, passend toewijzen voor de primaire doelgroep, toewijzing bijzondere doelgroepen volgens de prestatieafspraken; huurontwikkeling conform de prestatieafspraken.
- Het aandeel sociale huur te spreiden over de totale planperiode van gebiedsontwikkelingen, waardoor de woningen gelijkmatig (dus niet alleen aan het eind) beschikbaar komen.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- In het vervolgproces nadrukkelijk bij de gemeenten aan te dringen op navolging van hierboven genoemde voorwaarden en deze zo mogelijk op het nemen in het regionale kader;
- Provinciale Staten op de hoogte te houden van de voortgang.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **EGGERMONT**: En het tweede is over de middenhuur. Ja, volgens mij hebben we- Een van de grote problemen is dat er misschien wel iets voor de middenhuur gebouwd wordt maar dat het dan vervolgens, omdat mensen ook snel geld zien, binnen de kortste keren volstrekt onbetaalbare huur gaat worden. En daarvoor is het inderdaad nodig, zoals ook vanuit GroenLinks ook werd gezegd, dat er gewoon privaatrechtelijke afspraken worden gemaakt om die middenhuur ook middenhuur te houden. En ik weet dat er een hoop mensen in deze Statenzaal zoiets hebben, als ze het woordje 'gemeente Utrecht' horen, dat ze al gelijk gaan steigeren, maar volgens mij komen er soms ook weleens uit de gemeente Utrecht wel goede voorstellen. En dan hoeven we er niet per se bang voor te zijn dat we dat ook als voorbeeld neerleggen naar de mensen. En hoe gaan we dat betalen?

De heer **DERCKSEN**: Dat doen gemeenten al. Dus u staat voor het verkeerde podium te preken, want daar gaat de provincie niet over. Maar gemeenten kunnen als er ontwikkeld wordt tegen een belegger zeggen: we willen x sociaal, x vrije huur, x middenhuur. We willen dat vijftien jaar volhouden, voordat je gaat uitponden of- Dus dat kunnen ze allemaal. Dus dat instrument kunnen ze inzetten. En als ze te veel inzetten, dan wordt er niet gebouwd. Maar als ze dat redelijk doen, dan kan dat geregeld worden door de gemeente. Dus u staat op het verkeerde podium.

Ja, dat kunnen ze. Dat doen ze alleen niet altijd. Dat is dus hetgeen ik dus aan de gedeputeerde vraag, om dus wel met de gemeenten in gesprek te gaan om dat vaker dus te doen. Dat is dus een stuk regie pakken. En dat lijkt me dus, ja, dat is de kern van mijn verhaal, meneer Dercksen. Ja, en daar ben ik ook mee aan het einde van mijn verhaal.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M64 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht) en Breur (SP) inzake Reguleer middenhuur.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Overwegende dat:

- Er een ambitie is om jaarlijks 10.000 woningen bij te bouwen in de Provincie, waarvan tweederde in wat heet het 'betaalbare' segment.
- Hiervan dus een aanzienlijk deel in de middenhuur zal vallen.

Van mening dat:

- De te realiseren middenhuurwoningen minimaal 25 jaar behouden moeten blijven in het segment middenhuur, met beperkte aanvangshuren en beperkte huurontwikkeling;
- In de gemeente Utrecht al een aantal jaren een Actieplan Middenhuur¹ van kracht is, waarin deze regulering is uitgewerkt.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Bij het vervolproces nadrukkelijk bij de gemeenten aan te dringen op navolging van het voorbeeld van de gemeente Utrecht en bovengenoemde condities voor de middenhuur zo mogelijk op te nemen in het regionale kader;
- Provinciale Staten op de hoogte te houden van de voortgang.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Overal waren ze te zien in de vorige verkiezingscampagne: de verkiezingsborden van het CDA, waar ex-collega Derk Boswijk de kiezer als een nieuwe Bob de Bouwer beloofde dat er overal gebouwd zou gaan worden voor de inwoners van Utrecht. En daarom stelde ik de vraag vandaag ook – het is een mooi moment om daarop eens terug te kijken – wat is er eigenlijk van die verkiezingsbelofte terecht gekomen? Want, voorzitter, wij waren behoorlijk enthousiast over de nieuwe werkwijze van regionaal programmeren. En we hebben tot nog toe alles hiervan ondersteund en gesteund, ook het vorige kader. En we staan bij deze actualisatie eerlijk gezegd teleurgesteld te kijken naar de resultaten tot nu toe en de kansen voor de komende ronde. De eerste ronde bleek vooral een op papier zetten van oude plannen. En dan noem ik heel concreet bijvoorbeeld de stip uit de periode van mijn voorganger Wim van Wikselaar, de stip bij Overberg. Ja, dat werd nu dan vijftig woningen bij Overberg. Dus het waren vooral oude plannen die al ergens zweefden en die op papier gezet werden en toegewezen werden. We gaan dus alle ogen naar de tweede ronde. Een mooie evaluatie hebben we

achter de rug, waarbij de gemeenten eigenlijk vooral zeggen: we willen meer ruimte en minder strakke inkadering van de provincie. Dus kijken we vol verwachting uit naar de actualisatie. En wat blijkt dan? Minder ruimte en een strakkere inkadering. Onze verwachtingen voor de tweede ronde zijn daarmee minimaal. Als je van gemeenten vraagt om rekening te houden met toegenomen duurzaamheidseisen, een stevige mobiliteitstoets heel strak hanteert en je ambitie goedkoop en middelduur verhoogt naar 66 procent, dan moet je niet verwachten dat er in de tweede ronde daadwerkelijk huizen gebouwd gaan worden, want, voorzitter, dat kan niet. En ik maak het in mijn werk genoeg mee dat je of de duurzaamheidsambities opzij moet zetten, of de sociale slash goedkoop middelduur-ambities opzij moet zetten. Want laat je het samen opgaan, dan krijg je geen nul-op-de-meter-woningen tegen een lage MPG en dergelijke. Het is niet realistisch om dat te verwachten, dat er huizen worden gebouwd bij dit soort eisen en zeker niet met de huidige bouwkosten en grondprijzen. Bovendien, en daar gaat het een slagje dieper wat ons betreft: waar bemoeien wij ons als provincie mee? Gemeenten zijn prima in staat om dat zelf in te schatten welk percentage sociale woningbouw nodig is om in balans met de omgeving te bouwen. En voor ons weegt die vraag best wel hoe wenselijk het is om wijken toe te voegen met 66 procent goedkope en middeldure woningen. Wat ons betreft is het voor de sociale cohesie van belang dat er een goede mix is van de verschillende type woningen. Dat blijkt ook uit bestaande stedelijke gebieden waar die 66 procent-balans aanwezig is. Met deze eis wordt het percentage goedkope en middelduur wat ons betreft te hoog. Maar laat vooral gemeenten dit zelf goed en inhoudelijk afwegen. Om deze onrealistische inkadering bij te sturen, zullen we een amendement indienen, bij deze, om de ambitie van 66 procent niet als provincie op te nemen en dus terug te draaien uit het voorstel en dienen we samen met VVD, D66 en PvdA een motie in om de mobiliteitstoets minder strak te hanteren. Daarmee hopen we dat de woningbouw in ieder geval wel op gang blijft. We willen vragen deze motie voor het voorstel in stemming te laten brengen, zodat wij de uitkomst van ons amendement en onze motie mee kunnen nemen bij ons uiteindelijke oordeel over het voorstel. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A26 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Berlijn (JA21) inzake Geen eis voor type woning.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Constateerend dat:

- Het college het streefpercentage van het aandeel sociaal en middelduur voor de nieuw te bouwen woningen vanaf 2025 te verhogen van 50% naar 66%.

Overwegende dat:

- Het niet aan de provincie is om een streefpercentage voor het aandeel sociaal en middelduur vast te stellen;
- Een percentage van 66% te hoog is voor een goede sociaaleconomische balans in nieuwe wijken.

Besluit:

- Schrappt het aangehaalde derde bullet onder besluitpunt 1 en vult aan met: 'met dien verstande dat er geen streefpercentage van het aandeel sociaal en middelduur voor de nieuw te bouwen woningen wordt opgenomen'

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van den Dikkenberg. En uw verzoek ten aanzien van de motie, dat zal ik honoreren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Wonen, werken, programmering, et cetera. Ik kan me nog herinneren, gisteren had ik een soort déjà vu. Bij geen woning, geen kroning. Oké, het ging dan gisteren over iets anders, maar het was ongeveer dezelfde sfeer. Dat is in de jaren '80 om precies te zijn. In de jaren '80 kwamen ook de HAT-woningen: huisvesting alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens. Dat waren appartementjes van ongeveer 25 vierkante meter. En meneer Van Muilekom, die weet heel goed: in de Drieringensteeg in Amersfoort, daar zijn ze. En toen ze gebouwd werden – ik woonde daar precies tegenover – ze gingen als een trein weg en nog steeds. Dus, ja, al die jongens, al die studenten, die allemaal een kamer zoeken en et cetera, daarvoor zijn die Hateenheden natuurlijk helemaal geweldig. Dan hoef je niet bij je ouders thuis te blijven wonen. Je kan lekker in het centrum van een stad. En waarom in het centrum van de stad? Daar zijn de kroegen. Dus daarom gaan al die jongelui allemaal het liefst, als ze uit huis gaan en op kamers en gaan studeren, in de stad wonen. Dat wil ik ook eventjes zeggen, omdat het een paar keer voorbijkwam vanavond. Ik weet ook dat Flevoland drooggelegd werd. Dat was namelijk bij geen woning, geen kroning, ook diezelfde periode, namelijk een overloop voor de woningnood voor de Amsterdammers. Daar werd ook een stuk drooggelegd. Men had ook namelijk nodig landbouwgrond en men had nodig industriegebied. Dus daar waren de Oostvaardersplassen eigenlijk voor bedoeld. Kassengebied en industriegebied. Nou, we weten wat ervan terechtgekomen is, want toen op gegeven moment komt het allemaal droog te liggen en men zaait wat en dan komen er een of andere bijzondere viooltjes tevoorschijn. En toen dachten we, we gaan er gewoon een natuurgebied van maken. Ook dat hebben we nodig. Wat ik wil zeggen als 50PLUS: alles is nodig. Op dit moment komt hier eigenlijk vandaag bijna alles samen. We hebben grond nodig om te bouwen, om te verbouwen, om woningen te bouwen. En als we woning gaan bouwen, heb je weer ruimte nodig voor de infrastructuur. En als je woningen gaat bouwen, daar komen over het algemeen gewoon mensen in te wonen, die hebben stroom nodig. Ja, dan kom je weer bij de energie. Dus alles hebben we eigenlijk gewoon nodig, maar van alles hebben we geen plek. Of wel? Of je moet het gewoon heel compact allemaal bij elkaar doen dat het dus wel kan. Dus dat is eigenlijk het dilemma waar we voor staan en wat geef je de hoogste prioriteit? En we hebben natuurlijk ook nog woningen voor de statushouders, want die worden nu ook over het hele land verdeeld en die gaan over het algemeen niet meer weg. Dus ooit komt er gezinshereniging, weer woningen nodig, nog weer meer woningen nodig. Dus, ja, voorzitter, ik heb zoiets van, waar moet ik mee instemmen? Natuurlijk is de ambitie prachtig. Een kader Regionale Programmering Wonen en Werken, daar kunnen we niet op tegen zijn, op geen enkele manier. Alleen, hoe gaan we het invullen? En dat is het punt voor dit moment, dat dat heel moeilijk is. Dus ik weet het eigenlijk niet zo goed hoe we hier verder mee om moeten gaan. We moeten gewoon per keer kijken. En ik heb het ook al gezegd over de woningzoekenden in de stad Utrecht. 35.000 zoeken daar een woning in de sociale sector. Dan heb ik het nog niet eens over de middenklasse, et cetera.

De **VOORZITTER**: Mevrouw hoek, ik wijs u erop dat u nog wel anderhalve minuut spreektijd hebt, maar dat is voor de rest van de vergadering.

Mevrouw **HOEK**: Ja, ik krijg nog wel een tweede termijn. Nog twee minuten, geloof ik. Maar ik heb me voorgenomen dat dit wel eigenlijk mijn laatste betoog ongeveer zal zijn. Dus ik weet dat ik vijf minuten had en nu heb ik dus nog twee minuten. Daar is alweer wat vanaf gegaan.

Maar goed, wat ik wil zeggen, voorzitter, is dat het dilemma gewoon heel groot is; niet alleen voor mij, maar van ons allemaal. Hoe gaan we het invullen? En ik denk dat we het per keer gewoon moeten beoordelen en moeten bekijken. En, ja, kantoorpanden worden omgevormd. Dat is natuurlijk in de Hoef in Amersfoort is dat een groot succes. Dat hebben we ook allemaal gezien. In de Planetenbaan, daar is- Ik zie het knippen. Dan wil ik nog even zeggen, daar is de heer Van Muilekom ook heel druk mee bezig geweest om te kijken om dat weer, ja, uit het slop te halen en ook uiteindelijk toch te gaan realiseren. Acht of zes- Lang geleden alweer hadden we PIP, provinciale inpassingsplan. Dat is eigenlijk de grondlegger van de Planetenbaan. En ja, zo moeten we dat gewoon verder gaan doen. Maar we moeten ook zorgen voor werkgelegenheid, et cetera, et cetera, en de infrastructuur. Ja, meer wil ik er eigenlijk niet over zeggen. Dat gaat allemaal door mijn hoofd heen en we wachten het af wat de voorstellen-

De **VOORZITTER**: Uw spreektijd is nu daadwerkelijk op. Ja.

Mevrouw **HOEK**: Is om. Ik zie het hier. U zag het ook niet als aanmoediging om helemaal op te maken. Ik wilde u juist waarschuwen voor-

De **VOORZITTER**: Nee, ik ga niet herhalen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Ik ben blij om te zien dat er aandacht blijft voor wonen en werken en dat we niet stil blijven zitten, omdat programma's of plannen eenmaal in uitvoering zijn. Het is inderdaad nodig om ambities aan te passen als daar actuele ontwikkelingen op van toepassing zijn. We steunen in dit voorstel vooral de aandacht voor betaalbare woningen en de voorwaarden voor de gezonde leefomgeving. Nu wordt de ambitie voor sociaal en middenhuur wel onder één noemer gehangen. Echter, hoe voorkomen we dat er allemaal studio-appartementen worden gebouwd waar eenpersoonshuishoudens in komen te wonen en gezinnen die eigenlijk willen doorstromen naar middenhuur toch die mogelijkheid niet krijgen, omdat alles op een hoop wordt gegooid? Volgens mij sluit het ook wel een beetje aan bij wat de intentie van de motie is die de SP en Socialisten Utrecht indient, maar ik ben benieuwd wat de reactie van de gedeputeerde hierop is.

Verder is het in theorie, zoals dat is opgeschreven, inderdaad belangrijk om een integrale aanpak te hanteren, maar het is voor ons nog even zoeken wat dat concreet inhoudt. Wat zijn hier nou de kaders voor een integrale aanpak? Dus ik hoor daar graag een toelichting op van gedeputeerde. En zoals net tijdens mijn interruptie ook werd aangekaart, is dit naar ons idee juist belangrijk dat we dit soort vraagstukken regionaal aanpakken en dit soort problemen, die eigenlijk over meerdere gemeentes spelen, niet per gemeente proberen te laten oplossen.

Mevrouw **DE MAN**: In het in het kader staat eigenlijk een beetje iets anders nu als voorstel wat u hier naar voren brengt. Dat is dat we eigenlijk gaan kijken per gemeente, vijftig procent betaalbaar per gemeente vanaf 2025. Wat vindt u daar nou van, als u predikt dat we het allemaal regionaal moeten bekijken?

Volgens mij is het een regionale programmering. Dat is ook de titel. En natuurlijk moet je voor sommige zaken ook kijken naar: wat zijn de mogelijkheden binnen de gemeente? Maar je kijkt wel eerst vanuit de regio naar: wat zijn de behoeften? Ik hoorde

bijvoorbeeld net ook een aantal leden ernaar verwijzen dat de corporaties zouden moeten gaan bouwen, maar als je het echt alleen maar aan de corporaties over zou laten, die gaan alleen maar kijken: wat is waar ik de meeste winst uit kan halen. Die gaan niet volledig kijken naar: wat is echt nodig in die regio; wat is de behoefte van de inwoners? En ik denk dat daar de provincie ook een rol in kan pakken.

Mevrouw **DE MAN**: Volgens mij mogen corporaties geen winst maken. Volgens mij is het inderdaad regionale programmering en moeten we voor de behoefte aan de gemeenten vragen wat ze nodig hebben en moeten we regionaal programmeren en dus niet per gemeente. Dus ik denk dat u nog een keer mijn amendement even goed moet lezen, want daarin sluiten we precies aan op elkaar met ons mooie verhaal over regionale programmering.

De **VOORZITTER**: Het is een mooie uitnodiging.

Mevrouw **DEMIR**: Ja, ik wil er toch even op reageren, voorzitter. Ik denk dat mevrouw de Man mij niet goed heeft begrepen. Ik zeg dat als je het alleen maar aan de woningbouwcorporaties zou overlaten, dat dat niet altijd voorziet in de behoefte van de inwoners. Dus dat even recht gezet te hebben.

De **VOORZITTER**: Dan zijn wij aan het eind gekomen van de inbreng in eerste termijn vanuit uw Staten en ik heb begrepen dat drie gedeputeerden het woord- Ja, nee, de heer Strijk is hier, maar zag geen vraag. Eerst de heer Van Essen, daarna de heer Van Muilekom en daarna de heer Schaddelee.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik zal zelf mijn inbreng beperken tot ja, de processen en de ruimtelijke kant. Regionaal Programmeren Wonen en Werken, en inderdaad, ik zag een ietwat beteuterde collega Strijk af en toe naast mij zitten, want het lijkt bijna alsof het alleen maar een Regionaal Programma Wonen is, maar het is natuurlijk Wonen en Werken tegelijkertijd. Het is helder welk onderwerp van die twee op dit moment het meest in de belangstelling staat. Wat vandaag niet voorligt, is de provinciale Omgevingsverordening of de Omgevingsvisie. Dus dat is denk ik ook wel goed om- Een aantal vragen, die gaan echt over de basis, de uitgangspunten van het beleid. En die liggen vandaag niet voor. Dus dat is ook denk ik de discussie daarover-

Mevrouw **VEEN**: Ik wil daar toch wel even een opmerking over maken, want bij de vaststelling van de provinciale Omgevingsverordening heb ik dit punt ook aangekaart en toen moest ik het aankaarten bij het Kaderprogramma Wonen en Werken. Dus daar zijn we nu. Dan vind ik het toch wel jammer dat ik dan bij de Omgevingsverordening op zijn plek was geweest, waar ik het ook heb aangekaart over de mobiliteitstoets. Dus dat vind ik dan toch vervelend dat ik dan nu hier sta ik kennelijk op het verkeerde moment.

Ja, ik doelde niet zozeer op de mobiliteitstoets an sich. Daar gaat collega Schaddelee zo meteen nog uitgebreid op in. Ik doelde meer- En misschien kan ik dan meteen mijn betoog beginnen. Het ging bijvoorbeeld bij een aantal inbrengen over: waarom kiezen we voor zoveel mogelijk binnenstedelijk rond ov-knooppunten en – die miste ik, want die vind ik ook heel belangrijk – bouwen voor lokale vitaliteit passend bij de aard en omvang van de kern, waarom kiest u daarvoor? Dat ligt in onze Omgevingsvisie, Omgevingsverordening. Dus daar doelde ik met name op richting- Dat zeg ik dan ook richting mevrouw Veen. En ja, die afwegingen daaronder- vragen kwamen onder andere van JA21, ook de discussie rond Rijnenburg en dergelijke, ja, ik denk, ja, die discussie

hebben we bij de Omgevingsvisie gehad; kunnen we vandaag over gaan doen, maar volgens mij gaat dat debat er nu niet over. Dat gaat echt over de doorvertaling daarvan in de regionale afspraken. Waarbij de VVD zegt van, ja, het uitgangspunt faciliterend, coördinerend, verbindend, hoe wordt dat nu toegepast? En ik hoor u ook zeggen: ja, het lijkt wel te werken, gemeentes zijn toch wel redelijk enthousiast. Ik denk dat we daar wel stappen in aan het zetten zijn. En tegelijkertijd, dit instrument verbindt twee dingen in zich. Aan de ene kant is het een stuur en een faciliterend en met elkaar ook structurerend, coördinerend om de plannen in beeld te krijgen. En tegelijkertijd zit er natuurlijk ook, plannen die uiteindelijk in het provinciaal programma landen, ja, die worden ook ruimtelijk daar weer mogelijk. Dus daarmee is het ook een sturend instrument. Dus die beide kanten zitten erin. Maar ik herken wel dat ook het sturen op een constante stroom, daar kunnen we met elkaar denk ik nog steeds weer verder in gaan ontwikkelen. Dus dat is zeker een aandachtspunt. Daar ik zo meteen ook bij een van de andere vragen nog op terug. Maar op zich faciliterend, coördinerend, verbindend, het zijn wel zaken die denk ik goed passen bij wat we nu aan het doen zijn en het past denk ik ook heel erg bij de aanpak, zoals de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening die nu voor ogen heeft. Dat wij dit al aan het doen zijn, dat geeft ons wel een voorsprong op die vragen die vanuit die kant op ons af komen. Want wij hebben een regionaal programma. We hebben daarmee ook een overzicht van de plannen. En we kunnen daar ook met elkaar op sturen. Dat is wel wat er van ons gevraagd wordt.

Er waren heel veel vragen over betaalbaarheid, sturen erop. Die gaan echt naar collega Van Muilekom. Er was er eentje die ik zou willen beantwoorden. Die ging over een paar- Vrij specifiek van mevrouw De Man, over het borgen in de Omgevingswet of de instrumenten onder de Omgevingswet, moet ik zeggen, maar misschien heeft ze eerst een vraag.

De **VOORZITTER**: Nou ja, ik weet niet, wilt u dat even afwachten en dan uw vraag stellen? Nee? Gaat uw gang.

Mevrouw **DE MAN**: Nee, het ging over het stukje daarvoor. Ja, voorzitter, de gedeputeerde heeft tijdens de informatiesessies – de ontwikkelingen gaan snel – tijdens de informatiesessie hebben we expliciet gevraagd als commissie: gaat u het percentage van vijftig procent verhogen met het oog op de ontwikkeling op het Rijk. En toen heeft hij duidelijk gezegd: nee, dat ga ik niet doen. En in het statenvoorstel ligt er opeens 66 procent. Begrijpelijk vanuit uw optiek. Niet begrijpelijk vanuit onze optiek, zeker niet als we nog niet alles uitgekristalliseerd hebben en misschien nog niet zo ver zijn en het ook niet uitgediscussieerd hebben. Dus het ligt net even iets anders en gevoeliger. Misschien bent u al iets verder dan dat wij dat zijn.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Het is niet een percentage wat we natuurlijk vanaf 2023- Het is echt ingroei vanaf 2025. Dat is ook een in lijn met wat er nu vanuit het kabinet daarover is aangekondigd. Daar willen wij inderdaad ook als streefwaarde, hebben we op die manier benoemd. Maar nogmaals, een onderwerp waar collega Van Muilekom zo meteen uitgebreid op in zal gaan.

Een specifiek ding, die ik daarover wel wilde zeggen, is van hoe dat eventueel borgen op termijn of daarop sturen met instrumenten uit de Omgevingswet, dat hebben we inderdaad ook opgenomen. We beseffen wel inmiddels dat natuurlijk ook minister De Jonge bezig is met een nieuwe wet rond het wonen en dat zou ook wel eens haakjes daarvoor kunnen bieden. Wij merken wel dat de minister ook echt wel van ons gaat vragen om daar meer op te sturen. Wij hebben op dit moment daar beperkte instrumenten voor. Dat kunt u ook lezen in het kader. Maar dat is wel iets wat wellicht achter de horizon gloort. Op dit moment zijn die mogelijkheden heel beperkt. We hechten wel aan die betaalbaarheid. Dus

op dit moment is het echt ook het- Daar kan collega Van Muilekom zo meteen op ingaan, hoe we daarmee bezig zijn. Het is niet uit te sluiten op termijn dat daar ook andere bevoegdheden en misschien ook inzet voor nodig is. Maar dat is denk ik ook wat te vroeg om daar nu op vooruit te lopen. Dus zo kunt u denk ik die teksten daarover kleuren.

De **VOORZITTER**: Ja, mevrouw De Man-

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Mijn collega komt erop terug.

De **VOORZITTER**: Ja, ik stel u voor om even de beantwoording van het college af te wachten en dan krijgt u van mij echt de gelegenheid om nog vragen te stellen.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, sorry, voorzitter, het is echt-

De **VOORZITTER**: Nee, mevrouw De Man, u hebt het woord niet. De heer Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: De vragen denk ik van JA21 heb ik geduid. Die gingen veel meer denk ik over de basisprincipes en daar kunnen we een heel fundamentele discussie over hebben, ook over grondprijzen en of bouwkosten. Binnenstedelijk duur. Dat is natuurlijk een afweging die we ook rond de basisprincipes gemaakt hebben bij de Omgevingsvisie. We geven ook wel degelijk ruimte voor buitenstedelijke locaties. En niet alleen maar die hele kleine uitbreidingen, want daar kom ik ook bij de vragen daarover van het CDA. We hebben natuurlijk een aparte categorie kleine uitbreidingen tot vijftig. Daar is gebruik van gemaakt; is beperkt. Volgens mij een of twee gemeentes in de eerste ronde. Maar, wil ik daar wel meteen aan toevoegen: er zijn ook een heel aantal gemeentes die zeggen, ja, wij willen gewoon iets meer. En daar hebben we in de eerste ronde ook n een heel aantal gemeentes afspraken over gemaakt. En er zijn ook een heel aantal gemeenten in de tweede ronde die daar afspraken over willen maken. Dus die gesprekken vinden ook plaats. Ook nu met de nieuwe colleges die zijn aangetreden, worden er ook- Zowel door collega Van Muilekom als ikzelf- Hebben we toch regelmatig al gesprekken gehad, ook met verschillende nieuwe wethouders, ja, om ook te kijken: wat voor uitbreidingswensen liggen er; zijn die concreet genoeg; hoe kunnen we die ook in het volgende ronde van het regionaal programmeren een plek geven. Waarbij natuurlijk die basisprincipe leidend zijn. En tegelijkertijd, er zijn best veel gemeenten die ook wat meer dan die vijftig woningen willen uitbreiden en waar dat ook past bij de aard en de omvang van de kern. Uiteraard natuurlijk ook, er zijn toch wel een aantal andere dingen die wij er in de verordeningen over hebben staan. Ja, daar willen we ook tot afspraken komen, omdat we ook die vitaliteit van die kleinere kennen ook echt als een belangrijk aandachtspunt zien. Bijvoorbeeld, om er nog eentje te noemen: Wijk bij Duurstede is in de vorige ronde fors opgehoogd, het aantal; Montfoort is echt een locatie afgesproken; Lopik is een verhoging afgesproken. Zo zijn er toch bij elkaar een heel aantal – ben ik er nog een heel aantal vergeten – zijn in die eerste ronde gewoon ook al afspraken over gemaakt. Ik heb er alle vertrouwen in dat het in de tweede ronde ook gaat gebeuren.

Dan de vraag nog- Even kijken. De mobiliteitstoets gaat collega Schaddelee op in.

Ja, hoe zien wij onze rol ook straks, ook met minister De Jonge, die natuurlijk toch wat meer de regie wil pakken, die ook naar- Soms noemt hij het prestatieafspraken, soms zijn het meer ook wederkerige afspraken. Ik merk dat alle provincies op de lijn zitten: laten we echt ook naar wederkerige afspraken gaan, want alleen maar aantallen opschrijven en daar een handtekening onder zetten, daar wordt geen huis sneller van gebouwd. Het gaat erom dat je ook kijkt wat daarvoor nodig is om tot die versnelling te komen. Er komen woningbouwimpulsen aan. Infrastructuurgelden zijn er beschikbaar. We hebben er ook

versnellingsafspraken over gemaakt. Daar hebben we u natuurlijk ook over geïnformeerd in het kader van het BO-Leefomgeving. Bij het BO-MIRT hopen we ook weer afspraken te maken daarover op verschillende schaalniveaus. En dat helpt om belangrijke barrières voor die versnelling ook weg te nemen. Dus het past ook wel bij die integralere aanpak die we voor ogen hebben. Hoe dwingend die minister uiteindelijk zal gaan sturen, ja, dat durf ik niet te zeggen. Nogmaals, vanuit de provincies is wel heel erg de lijn: ja, daar ook wel richting wederkerige afspraken, omdat we elkaar hard nodig hebben. Het Rijk is ook hierbij hard nodig op bijvoorbeeld zoiets ook als onrendabele toppen.

De heer **DERCKSEN**: Ik begrijp nu dat u namens het college antwoord geeft op mijn vraag van de wet die De Jonge aan het voorbereiden is. Als dat zo is, dan is de vraag: vindt u dat net zo'n desastreuze wet als de hele vastgoedmarkt?

Nou, die duiding deel ik niet. Ik moet zeggen, ik ken de inhoud van die wet ook niet op dat detailniveau dat ik daar nu een reactie op kan geven. Misschien kan de heer Van Muilekom wellicht- Wat ik wel zie, is breder in het ruimtelijk domein dat het kabinet hier echt weer een regierol pakt en met name daar ook verbinding zoekt tussen de verschillende departementen. Dat vind ik winst, want het was vaak erg verkokerd, waardoor uiteindelijk ook de randvoorwaarden die nodig zijn om bijvoorbeeld woningbouwprojecten te versnellen, ja, niet in beeld waren, omdat ze bij een ander departement lagen. Tegelijkertijd, the proof of the pudding is wel in the eating. Dus dat is wel iets wat we komende tijd met elkaar meer moeten beproeven. Wat ik ook wel goed vind, is toch wat meer- Want als wij als provincies worden uitgedaagd om, nou ja, ons huiswerk te doen en samen met de regio's en gemeenten tot afspraken te komen. Nou, daar hadden wij al een stap in gezet. Maar ook dat vind ik een positieve ontwikkeling. En dat ook bijvoorbeeld een onderwerp als betaalbaarheid daar onderdeel van is. Dat was de vraag van BVNL.

Dan de vraag van de SGP over aantallen. Nou, volgens mij heb ik daar ook in antwoord op de vraag van het CDA het een en ander over gezegd. Dus daar komen ook echt wel nieuwe locaties bij. Daar maken we ook afspraken mee. Het is natuurlijk van twee kanten. Een gemeente moet ook voldoende ver zijn met een plan maken en dat ook publiek willen maken om het in het programma op te kunnen nemen. Er zijn soms ook projecten waarvan de gemeente zelf zegt, ja, die wil ik nog even niet publiek hebben. Ja, dan kan hij nog niet in het programma worden opgenomen, omdat het ook gewoon publiek is. Dan schuift het vaak door naar de volgende ronde.

Even kijken. Nou, fijn om te horen ook dat de SGP op zich wel blij is met de aanpak, maar misschien nog teleurgesteld over de resultaten. Maar goed, deze tweede ronde, die is natuurlijk nu nog gaande. Dus ik heb er zelf veel vertrouwen in dat er ook veel nieuwe locaties bijkomen.

Tot slot de vraag van- Er zijn er nog twee. Van 50PLUS en ook DENK, die ook allebei, ja, pleiten voor de samenhang met natuur, landbouw, de integrale benadering. Zeer mee eens. Dat is ook waarom wij, ja, misschien ook wel zo'n denkrichting- Nu is het natuurlijk echt Regionaal Programmeren Wonen en Werken. Het is denkbaar – maar dat is misschien ook iets wat denk ik wel past bij een aanpak zoals de minister De Jonge nu voorstelt rond die ruimtelijke puzzels – dat we op termijn naar een nog integralere gebiedsgerichte programmering toegaan. Misschien wel met natuur, misschien wel met energie, misschien nog wel met andere opgaan. Mobiliteit. Dat is een soort denkrichting waar we nog lang niet zijn, maar ik denk, ik leg hem hier wel neer, want ook richting volgend jaar, verkiezingen, daarna een nieuw college, is dit misschien wel een richting die denk ik de moeite van het verkennen waard is. Tot zover mijn inbreng. En dan geef ik nu het stokje door aan collega Van Muilekom.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: De woningbouw in onze provincie, het is niet dat als je aan een knopje draait, dat je het dan even allemaal geregeld hebt. Waar het college zich wel zorgen om maakt, is dat als je kijkt naar de woningzoekenden in onze provincie, dat er grote groepen zijn die eigenlijk niet meer aan de bak gaan komen, die buiten de boot vallen, die niet meer voor een woning in aanmerking komen. En wat dat betreft is het zo dat, als je kijkt naar het vraagstuk wat we hebben op te lossen, dan horen we niet alleen uit de grote steden, maar ook in de kleinere steden, dat er grote vraagstukken zijn, lange wachttijden zijn, en men allemaal wel de vraag heeft van, en hoe lossen we het op? Dan is echt in het kader van het Regionaal Programmeren Wonen en Werken echt de opgave om het gezamenlijk op te lossen. Dat is wel de opgave die hier nu echt op tafel ligt: hoe krijgen we het voor elkaar dat we dit gezamenlijk oplossen? Kijk je naar het regionaal programmeren hebben we eigenlijk gezegd: wij volgen de ambitie die het Rijk heeft uitgesproken met de 66 procent. Tegelijkertijd zagen we ook, of zien we soms ook, dat als je het hebt over het bouwen van woningen, dat in de ene gemeente een bepaald soort type woningen, meer betaalbare woningen, meer aan bod komen dan in andere gemeenten. Wat echt ontzettend belangrijk is, is dat elke gemeente gewoon meedoet, want daarvoor is het vraagstuk gewoon echt, echt veel te groot. Dus daarom staat ook in de stukken: wij willen toegroeien naar die 66 procent. Dat willen we echt agenderen. En daarom hebben we eigenlijk gezegd: die vijftig procent die op regionaal niveau belegd is, dat gaan we nu ook zeggen dat om daarnaartoe te kunnen groeien, moet elke gemeente op die vijftig procent gewoon uitkomen. Dat is een aanscherping van wat we eigenlijk de eerste keer gezegd hebben, gewoon omdat die tekorten levensgroot zijn. En dat is iets wat- En dan kun je ook zeggen: dat is gemakkelijk gezegd. Maar dat is wel de opgave wat we hebben. En een ander punt is, als je kijkt naar de kwaliteit van woningen- Het Convenant Duurzaam Wonen kwam voorbij. Natuurlijk, als je voor goud gaat, dan ga je misschien dingen doen die nog niet helemaal uit- Nog experimenteel zijn. Maar ik heb contact met de bouwpartijen en die zeggen van, als je dat convenant ondertekend en je tekent gewoon voor brons, als je tekent, dat is net boven het Bouwbesluit, dat is gewoon de markt, dat kunnen we gewoon; en als wij maar duidelijkheid krijgen van die gemeenten dat dat het niveau is, dan kunnen wij het ook goedkoper doen. Dat is de essentie van het convenant. En dan gaan we leren hoe we dat verder kunnen verbeteren.

Ja, betaalbaarheid. Ik weet niet wie dat zei. Die zegt van ja, het kan wel een beetje eenzijdig worden dat je bepaalde nieuwbouw doet en dan worden het eenzijdige wijken. Ik moet altijd aan mijn kinderen uitleggen: wat is betaalbaar? En dan zeg ik: nee, dat zijn de sociale huurwoningen, de middenhuur tot duizend euro. Daar komen nog servicekosten bij. En dan de koopwoningen tot 355.000. Dus als je kijkt wat betaalbaar is, ik vind dat al helemaal niet eenzijdig, want ik vind dat al een giga opgave, als je nieuw op de woningmarkt bent, om dat te kunnen betalen. Dan komen we tegelijkertijd al een beetje op de vraag waar mevrouw De Jong eigenlijk in het begin mee begon van, hebben we voldoende inzicht? Hebben we de cijfers goed op orde? Ik heb bij meerdere van u gemerkt, een soort irritatie van, ja 'het antwoord, het CBS, is ermee bezig, maar dat duurt nog', ik word daar zelf ook ongeduldig van. Dus ik wil daarom ook toezeggen, mevrouw De Jong, meerdere hebben dat gezegd: ik wil gewoon kijken bij onze Utrechtse corporaties, bij onze gemeenten, ook bij kennisfora die er zijn, dat we die informatie die we wenselijk achten, dat we die gewoon op tafel krijgen. Ik merk dat gewoon, dat het soms lastig is: je moet ontzettend opletten op definities. Want de een zegt, die heeft het over plancapaciteit en de ander heeft het over een woning waar een sleutel in gaat. Maar ik wil die gegevens gewoon krijgen. Ik zal eind van het jaar, begin volgend jaar – want als u zegt 'ik wil over 2022', nou dan, dan zit dat eerder denk ik begin volgend jaar – gewoon eens even laten zien hoe we dat doen, wat voor gegevens we dan krijgen en ook misschien dat we zeggen: deze gegevens die- Volgens mij moeten de corporaties gewoon elk jaar vertellen wat ze hebben en wat ze bijgebouwd hebben. Die particuliere verhuurders is een lastigere categorie, groep. Maar ik

wil dan ook aangeven, dit zijn gegevens, dat is gewoon klip en klaar en een andere categorie, daar is een inschatting van hoe het ongeveer zal zijn.

Ik ga meteen even door op de moties van de SP, want ik denk dat daar een aantal dingen bij elkaar komen. Als je hebt over de motie Echte sociale huur- Toen ik uw motie had gelezen, de oppervlakte, de Woningwet, alles wat erbij hoort, toen dacht ik van: het spreekt mij wel heel erg aan. Maar ik vind de basis eigenlijk die erachter zit van, laten we nou zorgen dat als we het over sociale huurwoningen hebben, dat ze gebouwd worden door de corporaties. Dat als uitgangspunt. Dus ik zou graag willen, meneer Eggermont, dat dat punt, dat dat in die nieuwe wet gaat komen. Of het nou de Wet of de volkshuisvesting of dat er een Wet op wonen gaat komen, dat we die exclusieve positie van de corporaties daarin benoemen. Want ik denk, dat is belangrijk. En dat moet dus ook vallen in die nieuwe wet die er gaat komen.

De heer **EGGERMONT**: Ja, ik ben het heel erg met de gedeputeerde eens, maar volgens mij bijt dat niet met wat er in de motie staat. Die wet, die gaat nog wel even duren, maar in de tussentijd hebben we ook nog een aantal jaartjes te gaan. En daarin moeten we juist ook die regie ook pakken om ervoor te zorgen dat er in die tussentijd niet een inflatie komt op het hele begrip van sociale huurwoningen en dat we dadelijk alleen nog maar met kippenhokken te maken hebben.

Het punt is, waar ik zelf een beetje mee worstel, maar dat is meer de formulering van het dictum. Ja, we hadden het in de wandelgangen even over van: het aandringen op. De provincie gaat niet over het aantal vierkante meters wat een woning moet zijn. En als u zegt van, maar u moet aandringen bij die gemeenten om dat allemaal wel te doen onder die voorwaarden, dan zou ik het even om willen draaien. Dat heeft ook met regie te maken. Ik zie dat het in ieder geval het zo is dat er soms voorbeelden nu al zijn die gemeenten kunnen gaan toepassen, die gemeenten hebben ontwikkeld en waarvan ik dan denk, goh, dat is een voorbeeld ook voor andere gemeenten. Ik denk, als u dat bedoelt van, ga in dat gesprek, breng de goede voorbeelden onder de aandacht van alle Utrechtse gemeenten, dan zeg ik van, dat omarm ik van harte.

De heer **EGGERMONT**: Dus dan begrijp ik dat u er dan dus bij die andere gemeenten op aandringt om die goede voorbeelden-

Ja, maar dan moet je wel even oppassen met wat je bedoelt, want als je dan zegt 'het moet zestig vierkante meter zijn' dat is me te detaillistisch. Het aandringen op de goede voorbeelden van hoe je dingen kunt regelen maar zonder de details erbij. Dat is een beetje- Daar gaan wij als provincie niet over.

De **VOORZITTER**: U hebt zo ook nog een tweede termijn, meneer Eggermont. Dan kunt u misschien even- U vervolgt.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Even over de motie over de middenhuur. Middenhuur hebben ook meerdere fracties wel iets over gezegd. Wat ik van harte hoop – dat is even weer dwars door die motie heen lezend – dat ik echt hoop dat in weer die nieuwe wet die er gaat komen, dat er gewoon een wettelijk instrumentarium gaat komen die aangeeft: gemeenten, als jullie middenhuurwoningen hebben, die kwaliteitseisen en hoe je borgt dat die middenhuurwoningen ook in het segment middenhuur geborgd kunnen worden. Dus ik denk dat dat ook iets is van, dat moet bij het Rijk- Volgens mij is dat bij het Rijk heel bekend, ook bij het ministerie. Maar ook, dat is belangrijk, denk ik, om dat ook te blijven zeggen, ook vanuit ons als provincie, met de ervaring die we vanuit de gemeenten hebben. Dus het voorbeeld wat weer genoemd wordt, gemeente Utrecht. Ja, ik ken ook voorbeelden uit andere gemeenten. Daar geldt eigenlijk precies hetzelfde. Zo van, we hebben het afgelopen jaar ook een soort kennissessie gehad, middenhuur, ook alle gemeenten uitgenodigd. En dan denk ik van, goh, laten we de goede voorbeelden die er

zijn om dat beter te reguleren, om dingen vast te leggen voor zoveel jaar, hoe je dat moet doen, delen met andere gemeenten in onze provincie, want we kunnen ontzettend veel leren van elkaar hoe dat werkt. Dus eigenlijk is dat hetzelfde van, we gaan het gesprek aan, we brengen de goede voorbeelden in beeld om te zorgen dat, nou, als gemeenten zeggen 'wij hebben er geen ervaring mee', dat je een voorbeeld ziet van Utrecht, maar er is ook misschien wel een voorbeeld van een andere gemeente. Ik hoop dat- Als u het dictum iets daarin kunt veranderen- Misschien zijn we het wel met elkaar eens, maar lezen we het anders.

Mevrouw **DE HAAN**: Ja, dat was mijn vraag. Want ik begrijp de strekking van de motie, ik begrijp ook de strekking van gedeputeerde. Ik hoor niet duidelijk van dat u hem op deze manier ontraadt, maar dat u mee zoekt naar een ander dictum. Dus daar zou ik nog iets concreter antwoord op willen hebben om ook die motie goed te kunnen duiden.

De **VOORZITTER**: Als u het goed vindt, kijk ik vooral nu even naar meneer Eggermont, want anders blijven we een beetje herhalen, denk ik. Dus de gedeputeerde heeft gezegd hoe hij graag het dictum wil laten luiden.

De heer **EGGERMONT**: Nou, dat vond ik juist minder duidelijk van hoe hij dan het dictum wilde veranderen. Want, ja, alleen maar vragen 'hoe kan het dictum wat aangepast worden', daar kan ik niet zo heel erg veel mee. Dan wil ik wel graag horen hoe, want dan kan ik tenminste zeggen: ja of nee. Ja, nee, maar volgens mij is dat volgens mij eerst de vraag.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Voorzitter, mag ik een suggestie doen? Als u gewoon aangeeft: we hebben goede voorbeelden als provincie; deel dat met alle andere gemeenten in de provincie en attendeer ze op hoe u het kunt doen; en ga verder die lobby aan bij het Rijk om het wettelijk instrumentarium verder goed te ontwikkelen. Dat geldt zowel voor de middenhuur, als voor de positie van de corporaties.

De heer **EGGERMONT**: Nou eigenlijk meer- Ja, volgens mij staat dat er gewoon nu. Behalve dat u het uitbreidt met dat u graag wil dat er nog een andere motie wordt ingediend. Ja, alleen, had dat dan bij je eigen fractie neergelegd. Nee, maar waar het volgens mij wel om gaat is, is dat de regierol gewoon een duidelijke invulling gaat krijgen. Dat is volgens mij het doel van de motie. Want 'leg het voor' is dan weer net iets te vaag wat ons betreft.

De **VOORZITTER**: Meneer Eggermont, u gaat zelf over de tekst van uw motie. Geen misverstand daarover. Dus we zien straks wel wat er in stemming wordt gebracht. Ik vraag de gedeputeerde om snel met zijn beantwoording te vervolgen.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik loop het even langs. Mevrouw Koelewijn van het CDA. U heeft nadrukkelijk ook gepleit aandacht voor senioren. Er komt een programma nog – dat is het enige programma wat nog ontbreekt – Wonen en Zorg. Daar komt dus, verwacht ik, een soort coördinerende functie voor de provincie op het gebied van woonzorgvisies naar voren. Dus in die zin denk ik dat we daar echt wat mee moeten. Ik vind wel, het contact met de doelgroep, wat uw vraag was, denk ik, van ja, ik zou wel de gemeenten in hun rol laten, dat ze zelf hun doelgroep het best kennen. Maar het kan best wel zijn dat je met bredere organisaties, die zich met dit thema bezighouden, dan ook zelf goed in contact moet zijn.

Mevrouw **KOELEWIJN**: Ik ben het wel met u eens. Het is ook zelfs zo dat elke gemeente de verplichting krijgt om een integrale woonzorgvisie op te stellen. Maar mijn vraag aan de gedeputeerde is: ja, die kunnen we met elkaar natuurlijk 26 keer optellen en

dan weten we wat de plannen zijn. En hoe gaat u dat dan inbedden in wat er nu bijvoorbeeld voorligt?

Ja, ik ben even heel eerlijk: dat hebben we nog niet helemaal uitgedacht. Dus daarom is het echt even, als dat programma er is, dan moeten we het er, misschien ook een keer met elkaar, een keer goed over hebben hoe we dat goed aan de orde krijgen. Ik denk aan gemeenten, maar ook aan bepaalde instellingen of organisaties die veel ervaring hebben op dit terrein.

Flexwoningen is al even voorbijgekomen. De een is voorstander, de ander is geen voorstander ervan. Ik merk wel dat er gewoon in veel gemeenten locaties zijn die tijdelijk vijf, tien, twaalf jaar gewoon braakliggen. Doodzonde. Dan hoeven we niet van het buitengebied- En die locaties, denk ik, die zijn erg geschikt. Ik merk dat er steeds meer gemeenten komen en die zeggen van, we hebben hier een locatie, daar kunnen we voor tien jaar woningen neerzetten, ook vooral die betaalbare woningen weer. We zijn dan altijd weer op zoek dat er weer gauw een volgende locatie in beeld komt. Het is iets wat denk ik het komend jaar echt heel veel aandacht gaat krijgen.

Ik kijk nog even, voorzitter. Kijk, het betaalbaar zijn, waar komt het geld vandaan? U heeft dat een aantal keren genoemd. Het punt is, ik vind dat je wel moet uitgaan van de behoefte die er is aan type woningen. Dat is de basis en dan moet je kijken hoe je ook die financiering- We moeten geen dure woningen bouwen, omdat we denken dat het anders niet betaald kan worden. Dus ik vind dat echt- Ik merk dat de ambitie bij gemeenten ook steeds meer is dat ze goed kijken naar de behoefte in hun gemeente. En ook het Rijk zal echt over de brug moeten komen.

Ik dacht dat ik alles gehad had.

De **VOORZITTER**: Er is zo nog een mogelijkheid om te kijken of er nog vragen zijn blijven liggen, maar misschien is het handig als eerst de heer Schaddelee nog zijn beantwoording geeft en dan kijk ik even welke vragen er nog resteren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: De meeste vragen aan mijn adres gingen natuurlijk over de mobiliteitstoets. Het is misschien goed, mobiliteit, bereikbaarheid, is natuurlijk altijd volstrekt dienstbaar aan wonen en werken en alle ontwikkelopgaven die er op dat punt te zien zijn. Maar laat ik toch zo vlak voor de dinerpauze, voorzitter, als u het goed vindt, nog een klein beetje rood vlees hier in deze arena neerleggen, want ik heb mij wel wat gestoord aan de karikaturen die soms gemaakt werden over de mobiliteitstoets die we met elkaar hebben vastgesteld. En dat had voor een deel ermee te maken dat- Ik geloof dat een van u zelfs vroeg van nou, zitten de nieuwe stations in Houten er al in? Ik heb een aantal jaar in Houten gewoond. Het laatste station is vijftien jaar geleden geopend. Toen hadden we nog niet eens een mobiliteitstoets. Dus voor mensen die dachten dat de mobiliteitstoets in de jaren '80 is opgesteld en daarna nooit meer geactualiseerd is: wij actualiseren deze continu. We kijken daarin ook continu naar veranderende effecten. We kijken daarin continu naar andere vormen van reizen; thuiswerken bijvoorbeeld heeft daar effect op. Ik zou u ervoor willen waarschuwen – want ook die vraag kreeg ik van een van u mee, van de ChristenUnie –: hebben we de effecten van corona en thuiswerken daarin meegenomen? Jazeker. Maar ik zou u er wel voor willen waarschuwen zich al te rijk te rekenen, want we zien wel dat mensen meer zijn gaan thuiswerken, maar dat ze om de een of andere reden toch allemaal donderdagochtend om negen uur wel naar hun werk gaan, om maar iets te noemen. En je bereikbaarheidssysteem is natuurlijk precies zo sterk als de zwakste schakel slash het moment in de spits, waarop we met zijn allen dat systeem gaan testen. Doordat we er met elkaar in dit debat zo'n karikatuur van maken, wordt die mobiliteitstoets ook een beetje de kop-van-jut. Want nu heeft ineens een mobiliteitstoets het gedaan, dat er op

sommige plaatsen niet gebouwd kan worden. En misschien is het dan goed om nog even met elkaar stil te staan bij: waarom hadden wij ook alweer een mobiliteitstoets? Nou, volgens mij hebben we die om een goede wegging te kunnen maken van ruimtelijke opgaven en ruimtelijke ontwikkelingen en hun effect op bereikbaarheid. En daarmee is het vervolgens een manier om met elkaar in gesprek te gaan, ware het niet dat de Omgevingsverordening stelt dat de ontwikkelingen, ruimtelijke ontwikkelingen, niet mogen leiden tot een verslechtering van de bereikbaarheid. Dus wij hebben met elkaar vastgesteld dat we van alles toestaan, maar niet een verslechtering van de bereikbaarheid. Ik denk dat het goed is om dat vast te stellen, want daarmee is die mobiliteitstoets ook een basis, voorzitter, voor het maken van afspraken over de financiering van mobiliteitsmaatregelen. Dat is een belangrijk haakje waar ik zo nog op terugkom.

Mevrouw **VEEN**: Ja, ik wil toch wel even het beeld bestrijden dat we een karikatuur maken van de mobiliteitstoets, want volgens mij zien we allemaal het belang in van het bereikbaar maken van nieuwe ontwikkelingen. Waarom wij zo scherp volgens mij zijn op de mobiliteitstoets, is omdat we bericht krijgen vanuit verschillende gemeenten dat precies die mobiliteitstoets beknellend werkt voor het bouwen van meer woningen. Dus dat is waarom we zo scherp daarop zijn. Dat heeft niks te maken met dat we tegen een mobiliteitstoets an sich zijn, want daarvan zien we volgens mij allemaal het nut. Maar, gedeputeerde, wat ik wel vraag is, als u zegt dat die mobiliteitstoets continu ge-update wordt en actueel gehouden wordt, hoe komt het dan toch dat sommige gemeenten toch bericht teruggeven van, we zien eigenlijk wel dat het knelt, zeker als het gaat om automobilititeit, en dat er niet altijd rekening gehouden wordt met de stations in de buurt of de fietsopties, maar dat er altijd gekeken wordt naar de automogelijkheden?

Ja, dank voor deze vraag, want dan kan ik mijn tweede punt maken, terwijl de tijd stilstaat, want ik ben immers uw vraag aan het beantwoorden. Dus dat scheelt mijn collega zo meteen ook wat spreektijd. Het tweede punt wat ik namelijk wil maken, is dat soms gemeenten ook wel een beetje in de stress schieten als ze alleen al het m-woord in de verte zien opdoemen. Dat is ook wel de ervaring die wij zien vanuit de provincie op het moment dat we bezig zijn met allerlei ontwikkelplannen van gemeenten, dat soms eerst de ontwikkelplannen worden gemaakt en dat provincie en gemeenten heel enthousiast met elkaar in gesprek zijn over 'waar kunnen we nou woningen bouwen' en dat er helemaal op het eind – dus dat doen wij als provincie ook niet goed – helemaal op het eind pas zeggen van, ja, maar ja, dan hebben we misschien ook nog een bereikbaarheidsvraagstuk: zullen we even de mobiliteitsscan met elkaar gaan doen? Waar ik voor zou willen pleiten, is dat we met elkaar ook als les meenemen uit dit debat, dat we in een eerder stadium mobiliteit betrekken, zodat we in een eerder stadium ook zicht hebben op de bereikbaarheidsopgave en in een eerder stadium ook dat gesprek met elkaar aan kunnen gaan. Want volgens mij moeten we ervoor waken dat de lasten van de ontsluiting anders heel makkelijk bij de provincie over de schutting worden gekieperd. Dan kan het zijn dat, ja, dan moeten we als provincie niet zo moeilijk doen over de bereikbaarheid. Maar ja, als er eenmaal alles gebouwd is, staat het toch vast. Dan, ja, zegt de gemeente van, provincie, los het eens even op, want die provinciale weg staat vol, of ja, we hebben nu een wijk die niet goed ontsloten wordt. Ja, als wij bij ruimtelijke plannen tijdig ook het bereikbaarheidsaspect meenemen met elkaar en op een goede manier bespreken, dan komen die kosten daarvoor ook tijdig in beeld en dan kunnen we daar gewoon een goed gesprek met elkaar over voeren. Dat is het pleidooi wat ik graag zou willen doen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik ben eigenlijk wel verbaasd over deze beantwoording. Ik vind hem best wel goedkoop eigenlijk, want het is eigenlijk een blamage voor onszelf, dat we pas op het laatste moment dan

blijkbaar die mobiliteitstoets doen en dat gesprek niet hebben. Want als er een aanvraag komt of als er een bestemmingsplan gevormd wordt, dan zijn wij direct op de hoogte van wat er gebeurt en als er plannen zijn. Dus dit vind ik eigenlijk een verbazingwekkend antwoord. En daarbij is het wel degelijk zo dat die belemmerend werkt in de plannen en dat de heel kleine uitslag richting een langere wachttijd bijvoorbeeld al kan functioneren als een belemmering voor de ontwikkeling. Gaan we dat nog eerder doen in een planfase, dan wordt er helemaal niks meer gerealiseerd. Dus die discussie moet daar dan wel plaatsvinden op die waarde die mevrouw De Man in haar bijdrage al benoemd heeft.

Dat is nou precies het punt, de slotzin van de heer Van den Dikkenberg. Dat hij zegt van, ja, als we dat dan in een nog eerder stadium gaan doen, wordt er helemaal niks meer bereikt. Nee, volgens mij kunnen we dan juist, als je een goede voorbereiding hebt, een goede start van een project, kan je juist daarna meer vaart maken. Dus volgens mij is het aan ons allemaal om te zorgen dat je aan het begin van de planvorming niet te lichtvaardig denkt over de bereikbaarheidsopgave, wat ik nu vaak zie gebeuren. Dat we denken van nou, die bereidheid, dat valt wel mee. En dat we dan aan het eind zeggen van, o ja, om straks juridisch de rechterlijke toets op het bestemmingsplan te kunnen halen, moeten we ook een goede mobiliteitstoets hebben; laten we die mobiliteitstoets nog eens doen. Dan is dat ineens een nare verrassing van ja, nou komen we niet door die mobiliteitstoets, want er is een verslechtering en er staat in de provinciale verordening dat er geen verslechtering van de bereikbaarheid mag zijn. En dan hebben we ineens een probleem en dan wordt het allemaal moeilijk-moeilijk. Dus dan is mobiliteit de showstopper. Ik zou geenszins de showstopper willen zijn. Ik ben liever de party pooper die zegt van, nou, huppakee, we maken het mogelijk met elkaar. Maar dat vraagt dus wel van ons allemaal dat we op tijd dat bereikbaarheidsonderdeel serieus nemen, betrekken en meenemen. En dat is de oproep die ik graag zou willen doen, voorzitter.

Dan ga ik verder met de beantwoording. Die heb ik denk ik zoveel mogelijk gedaan. Dan rest mij nog de motie. We zien op veel plekken nu al druk op de bereikbaarheid. Ik lees deze motie Hoe weeg je wegen als: wij willen extra druk best accepteren. Dat is denk ik een heel heldere uitspraak die u als Staten zou doen. En daarmee ook wel een bereidheid om dat bereikbaarheidsaspect iets te relativiseren. Ik denk dat dat best wel kan helpen. Woningbouw voor lokale vitaliteit gaat inderdaad samen vaak met verdunning en met vergrijzing en dat heeft een beperkt effect op de bereikbaarheid, maar het gaat ook- Dan gaat het ook vaak om beperkte aantallen woningen. Maar op het moment dat we grotere bouwopgaven hebben, als gemeenten ook echt willen bouwen voor de regio, dan heeft dat wel degelijk steviger gevolgen. En dan kom ik dus op wat de Omgevingsverordening stelt. De mobiliteitstoets moeten we- Ik zou dat ook nog wel heel kort even tegen de achtergrond willen zetten van de ambities die wij als provincie hebben rond de mobiliteitstransitie. We willen primair ontwikkelen bij knooppunten en voor fiets en ov. In die context lees ik het dictum en zou ik willen zeggen: de motie kunnen we welwillend wegen.

Er zitten wel een paar dingen die ik toch even voor de goede duiding nog wil benoemen, voorzitter. In het eerste punt van het dictum wordt gezegd van, ja, 'die mobiliteitstoets in gevallen van grote maatschappelijke belangen'. Ja, dan denk ik van, wat is dan een groot maatschappelijk belang? Dat is best nog wel een open term, die soms wat lastig te wegen is. Maar goed, dat gesprek kunnen we met elkaar aangaan. Nou, vervolgens wordt iets genoemd over een verkeersonderzoek: wordt aangetoond dat de mobiliteitseffecten een beperkte impact hebben. Dat is denk ik ook ongeveer wat we nu vragen in de mobiliteitstoets. Dus daar staat niet iets gek in. In het tweede punt van het dictum, u vraagt feitelijk: hou die toets, die mobiliteitstoets, bij de tijd. Nou, ik zou zeggen, uiteraard. Dus we houden die mobiliteitstoets dus altijd bij de tijd. We hebben in de memo van afgelopen maandag of dinsdag u ook uitgelegd hoe dat werkt in relatie tot Stravem, ons

provinciale systeem, wat we continu actualiseren op trends als thuiswerken, et cetera. Dus wat dat betreft laten we de motie aan 'oordeel Staten', voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dan is er gelegenheid voor een tweede termijn. Dat kan denk ik vanachter uw desk.

Ik kijk even of mevrouw De Jong nog behoefte heeft namens GroenLinks. Dat is niet het geval.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Man.

Mevrouw **DE MAN**: Er moet me even iets van het hart. Ik sluit meteen aan bij de laatste spreker. Ja, ik kan me toch niet aan de indruk onttrekken dat de toonzetting van de beantwoording op geen enkele wijze aansluit op de toonzetting of de manier waarop ik volgens mij deze motie naar voren heb gebracht. Ik wil gewoon alleen maar even zeggen: heel erg jammer. Maar goed.

Dan even twee dingen die we nog niet beantwoord hebben gehad. Instrumenten onder de Omgevingswet. Ja, u zegt, ja, lastig-lastig, maar ik vroeg eigenlijk om een toezegging. Want ik wil gewoon dat er op een ordentelijke manier mee om wordt gegaan en op een tijdige manier aan ons wordt gepresenteerd op welke instrumenten we dan gaan inzetten. Want het heeft heel vergaande gevolgen voor de gemeenten

En de 66 procent en de plannen van het Rijk. Als u als antwoord geeft, ja, de proof of the pudding is in the eating, dan denk ik ja, maar dan heb ik al die tijd in de keuken gestaan zonder ingrediënten. Ja, nogal wiesdes dat het dan mislukt. Dus ik vind het ook een beetje- Laten we het zo zeggen: ik merk uit de beantwoording van de gedeputeerde dat hij het ook niet zo goed weet, maar we worden wel hier opgezadeld met 66 procent aan percentage. Nou, lijkt me niet echt handig. Laten we gewoon dat besluit voor ons uit schuiven. We hebben het nu al zwaar zat om die vijftig procent op een goede manier te halen.

En ik heb nog geen reactie gekregen op het amendement Heldere voorwaarden. Er was een kleine verschuiving, tekstueel. Dus ik ga ervanuit dat u dat niet erg vindt, maar ik wil toch even een reactie. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dat gaan we zeker vragen aan het college. Dank u wel, mevrouw De Man.

Dan kom ik bij de heer Berlijn. Geen behoefte meer.
Mevrouw Koelewijn, geen behoefte meer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Ik wil beginnen met te zeggen dat ik de kwalificatie van de samenwerking met gemeenten, zoals de gedeputeerde die omschreven heeft als het gaat om de mobiliteitstoets even bij de gedeputeerde laat. Het voelt voor mij toch wel als een lichte jij-bak richting de gemeenten Ik denk dat het goed is als de gedeputeerde toch nog een keer met de gemeenten om tafel gaat om het gesprek te voeren over deze mobiliteitstoets, want het verhaal wat zojuist verteld is door de gedeputeerde kan ik niet helemaal rijmen met de verhalen die ik hoor uit de gemeenten. Dus denk ik dat het goed is als de gedeputeerde daar toch nog een keer toenadering zoekt bij de gemeenten, om ook te kijken waar de ruimte is. Ik denk dat de motie daartoe oproept. Dus ik ben heel blij dat de gedeputeerde deze wil omarmen en dat het gesprek hopelijk daarmee opgepakt wordt en er toch ruimte wordt gevonden om iets meer woningbouw mogelijk te maken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ik zit nog even te kauwen op wat gedeputeerde Schaddelee net zei over die mobiliteitstoets. Ik vond het toch een wat getergde reactie, terwijl ik hier voel in de Staten dat er brede steun is om toch vooral soepel om te gaan met die mobiliteitstoets. Nou, als u zegt, dat we daarvoor misschien wel een wijziging in een verordening moeten aanbrengen, dan moeten we daar misschien het gesprek over aangaan wat daar dan voor nodig is. Want hoe erg is het nou eigenlijk als iedereen bedenkt dat hij op donderdagmorgen om half negen de deur uit wil en dan vervolgens een kwartier vaststaat met zijn auto. Ik zou dan denken van, dan ga ik misschien in plaats van die dag een andere dag werken, dat er wat minder file staat. Dus soms mag je dat ook wel een klein beetje- Nou ja, mag er wel eens een beetje file ontstaan om het gedrag ook te veranderen. Dus ik denk dat het helemaal niet zo erg is.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Wij hebben nog een vraag gesteld over de systematiek van het regionaal programmeren, omdat we de indruk hebben dat de afstemming nog best ingewikkeld is, ook in de U16. En wat de provincie kan doen om dit instrument beter te laten functioneren en de woonpuzzels goed te kunnen leggen zonder al te veel vertraging op te lopen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Kort nog even, voorzitter. Ik heb gevraagd naar een visie op de bevolkingsgroei. Die is er niet. Ik heb gevraagd naar een visie op de nieuwe woningwet van de heer De Jonge. Die is er niet. Ik heb gevraagd hoe Nederland bevoorraad moet worden, Utrecht bevoorraad moet worden, als we distributiecentra gaan verbieden. Die was er niet. Er is geen visie op hoe mensen duurdere woningen met die duurzaamheidseisen moeten betalen. En er is geen visie op hoe de doorstroming uit de sociale huur kan worden bevorderd. Kortom, men heeft mijn betoog volmondig onderschreven. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Keller, nog behoefte? Dat is niet het geval.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, voorzitter, wij gaan de dicti van onze moties uiteindelijk niet aanpassen. Het heeft eigenlijk vooral te maken met dat we de gedeputeerde vooral willen aansporen om in het spoor van regie meer te gaan zitten en niet alleen maar met gemeenten goede voorbeelden te bespreken, maar ook gewoon daarin een duidelijkere rol te spelen, die hij ook zo meteen ook gaat krijgen. De gedeputeerde zegt nu de hele tijd 'daar ga ik niet over', maar daar gaat hij dadelijk wel over. En ik denk dat het daarin handig is, als dat al dichterbij komt.

En tenslotte wil ik gedeputeerde Schaddelee feliciteren met dat hij met zijn eerlijkheid- Namelijk, ik lees bij Van Dale: 'party pooper' betekent 'spelbreker'.

De **VOORZITTER**: Ja, dat dacht ik ook. Ja.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Na de eerste termijn hebben we ook het amendement van de VVD gelezen en volgens mij heeft die dezelfde strekking waardoor we onze amendement intrekken, die dus niet in stemming brengen.

En voor de mobiliteitstoets, als het geldt dat we nu niet zouden- Flexibeler zouden kunnen zijn, omdat er een wijziging van de verordening nodig is, dan komen daar nog wel momenten voor. En dan zouden we tot die tijd in ieder geval de hardheidsclausule kunnen gebruiken. Dank u.

Amendement A26 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Berlijn (JA21) inzake Geen eis voor type woning maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: 50PLUS geen behoefte meer? DENK, mevrouw Demir, geen behoefte? Daarmee is de inbreng vanuit uw Staten in tweede termijn voltooid. Dank u wel.

Dan kijk ik eerst even naar de heer Van Essen. Daarna naar de andere gedeputeerden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde VAN ESSEN: Ik begin met een amendement van de VVD van de hand van de heer Kocken, wat ik in de eerste termijn had gemist. Excuses daarvoor. Dat gaat eigenlijk over de vervangingsvraag, om dat ook in het beslispunt van het statenvoorstel zelf wat duidelijker te omschrijven. Inhoudelijk verandert het niks, maar het wordt duidelijker en daar zijn we altijd voor. Dus kunnen we van harte positief adviseren.

Er was ook een verzoek van mevrouw De Man van de VVD: als wij instrumenten uit de Omgevingswet gaan inzetten, om een toezegging dat er dan ook volgens de besluiten, zoals programma's en projectbesluiten van onze Omgevingswet, ja, als het om die instrumenten gaat, zullen we die procedure volgen. Die toezegging wil ik u uiteraard doen.

66 procent, daar gaat collega Van Muilekom nog even op in.

De regionale afstemming binnen de U16, daar vraagt de ChristenUnie naar. Of überhaupt, hoe loopt het qua regionale afstemming. Dat is wel een goede vraag, moet ik zeggen. We zien op het gebied van werken dat regionaal afstemmen natuurlijker en makkelijker lukt dan op het gebied van wonen. En het is inderdaad, zeker op wonen heb je soms toch wel de neiging dat iedere gemeente toch heel erg probeert hun eigen plan gewoon in een programma te krijgen. Je hebt wel natuurlijk binnen de U16 het IRP, dat natuurlijk ook gemeenten gezamenlijk hebben ontwikkeld. In Amersfoort hebben we ook Amersfoort Centraal. Maar je ziet wel, als het gaat om regionaal programmeren, dat echt een regionaal gesprek van 'waar vinden wij nu dingen passend', dat is nog best een zoektocht. Dat herken ik wel wat u daar daarover zei.

En tot slot-

Mevrouw **DE HAAN**: Mijn vraag was daarbij van, kan de provincie daar nog een versterkende rol in spelen?

Ik denk, deels wel. Ik denk dat de vragen die we vanuit het Rijk krijgen daar deels bij helpen. Dus waar denk ik collega Van Muilekom net ook het een en ander over zei. Ook bijvoorbeeld rond die bredere ruimtelijke puzzels, ook het bespreekbaar maken steeds- En dat hebben we nu bijvoorbeeld al met het conceptkader gedaan, nu ook dat kader en ook de voortgang aan de bestuurlijke tafels van de regio. Dat helpt denk ik ook om daar ook meer op dat niveau het gesprek te voeren. Ja, en misschien is het deels ook wel passend bij de rol, dat wij nog meer een regionaal perspectief hebben. Dat is ergens ook niet vreemd misschien. Dus het is ook nog wel deels een zoektocht, moet ik moet ik bekennen.

Tot slot misschien nog één ding over de mobiliteitstoets. Daar gaat collega Schaddelee nog verder op in. Het is wel goed om te beseffen, op het moment dat er nieuwe locaties in gedachten zijn vanuit gemeenten om toe te voegen aan het regionaal programma, dan wordt dat ook in een snelkooksessie besproken, ook hier intern. Daar worden alle disciplines – mobiliteit, cultuurhistorie en natuur, et cetera – bij betrokken. Dus

het is niet zo dat dat, nou ja, alleen aan het eind bij het bestemmingsplan- Ook aan de voorkant wordt dat wel besproken. Dat laat onverlet dat dat misschien de verwachtingen over en weer en ja, ook inschattingen wat er uit de mobiliteitstoets gaat komen – ook als die nog niet is uitgevoerd – ja, daar kunnen soms wel verschillende perspectieven op zijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ja, een paar kleine vragen.

De SGP heeft de motie over die 66 procent ingetrokken.

De VVD heeft twee amendementen over de haalbaarheidspercentages. Ja, die wil ik beide ontraden. Nou, volgens mij heb ik ook al aangegeven van, het is iets waar we naartoe willen werken. Het is zeker niet zo dat we niet meer regionaal doen, maar we hebben wel even de vinger gelegd op 'gemeenten zijn even allemaal aan zet om aan de bak te komen met die eerste vijftig procent'. Dus het is niet dat we dat weghalen.

Verder over de moties van de SP. Ik merk aan de heer Eggermont dat hij al een beetje vooruitloopt op een soort nieuwe rol die we zouden hebben, maar die we nog niet hebben. Dus het aandringen bij gemeenten op zo van 'je moet het doen zoals Utrecht het doet' of je moet aandringen op 'het moet zestig vierkante'- Het is niet aan ons. Ik wil een beetje oppassen dat we iets gaan doen waar we niet van zijn. En als u zegt 'geef er aandacht aan' of 'stel het als voorbeeld', prima. Maar zoals het er nu staat, moet ik het ontraden.

De heer **EGGERMONT**: Ja, u geeft zelf aan dat u goede voorbeelden gewoon bij andere gemeenten wil neerleggen. Dat is in mijn boekje hetzelfde als 'daarop aandringen'. Ik zie echt niet in wat hier nou de moeilijkheid aan is.

De **VOORZITTER**: Goed. De gedeputeerde heeft daarop geantwoord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Allereerst, excuses richting mevrouw De Man als zij ervaarde dat ik in haar richting iets te scherp was. Dat was zeker niet de bedoeling. Volgens mij is ook de tekst van de motie een prima tekst wat dat betreft. De karikaturen zaten soms in wat andere bijdragen, maar zeker niet persoonlijk bedoeld uiteraard.

De oproep van mevrouw Veen om met gemeenten aan tafel te gaan. Zo'n oproep hoeft u aan een gedeputeerde niet te doen. Dat is een beetje mijn core business om met gemeenten hierover in gesprek te zijn. En ik heb recent ook al met een aantal gemeenten hierover gesproken: Kijk, wij hebben rond bereikbaarheid gewoon heel grote opgaven, een heel grote druk op heel veel plekken in onze provincie. Niet voor niets hebben we bijvoorbeeld met het Rijk in U Ned ook heel grote programma's, die gaan over het investeren in de bereikbaarheid in onze provincie. Dat maakt ook dat wij scherpe keuzes moeten maken als provincie. Bijvoorbeeld als het gaat over grote woningbouwlocaties, dat we zeggen van, dat moet echt bij knooppunten. Dat betekent dus ook dat je soms een scherp gesprek hebt te voeren met gemeenten en dat daarbij soms die mobiliteit soms een klein beetje de kop-van-jut is, terwijl de echte onderligger natuurlijk is dat wij grootschalige woningbouwlocaties niet op iedere locatie toestaan. Het is misschien ook goed als u gemeenten spreekt over die mobiliteitstoets, nou, vraag dan gewoon ook aan gemeenten door naar wat dan de uitkomsten waren van die mobiliteitstoets. Want soms – dat zei ik net ook al in mijn eerste termijn – wordt er ook wel wat stress ervaren bij gemeenten, terwijl dan de mobiliteitstoets zelf nog niet eens is uitgevoerd. Dus ik zou ook zeker willen oproepen: laten we gewoon met elkaar de uitdaging aangaan. En dan is het echt niet altijd een showstopper en ook niet de bedoeling dat we de party pooper zijn. Ik zou graag dingen mogelijk willen maken, zeg ik richting de heer Eggermont. Maar als we nu te veel te soepel

zijn hierin, dan betekent dat gewoon op een later moment dat de rekening naar de provincie gaat, terwijl de gemeente al klaar is met haar ontwikkelopgaven en het niet meer als haar opgave ziet. Dank.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, dames en heren. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik voor om de vergadering te schorsen tot 20.00 uur en gelegenheid te bieden voor het diner. En ik wens u smakelijk eten.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

13.

[Statenvoorstel Principebesluit inrichten provinciale beheerorganisatie Trambedrijf \(PS2022MM39\)](#)

De **VOORZITTER**: Aan de orde is agendapunt 13 en dat is het statenvoorstel Principebesluit Inrichten, provinciale beheerorganisatie Trambedrijf. Vanuit de commissiebehandeling, vrij recent nog, is aangegeven dat het een klein debat zal zijn. Dus ik wou daarbij de traditie volgen dat u uw inbreng levert vanachter uw desk. En u hebt dus één termijn in deze discussie. De gedeputeerden zijn hier aanwezig om de vragen van u te beantwoorden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Oude Wesselink.

De heer **OUDE WESSELINK**: Goedenavond. Een principebesluit voor het inrichten van een separaat trambedrijf. Wij denken dat er met dit principebesluit een meer effectieve uitvoeringsorganisatie kan komen voor het beheer en onderhoud van ons tramareaal en dat het daarom een goed idee is om dit aparte trambedrijf in te richten. Dit draagt wat ons betreft bij aan een meer betrouwbaar tramsysteem. Bij de voorbereidende commissievergadering hebben wij onze zorgen geuit rondom de brief van de Ondernemingsraad. Echter, met de toezeggingen van gedeputeerde Strijk tijdens de commissievergaderingen zijn onze zorgen weggenomen. Daarom kan GroenLinks dit statenvoorstel steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan

De heer **DE JAGER**: Voorzitter, de VVD is van mening dat een zorgvuldig en afgewogen proces is doorlopen om te komen tot het voorliggende principebesluit over de oprichting van een toekomstig trambedrijf op afstand van de provinciale organisatie. Deze ontwikkeling past bij een nadere focus op kerntaken van de provincie en bij een specialistisch trambedrijf dat zich volledig kan richten op haar operationele bedrijfsvoering. Toch zijn er in dit stadium ook nog wel enkele bedenkingen, want er bestaan nog onduidelijkheden en risico's, waarvoor nu voorwaardelijke aannames gelden en die nog nader getoetst moeten worden. Ook de OR van de provincie heeft haar zorgen hierover geuit. En hoewel de woorden van gedeputeerde Strijk in de commissie vertrouwen wekten, klonk toch ook onzekerheid door in relatie tot de materiële impact en de mogelijk financiële

gevolgen van een toekomstig trambedrijf als aparte juridische entiteit met honderd procent aandeelhouderschap door de provincie.

Voorzitter, in dit principebesluit worden de Staten weliswaar op enig moment een ontwerpbesluit voorgelegd, maar worden zij slechts in de gelegenheid gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van GS te brengen. Daarom dienen wij de motie Een toekomstig trambedrijf goed op de rails krijgen in om het ontwerpbesluit als Statenvoorstel te kunnen behandelen en daarmee grip te houden in lijn met de kaderstellende en controlerende taak van de Staten. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M65 van het lid De Jager (VVD) inzake Een toekomstig trambedrijf goed op de rails krijgen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Principebesluit provinciale beheerorganisatie Trambedrijf (PS2022MM39).

Constaterende dat:

- Met het nemen van een principebesluit voor de inrichting van een toekomstig trambedrijf, de Staten instemmen met de uitwerking van een implementatieplan onder voorbehoud van een nadere toetsing van financiële en fiscale aannames en/of inzichten
- Na de uitwerking van het implementatieplan de Staten een ontwerpbesluit wordt voorgelegd, waarbij zij slechts in de gelegenheid worden gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen.

Overwegende dat:

- Het op afstand plaatsen van een toekomstig trambedrijf voor infra- en materieelbeheer met 100% aandeelhouderschap door de provincie grote materiele impact en financiële gevolgen kan hebben
- Ook de OR van de provincie Utrecht haar zorgen heeft geuit over de onduidelijkheden en risico's voor de provinciale organisatie in relatie tot de financiële gevolgen en de rechtspositie en arbeidsvoorwaarden van de betrokken medewerkers
- De Staten hun kaderstellende en controlerende taak alleen goed kunnen uitvoeren bij volledige financiële transparantie en duidelijkheid over alle relevante aspecten en consequenties van een toekomstig trambedrijf als aparte juridische entiteit.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Na het opstellen van een implementatieplan voor de inrichting van een toekomstig trambedrijf als aparte juridische entiteit met 100% aandeelhouderschap door de provincie, een ontwerpbesluit in de vorm van een statenvoorstel aan de Staten voor te leggen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Wij slaan over.

De **VOORZITTER**: Ja, gaat uw gang. O, u slaat over. Ja. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Het principebesluit, zoals dat nu voorligt, ziet het CDA als een eerste stap. Een noodzakelijke stap op weg naar het op afstand plaatsen van het beheer van het trambedrijf, zoals zojuist ook gezegd. Het doel daarvan is een betere aansturing en meer effectiviteit in de beheerorganisatie. Wij kunnen ons daar goed in vinden. We willen twee zaken specifiek benoemen, die in het vervolg aandacht verdienen.

Ten eerste, de inrichting van governance en aansturing. Ofwel, hoe wordt de aansturing belegd? Wie is aanspreekbaar en aansprakelijk voor resultaten? En wie houdt er toezicht waarop? Zeker in zo'n gelaagde organisatiestructuur is dat een relevante. En dit is een belangrijk element dus in de uitwerking waar we graag als Staten tijdig in betrokken en over geïnformeerd worden. Van de gedeputeerde hoorden we inderdaad in de commissievergadering dat dat ook het plan is. Dus we hebben er ook vertrouwen in dat dat gaat gebeuren.

Ten tweede het volgende. Naast het trambedrijf zijn er wellicht meer modaliteiten van openbaar vervoer denkbaar die onder dit beheer kunnen vallen. We weten niet wat de toekomst brengt. Elektrisch busvervoer, bussen op waterstof, zelfrijdende taxi's, metro's, ja, en ongetwijfeld zullen er nog andere spannende vervoersmogelijkheden komen. Het CDA pleit ervoor om richting de toekomst de mogelijkheid open te houden om dus ook andere modaliteiten onder te brengen bij dit bedrijf. We horen ook graag hoe de gedeputeerde dat ziet. Wat zijn reflectie daarop is.

We overwegen om de motie van de VVD te steunen.

De **VOORZITTER**: Maar ik zie meneer De Jager, maar misschien was dat zijn vraag? Of niet, meneer de Jager? Nee, u hebt een andere vraag? Gaat uw gang.

De heer **DE JAGER**: Nee, Ik wil graag aan mevrouw Bikker van het CDA vragen. Zij stelt nu voor om in de toekomst wellicht ook andere mobiliteiten onder deze beheerorganisatie te brengen. Hoe kijkt zij aan tegen de optie, die ook in de stukken naar voren is gebracht, om op termijn als we te maken krijgen met schaalvergroting, het verlengde van de groeisprong, et cetera, juist meer middelen vanuit het trambedrijf wellicht ook naar vervoerders willen brengen en daarmee nog een nadere specialisatie willen gaan doorvoeren in dat specifieke, ja, wat dan overblijft van het trambedrijf. Dus hoe kijkt het CDA tegen die vervolgstap in de toekomst aan in relatie tot wat het CDA net propageert?

Mevrouw **BIKKER**: Nou, eigenlijk is het zo dat we eerst maar dit afwachten en wel ook kijken of er überhaupt openheid is om die modaliteiten onder te brengen. En verder, in de toekomst hopen we dat Gedeputeerde Staten daar ook op een goede manier een voorstel voor zouden doen eventueel. Ja.

De **VOORZITTER**: Goed, duidelijk, dank u wel. Ik was ook- Nog niet aan het eind van uw betoog.

Mevrouw **BIKKER**: Ik was aan het eind van mijn betoog.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEF**: Voorzitter, in het overigens heel transparante proces richting dit principebesluit is wat ons betreft afdoende aangetoond dat de voorgenomen variant voor de komende jaren de meest geschikte is voor de Utrechtse situatie. Het is ook goed om te kunnen vaststellen dat GS de bezwaren van de OR serieus neemt en aangeeft afstemming te blijven zoeken richting de totstandkoming van het implementatieplan. Dat zover.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Mulder.

De heer **MULDER**: Het voorstel tot het nemen van het principebesluit rond het trambedrijf heeft een zorgvuldige voorbereiding gekend en kan ook daarom rekenen op een breed draagvlak in de Staten. Dat bleek ook tijdens de behandeling in de commissie. Ik heb die voorbereiding zelf niet meegemaakt. En heb ervan kennisgenomen dat de ondernemingsraad ons beargumenteerd het advies heeft gegeven om niet in te stemmen met het voorstel. In lijn met de argumenten van de OR, gericht op zorgen over de arbeidsvoorwaarden van het personeel, maar ook daarbuiten, hebben wij wat kanttekeningen. Deze hebben we tijdens de behandeling in de commissie aangegeven. Dank aan de gedeputeerden voor de beantwoording daarvan.

Er blijft wel wat aarzeling bij mijn fractie. Er zijn risico's verbonden aan het traject wat we gaan lopen. De aandelen in een BV zijn in onverhoopte omstandigheden sneller buiten invloed van de overheid te brengen dan een binnen de overheid functionerend geheel. Bij andere overheidsonderdelen die wat zijn afgezonderd, hebben we gezien dat enige afstand van de overheid, het ondernemerschap stimuleert, wat risico's geeft wanneer de verantwoordelijken niet over alle eigenschappen voor verantwoord ondernemerschap beschikken. Fijn dat de gedeputeerde inmiddels via een toezegging een aanpassing heeft gedaan op het punt van de gevreesde achteruitgang in de arbeidsvoorwaarden van het personeel. Natuurlijk zien ook wij dat de omvang van het trambedrijf groot is in relatie tot de rest van de provinciale organisatie en dat het voorkomen van versnippering van kennis gewenst is. Ook de overtuiging van de gedeputeerden, dat financieel gezien een BV-situatie meer transparant zal zijn voor PS dan de huidige situatie, is voor ons een positief aspect. Tenslotte stellen wij vast dat ook de klankbordgroep positief staat ten opzichte van het principebesluit.

Voorzitter, al met al, mijn fractie kan instemmen met dit statenvoorstel. En juist omdat ik pas recent woordvoerder ben op het onderwerp mobiliteit, laat ik mij graag nog eens ambtelijk bijpraten omtrent de mogelijkheden en onmogelijkheden om bijvoorbeeld een soortgelijke structuur, om dan een alternatief gereed te hebben voor het busvervoer in onze provincie en wellicht ook, wat het CDA aangaf, andere vormen van openbaar vervoer die gaan ontstaan. Recente stakingen van buschauffeurs bij ons voor de deur en ook landelijk hebben duidelijk gemaakt dat wat hem betreft het terugdringen van marktwerking in het openbaar vervoer, dat dat prioriteit heeft. Tot zover mijn bijdrage. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

De heer **KOERTS**: Als fractie van de ChristenUnie herkennen wij ons in de afwegingen zoals genoemd in dit voorstel. De inrichting van een provinciale beheerorganisatie, zoals voorgesteld, versterkt het bedrijfsmatig handelen. Wij waarderen de focus die het college kiest op het trambedrijf. Tegelijkertijd wil onze fractie niet uitsluiten dat het trambedrijf zich in de loop van de tijd ontwikkelt tot een breder ov-bedrijf. Het ging er ook al even over in het debatje tussen het CDA en de VVD. En dat natuurlijk met het oog op de mogelijke groeisprong. Qua proces vinden wij het een goede zaak dat nu een principebesluit wordt genomen op basis waarvan een implementatieplan wordt uitgewerkt,

waarover dan definitieve besluitvorming plaatsvindt. Onze vraag daarbij is of de motie die de VVD hierover heeft ingediend noodzakelijk is om als Staten een rol te hebben in die besluitvorming. Voor het overige kunnen wij dit voorstel steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: BVNL, meneer Dercksen, geen behoefte aan het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: De Partij voor de Dieren vindt het verstandig om rekening te houden met toekomstige uitbreiding van het tramnetwerk in onze provincie. Dat huidige netwerk is nog relatief klein en overzichtelijk, maar wanneer er meer lijnen bijkomen, die bijvoorbeeld ook nog eens de gemeentegrenzen overgaan, snappen wij het idee om het trambeheer in een opzichzelfstaande organisatie onder te brengen. Dit heeft als voordeel dat met de provincie als aandeelhouder voor de volle honderd procent de zorg over winstmaximalisatie ten koste van de reiziger weg te nemen valt, maar om op termijn het materieel onder te brengen bij de vervoerder vinden we enigszins lastig, omdat we ons voor kunnen stellen dat niet iedere vervoerder ervaring heeft met trammaterieel. Hierdoor kan het zijn dat ze ook niet mee willen doen aan de openbare aanbesteding. We vragen ons af hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt. Ook maken we ons zorgen over of een aparte beheerorganisatie niet te maken kan krijgen met dezelfde problemen als die we eerder zagen bij grote tramprojecten, zoals onvolledige onderlinge communicatie en een hoog verloop of gebrek aan kundig personeel. We kunnen ons daarom wel vinden in de conclusie van de Ondernemingsraad Verkenning Toekomst Trambedrijf. Voor de Partij voor de Dieren zijn er nog te veel onduidelijkheden en zal dan ook niet voor het voorstel stemmen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Voorzitter, in grote lijnen kan ik mij aansluiten bij het betoog van mevrouw Keller. Het trambedrijf kan een goed idee zijn, maar er zijn, ja, toch best wel aardig wat onzekerheden, die ook de OR heeft aangekaart. Ik heb daar mijn zorg over uitgesproken in de commissie, waarop ik ook aangaf na te denken over een amendement. Gelukkig heeft de gedeputeerde gezegd dat hij daar welwillend tegenover staat. Ik heb dat opgevat als een aanmoediging en ik dien dan ook het amendement in om, ja, het trambedrijf niet uit de rails te laten lopen. Het aannemen van dat amendement is wel een voorwaarde voor mijn fracties om te kunnen instemmen met het voorstel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A27 van het lid Breur (SP) inzake Trambedrijf niet uit de rails.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Principebesluit provinciale beheerorganisatie Trambedrijf (PS2022MM39).

Constaterende dat:

- De OR vooralsnog een negatief advies geeft over het principebesluit.

Overwegende dat:

- De onduidelijkheden en de risico's voor de provinciale organisatie te groot zijn, met name in financieel opzicht.

- Het onduidelijk is hoe de rollen van asset provider, asset owner, concessiebeheerder en vervoerder zich in een toekomstige situatie tot elkaar verhouden,
- Zonder informatie over de toekomstige governance het onduidelijk is of de nieuwe constructie leidt tot beter assetmanagement en vervoersprestaties,
- Bureau Mazars wijst op een financieel risico in de vorm van 50-100 miljoen euro overdrachtsbelasting
Een plan B ontbreekt voor het geval dat het implementatieplan leidt tot een negatieve uitkomst voor de voorkeursvariant

Tevens overwegende dat:

- In het besluit niet duidelijk is wanneer de gevolgen op financieel en fiscaal gebied in verhouding staan tot de beoogde voordelen.

Besluit:

- De tekst van het huidige beslispunt 1e te vervangen door:
“Dit alles onder het voorbehoud dat alvorens wordt overgegaan tot uitwerking van het implementatieplan duidelijk wordt gemaakt onder welke omstandigheden de voor- en nadelen wel en niet meer tegen elkaar opwegen en dit zo spoedig mogelijk ter kennisgeving aan Provinciale Staten voor te leggen.”
- Beslispunt 2e toe te voegen:
- “Een back-up scenario in het geval wanneer de gevolgen op financieel en fiscaal gebied niet in verhouding staan tot de beoogde voordelen van een aparte juridische entiteit, c.q. het implementatieplan leidt tot een negatieve uitkomst voor de voorkeursvariant.”

En gaan over tot de orde van de dag.

De **VOORZITTER**: Ben ik bij de fractie van de SGP, meneer Van den Dikkenberg.
Geen woordvoering.

50PLUS is niet aanwezig.

DENK, mevrouw Demir, geen woordvoering.

Dan is de woordvoering vanuit uw Staten bij dit agendapunt geleverd en kijk ik even naar de gedeputeerden in welke volgorde zij de beantwoording willen doen. Daar is nog overleg over.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Nou, het is denk ik goed om in deze Statenvergadering hier ook nog gewoon bij stil te staan. Want wat we hier gaan doen, wat we hier gaan besluiten, heeft best wel veel impact. En dat is denk ik ook wel een understatement. Dat beschrijven we volgens mij ook heel goed in het statenvoorstel zelf. In 2015 is het trambedrijf in provinciale handen gekomen. We hebben de jaren die daarop volgden, hebben we een paar heel grote opgaven gehad, met name bij de vernieuwing van onze regionale tramlijn en het realiseren van de Uithoflijn. We zitten nu in een fase waarin we ook tegen elkaar hebben gezegd van, dit is het moment om goed na te denken over hoe kunnen we deze organisatie fit en klaar maken voor de toekomst, voor eventuele groeispelingen die we daarin willen maken, maar ook voor allerlei reizigersontwikkelingen. Mevrouw Bikker, die refereert daar bijvoorbeeld aan. Dit is het moment om dat te doen. Nou, daar hebben we het afgelopen jaar ook echt met elkaar de tijd voor genomen om daar heel erg de diepte in te gaan. Zowel binnen de organisatie is er op veel plekken heel goed

over nagedacht, hebben we ons behoorlijk verdiept. Een ook in paar heel verdiepende sessies met uw Staten zijn we er echt goed doorheen gekropen. Ik denk dat dat ons ook wel het comfort heeft gegeven om het voorstel voor te leggen, zoals dat hier ligt en ook op een manier te bespreken wat we dat met elkaar doen. En dat is denk ik fijn om dat op deze manier te kunnen doen.

Wat belangrijk is, want dit gaat best wel veel over governance en ook over zorg voor onze medewerkers. Daar zou collega Strijk zo meteen ook nog op ingaan. Maar u kent mij, als het gaat over het ov, dan benadruk ik dingen ook altijd door de bril van de reiziger: hoe hebben we de reiziger hier nou zo goed mogelijk in te bedienen; hoe kunnen we die zo goed mogelijk hierin meenemen? En dat betekent ook dat die keuze die we maken voor variant B, zoals we dat noemen, en daarna ook doorgroeien naar variant D ook heel erg genomen moet worden en uitgewerkt moet worden de komende jaren, niet alleen maar met oog voor zorgvuldige omgang van interne processen en zorgvuldige omgang met onze medewerkers, maar ook echt met heel erg het oog op die reiziger. Dat is wat mij betreft, ook in de richting van mevrouw Bikker, iets wat ik ook heel erg meeneem uit uw betoog: heb daar nou inderdaad oog voor. Maar ook, hoe gaat het nou met nieuwe modaliteiten in de toekomst? Wat mij betreft gaan we daar in het voorstel ook nog wel op in onder beslispunt 1c, waar we vrij expliciet zeggen van, nou, de uitvoering zal worden ingericht op een manier dat je complexe projecten ook kan handelen. Maar dat wordt iets verderop in het statenvoorstel ook nog wel verder uitgewerkt als we zeggen van, ja, ten behoeve van die schaa sprong ov, en dat realiseert zich de komende tien, vijftien jaar, kunnen zich allerlei innovaties voordoen, zoals u die nu schetst, die wij nu nog niet kunnen bedenken of die we misschien nu nog zo innovatief vinden dat we dat nog niet kunnen bedenken in onze provincie. Maar volgens mij, als we ooit doorgroeien naar variant D, dan moeten we daar ook dit soort vragen in gaan behandelen. Dus ik zie hem op dit moment nog niet aan de orde zijnde. We hebben ook net een Nota van Uitgangspunten voor de nieuwe ov-concessie vastgesteld, waarin we ons ook nog even beperken tot de twee ov-modaliteiten die we nu in hoofdzaak kennen. Maar als wij bij een nieuwe Nota, bij een nieuwe aanbesteding, andere innovaties willen inbrengen, dan is dat absoluut iets wat we ook op een goede manier moeten integreren bij ons trambedrijf. En ook op dat moment moeten beoordelen of het, ja, past bij de buspoot zeg maar of wat meer past bij de lightrailontwikkeling, Maar ik wil hem zeker niet uitsluiten en de mogelijkheid ook expliciet openhouden.

Nou, ik vond het ook mooi dat de heer Mulder dat ook zo inbracht vanuit de PvdA: heb nou ook oog voor die reiziger. Nou, dat is een belangrijke, dat we bij die zorgen ook de reiziger centraal blijven zetten.

En ik doe u vanaf deze plek ook een aanbod, wat natuurlijk eigenlijk vanzelfsprekend is voor ieder Statenlid op ieder gewenst moment van de dag over ieder gewenst onderwerp, maar de ambtelijke organisatie heeft altijd alle ruimte en alle expertise om uw vragen te beantwoorden en alle ruimte om daar gewoon eens met elkaar over om tafel te zitten. En zeker in uw geval kan ik me dat voorstellen, omdat u in het proces, wat we met elkaar hebben meegemaakt het afgelopen jaar, een aantal stappen hebt gemist. Dus voelt u zich vrij om ambtelijk daar contact over te zoeken.

De vraag van de heer Koerts pak ik zo meteen even als ik de motie van de VVD bespreek.

En ook richting mevrouw Keller zeg ik eigenlijk hetzelfde als wat ik richting mevrouw Bikker zeg. Dus materieel in een nieuwe concessie, ooit? Ja, het mag voor mij- De organisatiestructuur mag nooit een belemmering zijn om de beste keuzes te maken voor je reiziger. Dus als wij op een zeker moment zeggen van, materieel, nieuwe innovaties op een nieuwe manier inbrengen in die nieuwe organisatie: als dat goed is voor het product, goed is voor de reiziger, moeten we dat zeker doen, moeten we daar geen belemmeringen voor opwerpen.

Dan ga ik naar de motie van de VVD. Ik kan die motie heel goed begrijpen. Het besluit wat u gaat nemen is nu een principebesluit. Op basis van – en dat is in de richting van de heer Koerts – artikel 158 van de Provinciewet komt PS sowieso aan bod in een Wensen en bedenkingenprocedure. Dus het wordt dan sowieso aan u voorgelegd. Maar ik kan me heel goed voorstellen dat daarbovenop nog een extra processtap wordt opgenomen, zoals ook in de motie van de VVD staat, ook om daarmee te markeren dat het veel impact heeft. Tegelijkertijd, maar goed, ja, we kunnen natuurlijk nooit onze opvolgers vragen om nu al te zeggen dat ze bij een kruisje moeten gaan tekenen. Je hebt natuurlijk een heel zorgvuldig proces met elkaar doorlopen het afgelopen jaar al, wat maakt dat we nu een statenvoorstel hebben. Vervolgens gaat er heel veel geïnvesteerd worden in de verdere uitwerking daarvan en de implementatie, dat zal dan, als deze motie aangenomen wordt, ook aan uw Staten worden voorgelegd. Het zou natuurlijk wel buitengewoon treurig zijn als dan na al die processen een Staten misschien een heel andere samenstelling treft wat 'nee' zegt. Maar laten we uitgaan van het goede. En wat mij betreft geen belemmering om voor die motie te zijn.

Dat was het voor mijn onderdeel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik heb er nog eentje. Dat gaat over het- Amendement is het, hè, wat voorligt van- Ja, amendement van de SP en de Socialisten. Het klopt, zeg ik tegen de heer Breur, dat ik in de commissie heb gezegd: ik wil heel graag meedenken als u versteviging wilt van de besluittekst bij e, in 1e, als het gaat over de arbeidsrechtelijke aspecten. Want ik heb toen goed gehoord, niet alleen vanuit uw fractie, maar vanuit meerdere fracties, de zorgen die door de OR waren geuit en waar wij ook hebben gezegd, die nemen wij zeer serieus en die zullen we echt goed meenemen in de uitwerking van het implementatieplan. Dus ik zei, nu luidt die besluittekst: dat vooral de gevolgen op financieel en fiscaal gebied in verhouding moeten staan. En toen zei ik, ja, dus als u daar iets bij wilt van- En ook de arbeidsrechtelijke, dan vindt u mij direct op uw weg. Ik zeg het u al toe, zei ik toen, maar het mag er ook in. Het voorstel wat u nu doet is toch iets verdergaand, want u schrapt de hele besluittekst en u maakt het eerst voorwaardelijk. Want u zegt dan niet- Want wij hebben nu staan: wij gaan nu dat uitwerken en dan komen we bij u terug. Maar u vraagt nu via dit amendement op de besluittekst: nee, je gaat nog niks uitwerken; u gaat eerst ontwikkelen wat de criteria zijn op basis waarvan we straks die voor- en die nadelen wegen; en dan pas kunt u het implementatieplan in gang zetten. En dat vinden we niet de goede stap, want dan moet ik eigenlijk al het hele onderzoek doen. Wij hebben echt die gesprekken met de belastingdienst nodig en met een OR over al die voorwaarden. Dus ik vind uw amendement, zoals het nu ligt, net te ver gaan, omdat het voorwaardelijk wordt. Dus ik doe nog steeds de handreiking om een iets minder vergaand- Hadden we, hoewel die toezegging al staat- Maar zoals die hier nu ligt, gaat hij voor het college net te ver en zou ik hem graag ontraden.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan zijn we aan het einde gekomen van de beraadslagingen. U hebt nog een interruptie, meneer Mulder? Ja, gaat uw gang.

De heer **MULDER**: Ja, als dat kan. Inderdaad, het initiatief de vorige keer, die wijzigingen op het punt van de arbeidsvoorwaarden is van de SP gekomen. Ik heb me daarbij aangesloten. Dus ik wil eigenlijk wel graag ook die wat mindere varianten ook daadwerkelijk, dat die vorm krijgen. Wat er toen gezegd is, is dat de arbeidsvoorwaarden- Dat de inzet van dit principebesluit en van de verdere uitwerking niet zal zijn dat er wordt ingeleverd op de arbeidsvoorwaarden zoals de medewerkers die nu kennen. Als dat kan

worden toegevoegd – en dat is ook volgens mij de toezegging – dan is de Partij van de Arbeid tevreden.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat u het moet doen met de toezegging, zoals de gedeputeerde hem geformuleerd heeft. En dat is iets anders dan een amendement, wat een daadwerkelijk besluittekst-

De heer **MULDER**: Ja, zeker.

Gedeputeerde **STRIJK**: Zal ik de toezegging herhalen die ik toen heb gezegd? Die staat ook in het document van het advies. 'Wij beogen hier niet een wijziging aan te brengen in de arbeidsrechtelijke positie van de huidige werknemers van het bedrijf'. Die toezegging staat. Zo hebben we hem ook in onze stukken als staan. Niet in de besluittekst, maar ik herhaal hem graag.

De **VOORZITTER**: Die toezegging is opnieuw in deze statenvergadering gedaan. Goed, dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt. Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Dan komen wij nu toe aan een drietal actualiteitenmoties. Even zodat we het allemaal weer scherp hebben; in ieder geval ik, als voorzitter. Ik geef straks eerst het woord aan de indiener. Dan is er vanuit het college, indien daar behoefte aan is, gelegenheid om te reageren. En daarna hebben alle fracties ook gelegenheid om daarop te reageren. En daarna sluit de indiener af. Het kan zijn dat u nog een nadere vraag aan het college hebt. Die zou ik dan wel willen toestaan, maar dat is echt niet het doel van de actualiteitenmotie. U moet toch met elkaar een oordeel vormen over de motie die is ingediend. Ik zou het zo willen doen dat ik de indieners vraag om dat vanaf het spreekgestoelte te doen en uw inbreng vanuit de Staten vanachter de desk.

14.

[Actualiteitenmotie Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking \(Erasmus 1469-1536\), ingediend door BVNL](#)

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, u gaat beginnen met de actualiteitenmotie geagendeerd onder agendapunt 14, Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking. Ja, ik heb net de biografie van Erasmus in de zomervakantie gelezen. Dus het spreekt mij zeer aan, de titel. Ja.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ik ben ook nooit te beroerd om een Rotterdammer te citeren, voorzitter.

Ja, voorzitter, ik heb dit college, maar ook vorige colleges, weleens verweten dat ze in een parallel universum verkeren. En laten we eerlijk zijn: het wordt me ook niet heel moeilijk gemaakt. We hebben een tijdpad waarin mensen massaal naar de voedselbank moeten, de boodschappen niet kunnen betalen, de energierekening niet meer kunnen betalen, kinderen zonder eten naar school gaan. En dan is er toch aan iemands brein hier ontsproten om 1,1 miljoen euro aan te besteden voor het maken van foto's en filmpjes, waarbij de geportretteerde optimaal tot zijn of haar recht komt. Wat moet je er eigenlijk nog

over zeggen? Voorzitter, wat ik erover wil zeggen is dat we die aanbesteding moeten staken en dat het bedrag gewoon moet worden teruggebracht tot het niveau waaronder de aanbesteding verplicht is. Tot zover.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M66 van het lid Dercksen (BVNL) inzake Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking (Erasmus 1469-1536).

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van de actualiteitenmotie 65 Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking (Erasmus 1469-1536).

Constaterende dat:

- De provincie een aanbesteding heeft uitgeschreven voor fotografie, film- en videodiensten ter waarde van € 1.100.000,00 (één miljoen honderdduizend euro) waarbij “de geportretteerde optimaal tot zijn of haar recht komt”.
- De provincie haar taken sober en efficiënt zou behoren uit te voeren, waarbinnen dergelijke schaamteloze zelfpromotie geen plaats zou dienen te hebben.
- Grote delen van de bevolking mede door het wanbeleid van dit kabinet onmogelijk nog rond kunnen komen.
- Deze excessieve uitgave niet anders kan worden gekwalificeerd als totale minachting voor de bevolking.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- De aanbesteding in te trekken.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Dank voor deze vragen, voorzitter, want het nodigde mij ook uit om gewoon weer eens de Lof der Zotheid erbij te pakken van Erasmus. En dat is een boek wat ons ontzettend veel wijsheden zomaar op een presenteerblaadje aangeeft. En ja, dan moet ik toch direct wel een kleine correctie geven op de titel van deze motie. Want, nou, het citaat heb ik gevonden, van de heer Dercksen, maar Erasmus is in Lof der Zotheid natuurlijk continu ook een beetje met zichzelf in discussie. En dus, nog geen twee pagina 's verderop, schrijft hij dit: voor de kritiek van betweters, die beweren dat zelfverheerlijking het toppunt van dwaasheid is en bovendien zeer ongebruikelijk, ben ik ongevoelig. Dus het is ook weer niet iets wat nou door Erasmus helemaal niet begrepen werd. En ook verderop zegt hij nog: kunt ge iets fraais, iets aardigs, iets bekoorlijke presteren wanneer gij niet met uzelf bent ingenomen? Nou, ik denk dat het ook goed is als wij in het college gewoon eens wat vaker elkaar voorlezen uit de Lof der Zotheid, want misschien dat onze prestaties daar nog wel van omhoog gaan.

Maar goed, alle gekheid op een stokje. Ik ben wel een beetje teleurgesteld, voorzitter, in de vragen of in de motie waarmee de PVV nu komt. Of ik moet zeggen: BVNL, de heer Dercksen. Want eigenlijk, de kritiekpunten hier komen exact overeen met de schriftelijke vragen die hij recent gesteld heeft over ditzelfde onderwerp. En wij waren toch in de veronderstelling dat we het onterechte beeld wat hij nu in deze motie schetst al hadden

gecorrigeerd in de beantwoording van de schriftelijke vragen. Want het ontorechte beeld wat u nu weer hier schetst, is dat wij voor meer dan een miljoen aan portretfoto's gaan laten maken. Ja, ik denk dat wij als college dan niet meer aan werken toekomen, want dan zitten we de hele dag te poseren voor een fotograaf, als we voor zoveel geld alleen maar portretfoto's willen laten maken. Dat is dus ook helemaal niet de bedoeling. Portretfoto's zijn maar een heel klein onderdeel van deze opdracht. Het gaat over maximaal dertigduizend euro over vier jaar. Dus, nou ja, zo'n klein onderdeel is het. Het gaat over een heel breed pakket aan foto's, aan video's, aan livestreams, zelfs aan luchtbeelden, Dus zelfs drones. En dat is wat mij betreft allemaal de les die wij hebben getrokken van twee jaar coronatijd met heel veel thuiswerken en het belang wat we hebben gezien van veel meer dingen digitaal doen. Dat maakt ook gewoon dat je in de communicatie nog veel meer dan voorheen met beelden werkt: met bewegende beelden, met fotobeelden, noem maar op.

In de antwoorden op uw statenvragen hebben we ook aangegeven dat het om een bandbreedte van bedragen gaat en dat we bewust de allerhoogste bovenrand van die bandbreedte hebben genomen om onrechtmatigheden te voorkomen. En ik dacht toch dat, als er iemand is die altijd alert is op het aangaan van onrechtmatigheden, is dat de heer Dercksen. Dus dat zou u moeten aanspreken dat we juist alles doen om dat te voorkomen. En ik denk dat het heel onverstandig zou zijn om nu deze aanbesteding stop te zetten, want dan zouden we de 49 inschrijvers, die we inmiddels hebben – dat is voor een heel groot deel zzp'ers en mkb'ers – vrij ernstig duperen. Edoch, voorzitter, ik begrijp wel degelijk het signaal wat er achter deze motie zit. En dat signaal is: blijf een beetje op de centjes letten; laat je niet teveel fotograferen. Ijdelheid der ijdelheden, kijk daar nou een beetje mee uit. Dat signaal, dat nemen wij ter harte. Maar dat gezegd hebbende, moet ik de motie toch echt ontraden.

De **VOORZITTER**: Dan ga ik nu even kijken of er het fracties zijn die nog iets aan deze discussie willen toevoegen. GroenLinks niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Nee, dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: JA21, geen behoefte. CDA, geen behoefte. D66, geen behoefte. PvdA, geen behoefte. ChristenUnie, geen behoefte. Partij voor de Dieren, geen behoefte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: SP, meneer Breur. Ja, voorzitter, eigenlijk zou de heer Eggermont het woord hierop voeren, maar die is nog niet in de zaal. Dus ik het eventjes voor hem doen. Ik wil BVNL complimenten geven voor de ironie in hun motie: zeggen dat ijdelheid toch wel heel erg raar is en zelf koketteren met Erasmus. Ik vond dat wel leuk gevonden. En de ironie gaat verder, want eerder hadden wij het over betaalbaar wonen en als je het hebt over mensen die hun huur niet kunnen betalen en vervolgens niet wil doen aan het betaalbaar wonen, maar wel vindt dat een beetje op de foto gaan heel erg erg is, dan ben je wat ons betreft vooral bezig met symboolpolitiek. Dus wat ons betreft is deze motie niet nodig. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Eigenlijk vind ik dus het signaal van de motie wel heel goed, want we hebben hier natuurlijk al best wat de laatste jaren, steeds meer communicatiemedewerkers binnen het huis zien komen. En daarbij ook nog een extra

toename aan fotografiekosten levert met elkaar wel het beeld op dat we heel veel aan beeldvorming moeten gaan doen en dat we het risico lopen dat we straks, net als op het Binnenhof in Den Haag, meer beeldvormende mensen actief hebben dan inhoudelijke ambtenaren zo ondertussen. En daar zou ik toch zeker voor willen waken, om daar niet te ver in mee te willen gaan. En ik hoorde de gedeputeerde net zeggen 'dertigduizend euro voor portretrechten', maar ik las ergens volgens mij dat het zeshonderdduizend euro aan fotografiekosten was en vijfhonderdduizend euro aan videografiekosten. Dus ik ben dan wel heel benieuwd wat dan die 470.000 euro of 570.000 euro verschil is, want dat kon ik niet rijmen met die dertigduizend euro met die zes ton, die ik las. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Hoek, geen behoefte? En geen spreektijd, denk ik. DENK, mevrouw Demir, geen behoefte. Nee, geen spreektijd. Dat is waar. Ja, ja. Ik kijk even. Er is één korte vraag nog gesteld aan de heer Schaddelee en daarna krijgt meneer Dercksen het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Dat is inderdaad vraag van de SGP van de heer Van den Dikkenberg. Het gaat over dertigduizend euro portretfotografie, 190.000 rapportagefotografie, 190.000 themafotografie en 190.000 omgevingsfotografie. En dat zijn bedragen die gebaseerd zijn op onze provinciale benchmarks, onze uitgaven sinds 2016. Ze hebben gewoon gekeken: wat hebben we de afgelopen jaren gemiddeld per jaar ongeveer daaraan uitgegeven? Daar zit ook nog wel een bepaalde stijgende lijn in. Die stijgende lijn hebben we helemaal doorgetrokken en nog een klein beetje geëxtrapoleerd als zijnde de bovenband. En nogmaals, het is dus niet het idee dat we dat bedrag helemaal gaan opmaken, maar als je de ontwikkelingen van de afgelopen jaren tot in de extreme doortrekt, zou dit de bovenband kunnen zijn. En dan is dit dus ook de opbouw van het bedrag.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, laat ik eerst nog John Maas van De Telegraaf in het zonnetje zetten. Hij is degene die tenders uitpluist elke dag. Dat geef ik je te doen. Goed dat hij dat doet. En natuurlijk gaat het met deze motie over een signaalfunctie, 1. Zeker. En het is ook goed dat er een ambtenaar nu de Lof der Zotheid heeft gelezen voor de gedeputeerde. Dat is ook winst. Maar het gaat toch wel verder. Het gaat over 1,1 miljoen aan foto's en video. We zijn de coronatijd doorgekomen zonder dit soort bedragen. Mijn oproep is gewoon om die bedragen terug te brengen, en daar blijf ik bij, tot onder de grens van de aanbestedingen. Daar hebben we goed mee kunnen leven. Er is geen reden om te denken dat dat niet meer kan.

De **VOORZITTER**: Dan is de beraadslaging over agendapunt 14 hiermee afgerond.

De discussie wordt gesloten.

15.

[Actualiteitenmotie Respecteer de lokale democratie, ingediend door BVNL en JA21](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 15 is de actualiteitenmotie Respecteer de lokale democratie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, deze vergadering is gebruikt om de gemeenten te vertellen wat ze moeten doen. Dat is een buitengewoon kwalijke ontwikkeling. We hebben de lokale democratie niet voor niets. Het zijn volwassen volksvertegenwoordigers en bestuurders. Die kunnen zelf wel hun keuzes bepalen. Dat is één deel van deze motie, daar waar het gaat om de asildrang en -dwang die het kabinet oplegt. Maar het is natuurlijk ook een ander haakje: een aanklacht tegen het volledige asielbeleid, zoals dat in dit land wordt gevoerd. Waarbij, dat kan niemand ontkennen, de draagkracht van onze samenleving in alle aspecten wordt overschreden. Ik heb de zorg genoemd, justitie, de woningmarkt. Nou, you name it. wij kunnen geen tweehonderdduizend man per jaar erbij hebben.

Voorzitter, en natuurlijk ook dit is een signaal, want deze motie gaat niet worden aangenomen. Het doel is vooral om deze straks te gebruiken bij de verkiezingscampagne. En dat is dan ook waarschijnlijk de reden dat JA21 meedoet, want daarmee dienen we hem samen in. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M67 van de leden Dercksen (BVNL) en Dinklo (JA21) inzake Respecteer de lokale democratie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Constateerend dat:

- De provincie mogelijk een toezichhoudende rol toebedeeld krijgt bij het, eventueel zelfs tegen de wens van de gemeenteraden in, opdringen van asielzoekers bij gemeenten, waaronder begrepen de mogelijkheid tot indeplaatsstelling.

Overwegende dat:

- De asielcrisis het gevolg is van de opengrenzenpolitiek zoals die al jaar en dag wordt gevoerd, waardoor er bijvoorbeeld alleen al dit jaar 200.000 mensen bij komen, waarvan iedereen zou moeten kunnen begrijpen dat dit ontwrichtend werkt op **alle** facetten van de samenleving.
- Het onwenselijk is dat lagere overheden worden opgezadeld met het falen van het Rijk.
- Het onwenselijk en ondemocratisch is binnen de interbestuurlijke verhoudingen dat de provincie in een positie wordt gebracht waarbij het de wens van een lagere overheid zou moeten negeren.
- 25 jaar massa-immigratie volgens wetenschappers ons € 400.000.000.000,00 (lees vierhonderd miljard euro) heeft gekost. **Netto**.
- Er een halt toegeroepen moet worden aan het faciliteren van de mensenhandel.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- De medewerking aan het asielbeleid van het Rijk te staken en de democratisch gekozen gemeenteraden de ruimte te bieden zelf hun beleid te bepalen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik begin even met de vraag die in het dictum staat. 'Draagt het college van Gedeputeerde Staten op om de medewerking aan het asielbeleid van het Rijk te staken en de democratisch gekozen gemeenteraden de ruimte te bieden zelf hun beleid te bepalen'. Nou, het Rijk is met wetgeving bezig. Dat heeft te maken natuurlijk met de grote nood met betrekking tot asielopvang. En er is geen sprake van dat we als GS of als provincie medewerking geven aan nieuw beleid. Nee, daar gaat het Rijk zelf over. Het rijk gaat over de inhoud van hun eigen wetten. Die bepalen ze ook zelf. Dat doen ze met of zonder interventie van GS. Daar gaan ze mee door. Dus staken met de medewerking aan Rijkswetgeving en beleid, ja, dat kan niet. Dus in die zin is het zo dat, als ze daar wat uitkomt, dat het aan de provincie en de gemeenten is om dat uit te voeren. Dus het advies van het college is: ontraden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart.

De heer **BART**: Voorzitter, ik kan het redelijk kort houden. We zien een aantal fundamentele problemen met deze motie. Allereerst gaat hij die motie uit van een ontzettend gekke gedachte dat een landelijk of regionaal bestuur niet een andere belangenafweging zou mogen of misschien zelfs moeten maken dan die van een gemeente. Daar hebben we het eerder vandaag ook over gehad. Maar goed, dat zijn de basisprincipes van ons democratisch bestel, van onze rechtsstaat. En net zoals de Rechten van de Mens of het Vluchtelingenverdrag heeft dit voorstel daar ook maling aan. Daarnaast haalt het dictum migratiecijfers in brede zin door elkaar met asielzoekers en statushouders, worden suggesties gewekt dat elke vluchteling hier zou komen door mensenhandel en ga zo maar door. Er eigenlijk maar één zin in de motie waar we het als GroenLinks mee eens kunnen zijn. En dat is dat lagere gemeenten niet de dupe zouden moeten zijn van falen van landelijk beleid. En als je kijkt naar Ter Apel, is dat nu natuurlijk wel aan de hand. Daar wordt een gemeente, maar nog veel belangrijker, een hele hoop mensen, gevlucht voor oorlog, honger en armoede, enorm in de steek gelaten. Het is een opvangcrisis en een beleidscrisis. En hoe eerder er met deze mensen goed omgegaan kan worden, hoe beter.

Voorzitter, eerder hebben we bij een motie die door JA21, die nu dus blijkbaar ook onder deze motie staat, een motie die kwetsbare groepen tegen elkaar uitspeelden, hebben we de actie Tikkie Terug in het leven geroepen. Gezien de crisis in Ter Apel en de toon van deze motie leek het ons geen slecht plan om die actie nu dan ook te herhalen. U kunt in de zaal straks een QR-code vinden waarmee u, als u het kunt missen, een donatie kunt doen aan de Stichting MiGreat, die zich onder andere keihard inzet met vrijwilligers in Ter Apel om mensen daar van een warme maaltijd te voorzien. Oftewel, daar hebben vluchtelingen en statushouders veel meer aan dan aan deze onzinnige motie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, het is wel natuurlijk een dilemma waar we als middenbestuur mee te maken hebben, dat alle landelijke opgaven niet op provinciaal niveau kunnen worden opgelost en dat we eigenlijk voor alles ook gemeenten nodig hebben. En tegelijkertijd vinden wij als VVD – dat hebben we vandaag meermalen betoogd en ook in het verleden – dat die gemeenten wel heel veel autonomie moeten hebben in hun beleidsvrijheid. We hebben daarom in de commissievergadering die aan dit onderwerp gewijd was, dus ook gevraagd aan het college, waar het ging om de voorbereiding van die

wetgeving waar landelijk mee bezig is, ook nadrukkelijk aan te dragen dat de rol die de provincie heeft vooral faciliterend is, coördinerend. En, nou ja, niet heel erg, zoals we vandaag op een aantal dossiers hebben gezien, bepalend voor gemeenten wat er zou moeten gebeuren. Ik heb de indruk dat dat ook de wens van het college is. We zullen de motie niet steunen. Dat is duidelijk. Maar we vinden het wel van groot belang dat, daar waar de provincie gemeenten kan helpen in de uitvoering van die zware taak die er is op het gebied van de crisishulpverlening, van de huisvesting van statushouders – door sneller woningen te bouwen voor de huisvesting van asielzoekers – omdat we dat nou eenmaal vanuit menswaardig oogpunt verplicht zijn, maar ook zouden moeten willen, met het vervolg daarop ook van een streng en rechtvaardig beleid wat daarop kan volgen – en daar verwachten we ook het een en ander van gezien het coalitieakkoord, de komende tijd vanuit het Rijk – zouden we toch wel in dit kader de oproep willen doen aan de provincie om dus, waar mogelijk – bijvoorbeeld met ondersteuning van boa's of door medewerkers in te zetten bij die kleinere gemeenten, die echt het moeilijk hebben om het rijksbeleid uit te voeren – ook goed te ondersteunen. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo, als mede-indiener van de actualiteitenmotie.

De heer **DINKLO**: Nou, we zijn ons zeer bewust dat dit altijd onderwerpen zijn wat gevoelig ligt aan alle kanten. Maar waar ons fundamentele probleem ligt, is dat er een wet wordt gemaakt waarbij de provincie- De heer Van Muilekom zegt: wij hebben er geen invloed op. Dat is volgens mij niet in overeenstemming wat er in de Commissie is gebeurd. Daar werd ons nadrukkelijk gevraagd, GS, wat het advies aan ons zou zijn, wat GS mee zou nemen naar de IPO-vergadering. Nou, daar is ons advies geweest, we zeggen, nou, wij werken hier niet aan mee. Maar het fundamentele, waar het ons op dit moment om gaat, is dat, het Rijk maakt een wet, die legt de hete aardappel bij ons als provincie op het bord. Wij hebben daar totaal geen democratische invloed op en we zijn verplicht om het boodschappenlijstje van het Rijk uit te voeren. En daarmee wordt de provincie – iets wat wij al vaker hebben gezegd – een uitvoeringsorganisatie. Wij vragen ons dan ook serieus af, wat dan het nut nog is om verkiezingen te hebben en een democratisch proces in deze zaal te houden. Dat is waarom wij deze motie ook steunen. Het is hier niet aan ons om op de asielcrisis in te gaan of toegang of migratie. Daar gaan we niet over. Maar als het een probleem van het Rijk is en als het Rijk vindt dat gemeenten daar wat mee moeten, dan is onze mening: dan moet het Rijk maar direct bij de gemeenten aankloppen en mag ze ons als provincie daarbuiten laten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: In dit geval willen we, voorzitter. Dank u. Ik heb al weleens tijdens de discussies die wij gehouden hebben over de stikstofproblematiek gezegd dat ik graag op basis van wetenschappelijk onderbouwde feiten discussieer. En als ik kijk naar wat hier in deze motie wordt aangedragen als overwegingen, dan is het meer suggestie en verwarring zaiende tekst dan mij lief is. Ik wil graag discussiëren over dergelijke onderwerpen, maar dan op basis van bewezen feiten. Wat hier staat, is veel meer suggestie. Ik snap ook waarom het ingediend wordt: met het oog op de verkiezingen. Daar is punt 1.

Het tweede punt is, ik vind dat er ook rare opvattingen gebezigd worden over de rol van overheden, over wat we hier het Huis van Thorbecke noemen. We zijn in zoveel wetten gehouden deze uit te voeren als ze in de Tweede Kamer aangenomen worden. Dus in dit geval geldt daarvoor precies hetzelfde. En dat in dit geval ook een beroep op de provincie wordt gedaan om bij te staan bij het uitvoeren van deze bijna onmenselijke taak, dat vind ik

een heel logische, omdat wij immers dat middenbestuur zijn. Met andere woorden: deze motie zal zeker geen steun krijgen van het CDA.

De heer **DERCKSEN**: Mag ik de heer Westerlaken een vraag stellen? Waar heeft u enige suggestie in deze motie gevonden? Kunt u dat aangeven? Want dan kan ik u misschien uit de droom helpen.

Hij begint al bij de eerste. “De asielcrisis het gevolg is van de open grenzen politiek, waardoor er bijvoorbeeld alleen al dit jaar tweehonderdduizend mensen bijkomen”. Dat kan ik op dit moment nog niet eens voorspellen, want het jaar is nog niet om. Dus dat is een uit de lucht gegrepen getal. Ik geef de heer Bart gelijk: de tweede overweging ben ik met hem eens. “Het onwenselijk en ondemocratisch binnen de interbestuurlijke verhoudingen de provincie in positie wordt gebracht, waarbij de wens van een lagere overheid zou moeten negeren”. Dat is helemaal de vraag niet. De inhoud van de wet is niet- Die gaat daar niet vanuit. Dus dat is een verkeerde suggestie. “25 jaar massa-immigratie volgens wetenschappers ons vierhonderd miljard euro heeft gekost netto”. Nou, dat is geweldig onderzoek, maar ik kan dat- Dan denk ik van, laat dat zien en laat ook- Maar laat dan ook zien wat het ons heeft opgeleverd aan arbeidspotentieel. “Er een halt moet worden toegeroepen aan het faciliteren van de mensenhandel”, gaat ervan uit dat iedere vluchteling die hier komt, ook de Oekraïners, kennelijk volgens mensenhandel in dit land terecht zijn gekomen.

De **VOORZITTER**: Goed, ik stel voor dat ik nu even het rondje afmaak. De heer Dercksen krijgt ook het laatste woord nog.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Deze motie is een politiek statement in een zogenaamd democratisch jasje. En het onderliggende politieke statement, daar kunnen wij ons niet in vinden, omdat het fundamentele mensenrechten aan zijn laars lapt en zich verder alleen maar baseert op polariserende suggesties, zoals waar de heer Westerlaken ook al een mooie bloemlezing over deed. Vanmiddag heeft gedeputeerde Van Essen al een klein inkijkje gegeven in hoe democratie hier in Nederland werkt en hoe het ook werkt tussen de verschillende overheidslagen. Daar kunnen wij ons verder bij aansluiten. We vinden in deze dan de rol voor de provincie ook buitengewoon passend. En we vinden dat wij hier aan zet zijn. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: We willen niet te veel woorden vuil maken aan deze brei van verdraaide feiten, hatelijkheid en krachttermen. De vlag dekt de lading niet. De enige zin uit de motie die wij kunnen omarmen, is de titel. En daarna haakt de Partij van de Arbeid af. Wat we wel omarmen is het mooie initiatief van GroenLinks. Er is een grote groep mensen die een speelbal is van een falende overheid. Ik schaam me ervoor hoe wij in Nederland omgaan met vluchtelingen. En ik schaam me ook dat wij in PS deze motie bespreken. Het minste dat wij kunnen doen, is onze steun betuigen aan deze groep en aanhaken bij de actie van GroenLinks. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Ik zal even eerlijk zeggen hoe het ons verging toen we de motie lazen, en met name de teneur van deze motie. Als je het goed leest, is het er een om koud van te worden. De opvang van vluchtelingen en asielzoekers opgevoerd als slechte

businesscase. Inzet voor verkiezingstijd, hoor ik net. Ik was blij met de woorden uit de troonrede: in ons land is er altijd plek voor mensen die vluchten.

Nu naar de motie. Het bewust loslaten en daardoor frustreren van de solidariteit en de samenwerking rondom de opvang van vluchtelingen en de huisvesting van statushouders, waar de motie toe oproept, lost helemaal niets op. Het leidt tot verdere verwijdering en polarisatie. En voor de duidelijkheid, en dat hebben we al veel eerder gezegd, de ChristenUnie doet niets af aan allerlei maatschappelijke en sociale vraagstukken die opvang en huisvesting met zich meebrengen en waar we ook bijna dagelijks berichten van in de krant lezen. De praktijk is weerbarstig. Het is in onze ogen goed dat het middenbestuur, wel onder voorwaarden van extra middelen, verantwoordelijkheid krijgt en pakt en samen met gemeenten werkt aan oplossingen. En in andere zin is er in onze provincie met behulp van de Regietafel en het kansenmakersteam meer oog voor spreiding en komt er ook ruimte voor kleinschaliger kansen en kleinere locaties. En dat wint aan draagvlak. Het blijkt dat er nog tal van gemeenten zijn die niets doen aan opvang en huisvesting en dat kan in onze ogen niet waar zijn. We zijn de vrijblijvendheid inmiddels toch wel voorbij. En ik herhaal nog even wat ik in de BEM-commissie onlangs heb gezegd: het asielbeleid is een politiek-bestuurlijke crisis en het is een beschamende vertoning inderdaad. We moeten van ad hoc-maatregelen naar proactief opvangbeleid met een lange termijnvisie. En als eerste het Rijk verantwoordelijk en, inderdaad, met provincie en gemeenten. Voorzitter, wij zullen hardgrondig tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Hoewel de Partij voor de Dieren ook ziet dat de opvang van vluchtelingen verre van ideaal verloopt, is de situatie echt wat ingewikkelder dan deze motie het voorstelt. Mensen, die asiel komen zoeken in ons land, dienen geholpen te worden met een snelle, duidelijke en humane aanvraagprocedure. De situatie zoals die nu is in Ter Apel is schrijnend en in die zin kunnen we het met BVNL eens zijn dat het beleid van onze landelijke overheid faalt. Hier dient orde op zaken gesteld te worden door bijvoorbeeld blijvende opvangcapaciteit te vergroten. Echter, dit betekent niet dat wij als provincie dan maar onze handen ervan af moeten trekken. Integendeel, zou ik willen zeggen. We kunnen de gemeenten beter blijven bijstaan in het zoeken naar oplossingen, net als dat we vluchtelingen moeten blijven helpen. We zullen daarom deze motie niet steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ik heb net mogen ervaren hoe het is om achter een hek te staan. Maar goed, dat zegt ook iets over de openbaarheid van deze vergadering trouwens, wat toch wel weer een beetje jammer is.

Ja, eerlijk gezegd, ja, we hebben te maken van met een opvangcrisis en niet met een asielcrisis. Het is een gecreëerde crisis. We hebben het er in de BEM-vergadering, extra BEM-vergadering, hebben over gehad. Daar was het ook gewoon heel erg helder dat de provincie niet van plan is om het aapje op haar schouder te nemen en daarmee dus ook gewoon de verantwoordelijkheid te leggen waar die hoort: namelijk bij het Rijk. Daar staan wij achter. Inderdaad, er is een hoop gezegd. Deze crisis moet inderdaad opgelost worden, maar dat is inderdaad, een heel klein stapje daarin is inderdaad een Tikkie Terug ten opzichte van deze motie.

Ik wil wel de heer Dercksen complimenteren met zijn eerlijkheid, dat dit alleen maar voer is voor de verkiezingscampagne. Ja, en ik wens iedereen een fijne verkiezingscampagne wat dat betreft toe.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: De SGP ziet de problematiek in azc's en toelatingscentra en de onmenselijke en inhumane wijze waarop wij omgaan met de mensen die daar verkeren. En ons hele stelsel is wat dat betreft inhumaan. Dat zou een sterke verbetering verdienen. Maar daar gaan wij niet over. Ik heb de motie gelezen. De overwegingen vind ik, daar sluit ik wel aan bij de ChristenUnie wat betreft de tendens van de tekst: die staat me niet aan. Maar wij vinden wel dat het belangrijk is om een signaal af te geven aan onder andere het IPO en aan het Rijk, maar de opdracht voor Gedeputeerde Staten, zoals die nu luidt – de medewerking aan het asielbeleid van het Rijk te staken – daar kunnen wij niet in meegaan. Ik zou hem willen voorstellen om hem te veranderen. En dat wij Gedeputeerde Staten opdragen geen aanvullende verantwoordelijkheden binnen een dwingend instrumentarium aan te nemen en de democratisch gekozen gemeenteraden de ruimte te bieden zelf hun beleid te bepalen. Dat past in lijn met de boodschap richting het IPO en het past ook denk ik in lijn met de verantwoordelijkheden zoals ze horen te liggen, waarbij wij eventueel een toezichhoudende taak prima kunnen vervullen, maar dat GS geen verdelende besluiten moet gaan nemen. Dus ik hoor graag of de heer Dercksen bereid is om dat in die lijn aan te passen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Daar krijgt hij straks de gelegenheid voor. Mevrouw Hoek heeft geen tijd meer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Ja, ik vind het heel triest om te horen dat dit soort problemen, ja, wat eigenlijk over mensenlevens gaat, gebruikt wordt nu al als voer voor verkiezingsprogramma's. Hier is in de commissie ook het een en ander over gezegd. Toen zijn we er niet op ingegaan. Maar om daar nu op deze manier een motie over in te dienen, vinden wij, ja, onrespectvol. Wij sluiten ons aan bij de opmerkingen van GroenLinks en de ChristenUnie. En, ja, we zullen absoluut tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik geloof niet dat er nog vragen voor het college waren. Dus dan kunnen we naar de heer Dercksen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, het wegstreken is verder optimaliseert, kunnen we vaststellen. Ik denk gewoon dat de kiezers recht hebben om te weten hoe hier gedacht wordt over wat er gebeurt met betrekking tot asiel en hoe het kabinet omgaat met gemeenten. Ik weet ook wel dat deze motie niet wordt aangenomen, maar ik denk dat iedereen buiten dit huis het recht heeft om te weten hoe de partijen er hierin staan. En er zijn er tal van provincies geweest die al hebben gezegd dat ze het stikstofbeleid afwijzen. Dus ik zou niet weten waarom ze nu niet kunnen zeggen dat ze het asielbeleid afwijzen. De gemeente Stichtse Vecht heeft al tegen de provincie gezegd: zoek het lekker uit met je windmolens. Dus er zijn best wel mogelijkheden om te zeggen- Om je ongenoegen te uiten. Dat doen andere overheden gelukkig wel.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter.

De **VOORZITTER**: U heeft een interruptie? Ja.

Mevrouw **VEEN**: Ja, een interruptie, ja, alstublieft. Ik ben even benieuwd hoe de heer Dercksen wegstijgt kwalificeert, want in mijn optiek, in onze optiek is wegstijgen mensen niet het recht op asiel toekennen, met de grenzen dichtgooien en weigeren mensen hun mensenrecht toe te kennen. Dat zou ik wegstijgen noemen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, waar u voor wegstijgt, is dat er geen asielzoekers naar Hongarije gaan, naar Polen gaan. Daar gaat niemand naartoe. Mensen komen naar Nederland, mensen komen naar Duitsland, omdat daar de voorzieningen gewoon het beste zijn. Dat is de overweging van die mensen. Ik kan het die mensen niet kwalijk nemen. Sterker nog, ik kan het heel goed begrijpen. Wie ik het kwalijk neem, is het volk in Den Haag, die dit allemaal toestaat. En u kijkt weg voor de problemen die er zijn op de woningmarkt. U kijkt weg voor de problemen die er zijn in de zorg. U kijkt weg voor de problemen die er zijn in het onderwijs. U kijkt weg voor de problemen die er zijn in justitie. En zo kan ik de avond vullen tot een uur of tien. Maar die wilt u niet zien. En die problemen worden alleen maar groter als we geen asielstop zouden invoeren, zoals tachtig procent van de Nederlanders dat intussen wil. En daarom dien ik ook een motie in om het grote contrast van de mensen hierbinnen en de mensen hierbuiten te accentueren.

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ja, echt tot slot, want het was een interruptie. Mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: We kijken niet weg voor de problemen op de woningmarkt en voor de problemen in ons schoolsysteem. We kwalificeren die problemen alleen anders en daar zoeken we een oplossing voor. Dat is wat we hier in dit huis aan het doen zijn. Dat is waar we hier vanmiddag met elkaar over gesproken hebben: over het Programma Wonen en Werken, over de energiestrategieën. We lossen die problemen op, maar we kwalificeren ze alleen anders. Wij vinden namelijk niet dat de bron van het probleem de asielcrisis is. Wij zien dat als een probleem wat we menselijk aan moeten pakken, waarvoor we een menselijke oplossing moeten vinden. Dat is niet de bron van de problemen die wij hebben in de maatschappij. De oplossingen, die zijn we hier met elkaar in het huis aan het bespreken. En ik vind het ontzettend zonde om te zien dat u daar niet aan mee wil werken.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. De heer Dercksen rondt zijn inbreng af.

De heer **DERCKSEN**: Nou ja, de oplossing voor 120.000 mensen in een halfjaar, die bestaat niet. Je kan niet een stad als Maastricht er in een jaar bij halen. Ja, ik heb eerder gezegd: dat snapt een kind. Maar klaarblijkelijk ligt de lat niet zo hoog. Dat gaat niet. Je kan geen tweehonderdduizend mensen per jaar, of vorig jaar honderdduizend mensen per jaar erbij halen, alleen naar Nederland. Denemarken doet niks. Wat wij in een week doen, doet Denemarken. En dan zijn ze dolblij. Het kost vier jaar, meneer Westerland, doen we de suggestie, maar het is gewoon een wetenschappelijk rapport van Jan van de Beek van de Universiteit van Amsterdam dat de massa-immigratie in 25 jaar vierhonderd miljard heeft gekost.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, u zou afronden. Ja.

De heer **DERCKSEN**: Dat was uw voorstel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ik ervaar daar steun voor.

De heer **DERCKSEN**: Ik wil daar best in meegaan. Ik wil van mij werpen dat er suggesties in deze motie staan. Die vierhonderd miljard is wetenschappelijk onderbouwd. Het feit dat asielzoekers in Nederland- Er gaan geen vluchten van Damascus naar Ter Apel. Die mensen komen hierbinnen. Ik ken mensen, die komen misschien bij ons op de lijst, die betaald hebben aan de mensenhandel om hier te komen. Die faciliteren we daarmee. Dus dat zijn geen suggesties. Dat zijn de feiten, als je je ergens in verdiept. En dat het onwenselijk is. Een aantal dingen die er staan, dat zijn geen suggesties, dat zijn politieke opvattingen en daar sta ik helemaal achter.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Dan is de beraadslaging over deze actualiteitenmotie ook afgerond.

De discussie wordt gesloten.

16.

[Actualiteitenmotie Utrecht investeert integraal en in samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw, ingediend door VVD](#)

De **VOORZITTER**: Dan hebben wij tot slot de actualiteitenmotie geagendeerd onder agendapunt 16, Investeer integraal en in samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van de woningbouw. En de heer De Jager namens de VVD gaat de motie toelichten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jager.

De heer **DE JAGER**: Ja, voorzitter aan mij als hekkensluiter van dit inhoudelijke programma vandaag om te kijken of we optimistisch kunnen eindigen, zeg ik dan maar eventjes.

Voorzitter, waar gaat het over? Dit najaar vinden opnieuw de bestuurlijke overleggen Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport plaats, de zogenaamde BO-MIRT- gesprekken. Maar dit jaar zijn ze meer speciaal dan in sommige andere jaren, omdat het kabinet voor de komende tien jaar 7,5 miljard ter beschikking heeft gesteld voor het bereikbaar maken van nieuwe grootschalige woningbouwlocaties. Provincies kunnen aanspraak maken op significante bedragen uit deze grote hoeveelheid geld. Geld dat ook de provincie Utrecht en de haar omringende gemeenten keihard nodig hebben voor hun ambities op het gebied van woningbouw en het realiseren van infrastructuur ten behoeve van mobiliteit en bereikbaarheid. Geld dat nodig is om onze inwoners, kiezers en toekomstige generaties te laten wonen, de economie te laten draaien en de veelbesproken groeisprong te financieren. Maar het is zeker niet vanzelfsprekend dat het Rijk en haar betrokken ministeries in het belang van Utrecht over de brug komen. In eerdere trajecten hebben zij er blijk van gegeven hun oordeelsvorming over investeringsplannen mede af te laten hangen van een goed onderbouwde samenhang in verschillende vervoersvormen. Dus niet alleen een insteek op hoogwaardig ov en een uitmuntende fietsinfrastructuur, maar ook op een goed functionerende Ring en de draaischijffunctie van Utrecht voor het landelijk spoor- en wegennetwerk. In eerdere trajecten is de provincie Utrecht bepaald niet altijd succesvol gebleken in het overtuigen van het Rijk bij haar financiële behoefte voor het integraal oplossen van huidige en toekomstige infrastructurele problematiek. Bij de aanvraag bij het Nationaal Groeifonds schoten we helaas flink mis. Daarom dienen wij de actualiteitenmotie 'Utrecht investeert integraal en in samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw' in. Niet alleen om GS een steun in de rug mee te geven ten behoeve van de BO-MIRT-gesprekken, maar

ook om de mening van Provinciale Staten van Utrecht proactief uit te dragen binnen de eigen politieke netwerken richting Den Haag. En niet om straks van sommige van jullie te horen dat de motie wellicht overbodig is, maar juist om die extra stap te zetten die het verschil kan maken in de overtuiging dat financiering door het Rijk van onze integrale mobiliteitsopgave van groot belang is voor de inwoners van de provincie Utrecht, voor onze enorme woningbouwopgave en voor het accommoderen van de voorziene groei in onze provincie. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M68 van het lid De Jager (VVD) inzake Utrecht investeert integraal en is samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80).

Constateerend dat:

- Het kabinet voor de komende 10 jaar € 7,5 miljard beschikbaar heeft gesteld voor het bereikbaar maken van nieuwe grootschalige woningbouwlocaties;
- De Provincie Utrecht samen met haar omringende gemeenten in hun plannen om in de enorme woningbouwopgave te voorzien een grote afhankelijkheid kennen van investeringen in mobiliteit en bereikbaarheid.

Overwegende dat:

- De Provincie Utrecht niet alleen moet zorgen voor een goede bereikbaarheid van grote steden, kleine kernen en bedrijventerreinen, maar bovendien een draaischijffunctie heeft voor het landelijk spoor- en wegennetwerk;
- Voor de bereikbaarheid en de grote investeringen in mobiliteit rond de provinciehoofdstad *samenhang* en *integraliteit* cruciaal zijn en daarom gekeken moet worden naar zowel uitmuntende fietsverbindingen en hoogwaardig OV voor o.a. de A12 zone, Merwedekanaalzone en Rijnenburg als ook de ontwikkeling van de ring Utrecht in relatie tot de doorstroming op de A27, het opwaarderen van de Noordelijke Ring Utrecht (NRU) en het verbeteren van het doorgaand verkeer op het regionaal en landelijk netwerk door o.a. de ontwikkeling van multimodale vervoersknooppunten en het verbeteren van open afritten, zoals bij Houten (A12) en Nieuwegein (A2);
- Het streven is om in de Bestuurlijke Overleggen Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT) van komend najaar nadere investeringsafspraken te maken tussen het Rijk en regionale bestuurders over de ontsluiting van grootschalige woningbouwgebieden en de specifieke provinciale bereikbaarheidsopgaven die daarvoor noodzakelijk en randvoorwaardelijk zijn;
- De inzet daarbij in eerste fase gericht is op het hoogwaardig OV tussen Utrecht stad en het ontwikkelgebied groot Merwede, waarbij een ongelijkvloerse en wellicht zelfs deels ondergrondse verbinding een snelle en frequente ontsluiting kan verzorgen zonder het overig verkeer te hinderen;
- Het Rijk en haar betrokken ministeries er eerder blijk van hebben gegeven haar oordeelsvorming over investeringsplannen mede af te laten hangen van een goed onderbouwde samenhang in verschillende vervoersvormen in afstemming met Provincie en gemeenten en betrokken verkeerskundige organisaties als Rijkswaterstaat.

Spreken als haar mening uit dat:

- De mobiliteitsopgaven in de provincie ten behoeve van grootschalige woningbouw en het tegelijkertijd in standhouden van de Utrechtse draaischijffunctie onlosmakelijk verbonden zijn aan een goed functionerende ring, hoogwaardig OV en uitmuntende fietsinfrastructuur;
- De samenwerking van betrokken gemeenten, Provincie en Rijksoverheid erop gericht moet zijn om de bereikbaarheid voor fiets, OV en auto integraal te benaderen, in samenhang met verstedelijking.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Dit standpunt van Provinciale Staten in het BO MIRT uit te dragen, daarbij investeringsafspraken te maken voor de 1e fase financiering van de ov-opgave en tevens faseringsafspraken te maken over de overige benodigde investeringen die randvoorwaardelijk zijn om de groei te accommoderen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Nou, ik zou zeggen: wat een prachtige afsluiter en feestelijke afsluiter van deze lange dag vergaderen. Het is eigenlijk jammer dat ik nog maar zeven minuten spreektijd heb, want als we nou ergens een lofrede op zouden moeten afsteken, voorzitter, is dat op deze motie. Ik zal daar toch niet de hele zeven minuten voor vol spreken. Ik zou graag nog eens extra willen accentueren wat de VVD uw Staten voorlegt, namelijk, de koppeling tussen die enorme woningbouwopgave en de grote opgave die we hebben rond mobiliteit en bereikbaarheid. Dat koppelen we in deze actualiteitenmotie. We verbinden de Utrechtse draaischijffunctie ook echt aan een goed functionerende Ring en hoogwaardig ov en een uitmuntend fietssysteem. En het is denk ik, nou, ik zou bijna zeggen: dit college heeft nauwelijks aanmoediging nodig om dit te gaan uitdragen. Maar toch, en daarbij haak ik aan op wat de heer De Jager net op het eind zei, zou ik willen benadrukken dat deze motie wat ons betreft niet overbodig is. En dat is namelijk, omdat er soms nog wel eens wat twijfel kan zijn over: is die provincie Utrecht nou echt wel zo integraal? Want we horen ze de laatste tijd alleen nog maar lobbyen over het ov. Of, nou ja, die gedeputeerde, die fietst liever dan dat hij wandelt. Hoe integraal zijn ze daar nou eigenlijk? Deze motie legt dat volgens mij nog eens heel helder bloot: in de provincie Utrecht zijn ze integraal. Dus het zou mij een lief ding waard zijn als uw Staten deze motie zou overnemen, want wij ervaren dit als een vette steun in de rug. Ik zou de VVD en ook andere fracties in dit huis willen uitnodigen: laat deze motie ook eens indienen door geestverwanten in gemeenteraden, want hoe breder dit geluid uitgedragen wordt vanuit de provincie, hoe mooier dat denk is ook richting het Rijk; en het helpt absoluut in de gesprekken. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan ga ik even kijken of fracties daar nog iets aan toe te voegen hebben.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Oude Wesselink.

De heer **OUDE WESSELINK**: GroenLinks ziet een sympathieke motie van de VVD. Hoewel wij bepaalde bewoordingen, zoals de draaischijffunctie niet steunen, kunnen wij de motie zelf wel van harte steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij JA21. Meneer Weyers het woord? Geen woord-Nee.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Wij vinden deze motie zeer sympathiek en hebben geen problemen met de draaischijf. Maar ik wil wel vragen aan de indieners, en tegelijkertijd ook aan de gedeputeerde, als ik deze motie lees, dan vind ik hem erg gericht op de stad Utrecht, de gemeente Utrecht, en omringende gemeenten. En ik wil graag dat de mobiliteit in de hele provincie een boost krijgt vanuit deze motie. Als mij dat toegezegd wordt door zowel VVD, als de gedeputeerde, dan zullen wij deze motie steunen.

De **VOORZITTER**: Ik zal dat straks nog even aan de gedeputeerde vragen om daarop te reageren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kamp.

De heer **KAMP**: Ja, wat kun je nog zeggen als gedeputeerde zo de loftrumpet zwaait met deze motie. Indachtig uw opmerking aan het begin van deze motie wil ik toch nog richting de heer De Jager even een opmerking maken dat, ja, wie kan er tegen hoogwaardige ov en uitmuntende fietsinfrastructuur zijn. Dus die mening, die delen we.

Ik heb nog wel twee vragen en dat gaat over de uitwerking, want ik vind de gedeputeerde, nou ja, wel heel enthousiast, maar ik vraag me dan af: hoe? Want er wordt eigenlijk gevraagd aan het college faseringsafspraken te maken over de overige benodigde investeringen. Ik vraag me af: hoe stelt u zich dat voor dat te doen? Dat is mijn eerste vraag.

En de tweede is eigenlijk in aanvulling op de gedeputeerde, die vooral raadsleden oproept. We zitten hier met een aantal partijen ook die landelijk vertegenwoordigd zijn. En de lijn van D66 is in ieder geval altijd geweest om ook met onze eigen Kamerleden te onderhouden. Dus ik zou die weg zeker ook openhouden om daarmee te overleggen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat wij in de fractie hier wel wat discussie over hebben gehad, over de vraag van, wat voegt dit nou precies toe? En wat wil de VVD nou met deze motie? En nou moet ik zeggen dat na de toelichting van eerst meneer De Jager en daarna meneer Schaddelee het ons wel wat duidelijker is en dat we blijkbaar heel positief hierover moeten zijn. De enige kanttekening- En dat willen wij ook graag, hoor, want als dit een positief verhaal is, dan gaan we daarin mee. De enige kanttekening die we erbij willen maken, is dat, als er maar niet stiekem in verstopt zit dat de verbreding van de A27 door moet gaan, maar daar hebben wij verder geen heel duidelijk signaal voor. Dus wij sluiten ons aan bij de positieve woorden en steunen deze motie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

De heer **KOERTS**: Vooraf hadden wij inderdaad even de gedachte: wat voegt deze motie toe? Maar gezien ook de reactie van de gedeputeerde, die hem echt aan zijn steun in de rug ervaart, willen wij hem inderdaad ook zo opvatten en kunnen we de motie steunen.

De suggestie van de heer Westerlanden om de motie letterlijk breed en provinciebreed op te vatten, dat vind ik wel een heel goede, ook als je bijvoorbeeld kijkt naar woningbouw en bereikbaarheidsopgaven, bijvoorbeeld aan de zuidoostelijke rand van de provincie, nou, dat is minstens zo'n dringend item als rond Utrecht stad. Dus die suggestie vind ik een heel goede. Ik ben ook benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde daarop. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: BVNL, de heer Dercksen. Geen behoefte.
Partij voor de Dieren, mevrouw Keller, geen behoefte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Van de heer De Jager mogen we deze motie niet overbodig vinden en dat ga ik toch een beetje opvatten als een uitdaging, zeker omdat gedeputeerde het ook beschouwd als een steun in de rug. Meestal is dat, als een coalitiepartij met een overbodige motie komt, is het een steun in de rug; nu met een oppositiepartij, komt met een dergelijke motie, is het een steun in de rug. Dus om positief af te sluiten, is dat wel een verfrissend geluid. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Wij sluiten ons aan bij de oproep van het CDA om hem vooral provinciebreed te zien. Normaal steunen wij overbodige moties niet, maar deze zullen we maar voor stemmen. Dan gunnen we de algemene stemmen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: DENK, mevrouw Demir. Geen behoefte aan het woord. Dan stel ik voor dat- Mevrouw Hoek, die steekt haar duim op. Dat vind ik veelzeggend. Dank u wel, mevrouw Hoek. De heer Schaddelee gaat nog reageren op een paar vragen in zijn richting en daarna kijk ik naar de heer De Jager.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ja, dat ging dan nog bijna mis, met GroenLinks die begon "het is een sympathieke motie". Maar goed, gelukkig was het in dit geval een aanzet naar: en dus steunen we hem wel. Ik vind dat een heel goede toevoeging, die vanuit het CDA ingezet en door verschillende andere partijen gesteund, ook wordt gedaan: zie dat nou ook als iets wat voor de hele regio relevant is. Het is denk ik goed om te verwijzen dat deze motie natuurlijk heel goed aansluit bij de gesprekken die we op dit moment hebben met het Rijk, ook vanuit U Ned, waar niet alleen maar de stad Utrecht aanzit, maar ook U16 en ook de stad Amersfoort. Wat mij betreft proberen we daar ook als provincie natuurlijk voor de hele regio te kijken wat het beste is. Nou, daar sluit u op aan.

De PvdA zei van ja, als het maar niet een pleidooi is voor verbreding van de Ring. Ik zou dat nog iets willen inkaderen Wij zijn nu bezig met een regionaal alternatief voor de Ring. Daar hebben we het volgens mij de vorige vergadering uitgebreid over gehad. Daar heb ik ook gezegd dat de capaciteit van de Ring absoluut een vraagstuk is, maar dat we natuurlijk ons vooral verzetten tegen verbreding van de bak bij Amelisweerd. En dan denk ik ook van, nou ja, de oproep die hierin staat – namelijk, zie al die modaliteiten integraal mogelijk – helpt dus natuurlijk ook om de capaciteit van de Ring te vergroten en ook beter tot zijn recht te komen, want als ons ov-systeem en ons fietssysteem optimaal functioneert, dan zorgt dat ook voor een betere doorstroming op de Ring. Dus in die zin moeten we de integraliteit denk ik ook verstaan met elkaar.

En richting de SP zou ik nog willen zeggen, meneer Breur, of u nu van de oppositie of de coalitie bent, u bent ons allemaal even lief. Dus we kijken altijd naar de inhoud. Althans, dat proberen we te doen. Maar houdt u ons wat dat betreft ook bij de les. Dank u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jager.

De heer **DE JAGER**: Ja, ik wil met u allen delen dat ik altijd geleerd heb, dat als je iets heel graag wil, dan loont het om een stapje extra te zetten. Dat heb ik met zoveel woorden ook proberen duidelijk te maken in de toelichting zojuist op deze motie. Je kunt er wel op vertrouwen dat het allemaal wel goedkomt, maar nogmaals, ik heb ook voorbeelden aangegeven in mijn toelichting, dat dat in het verleden niet altijd zo is gegaan. Ik denk dat we, nogmaals, als Utrecht, als Provinciale Staten in zijn geheel, een enorme urgentie hebben om succesvol te zijn in die komende BO-MIRT-gesprekken. Daar was deze motie voor bedoeld.

En richting D66. Ja, ik beluister wat u zegt. Het is juist mijn oproep ook geweest, als we deze motie met elkaar aannemen, dat we dan inderdaad ook binnen de landelijke partijlijn, richting Den Haag, kijken of we op die manier ook nog de ontwikkeling een zetje de goede richting op kunnen helpen.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt, agendapunt 16.

De discussie wordt gesloten.

7.

[Statenvoorstel Bekrchtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist \(PS2022RGW122\)](#)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, voordat ik met agendapunt 17 en 18 wil beginnen, vraag ik u of u kunt instemmen met mijn voorstel om de beraadslagingen over agendapunt 7 – dat is statenvoorstel Bekrchtiging geheimhouding statenbrief realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist – kort te heropenen. U kunt zich de discussie herinneren met de heer Eggermont. Nader beraad heeft ertoe geleid dat wij het juridisch beter kunnen borgen, dat besluit, om het op een andere wijze te doen, zoals meneer Egmond al heeft voorgesteld. Dus als u kunt instemmen met het heropenen van dit agendapunt? Dat is het geval. Dan geef ik de heer Eggermont even het woord om dat verder toe te lichten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, ik hoop dat u mij toestaat dat ik het gewoon vanaf hier doe. Ik zou graag een amendement willen indienen. Het amendement 'Opheffing geheimhouding niet afhankelijk van derden'. Gehoord de beraadslagingen, beslispunt twee te wijzigen in: de geheimhouding in acht te nemen tot het moment dat de verschillende deelovereenkomsten in werking zijn of tot de wet openbaarheid eerder mogelijk maakt. Mede ingediend namens de VVD en natuurlijk de SP ook.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A28 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP) en Van Schie (VVD) inzake Opheffing geheimhouding niet afhankelijk van derden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 21 september 2022, ter behandeling van het Bekrachtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist (PS2022RGW122).

Gehoord de beraadslagingen, besluit:

- De geheimhouding in acht te nemen tot het moment dat de verschillende deelovereenkomsten in werking zijn of tot de wet openbaarmaking eerder mogelijk maakt.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Uitstekend. Wij hebben al geconcludeerd, ik had al geconcludeerd om dat in het verslag op te nemen, maar het is veiliger om u dat amendement te laten aanvaarden, voordat we over het voorstel besluiten straks bij de stemming. Ja? Voldoende?

Dan staat ons nog de agendapunten 17 en 18 te doen, de stemverklaringen en de stemmingen. En ik kijk even hoeveel tijd u nodig hebt om u daarop voor te bereiden met uw fractie. Meneer van Schie, heeft u een voorstel?

De heer **VAN SCHIE**: Mag tien minuten tot 21.30 uur?

De **VOORZITTER**: Uitstekend. Dat is voor de griffier- Sorry, is het ook voor de griffie voldoende? Ja, ik zie een duim. Ja.

De heer **BART**: Voorzitter, een kwartier zou wat ons betreft wel nodig zijn.

De **VOORZITTER**: Oké. Ik schors de vergadering tot 21.35 uur, maar dan bent u ook allemaal om 21.35 uur hier. Ja.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

17.

Stemverklaringen

De **VOORZITTER**: Goed, dan kan de griffier even- Hij gaat niet zijn rol call doen. Dus hij kijkt nu met zijn eigen ogen of u daadwerkelijk allemaal bent vertegenwoordigd.

Nee, mevrouw De Jong is er niet.

Goed. Dat hebben we in ieder geval vastgesteld.

Dames en heren, wij gaan zo beginnen met de stemverklaringen en de stemmingen. Helaas is het nog niet mogelijk – daar had ik me enorm op verheugd – om onze stem digitaal uit te brengen; in deze zaal, wel te verstaan. Maar dat zal de volgende keer wel zo zijn. Dus wij gaan het nog even op de ouderwetse manier doen, dat ik elke fractie de gelegenheid geef om een stemverklaring af te leggen, maar ook bij de stemmingen de fractievoorzitters zal vragen wat de stem van hun fractie zal zijn en of daar nog eventuele afwijkingen zitten van leden die anders wensen te stemmen, zodat we goed het overzicht houden.

Ik wijs u er ook even op dat er een stemlijst digitaal beschikbaar is. Die is heel kortgeleden nog even aangepast, omdat we ook nog even gaan stemmen, dat weet u, over agendapunt 7, de Bekrachtiging van de geheimhouding en over het amendement dat daar door de SP over is ingediend. Dus daar beginnen we straks mee.

En ik wijs u erop dat op de stemlijst nog staat dat we zullen gaan stemmen over motie M60, Helderheid over lokaal eigendom, ingediend door de SGP. Maar de heer Van den Dikkenberg heeft mij aangegeven dat die motie inmiddels is ingetrokken. Dus daar zullen we niet over stemmen. Dus als het goed is, is onze administratie daarmee op orde.

Dames en heren, dan begin ik met de gelegenheid om eventuele stemverklaringen af te leggen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart voor een stemverklaring.

De heer **BART** (stemverklaring): Dat scheelt een stemverklaring bij motie M60. Ik heb wel stemverklaringen voor u bij motie M57, motie M62, M63, M64 en M68.

Motie M57, Koplopers energietransitie ontzien. Daarvoor geldt dat we het met de strekking van de motie, dat we aandacht moeten hebben voor gemeenten die echt hun best en daar ook niet zomaar het proces door willen kruisen, dat steunen we volledig. Maar dat zit volgens ons al voldoende in het statenvoorstel. Dus daarom zullen we deze motie niet steunen.

Als het dan gaat over motie M62, de procedure van de mobiliteitstoets, die zit volgens ons goed in elkaar en biedt voldoende mogelijkheden voor gemeenten om flexibiliteit toe te passen. Als de uitvoering stroef gaat, moeten partijen vooral met elkaar in gesprek en hoeft de procedure wat ons betreft niet te worden aangepast. Daarom zullen we tegen stemmen.

Dan motie M63 en M64 van de SP. Bij beide moties vatten wij het 'aandringen op' in het dictum echt op als 'nadrukkelijk onder de aandacht brengen bij gemeenten'. Onder dien verstande zullen wij ook voor stemmen.

En motie M68, wij stemmen voor met dien verstande dat wij integraliteit breder zien, zoals de verbinding met Groen Groeit Mee en de Sociale Agenda en Een Gezonde Leefomgeving.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: De heer Janssen heeft een stemverklaring bij het agendapunt besluitstuk Zomernota.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen voor een stemverklaring.

De heer **JANSSEN** (stemverklaring): Ja, specifiek bij amendement A18. Wij zien een mooie kans om iets te doen voor onze inwoners in deze barre tijden. Daarom roepen we nogmaals iedereen op om dit te steunen. Mocht dit amendement het halen, waar we eigenlijk wel vanuit gaan, dan zullen we ook het besluit van de Zomernota steunen. Zo zijn we dan ook.

De heer **VAN SCHIE**: En dan heeft mevrouw Van Ulzen, voorzitter, als het mag, nog een stemverklaring bij amendement A21 op het agendapunt betreffende de tussenbalans Regionale Energie Strategieën.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen voor een stemverklaring.

Mevrouw **VAN ULZEN** (stemverklaring): Ja, heel kort. We vinden het een sympathieke motie, maar volgens ons staat het volledig weergegeven in de huidige wet- en regelgeving dat die gezondheidsaspecten al horen bij een PlanMER-procedure. Dus daarom zullen we niet steunen, want niet nodig.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers voor een stemverklaring.

De heer Mevrouw **WEYERS**: Wij hebben geen stemverklaringen, voorzitter. Dank u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken voor een stemverklaring.

De heer **WESTERLAKEN** (stemverklaring): Wij hebben één stemverklaring. Dat is motie M63, Echt sociale huur. Wij zullen voor deze motie stemmen, maar merken op dat we ons afvragen of dat die wel- Een van de overwegingen – namelijk, bij voorkeur de verkoop aan corporaties – of dat uitvoerbaar is.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog voor een stemverklaring.

De heer **DE DROOG** (stemverklaring): Ook bij ons eigenlijk maar één stemverklaring bij motie M63 en M64. Wij zullen die beide steunen. Dat ligt eigenlijk in lijn met hoe GroenLinks en het CDA dat hebben verwoord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune voor een stemverklaring.

Mevrouw **LEJEUNE** (stemverklaring): We hebben drie stemverklaringen. Ten eerste bij motie M63 en M64, Echt sociale huur en Reguleer middenhuur. Wij zullen deze moties steunen. Wij leven 'bij gemeenten aandringen' als 'onder de aandacht brengen en het gesprek aangaan met gemeenten'. Met die nuance steunen wij deze moties.

En voor motie M57 geef ik het woord aan mevrouw De Boer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer voor een stemverklaring.

Mevrouw **DE BOER** (stemverklaring): Als de voorzitter het ermee eens is, natuurlijk. Dank u wel. Dat gaat over de motie Koplopers energietransitie. Het CDA en de Partij van de Arbeid hebben dezelfde intentie gehad met deze motie, namelijk voor het belonen van gemeenten die al heel goed bezig zijn. Toch is de uitkomst bij het stemmen nu wat anders. Wij hebben gehoord wat de gedeputeerde heeft gezegd en de Partij van de Arbeid vertrouwt er dan ook op dat naar de strekking van de motie gehandeld zal worden. Wij dienen de motie dus inmiddels niet meer mee in en zullen ook niet voorstemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan voor een stemverklaring.

Mevrouw **DE HAAN**: Wij hebben twee stemverklaringen voor vier moties. Allereerst motie M57 en M61 over de tussenbalans. Dan geef ik graag collega De Harder het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder voor een stemverklaring.

De heer **DE HARDER** (stemverklaring): Ja, beide moties beogen ongeveer hetzelfde wat ons betreft. We zijn ook niet tegen de strekking daarvan. Maar we hebben de

gedeputeerde een heldere toezegging horen doen over de verdere uitvoering. Dat is voor ons ruim voldoende. Dus we zullen tegen beide moties stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan voor een stemverklaring.

Mevrouw **DE HAAN** (stemverklaring): En dan een stemverklaring bij motie M63 en M64 over de actualisatie van het Kader Regionaal Programmeren. De ChristenUnie is het eens met de strekking van deze motie en zullen hem dan ook steunen. We lezen 'aandringen' als een vorm van overleg waarin een dringend beroep gedaan wordt op ieders verantwoordelijkheid en dat past ook wel bij onze toekomstige rol.

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij BVNL. Geen stemverklaringen. Partij voor de Dieren, geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur voor een stemverklaring.

De heer **BREUR** (stemverklaring): Een stemverklaring bij de Zomernota. Het is bekend dat GS andere keuzes maakt dan wij. En bovendien staat er een dikke onvoldoende op het gebied van natuurontwikkeling. Om die reden zullen wij tegen stemmen.

Wat betreft het trambedrijf, daar hangt onze stem af van de uitkomst van amendement A27.

De **VOORZITTER**: U hebt mede namens Socialisten Utrecht gesproken? Ja, dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg voor een stemverklaring.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG** (stemverklaring): Bij motie M56. Wij steunen het dictum, maar kunnen niet uit de voeten met de overwegingen slash constatering. Hier worden dingen gesteld die we niet durven te onderschrijven momenteel nog.

Dan een stemverklaring bij het besluit over het Kader Regionaal Programmeren. Daar zullen wij tegenstemmen als amendement A24 en motie M62 worden verworpen. Worden deze aangenomen, dan is er voldoende bijgestuurd om dat programma ook te steunen.

En de actualiteitenmotie Niets is zo zot als de zelfingenomenheid. Dat signaal ondersteunen we. Dat heb ik ook in mijn bijdrage gezegd. Maar het budget is breder dan portretfoto's en bedoeld om inwoners te laten zien wat we hier zitten te doen. Daar hechten wij veel waarde aan, dat de luiken ook af en toe opengaan. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan 50PLUS, mevrouw Hoek. Geen stemverklaring. Dank u wel.

DENK, mevrouw Demir.

Mevrouw **HOEK**: Geen verklaringen.

De **VOORZITTER**: Nee, dat begrijp ik.

En mevrouw Demir ook niet, begrijp ik. Van DENK.

Dan zijn we rond met de stemverklaringen en gaan wij naar het volgende agendapunt.

**18.
Stemming**

De **VOORZITTER**: En dat is de stemming over de voorstellen, de amendementen en de moties.

**Statenvoorstel Benoeming Statencommissie Milieu en Mobiliteit (M&M)
(PS2022PS18)**

Dit punt is gehamerd.

De voordracht wordt zonder discussie en hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022PS18.

**Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan-
en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist (PS2022RGW122)**

Aan de orde is de stemming over het amendement A28 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP) en Van Schie (VVD) inzake Opheffing geheimhouding niet afhankelijk van derden.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A28 unaniem is aangenomen.

Dit punt is gehamerd.

De voordracht wordt zonder discussie en hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022RGW122.

**Statenvoorstel Ontheffing van het vereiste van ingezetenschap
gedeputeerde Strijk (PS2022PS17)**

Dit punt is gehamerd.

De voordracht wordt zonder discussie en hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022PS17.

Statenvoorstel Zomernota 2022 (PS2022PS16)

Aan de orde is de stemming over het amendement A19 van het lid Janssen (VVD).

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A19 is verworpen met de stemmen van VVD, JA21, BVNL, SGP en 50PLUS voor en GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A18 van het lid Janssen (VVD) inzake Steuntje in de rug.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A18 is verworpen met de stemmen van VVD, JA21, BVNL, SGP en 50PLUS oor en GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van GroenLinks, JA21, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, SGP, 50PLUS en DENK voor en VVD, BVNL, Partij voor de Dieren, SP en Socialisten Utrecht tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022PS16.

Motie M56 van de leden Van der Steeg (Partij voor de Dieren), Van Gilse (VVD) en De Widt (D66) inzake Intensiveer inzet KRW-doelen maakt geen deel uit van de besluitvorming.

Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46)

Aan de orde is de stemming over het amendement A20 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Geen gedwongen inpassing windmolens.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A20 is verworpen met de stemmen van VVD, JA21, BVNL, SGP, 50PLUS en DENK voor en GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A21 van het lid Bikker (CDA) inzake Gezondheidsaspecten.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A21 is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, SGP, DENK en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21, BVNL en 50PLUS tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A22 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bikker (CDA), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Lokaal eigendom.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A22 is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, SGP, DENK en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21, BVNL, 50PLUS tegen.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21, BVNL, SGP, 50PLUS en DENK tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022MM46, met inachtneming van de daarin als gevolg van aanneming van amendementen A21 en A22 aangebrachte wijzigingen.

Aan de orde is de stemming over de motie M57 van het lid Bikker (CDA) inzake Koplopers energietransitie ontzien.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M57 is verworpen met de stemmen van VVD, CDA, voor en GroenLinks, JA21, D66, PvdA, ChristenUnie, BVNL, Partij voor de Dieren, SP, SGP, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M58A van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleeft (D66) en De Boer (PvdA) inzake Iedereen kan meedoen.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M58A is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, DENK en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21, CDA, BVNL, SGP, 50PLUS, tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M59A van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleeft (D66) en De Boer (PvdA) inzake Coöperatief provinciaal eigendom.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M59A is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, VVD, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, SGP, DENK en Socialisten Utrecht voor en JA21, CDA, BVNL en 50PLUS tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M61 van de leden Van Ulzen (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Een goed bod vangt geen bot.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M61 is verworpen met de stemmen van VVD, JA21, CDA, BVNL en 50PLUS voor en GroenLinks, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, SGP, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80)

Aan de orde is de stemming over het amendement A24 van de leden De Man (VVD), Van den Dikkenberg (SGP) en Berlijn (JA21) inzake Haalbare percentages vanaf 2025.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A24 is verworpen met de stemmen van VVD, JA21, BVNL, SGP en 50PLUS voor en GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A25 van het lid De Man (VVD) inzake Houd regionale programmering regionaal.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A25 is verworpen met de stemmen van VVD, BVNL, SGP en 50PLUS voor en GroenLinks, JA21, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over het amendement A23 van de leden Kocken (VVD) en De Man (VVD) inzake Heldere voorwaarden.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A23 is aangenomen met de stemmen van VVD, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, BVNL, SGP en 50PLUS voor en GroenLinks, JA21, Partij voor de Dieren, SP, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M62 van de leden De Man (VVD), Veen (D66), Van den Dikkenberg (SGP), Lejeune (PvdA) en Hoek (50PLUS) inzake Hoe weeg je wegen?

De **VOORZITTER** constateert dat motie M62 is aangenomen met de stemmen van VVD, CDA, D66, pda, ChristenUnie, BVNL, Partij voor de Dieren, SP, SGP, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en GroenLinks en JA21 tegen.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie en DENK voor en VVD, JA21, BVNL, Partij voor de Dieren, SP, SGP, 50PLUS en Socialisten Utrecht tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022RGW80, met inachtneming van de daarin als gevolg van aanneming van amendement A23 aangebrachte wijzigingen.

Aan de orde is de stemming over de motie M63 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht) en Breur (SP) inzake Echte sociale huur.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M63 is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21, BVNL en SGP tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M64 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht) en Breur (SP) inzake Reguleer middenhuur.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M64 is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21, BVNL en SGP tegen.

Statenvoorstel Principebesluit inrichten provinciale beheerorganisatie Trambedrijf (PS2022MM39)

Aan de orde is de stemming over het amendement A27 van het lid Breur (SP) inzake Trambedrijf niet uit de rails.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A27 is verworpen met de stemmen van GroenLinks, Partij voor de Dieren, SP en Socialisten Utrecht voor en VVD, JA21, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, BVNL, SGP, 50PLUS en DENK tegen.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van GroenLinks, VVD, JA21, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, BVNL, SGP en 50PLUS voor en Partij voor de Dieren, SP, DENK en Socialisten Utrecht tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2022MM39.

Aan de orde is de stemming over de motie M65 van het lid De Jager (VVD) inzake Een toekomstig trambedrijf goed op de rails krijgen.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M65 is aangenomen met de stemmen van VVD, JA21, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, BVNL, Partij voor de Dieren, SP, SGP, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht voor en GroenLinks tegen.

Actualiteitenmotie Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking (Erasmus 1469-1536), ingediend door BVNL

Aan de orde is de stemming over de motie M66 van het lid Dercksen (BVNL) inzake Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking (Erasmus 1469-1536).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M66 is verworpen met de stemmen van JA21, BVNL en Partij voor de Dieren voor en GroenLinks, VVD, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, SP, SGP, 50PLUS, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Actualiteitenmotie Respecteer de lokale democratie, ingediend door BVNL

Aan de orde is de stemming over de motie M67 van de leden Dercksen (BVNL) en Dinklo (JA21) inzake Respecteer de lokale democratie.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M67 is verworpen met de stemmen van JA21, BVNL en 50PLUS voor en GroenLinks, VVD, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP, SGP, DENK en Socialisten Utrecht tegen.

Actualiteitenmotie Utrecht investeert integraal en in samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw, ingediend door VVD

Aan de orde is de stemming over de motie M68 van het lid De Jager (VVD) inzake Utrecht investeert integraal en in samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M68 is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, VVD, CDA, D66, ChristenUnie, BVNL, Partij voor de Dieren, SGP, 50PLUS en DENK voor en JA21 en PvdA, SP en Socialisten Utrecht tegen.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, daarmee hebben we alle stemmingen verricht.

19. Sluiting

De **VOORZITTER**: En zijn we aan het eind gekomen van onze vergadering. Ik wil u dankzeggen voor uw aanwezigheid en uw inbreng. Ik wil vooral ook dankzeggen aan alle

mensen die ons vandaag weer ondersteund hebben bij onze eerste complete fysieke vergadering sinds tijden. En om dat nog even te benadrukken, is er ook nog gelegenheid om een glaasje te drinken in Bob's Bar. Dus dat staat voor u klaar. Voor straks: wel thuis.

De **VOORZITTER** sluit de vergadering om 22.09 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van [datum].

De voorzitter,

De griffier,

Toezeggingen

10.

Statenvoorstel Zomernota 2022 (PS2022PS16)

Gedeputeerde **STRIJK** zegt toe, in herhaling op een eerdere toezegging, de Staten binnen enkele weken een memo te doen toekomen over hoe de provincie omgaat met de werving en het behouden van medewerkers.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe om in het overleg met de Utrechtse waterschappen, te kijken of een bijsturing van het provinciale beleid noodzakelijk is om de KRW-doelen voor de Utrechtse waterlichamen te halen in 2027 en zo nodig bij Provinciale Staten terug te komen met een voorstel in deze.

11.

Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën (PS2022MM46)

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe dat op het moment een gemeente de mogelijkheden voor wind op een goede manier benut en daar een goed proces voor doorloopt, zal de provincie Utrecht dit initiatief ondersteunen en geen PIP inzetten.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe in de Nota Reikwijdte en Detailniveau de visie van de provincie Utrecht op lokaal eigendom op te nemen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe bij nieuwe planvorming, PlanMER, de visualisatietour, zoals ook toegepast bij de nieuwe plannen voor Rijnenburg, toe te passen.

12.

Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken (PS2022RGW80)

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM** zegt toe in Q1 2023 Provinciale Staten te informeren per categorie over het huidige woonbestand en de woningen die nog in de planfase zijn ten opzichte van het benodigde aantal woningen per categorie.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe de Staten tijdig te informeren over de inzet van instrumenten onder de Omgevingswet die ingezet worden bij onder andere gemeenten.

13.

Statenvoorstel Principebesluit inrichten provinciale beheerorganisatie Trambedrijf (PS2022MM39)

Gedeputeerde **STRIJK** zegt toe dat Gedeputeerde Staten niet beogen een wijziging aan te brengen in de arbeidsrechtelijke positie van de huidige werknemers van het bedrijf.

Index

Amendement A18 van het lid Janssen (VVD) inzake Steuntje in de rug	12
Amendement A19 van het lid Janssen (VVD) inzake Compensatie voor derving van opcenten van elektrische auto's	13
Amendement A20 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Geen gedwongen inpassing windmolens	51
Amendement A21 van het lid Bikker (CDA) inzake Gezondheidsaspecten	57
Amendement A22 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bikker (CDA), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Lokaal eigendom	61
Amendement A23 van de leden Kocken (VVD) en De Man (VVD) inzake Heldere voorwaarden	97
Amendement A24 van de leden De Man (VVD), Van den Dikkenberg (SGP) en Berlijn (JA21) inzake Haalbare percentages vanaf 2025	99
Amendement A25 van het lid De Man (VVD) inzake Houd regionale programmering regionaal	101
Amendement A26 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Berlijn (JA21) inzake Geen eis voor type woning	115
Amendement A27 van het lid Breur (SP) inzake Trambedrijf niet uit de rails	136
Amendement A28 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP) en Van Schie (VVD) inzake Opheffing geheimhouding niet afhankelijk van derden	156
Motie M56 van de leden Van der Steeg (Partij voor de Dieren), Van Gilse (VVD) en De Widt (D66) inzake Intensiever inzet KRW-doelen	43
Motie M57 van de leden Bikker (CDA) en De Boer (PvdA) inzake Koplopers energietransitie ontzien	56
Motie M58 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Iedereen kan meedoen	62
Motie M58A van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Iedereen kan meedoen	79
Motie M59 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Coöperatief provinciaal eigendom	63
Motie M59A van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Overkleef (D66) en De Boer (PvdA) inzake Coöperatief provinciaal eigendom	64
Motie M60 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake Helderheid over lokaal eigendom	70
Motie M61 van de leden Van Ulzen (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Een goed bod vangt geen bot	88
Motie M62 van de leden De Man (VVD), Veen (D66), Van den Dikkenberg (SGP), Lejeune (PvdA) en Hoek (50PLUS) inzake Hoe weeg je wegen?	96
Motie M63 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht) en Breur (SP) inzake Echte sociale huur	112
Motie M64 van de leden Eggermont (Socialisten Utrecht) en Breur (SP) inzake Reguleer middenhuur	114
Motie M65 van het lid De Jager (VVD) inzake Een toekomstig trambedrijf goed op de rails krijgen	133
Motie M66 van het lid Dercksen (BVNL) inzake Niets is zo zot als zelfingenomenheid en zelfverheerlijking (Erasmus 1469-1536)	141
Motie M67 van de leden Dercksen (BVNL) en Dinklo (JA21) inzake Respecteer de lokale democratie	144
Motie M68 van het lid De Jager (VVD) inzake Utrecht investeert integraal en is samenhang in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw	152

PS2022FAC13	Statenvoorstel Beleidsnota misbruik en oneigenlijk gebruik	11
PS2022MM39	Statenvoorstel Principebesluit inrichten provinciale beheerorganisatie Trambedrijf	132
PS2022MM46	Statenvoorstel Tussenbalans Regionale Energie Strategieën	46
PS2022PS16	Statenvoorstel Zomernota 2022	11
PS2022PS17	Statenvoorstel Ontheffing van het vereiste van ingezetenschap gedeputeerde Strijk	11, 161
PS2022PS18	Statenvoorstel Benoeming voorzitter Statencommissie Milieu en Mobiliteit (M&M)	10
PS2022RGW122	Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Statenbrief Realisatie-, aan- en verkoopovereenkomst Kamp van Zeist	10, 156
PS2022RGW80	Statenvoorstel Actualisatie Kader Regionaal Programmeren Wonen en Werken	94